DOTTRINA CHRISTIANA DI BELLARMINO.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ρωμαϊκῆς καὶ καθολικῆς Εκκλησίας. Ερμηνευμένη εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Ρωμαίων, καὶ εἰς μερικοὺς τόπους ἐξηγημένη πρὸς τὴν τάξιν καὶ συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς Εκκλησίας.

Romæ; Typis, & impen. S.Con.de ProPag.Fide. 1637.

Superiorum permissu.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. M. Sac. Pal. Apost.

A. Torniellus Vicesg.

Imprimatur.

F. Hyacinthus Lupus Magister, & Socius Reuerendiss. P. M. S. P. A. Ord. Prædic.

ΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ
ΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ,

ΙΩΜΕΝΗ ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ
τιν διὰ ὠφέλησιν ἐκείνων ὁποῦ τὴν δι-
ἑρμηνεύουσι τῶν νέων, καὶ ἄλλων ἁπλῶν αν-
θρώπων, Εἰς τρόπον ὁμιλίας διδα-
σκάλου καὶ μαθητοῦ.

πρᾶγμα εἶναι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, καὶ
ποῖα εἶναι τὰ πρῶτα της μέρη.

Κεφάλαιον πρῶτον.

Μαθητοῦ Ερώτησις.

ΕΠΕΙΔΗ ἀκούω, πῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἠξεύρη τινὰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν διὰ νὰ σωθῇ, ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ξεκαθαρίσῃς, τί πρᾶγμα εἶναι τούτη ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία.

Διδασκάλυ ἀπόκρισις.

Η Χριστιανικὴ διδασκαλία εἶναι ἕνα κοντὸ συμμάζωμα, ἢ κεφάλαιον ὅλων ἐκείνων τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα, μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὴν στράταν τῆς σωτηρίας μας.

Μ. Πόσα εἶναι τὰ πρῶτα καὶ ἀναγκαιότερα μέρη τῆς διδασκαλίας τούτης;

Δ. Τέσσαρα. ἤγουν τὸ, Πιστεύω. τὸ, Πάτερ ἡμῶν. οἱ δέκα Ἐντολαῖς. καὶ τὰ ἑπτὰ Μυστήρια.

Μ. Διατὶ εἶναι τέσσαρα, καὶ ὄχι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα;

Δ. Διατὶ τρεῖς εἶναι οἱ μεγαλήτεραις ἀρεταῖς, ἡ πίστις, ἡ ἐλπὶς, καὶ ἡ ἀγάπη. Τὸ, Πιστεύω, εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν πίστιν, διατὶ μᾶς φανερόνει ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν. Τὸ, Πάτερ ἡμῶν, εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐλπίδα, διατὶ μᾶς διδάσκει τί ἔχομεν νὰ ἐλπίζωμεν. Οἱ δέκα Ἐντολαῖς εἶναι ἀναγκαίαις διὰ τὴν ἀγάπην. διατὶ μᾶς δείχνουσι τί ἔχομεν νὰ κάμωμεν διὰ ν' ἀρέσωμεν τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυστήρια εἶναι ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ διὰ μέσου τους δέχεται ὁ ἄνθρωπος καὶ φυλάσσει ταῖς

ἀρε-

ἀρεταῖς, οἱ ὁποίαις εἴπαμεν ὅτι εἶναι ἀναγκαίαις διὰ νὰ σωθοῦμεν.

M. Αγάπουν νὰ μοῦ ἔδιδες καμίαν ὁμοιότητα, διὰ νὰ καταλάβω καλλίτερα τὴν ἀνάγκην τούτων τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Δ. Οἱ ἅγιοι μᾶς δίδουσι τὴν ὁμοιότητα τοῦ σπιτιοῦ, διατὶ καθὼς διὰ νὰ κάμη τινὰς ἕνα σπίτι, ἀνάγκη εἶναι νὰ βάλη πρῶτα τὸ θεμέλιον, καὶ τότε νὰ σηκώση τοὺς τοίχους, καὶ ὕστερα νὰ τὸ σκεπάση μὲ στέγωσιν. καὶ διὰ νὰ κάμη ὅλα τοῦτα, χρειάζεται κάποια ὑπουργικὰ πράγματα. ἔτζι καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ κάμωμεν εἰς τὴν ψυχήν τὸ κτίσμα τῆς σωτηρίας, χρειαζόμεσθα διὰ θεμέλιον τὴν πίστιν, διὰ τοίχους τὴν ἐλπίδα, καὶ διὰ σκέπασμα τὴν ἀγάπην, καὶ διὰ ὑπουργικὰ τὰ ἅγια μυστήρια.

Εξήγησις τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ.
Κέφαλ. β'.

M. Πρὶ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας, ἤθελα να μοῦ ἔδιδες ὡσὰν μίαν δοκιμὴν τῶν πραγμάτων, ὅπου

πρέπει νὰ πιςεύωμεν, ἐξηγῶντας μας χονδρικὰ καὶ εἰς βραχυλογίαν τὰ πλέα ἀναγκαῖα μυςήρια, ὁποῦ περιέχει τό, Πιςεύω.

Δ. Καλὰ λέγεις, καὶ θέλω νὰ τὸ κάμω. ἤξευρε τὸ λοιπόν, ὅτι δύο εἶναι τὰ μεγαλήτερα μυςήρια τῆς πίςεώς μας, καὶ αὐτὰ τὰ δύο περιέχονται εἰς ἐκεῖνο τὸ σημάδι, ὁποῦ ὀνομάζεται τὸ σημάδι τοῦ τιμίου ςαυροῦ, τὸ πρῶτον μυςήριον εἶναι, ἡ ἑνότης καὶ τριὰς τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερον εἶναι, ἡ σάρκωσις καὶ τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος Χριςοῦ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἑνότης καὶ τριὰς τοῦ Θεοῦ;

Δ. Τοῦτα εἶναι πράγματα ὑψηλότατα, καὶ ἀπ᾽ ὀλίγον ὀλίγον θέλουν ἐξηγηθῆ παγαίνοντας ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς διδασκαλίας. διὰ τὴν ὥραν σώνει νὰ μάθης τὰ ὀνόματα, καὶ νὰ λάβης εἰς τὸν νοῦν σου ὅσον εἶναι ἐμπορετόν. ἑνότης τοῦ Θεοῦ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἔξω ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εὑρίσκεται ἕνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε ποτὲ ἀρχήν, ἀλλὰ πάντα ἦτον, καὶ πάντα θέλει εἶσθαι. καὶ ἔκτισεν ὅλα τ᾽ ἄλλα πράγματα, καὶ τὰ κρατεῖ, καὶ τὰ κυβερνᾷ. καὶ εἶναι ἐπάνω εἰς ὅλα ὑψηλότατον, εὐγενικώτατον, ὡραιότατον, δυνατώτατον

ζητον. καὶ αὐθεντεύει, καὶ ὁρίζει καθόλου πᾶ-
σα ἄλλο πρᾶγμα. καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα
κράζεται Θεὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας μόνον.
διατὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ μία θεότης
ἀληθινὴ, ἤγουν μία μοναχὴ φύσις καὶ οὐσία,
τῆς ὁποίας εἶναι ἄμετρη ἡ δύναμις, ἡ σοφία,
ἡ ἀγαθοσύνη, καὶ τὰ λοιπά. μ᾽ ὅλα τοῦτα
τούτη ἡ θεότης εὑρίσκεται εἰς τρία πρόσω-
πα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται, Πατὴρ, Υἱὸς,
καὶ ἅγιον Πνεῦμα. καὶ εἶναι τοῦτα τὰ τρία πρό-
σωπα ἕνας καὶ μόνος Θεός. διατὶ ἔχουσι τὴν
ὁμοίαν θεότητα καὶ οὐσίαν. ὡσὰν νὰ εἰπῆς,
αἱ τρεῖς νομάτοι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἔχοντας
ὀνόματα Πέτρος, Παῦλος, καὶ Ἰωάννης, νὰ
εἶχασι μίαν ψυχὴν, καὶ ἕνα ὅμοιον κορμὶ,
ἤθελαν λέγεσθαι τρεῖς νομάτοι, ἕνας Πέ-
τρος, ἄλλος Παῦλος, ἄλλος Ἰωάννης. καὶ
ὅμως ἤθελαν εἶσθαι ἕνας ἄνθρωπος, ὄχι τρεῖς
δὲν ἔχοντας τρία κορμία, μηδὲ τρεῖς ψυ-
χαῖς, ἀλλὰ ἕνα κορμὶ, καὶ μίαν ψυχήν. τοῦ-
το εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀδύνατον, δια-
τὶ τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μικρὸν καὶ με-
τρημένον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι
εἰς πολλὰ πρόσωπα. ἀμὴ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ
καὶ ἡ θεότης του εἶναι ἄμετρος. καὶ διὰ τοῦτο ἠμ-

πορεῖ νὰ εὑρεθῇ, καὶ εὑρίσκεται τὸ ὅμοιον εἶναι
καὶ ἡ αὐτὴ θεότης τοῦ Πατρὸς εἰς τὸν Υἱὸν καὶ
εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι τὸ λοιπὸν τρία πρό-
σωπα. διατὶ εἶναι τὸ ἕνα ὁ Πατὴρ, τὸ ἄλλο ὁ
Υἱὸς, τρίτον τὸ ἅγιον πνεῦμα. καὶ ὅμως εἶναι
ἕνας καὶ μόνος Θεὸς, διατὶ ἔχουσι τὴν ὁμοίαν
θεότητα, τὸ ὅμοιον εἶναι, τὴν ὁμοίαν δύναμιν,
σοφίαν, ἀγαθότητα, καὶ τὰ λοιπά.

M. Εἰπέ μου τώρα, τί θέλει νὰ εἰπῇ σάρκωσις
καὶ πάθος τοῦ Σωτῆρος;

Δ. Ἤξευρε, ὅτι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς θεό-
τητος, τὸ ὁποῖον εἴπαμεν ὅτι λέγεται Υἱὸς,
ἔξω ἀπ᾽ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶχεν ὡσὰν Θεὸς, τὸ ὁποῖον
εἶχε πρὶν νὰ γενῇ ὁ κόσμος, μάλιστα τὸ εἶχε
προαιώνιον, ἔλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην,
καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην, ἤγουν ὅλην μας τὴν
φύσιν εἰς τὴν κοιλίαν μιᾶς καθαρωτάτης
παρθένου. καὶ ἔτζι ἐκεῖνος ὁποῦ ἦτον μόνον
Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. καὶ ἀφ
οὗ ἐσυνανεστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους τριαν-
τατρεῖς χρόνους, διδάσκοντας τὴν στράταν τῆς
σωτηρίας, καὶ κάμνοντας θαύματα πολλὰ,
εἰς τὸ τέλος ἄφησε καὶ τὸν ἐβάλασιν εἰς τὸν σταυ-
ρὸν καὶ ἀπέθανεν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν
Θεὸν διὰ ταῖς ἁμαρτίαις ὅλου τοῦ κόσμου. αὐ

καλὰ

καλὰ καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέραις ὕστερα ἀναστήθη
ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν, καὶ μετὰ σαράντα
ἡμέραις ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, καθὼς θέ-
λομεν εἰπῆ ἐξηγῶντας τό, Πιστεύω. Τούτη
εἶναι τὸ λοιπὸν ἡ σάρκωσις, καὶ τὸ πάθος
τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Μ. Διατὶ εἶναι τοῦτα τὰ μεγαλήτερα μυστή-
ρια τῆς πίστεως;

Δ. Διατὶ εἰς τὸ πρῶτον περιέχεται ἡ πρώτη ἀρ-
χή, καὶ τὸ ὕστερον τέλος τοῦ ἀνθρώπου. εἰς τὸ
δεύτερον περιέχεται τὸ μοναχὸν καὶ δυνατώ-
τατον μέσον διὰ νὰ γνωρίσωμεν ἐκείνην τὴν
πρώτην ἀρχήν, καὶ νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ
ὕστερον τέλος. καὶ διατὶ πιστεύοντας καὶ ὁμολο-
γῶντας τοῦτα τὰ δύο μυστήρια, δείχνομεν ὅτι
εἴμεσθα ξεχωρισμένοι ἀπὸ ταῖς ἄλλαις ψευμα-
τοπιστίαις, ἤγουν τῶν Ἑλλήνων, τῶν Τούρκων, τῶν
Ἑβραίων, καὶ τῶν Αἱρετικῶν. καὶ ἀκόμι διατὶ
μὴ πιστεύοντας καὶ μὴ ὁμολογῶντας τοῦτα τὰ
δύο μυστήρια, τινὰς δὲν ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ.

Μ. Πῶς εὑρίσκονται τοῦτα τὰ μυστήρια εἰς τὸ
σημάδι τοῦ σταυροῦ;

Δ. Τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ γίνεται λέγοντας, εἰς
τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος. καὶ ἀντάμα σχηματίζοντας τὸν τύπον

τοῦ σαυροῦ, ἤγουν βαίνοντας τὸ δεξιὸν μ
χέρι, καὶ ἑνώνοντας τοὺς τρεῖς δακτύλους
τὸ μέτωπον, ὅταν λέγωμεν εἰς τὸ ὄνομα
Πατρός. ἀπέκει κάτω ἀπὸ τὸ στῆθος ὅ
λέγωμεν, καὶ τοῦ Υἱοῦ. καὶ ὕστερα κατὰ τ
συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς Εκκλησίας ἀ
τὸν δεξιὸν ὦμον εἰς τὸν ἀριστερὸν, καὶ κατὰ
συνήθειαν τῆς δυτικῆς Εκκλησίας ἀπὸ
ζερβὸν ὦμον εἰς τὸν δεξιὸν, ὅταν λέγωμ
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ὁ λόγος ἐκεῖ
εἰς τὸ ὄνομα, μᾶς δείχνει, ὅτι ἕνας εἶ
Θεός, ἐπειδὴ λέγομεν εἰς τὸ ὄνομα, καὶ
εἰς τὰ ὀνόματα. καὶ μὲ τὸ ὄνομα γρυκοῦμ
δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποῖ
εἶναι μία μοναχὴ καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπ
τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ,
τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μᾶς δείχνουσιν
τρία εἶναι τὰ θεϊκὰ πρόσωπα. νὰ σημ
δεύωμεθα μὲ τὸν τύπον τοῦ σαυροῦ ἐ
μία εἰκόνα τοῦ πάθους, καὶ διὰ τοῦτο μ
ἀναφέρει καὶ τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θ
ἡ μετάβασις κατὰ τὴν δυτικὴν ἐκκλησ
ἀπὸ τὸ ζερβὸν μέρος εἰς τὸ δεξιὸν, καὶ ἀ
ἀπὸ τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ζερβὸν, σημαίνει
μὲ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ μεταβαίνομεν ἀ

τὰ

τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια, ἀπὸ τὴν ἁμαρ-
τίαν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸν
θάνατον εἰς τὴν ζωήν.

Μ. Πρὸς τί τέλος γίνεται τοῦτο τὸ σημάδι τοῦ
σταυροῦ;

Δ. Πρῶτον γίνεται διὰ νὰ δείξωμεν, πῶς ἤμε-
θα χριστιανοί, ἤγουν στρατιῶται τοῦ μεγάλου
βασιλέως Χριστοῦ. διατὶ τοῦτο εἶναι ὡσὰν
ἕνα πολεμικὸν σημάδι, καὶ μία διαφορὰ
ἐνδυμάτων, ὁποῦ ξεχωρίζει τοὺς στρατιώ-
τας τοῦ Χριστοῦ ἀπ' ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς
ἁγίας ἐκκλησίας, ἤγουν Ἕλληνας, Ἰουδαίους,
Τούρκους, καὶ αἱρετικούς. ἔξω ἀπὸ τοῦτο γί-
νεται τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ διὰ νὰ ἐπικαλού-
μεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα μας τὰ
ἔργα. διατὶ μὲ τὸ σημάδι τοῦτο κράζομεν
εἰς βοήθειαν τὴν παναγίαν τριάδα διὰ μέσου
τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. ὅθεν συνηθίζουσιν οἱ κα-
λοὶ χριστιανοὶ νὰ κάμνουν τὸν σταυρόν τους,
ὅταν σηκώνωνται ἀπὸ τὸ κρεββάτι, ὅταν
ἐκβαίνουσιν ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅταν καθίζουσιν
εἰς τὸ τραπέζι, καὶ ὅταν βαίνωνται νὰ κοιμη-
θοῦσιν, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε ἄλλου πράγ-
ματος ἢ δουλείας. ἀκόμι λέγω ὅτι γίνεται
τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἤμεθα αἱμα-

τωμέ

τωμένοι ἐναντίον εἰς πᾶσα πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, διατὶ φοβᾶται ὁ δαίμονας τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸ φεύγει καθὼς φεύγουσι τὸ σημάδι τῶν αὐθεντικῶν ἀνθρώπων οἱ λησάδες, καὶ συχναῖς φοραῖς μὲ τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ γλυτώνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ κινδύνους πολλοὺς τόσον ψυχῆς ὡσὰν καὶ τοῦ κορμίου, κάμνοντάς το μὲ πίστιν καὶ θάρρος εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ὅσα ἔκαμεν καὶ ἔπαθεν ὁ δεσπότης Χριστός.

Ἐξήγησις τοῦ, Πιστεύω. Κεφ. γ΄.

Μ. Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τό, Πιστεύω·

Δ. Τό, Πιστεύω περιέχει δώδεκα μέρη, τὰ ὁποῖα κράζονται ἄρθρα. καὶ εἶναι δώδεκα, καθὼς ἦσαν δώδεκα οἱ ἀπόστολοι, ὁποῦ τὸ ἐσυνέθεσαν. καὶ εἶναι τοῦτα.

α΄ Πιστεύω εἰς Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁποῦ εἶναι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

β. Καὶ εἰς τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ τὸν δεσπότην μας Ἰησοῦν Χριστόν.

γ΄. Τὸν ὁποῖον ἐγαστρώθηκεν ἡ Θεοτόκος μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐγέν-

νησεν

ννησεν ἡ αὐτὴ παρθένος Μαρία.

δ. Ὁ ὁποῖος ἔπαθεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη.

ε. Ἐκατέβηκεν εἰς τὸν ᾅδην, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναστήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς.

ϛ. Ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Θεοῦ πατρὸς παντοκράτορος.

ζ. Ὅθεν μέλλει νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ κρίνει ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους,

η. Πιστεύω εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

θ. Τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τὴν καθολικήν, τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

ι. Τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

ια. Τὴν ἀνάστασιν τῆς σαρκός.

ιβ. Τὴν αἰώνιον ζωήν. ἀμήν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ πρῶτον ἄρθρον λόγον πρὸς λόγον. τί θέλει νὰ εἰπῇ, Ἐγὼ πιστεύω.

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἐγὼ κρατῶ διὰ βέβαιον καὶ ἀληθινώτατον ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγουσι τοῦτα τὰ δώδεκα ἄρθρα. καὶ τοῦτο λέγω, διατὶ ταῖς γνώμαις τούταις ταῖς ἐδίδαξεν ἀπὸς του ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι τὲς ἐδίδαξαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἐκκλησία ταῖς διδάσκει ἐμᾶς. Καὶ διατὶ εἶναι ἀδυνάτον ὅτι ὁ Θεὸς νὰ

εἰπῇ

εἰπῇ ψέμα. διὰ τοῦτο βεβαιότερα πιστεύω
τὰ πράγματα τοῦτα, παρὰ ἐκεῖνα ὁποῦ
βλέπω μὲ τὰ μάτια μου, καὶ ἐγγίζω μὲ
τὰ χέρια μου.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς Θεόν;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν
σταθερώτατα, ὅτι εἶναι Θεὸς, καλὰ καὶ δὲν
τὸν βλέπομεν μὲ τὰ μάτια τοῦ κορμίου. καὶ
τοῦτος ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας μοναχὸς. καὶ διὰ
τοῦτο λέγομεν, εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ὄχι, εἰς
τοὺς θεούς. καὶ δὲν πρέπει νὰ βάλῃς εἰς
τὸν νοῦν σου, ὅτι ὁ Θεὸς ὁμοιάζει κανενὸς
πράγματος σωματικοῦ, ἂς εἶναι ὅσον θέλει
μεγάλον, καὶ εὔμορφον. ἀμὴ πρέπει νὰ λο-
γιάσῃς, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα πρᾶγμα πνευ-
ματικὸν, τὸ ὁποῖον πάντα ἦτον, καὶ πάντα
θέλει ἦσαι, καὶ ἔπλασε κάθε πρᾶγμα.
παντοῦ εἶναι, κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὅλον,
ἠξεύρει καὶ βλέπει πᾶσα πρᾶγμα. εἰς κον-
τολογίαν ὅ,τι πρᾶγμα εἰδῇς ἢ φανταστῇς,
πρέπει νὰ λέγῃς, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο,
ὁποῦ τώρα εἶναι ἐμπροσθά μου, δὲν εἶναι Θεὸς,
διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα πρᾶγμα καλλίτε-
ρον δίχως κανένα μέτρον.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατέρας;

Δ. Δια-

Δ. Διατὶ ἀληθινὰ εἶναι πατέρας τοῦ μονογενοῦς του Υἱοῦ. διὰ τὸ ὁποῖον θέλομεν μιλήσει εἰς τὸ δεύτερον ἄρθρον. ἔξω ἀπὸ τοῦτο διατὶ εἶναι πατέρας ὅλων τῶν καλῶν ἀνθρώπων, ὄχι φυσικὸς, ἀλλὰ κατὰ χάριν, καὶ διατὶ εἶναι ἀκόμι πατέρας ὅλων τῶν κτισμάτων, ὄχι φυσικὸς, ἢ κατὰ χάριν, ἀλλ' ὡσὰν πλάστης, καθὼς τὸ θέλομεν εἰπεῖ παρακάτω εἰς τοῦτο τὸ ὅμοιον ἄρθρον.

Μ. Διατὶ κράζεται παντοκράτωρ;

Δ. Διατὶ τοῦτο εἶναι ἕνα μερικὸν παρανόμι τοῦ Θεοῦ: καὶ καλὰ καὶ νὰ ἔχῃ πολλαῖς ὀνομασίαις ὁ Θεὸς, λόγου χάριν, αἰώνιος, ἄπειρος, ἀμέτρητος, καὶ ἄλλα, ὅμως εἰς τοῦτον τὸν τόπον τὸ πλέα ἁρμόδιον ὄνομα εἶναι, παντοκράτωρ, διὰ νὰ μὴ μας φαίνεται δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι αὐτὸς ἔκαμεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἀπὸ οὐδετίποτε, καθὼς ἐξηγοῦσι τὰ λόγια ὅπου ἀκολουθοῦσιν. διότι ἐκεῖνος, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει, καὶ εἶναι διὰ τοῦτο παντοδύναμος, οὐδένα πρᾶγμα εἶναι δύσκολον. καὶ ἂν μοῦ εἰπῇς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀποθαίνῃ ἢ ν' ἁμαρτάσῃ, καὶ ἔτζι δὲν φαίνεται νὰ ἠμπορῇ πᾶσα πρᾶγμα, σοῦ ἀποκρίνομαι, ὅτι νὰ ἠμπορῇ ν' ἀπο-

θαίνῃ

θαίη καὶ νὰ ἁμαρτήσῃ δὲν εἶναι δύναμις ἀλ-
λὰ ἀδυναμία. ὡσὰν μιλῶνται διὰ κανέ-
να στρατιώτην μεγάλο παλικάρι, ἂν εἰποῦ-
μεν ὅτι δύνεται νὰ νικήσῃ ὅλους, καὶ ἔχι νὰ
νικηθῇ ἀπὸ κανένα, δὲν σμικρύνομεν τὴν
δύναμίν του, λέγοντας ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ
νικηθῇ. διότι δὲν εἶναι δύναμις οὐδὲ ἀνδρεία
νὰ ἐμπορῇ τινὰς νὰ νικηθῇ, ἀλλὰ ἀχα-
μνότης καὶ ἀδυναμία.

M. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ποιητής;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμεν ὅλα τὰ
πράγματα ἀπὸ οὐδετίποτε, καὶ μόνος ἐμπο-
ρεῖ νὰ τὰ φέρῃ πάλιν εἰς τὸ οὐδετίποτε.
ἐμποροῦσιν ἀληθινὰ οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄν-
θρωποι, ἀκόμι καὶ οἱ δαίμονες νὰ κάμουν
καὶ νὰ ξεκάμουν κάποια πράγματα, ἀμὴ
δὲν ἐμποροῦσι νὰ τὰ κάμουσιν ἂν δὲν ἔχου-
σι τίποτε ὡσὰν θεμέλιον τοῦ ἔργου. οὐδὲ νὰ τὰ
ξανακάμουσι, παρὰ μεταφέροντάς τα εἰς τί-
ποτε ἄλλο πρᾶγμα. καθὼς ἕνας κτίστης δὲν
ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα σπίτι ἀπὸ οὐδετίποτε,
ἀμὴ χρειάζεται πέτραις καὶ ἄσβεστη καὶ ξύλα.
οὐδὲ ἐμπορεῖ νὰ τὸ χαλάσῃ, καὶ νὰ τὸ κάμῃ
οὐδετίποτε, ἀμὴ τὸ ξεκάμνει εἰς πέτραις καὶ
ἄσβεστη καὶ εἰς ξύλα καὶ ἄλλα ὅμοια. διὰ
τοῦτο

τοῦτο ὁ Θεὸς μοναχὰ λέγεται καὶ εἶναι ποιητὴς
καὶ πλάστης, διότι ἐκεῖνος μοναχὸς δὲν ἔχει
χρείαν ἀπὸ τίποτε διὰ νὰ κάμῃ τὰ πράγ-
ματα.

Μ. Διατὶ λέγεται ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
δὲν ἔκαμεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ νερό, καὶ
ταῖς πέτραις; τὰ δένδρα, τοὺς ἀνθρώπους,
καὶ κάθε ἄλλο πρᾶγμα;

Δ. Λέγοντας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, γροικᾶται
ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν
γῆν. καθὼς λέγοντας ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει
κορμὶ καὶ ψυχήν, γροικᾶται, ὅτι ἔχει ὅλα ἐκεῖ-
να ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ κορμί, ὡσὰν φλέβες, αἷμα
κόκκαλα, νεῦρα, καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὅλα ἐκεῖ-
να ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν ψυχήν, ὡσὰν νοῦν, θέλη-
σιν, μνήμην, αἴσθησες ἐσωτερικαῖς, καὶ ἐξω-
τερικαῖς. Τὸ λοιπὸν λέγοντας τὸν οὐρανόν, γροι-
κᾶται ὁ ἀέρας, ὁποῦ εἶναι τὰ πετούμενα, καὶ
ὅλα τὰ ὑψηλότερα πράγματα, τὰ νέφη,
τὰ ἄστρα. ὅθεν λέγονται τὰ πουλιὰ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ.
καὶ οἱ ἄγγελοι. λέγοντας τὴν γῆν γροικᾶται
ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ περικυκλώνει ὁ ἀέρας,
ἤγουν τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποτα-
μῶν, ὁποῦ εἶναι εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς

γῆς, γρυκοῦνται ἀκόμι ὅλα τὰ ζῶα, τὰ φυ-
τὰ, οἱ πέτραις, τὰ μέταλλα, καὶ πᾶσα ἄλλο
πρᾶγμα ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν
θάλασσαν. λέγεται τὸ λοιπὸν ὁ Θεὸς ποιητὴς
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, διότι τοῦτα εἶναι τὰ δύο
πρῶτα μέρη τοῦ κόσμου, τὸ ἕνα ἐπάνω ὁποῦ
κατοικοῦσιν οἱ ἄγγελοι, καὶ τὸ ἄλλο κάτω ὁποῦ
κατοικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δύο εὐγενικώ-
τερα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τῶν ὁποίων δουλεύου-
σι τ' ἄλλα ὅλα. καθὼς αὐτὰ εἶναι κρατούμε-
να νὰ δουλεύουσι τοῦ Θεοῦ ὁποῦ τὰ ἔπλασεν
ἀπὸ οὐδετίποτε, καὶ τὰ ἐψήλωσε τόσον.

Κεφ. β'. Ἄρθρον β'.

M. Ἐξήγησαί μου τώρα τὸ δεύτερον ἄρθρον.
τί θέλει νὰ εἰπῇ καὶ εἰς τὸν δεσπότην μας
Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ;

Δ. Ἐκεῖνος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, διὰ τὸν ὁποῖον
ἐμιλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, ἔχει ἕνα
Υἱὸν ἀληθινὸν καὶ φυσικὸν, ὁ ὁποῖος κράζε-
ται Ἰησοῦς Χριστός. διὰ νὰ πάρῃς κάποιαν
εἴδησιν, πῶς ἐγέννησεν ὁ Θεὸς τοῦτον τὸν
Υἱὸν, πιάσε τὴν ὁμοιότητα τοῦ καθρέπτη.
ὅταν βλέπῃ τινὰς τὸν ἐμαυτόν του εἰς τὸν
καθρέπτην, παρευθὺς γεννᾷ μίαν εἰκόνα τοῦ

λόγου του τόσον ὁμοίαν, ὁποῦ δὲν ἐμπορεῖ
νὰ εὑρεθῇ καμία διαφορά. διατὶ τοῦ ὁμοιά-
ζει ὄχι μόνον εἰς τὸ φυσικὸν χρῶμα τοῦ προσ-
ώπου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κινήματα. διότι
ἂν κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος, κινεῖται καὶ ἡ εἰκό-
να. καὶ τούτη ἡ εἰκόνα ὁποῦ τόσον ὁμοιάζει,
δὲν γίνεται μὲ κόπον, οὐδὲ μὲ καιρὸν, οὐδὲ
μὲ τίποτε ὑπουργικὸν, ἀλλὰ γίνεται πα-
ρευθὺς μὲ μίαν μόνην ὀμματίαν. ἔτζι λό-
γιασε τὸ λοιπὸν, ὅτι θεωρῶντας ὁ Θεὸς τὸν
ἑαυτόν του μὲ τὸ ὀμμάτι τοῦ νοὸς εἰς τὸν κα-
θρέπτην τῆς θεότητός του, ἐγέννησε μίαν εἰκό-
να ὁμοιοτάτην τοῦ λόγου του. καὶ διατὶ ὁ Θεὸς
ἔδωκε τούτης τῆς εἰκόνος ὅλην του τὴν οὐσίαν
καὶ ὅλον του τὸ εἶναι, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς βλέπον-
τας τὸν ἐμαυτόν μας εἰς τὸν καθρέπτην, δὲν
ἐμποροῦμεν νὰ τὸ κάμωμεν. διὰ τοῦτο ἡ
εἰκόνα ἐκείνη εἶναι ἀληθινὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ,
ἂν καλὰ καὶ οἱ ἐδικαῖς μας εἰκόνες ὁποῦ
βλέπομεν εἰς τοὺς καθρέπτας, δὲν εἶναι
παιδία μας. ἀπὸ τοῦτο πρέπει νὰ συλλο-
γιασθῇς, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι Θεὸς, ὡσὰν
καὶ ὁ πατέρας, καὶ ἕνας Θεὸς μὲ τὸν Πατέ-
ρα, ἐπειδὴ ἔχει τὴν αὐτὴν φύσιν, ὁποῦ ἔχει καὶ
ὁ Πατέρας. ἔχεις ἀκόμη νὰ συλλογιασθῇς,

ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι νεώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἦτον πάντα, καθὼς πάντα ἦτον καὶ ὁ Πατέρας. διότι ἐγεννήθη μὲ τὸ νὰ βλέπῃ μόνον ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτόν του, καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἔλειψε ποτὲ νὰ βλέπῃ τὸν ἑαυτόν του. ὕστερον ἔχεις νὰ συλλογισθῇς, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἐγεννήθη μὲ συνδρομὴν γυναικὸς, ἢ μὲ μακρότητα καιροῦ, ἢ μὲ ἄσχημον ἐπιθυμίαν, ἢ ἄλλαις ἀκαθαρσίαις. διότι καθὼς εἴπαμεν, μοναχός του ὁ Πατέρας τὸν ἐγέννησε μὲ τοῦτο μόνον, ὅτι θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸ καθαρώτατον ὄμματι τοῦ θεϊκοῦ νοός.

M. Ποία εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κράζεται Ἰησοῦς Χριστός;

Δ. Τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, θέλει νὰ εἰπῇ σωτήρ. καὶ Χριστὸς ὁποῦ εἶναι τὸ παρανόμι του θέλει νὰ εἰπῇ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ βασιλεὺς ὅλων τῶν βασιλέων. διότι, καθὼς εἴπαμεν ἐξηγῶντας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινεν ἄνθρωπος διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ μὲ τὸ αἷμα του, καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν αἰώνιον σωτηρίαν. διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ ἐγίνηκεν ἄνθρωπος, ἔλαβε τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ σωτῆρος, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἦλθεν διὰ νὰ μᾶς

σώ-

σώση. καὶ ἐτιμήθηκεν ἀπὸ τὸν Πατέρα μὲ τὸ ὄνομα μεγάλου ἀρχιερέως, καὶ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, τὸ ὁποῖα σημαδεύει τὸ ὄνομα, Χριστὸς, ὅθεν ἡμεῖς λεγόμεθα χριστιανοί.

Μ. Διατί λέγοντας τὸ ὄνομα, Ιησοῦς, κλινόμεθα ὅλοι τὴν κεφαλὴν, καὶ δὲν τὸ κάμνομεν, ὅταν λέγωμεν τ᾽ ἄλλα ὀνόματα τοῦ Θεοῦ;

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διατὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἴδιον ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅλα τ᾽ ἄλλα εἶναι ὀνόματα κοινά. καὶ διατὶ ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦτο μας ἀναφέρνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκλινε τὸν ἑαυτόν του διὰ ὄνομά μας λαμβάνοντας τὴν ἀνθρωπότητα. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὡσὰν εὐχάριστοι προσκλίνομεν τὴν κεφαλήν. καὶ ὄχι μόνον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ δαιμόνια τοῦ ᾅδου κλίνονται εἰς τοῦτο τὸ ὄνομα, ἐκεῖνοι ἀπὸ ἀγάπην, καὶ τοῦτοι στανικῶς. διότι ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅτι ὅλα τὰ λογικὰ πλάσματα νὰ ὑποκλίνωνται τοῦ Υἱοῦ του, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔκλινε τὸν ἑαυτόν του δι᾽ ἀγάπην μας ἕως εἰς τὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ.

Μ. Διατὶ λέγεται ὅτι ὁ Ιησοῦς Χριστὸς εἶναι δεσπότης μας;

Δ. Διότι μᾶς ἔπλασεν αὐτάμα μὲ τὸν Πα-
τέρα ὅθεν εἶναι δεσπότης καὶ αὐθέντης μας,
καθὼς εἶναι ὁ Πατέρας· καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτο,
ἐπειδὴ μὲ τοὺς κόπους του καὶ μὲ τὰ πάθη
του μᾶς ἐξαγόρασεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν
τοῦ διαβόλου, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ εἰς
τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον.

Ἄρθρον γ΄.

Μ. Κατὰ τάξιν πρέπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ τρί-
τον ἄρθρον ὁποῦ λέγει. ὅτι ἡ Θεοτόκος Μα-
ρία ἐγαστρώθη τὸν Χριστὸν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ
ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὸν ἐγέννησε παρθένος.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον μᾶς ἐξηγᾶ τὸν παράξενον καὶ
θαυμαστὸν τρόπον τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ
Θεοῦ. ἠξεύρεις, ὅτι πᾶσα ἄνθρωπος γεννᾶ-
ται ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα, καὶ ὅτι ἡ μητέρα
σὰν γαστρωθῇ καὶ γεννήσῃ παιδί, δὲν ἀπο-
μένει παρθένος. καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θέλοντας
νὰ γεννηθῇ ἄνθρωπος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ πα-
τέρα εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μόνον μητέρα, τὸ ὄνο-
μά της Μαρία, ἡ ὁποία ἐστάθηκε πάντοτε
καθαρωτάτη παρθένος. διότι τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον, ἤγουν τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας
τριάδος, ὁποῦ εἶναι ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς μὲ τὸν
Πατέρα, καὶ μὲ τὸν Υἱόν, ἔπλασε μὲ τὴν ἄπει-
ρόν του δύναμιν ἀπὸ τὸ καθαρώτατον αἷμα

μα

μα τῆς παρθένου εἰς τὴν κοιλίαν της ἑνὸς βρέφους κορμὶ τέλειον. Καὶ εἰς τὸν ὅμοιον καιρὸν ἔπλασε μίαν ἀγγελικὴν ψυχὴν, καὶ τὴν ἔσμιξε μὲ τὸ κορμὶ τοῦ βρέφους ἐκείνου. καὶ τοῦτο ὅλον τὸ ἔλαβε καὶ ἕνωσε τοῦ ἐμαυτοῦ του ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ τότε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁποῦ ἦτον πρῶτα μόνον Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶναι καὶ ἄνθρωπος. Καὶ καθὼς ὡσὰν Θεὸς ἔχει πατέρα δίχως μητέρα, ἔτζι ὡσὰν ἄνθρωπος ἔχει μητέρα δίχως πατέρα.

Μ. Ἤθελα κανένα ξόμπλι ἢ παρομοιότητα διὰ νὰ γρικήσω, πῶς ἐμπορεῖ νὰ γαστρωθῇ μία παρθένος.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὰ πιστεύωμεν, καλὰ καὶ δὲν τὰ καταλαμβάνωμεν, διότι πλέον ἐμπορεῖ τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κατάληψις. καὶ διὰ τοῦτο εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ, πιστεύω, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος. ὅμως ἔχομεν ἕνα εὔμορφον παράδειγμα ἀπὸ τὴν πλάσιν τοῦ κόσμου. ἠξεύρεις, ὅτι κατὰ τὴν συνήθειαν ἡ γῆ δὲν γεννᾷ τὸ σιτάρι, ἂν πρῶτα δὲν γεωργηθῇ, καὶ σπαρθῇ, καὶ ποτισθῇ μὲ βροχαῖς, καὶ ζεσταθῇ ἀπὸ τὸν ἥλιον. μ' ὅλα τοῦτα ὅταν ἐξεφύτρωσε τὴν πρώτην φορὰν τὸ

 σιτά-

σιτάρι, ἡ γῆ δὲν ἦτον γεωργημένη, ἢ σπαρ-
μένη, ἢ βρεμένη, ἢ ζεσταμένη, ἀλλ᾽ ὡσὰν
παρθένος ὁλότελα εἰς τὴν φύσιν της μὲ μό-
νον τὸν ὁρισμὸν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ἐργά-
ζοντας ἡ δύναμις τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, παρευθὺς
ἐβλάστησε τὸ σιτάρι. ἔτζι λοιπὸν ἡ κοιλία
ἡ παρθενικὴ τῆς Μαρίας χωρὶς μίξιν ἀν-
δρὸς, μὲ μόνον τὸν ὁρισμὸν τοῦ Θεοῦ ἐργάζον-
τας τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἐβλάστησεν
ἐκεῖνον τὸν τιμιώτατον κόκκον, ἤγουν τὸ
ἔμψυχον κορμὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ἂν ἐγαστρώθηκε τὸν Χριστὸν ἡ Θεοτόκος μὲ
ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος φαίνεται ὅτι ἠμ-
πορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅ-
γιον εἶναι πατέρας τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅσον ἄνθρωπος.

Δ. Δὲν εἶναι βολετόν. διατὶ δὲν σώνει διὰ νὰ εἶναι
τινὰς πατέρας, ὅτι νὰ κάμῃ τὸ πρᾶγμα,
ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ τὴν ἰδιαίν του
οὐσίαν. διὰ τοῦτο δὲν λέγομεν τὸν κτίστην πα-
τέρα τῆς οἰκίας, διατὶ τὸ κάμνει ἀπὸ πέτραις
καὶ χαλίκια, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἴδιόν του κορμί.
τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἔκαμε τὸ κορμὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν σάρ-
κα τῆς Θεοτόκου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδιαίν του οὐ-
σίαν, διὰ τοῦτο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι υἱὸς

τοῦ

τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εἰς ὅσον Θεὸς, ἔχοντας ἀπ᾽ ἐκεῖνον τὴν θεότητα. καὶ Υἱὸς τῆς παρθένου εἰς ὅσον ἄνθρωπος, διότι ἀπ᾽ ἐκείνην ἔχει τὴν ἀνθρωπότητα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκαμε τὸ ἔργον τοῦτο τῆς σαρκώσεως; δὲν ἐσυνέδραμεν ἀκόμη ὁ πατὴρ καὶ ὁ Υἱός;

Δ. Εκεῖνο ὁποῦ ἐργάζεται ἕνα πρόσωπον θεϊκὸν, τὸ ἐργάζονται ἀκόμη καὶ τ᾽ ἄλλα δύο, διατὶ ἔχουσι μίαν ὅμοιαν δύναμιν, σοφίαν, καὶ ἀγαθότητα. μ᾽ ὅλα ταῦτα τῆς δυνάμεως τὰ ἔργα τὰ δίδομεν τοῦ Πατρὸς. τὰ ἔργα τῆς σοφίας τοῦ Υἱοῦ. καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ διὰ τοῦτο ἐστάθηκεν ἔργον μιᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πολλὰ μεγάλης πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. διὰ τοῦτο δίδεται τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ηθελα τίποτε παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβω, πῶς καὶ τὰ τρία πρόσωπα τὰ θεϊκὰ ἐσυνδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν, καὶ ὅμως ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη.

Δ. Οταν ἕνας ἄνθρωπος ἐνδύεται ἕνα ῥοῦχον, καὶ ἄλλοι δύο τὸν βοηθοῦσι νὰ τὸ ἐνδυθῇ, τότε εἶναι τρεῖς ὁποῦ συντρέχουσιν εἰς τὸ ἔνδυ-

μα

μα καὶ ἕνας μόνον ἀπομένει ἐνδυμένος. ἔτζι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τὰ θεϊκὰ ἐσυνεδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος.

Μ. Διατὶ σμίγει τὸ ἄρθρον, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν παρθένον Μαρίαν;

Δ. Οτι καὶ εἰς τοῦτο εἶναι ἕνα πρᾶγμα παράξενον. ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του τελειώνοντας οἱ ἐννέα μῆνες, δίχως πόνον καὶ ζημίαν τῆς μητρός, δὲν ἀφήνοντας κανένα σημάδι τῆς γεννήσεως. καθὼς ἐκάμεν ὅταν ἀναστήθη, καὶ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὸν τάφον, ὅπου ἦτον σφαλισμένος. καὶ ὅταν ἐμπῆκε καὶ ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ ἀνώγεον, ὅπου ἦσαν οἱ μαθητάδες του, καλὰ καὶ νὰ ἦσαν σφαλισμέναις οἱ πόρταις. διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ δεσπότη μας τοῦ Χριστοῦ πάντα ἐστάθηκε παρθένος πρὶν γεννήσῃ, καὶ εἰς τὴν γέννησιν, καὶ μετὰ τὴν γέννησιν.

Ἄρθρον δ'.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς τὸ τέταρτον ἄρθρον. ἤγουν ὅτι ἔπαθεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον περιέχει τὸ ὠφελιμώτατον

τὸ μυστήριον τῆς ἐξαγοράσεώς μας. καὶ τὸ κεφάλαιον εἶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀφ' οὗ ἔζησεν εἰς τὸν κόσμον εἰς τριανταδύο χρόνους, καὶ ἐδίδαξε μὲ τὴν ἁγιωτάτην του ζωὴν, καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν του, καὶ μὲ τὰ θαύματά του τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας, μὲ ὁρισμὸν τοῦ Πιλάτου, ὅπου ἐκυβέρνα τὴν Ιουδαίαν, ἄδικα ἐδάρθη, καὶ ἐκαρφώθη εἰς τὸν σταυρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέθανε, καὶ ἀπὸ κάποιους ἀγίους ἀνθρώπους ἐτάφη.

Μ. Εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον ἔχω νὰ ἐρωτήσω, καὶ ἀγαπῶ νὰ μὲ διδάξῃς διὰ νὰ ἦμαι πλέον εὐχάριστος τοῦ Θεοῦ εἰς τόσον μεγάλην εὐεργεσίαν, ὅσον θέλω τὴν καταλάβει καλλίτερα. εἰπέ μου τὸ λοιπὸν, ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. πῶς δὲν τὸν ἐλευθέρωσεν ὁ Πατέρας του ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πιλάτου; μάλιστα ἂν αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς πῶς δὲν ἐλευθέρωσε τὸν ἑαυτόν του,

Δ. Εμπόρειε ὁ Χριστὸς, ἂν ἤθελε ἦσαι θέλημά του, εἰς χιλίους τρόπους νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πιλάτου. μάλιστα ὅλος ὁ κόσμος, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἤχε θελήσει, δὲν ἔσωνε νὰ τοῦ κάμῃ τίποτε κακόν. καὶ τοῦτο φαίνεται καθάρια, διότι ἤξευρε, καὶ ἐπρόειπε τὰ

μα-

μαθητῶν τȣ, ὅτι οἱ Ιȣδαῖοι ἐγυρεύασι νὰ τȣ δώσουν θάνατον, καὶ ἔμελλε νὰ δαρθῇ, καὶ νὰ περιπαιχθῇ καὶ ὕστερον νὰ φονευθῇ, καὶ ὅμως δὲν ἐκρύβη, ἀλλὰ ἀπαίτησε τοὺς ἐχθρούς τȣ. καὶ ζητῶντας ἐκεῖνοι νὰ τὸν πιάσουν, καὶ μὴ γνωρίζοντάς τον, αὐτὸς τοὺς εἶπεν ὅτι ἦτον ἐκεῖνος ὁπȣ̃ ἐγυρεύασι. καὶ ἀφ' ȣ̃ ἐκεῖνοι ἔπεσαν ὅλοι ὀπίσω ὡσὰν νεκροὶ, αὐτὸς καθὼς ἠμπόρει νὰ φύγῃ, δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ ἐκαρτέρησε νὰ σηκωθȣ̃σι καὶ νὰ συκωθȣ̃σι. καὶ τότε ἄφησε καὶ τὸν ἐπιάσασιν, καὶ τὸν ἔδησαν, καὶ τὸν ἔφεραν ὡσὰν ἕνα ἥμερον ἀρνίον, ὅπȣ ἠθέλησαν.

M. Διατὶ ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε κακὸν ἄφησε καὶ τὸν ἐσταύρωσαν, καὶ τὸν ἐθανάτωσαν ἄδικα;

Δ. Διὰ πολλαῖς ἀφορμαῖς. ἡ πρώτη εἶναι διὰ νὰ πληρώσῃ τȣ̃ Θεȣ̃ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ ἔχεις νὰ ἠξεύρῃς ὅτι τὸ πταίσιμον μετρᾶται κατὰ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου τȣ̃ ὁποίȣ γίνεται τὸ πταίσιμον, καὶ τὸ ἐναντίον ἡ πληρωμὴ μετρᾶται κατὰ τὸ ἀξίωμα ἐκείνȣ ὁπȣ̃ πληρώνει. λόγȣ χάριν. ἂν ἕνας δȣλευτὴς δώσῃ μίαν σφονδυλίαν κάποιȣ αὐθεντὸς, τὸ σφάλμα κρίνεται μεγαλώτατον

κατὰ

καὶ τὴν μεγαλωσιύνην τοῦ αὐθεντός. ἀμὴ ἂν ὁ αὐθέντης δώσῃ τὴν σφονδυλίαν τοῦ δουλευτῆ, τὸ ἔχομεν ὀλίγον πρᾶγμα καὶ τὴν μικρότητα τοῦ δουλευτῆ. καὶ πάλιν ἂν ἕνας δουλευτὴς τιμήσῃ τὸν ἄρχοντα, ὀλίγον πρᾶγμα τὸ κρατοῦμεν. ἀμὴ ἂν ὁ αὐθέντης τιμήσῃ τὸν δουλευτὴν, κάμνει μεγάλην χάριν καὶ τὸν κανόνα ὁποῦ εἴπαμεν. ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, καὶ μὲ ἐκεῖνον ὅλοι ἡμεῖς ἐπταίσαμεν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄμετρον τὸ ἀξίωμα, τὸ πταίσιμον ὁποῦ ἔγινεν ἐχρειάζετον καὶ ἄμετρον πληρωμήν. καὶ ἐπειδὴ οὐδένας ἄνθρωπος οὐδὲ ἄγγελος ἄξιζε τόσον, διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ὡσὰν Θεοῦ τὸ ἀξίωμα δὲν ἔχει μέτρον. καὶ λαμβάνοντας σάρκα θνητὴν, εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ τιμηθῇ ὁ Θεός. καὶ ἔτζι μὲ τὰ βάσανά του ἐπλέρωσε σωστὰ τὰ κρίματά μας.

Μ. Ποία εἶναι ἡ ἄλλη ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἠθέλησιν ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ θάνατον τόσα πικρόν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς δείξῃ αὐτός του τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, τῆς ταπεινοσιύνης, τῆς ὑπακοῆς, καὶ τῆς

ἀγάπης. ταῖς ὁποίαις τέσσαρες ἀρεταῖς σημαδεύουσι τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ σταυροῦ. διότι μεγαλήτερη ὑπομονὴ δὲν εἶναι, ὡσὰν νὰ πάθῃ τινὰς ἄδικα τόσον ἄσχημον θάνατον. οὐδὲ μεγαλήτερη ταπείνωσις, ὡσὰν νὰ καταδεχθῇ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων νὰ σταυρωθῇ εἰς μέσον δύο λῃστῶν. οὐδὲ μεγαλήτερη ὑπακοὴ, ὡσὰν νὰ θελήσῃ πρῶτα τὸν θάνατον, παρὰ νὰ ἀφήσῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ πατρός του. οὐδὲ μεγαλήτερη ἀγάπη, ὡσὰν νὰ βάλῃ τὴν ζωήν του διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ἤξευρε ὅτι ἡ ἀγάπη δείχνεται πλέον μὲ ἔργα παρὰ μὲ λόγια, καὶ πλέον πάσχοντας παρὰ ἐνεργῶντας. ὅθεν ὁ Χριστὸς ὁποῦ ἠθέλησεν ὄχι μόνον νὰ μᾶς κάμῃ ἀναρίθμητα καλὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ διὰ ὄνομά μας, ἔδειξεν ὅτι μᾶς φέρνει θερμοτάτην ἀγάπην.

Μ. Ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, καθὼς εἶπες παραπάνω, καὶ φαίνεται, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ πάθῃ, ἢ νὰ ἀποθάνῃ, πῶς λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπαθε καὶ ἀπέθανεν;

Δ. Δι᾽ αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐμπόρειεν ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ αὐτάμα καὶ νὰ μὴν πάθῃ, νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ μὴν ἀποθάνῃ. ὡσὰν Θεὸς δὲν ἠμπόρειε νὰ πάθῃ ἢ νὰ ἀποθά-

θά-

θάνῃ, πάλιν ὡσὰν ἄνθρωπος ἐμπόρεσε νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπα ὅτι ἦτο Θεὸς καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὑπομένοντας τὸ βάσανον τοῦ θανάτου εἰς τὸ παναγιόν του κορμί. τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι ἀδύνατον, ἂν δὲν ἤθελε γένῃ ἄνθρωπος.

Μ. Ἂν ὁ Χριστὸς ἐυχαρίστησε τὸν πατέρα διὰ τὰς ἁμαρτίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, πῶς κολάζονται τόσοι ἄνθρωποι; καὶ τί χρεία εἶναι νὰ κάμνωμεν ἐμεῖς μετάνοιαν διὰ ταῖς ἁμαρτίαις μας;

Δ. Ὁ Χριστὸς ἐυχαρίστησε τὸν πατέρα διὰ ταῖς ἁμαρτίαις ὅλας τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴ κάμνει χρεία νὰ λάβῃ τὴν ἰατρείαν τούτην μερικὰ τοῦτος καὶ ἐκεῖνος. τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὴν πίστιν μὲ τὰ καλὰ ἔργα, καὶ καθολικὰ μὲ τὴν μετάνοιαν. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμεν μετάνοιαν, καὶ καλὰ ἔργα, καλὰ καὶ νὰ ἔπαθε καὶ νὰ ἔκαμε διὰ λόγου μας ὁ Χριστὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη πολλοὶ κολάζονται καὶ μένουσιν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, διότι ἢ δὲν θέλουσι τὴν πίστιν ὡσὰν οἱ Ἑβραῖοι. οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ αἱρετικοί. ἢ δὲν θέλουν νὰ λάβουν τὰ μυστήρια, ὡσὰν ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν θέλουν τὸ βάπτισμα ἢ νὰ ἐξομολογηθοῦσιν. ἢ δὲν θέλουν νὰ κάμουσιν ἐκείνην τὴν μετάνοιαν ὁποῦ

διμόν-

διώον) διὰ τὰ κρίματά τους, καὶ δὲν ἀποφασίζουσι νὰ ζήσουν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

M. Διὰ νὰ καταλάβω τὸ πρᾶγμα ἤθελα τίποτε παράδειγμα.

Δ. Τὸ παράδειγμα πιάσε το ἀπὸ ἕναν, ὁποῦ νὰ ἐκόπιασε πολλὰ καὶ μὲ τοὺς ἱδρῶτάς του καὶ μὲ τοὺς κόπους του νὰ ἐκέρδησε πολλὰ στάμενα, ὅσα ἤθελαν σώσει διὰ νὰ πληρωθοῦσιν ὅλα τὰ χρέη τῆς χώρας τούτης. καὶ νὰ τὰ ἔβανεν εἰς ἕνα μπάγκον νὰ δίδωνται ὅλων ἐκείνων, ὁποῦ ἤθελαν φέρει τὴν γραφήν τους ὑπογεγραμμένην. τοῦτος ὁ ἄνθρωπος βέβαια ὅσον εἰς τὸ μέρος του ἤθελεν ἔχει πληρωμένα ὅλα τὰ χρέη. καὶ ὅμως ἤθελαν μείνει κάποιοι χρεωφειλέταις, μὴ θέλοντας ἢ διὰ ὑπερηφάνειαν, ἢ διὰ ὀκνηρίαν, ἢ κατ' ἄλλην ἀφορμὴν νὰ γυρεύσουν τὸ χαρτὶ μὲ τὴν ὑπογραφὴν καὶ νὰ ὑπάγουσιν εἰς τὸν μπάγκον νὰ λάβουν τὰ στάμενα.

Ἄρθρον ε'

M. Διὰ νὰ γροικήσω τὸ πέμπτον ἄρθρον ὁποῦ λέγει. Εκατέβηκεν εἰς τὸν ᾅδην, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναστήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς. ἀγαπῶ νὰ μάθω, τί σημαίνει εἰς τοῦτον τὸν τόπον ᾅδης.

Δ. Ο

Δ. Ὁ ᾅδης εἶναι ὁ κατώτερος καὶ βαθύτερος τό-
πος τοῦ κόσμου, ἤγουν τὸ κέντρον τῆς γῆς.
ὅθεν ἡ θεία γραφὴ εἰς πολλοὺς τόπους βάνει
διὰ ἐναντία τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὡσὰν τὸν
ὑψηλότερον τόπον ὁποῦ νὰ εἶναι πρὸς τὸν κα-
τώτερον. Καὶ εἰς τοῦτον τὸν βαθὺν τόπον τῆς γῆς
εἶναι τέσσαρα ὡσὰν μεγαλώτατα σπήλαια. τὸ
ἕνα τὸ βαθύτατον διὰ τοὺς κολασμένους. ἔτ-
ζι πρέπει, ὅτι οἱ ὑπερήφανοι δαίμονες, καὶ
οἱ ἄνθρωποι ὁποῦ τοὺς ἀκολούθησαν, νὰ εἶναι
κάτω εἰς τὸν πλέα χαμηλὸν τόπον, καὶ εἰς ὅ-
λους μακρήτερον ἀπὸ τὸν παράδεισον. Εἰς τὸ
δεύτερον σπήλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀλίγον ὑ-
ψηλότερον, στέκονται οἱ ψυχαῖς ὁποῦ πάσχουσι
τὰς καθαρτικαῖς τιμωρίαις. Εἰς τὸ τρίτον,
ὁποῦ εἶναι πάλιν ὑψηλότερον, εἶναι οἱ ψυχαῖς
ἐκείνων τῶν νηπίων, τὰ ὁποῖα ἀπεθαίασιν
ἀβάπτιστα, καὶ δὲν παθαίνουσι τὸ βάσανον
τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ εἶναι μόνον στερημέναις παν-
τοτινὰ ἀπὸ τὴν αἰώνιον μακαριότητα. Εἰς τὸ
τέταρτον, ὁποῦ εἶναι τὸ ὑψηλότερον ἀπ' ὅλα,
ἐστάθηκαν οἱ ψυχαῖς τῶν πατριαρχῶν, καὶ τῶν
προφητῶν, καὶ ἄλλων διαφόρων ἁγίων, ὅσοι
ἐκοιμήθησαν πρὶν τοῦ Χριστοῦ. διατὶ καλὰ καὶ
ἐκείναις οἱ ἅγιαις ψυχαῖς νὰ μὴν εἶχασι

Δ. Διότι μᾶς ἔπλασεν αὐτὸ ἅμα μὲ τὸν Πατέρα ὅθεν εἶναι δεσπότης καὶ αὐθέντης μας, καθὼς εἶναι ὁ Πατέρας. καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτο ἐπειδὴ μὲ τοὺς κόπους του καὶ μὲ τὰ πάθη του μᾶς ἐξαγόρασεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον.

Ἄρθρον γ΄.

Μ. Κατὰ τάξιν πρέπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ τρίτον ἄρθρον ὁποῦ λέγει. ὅτι ἡ Θεοτόκος Μαρία ἐγαστρώθη τὸν Χριστὸν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὸν ἐγέννησε παρθένος.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον μᾶς ἐξηγᾶ τὸν παράξενον καὶ θαυμαστὸν τρόπον τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἠξεύρεις, ὅτι πᾶσα ἄνθρωπος γεννᾶται ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα, καὶ ὅτι ἡ μητέρα σὰν γαστρωθῇ καὶ γεννήσῃ παιδὶ, δὲν ἀπομένει παρθένος. καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θέλοντας νὰ γεννῇ ἄνθρωπος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ πατέρα εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μόνην μητέρα, τὸ ὄνομά της Μαρία, ἡ ὁποία ἐστάθηκε πάντοτε καθαρωτάτη παρθένος. διότι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἤγουν τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁποῦ εἶναι ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς μὲ τὸν Πατέρα, καὶ μὲ τὸν Υἱὸν, ἔπλασε μὲ τὴν ἄμετρόν του δύναμιν ἀπὸ τὸ καθαρώτατον αἷμα

μα

μα τῆς παρθένου εἰς τὴν κοιλίαν της ἑνὸς βρέφους κορμὶ τζελειότατον. καὶ εἰς τὸν ὅμοιον καιρὸν ἔπλασε μίαν ἀγγελοειδεστάτην ψυχὴν, καὶ τὴν ἔσμιξε μὲ τὸ κορμὶ τοῦ βρέφους ἐκείνου. καὶ τοῦτο ὅλον τὸ ἔλαβε καὶ ἕνωσε τοῦ ἐμαυτοῦ του ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ τότε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁποῦ ἦτον πρῶτα μόνον Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶναι καὶ ἄνθρωπος. καὶ καθὼς ὡσὰν Θεὸς ἔχει πατέρα δίχως μητέρα, ἔτζι ὡσὰν ἄνθρωπος ἔχει μητέρα δίχως πατέρα.

М. Ἤθελα κανένα ξέμπλι ἢ παρομοιότητα διὰ νὰ γρυκήσω, πῶς ἐμπορεῖ νὰ γαστρωθῇ μία παρθένος.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὰ πιστεύωμεν, καλὰ καὶ δὲν τὰ καταλαμβαίνωμεν, διότι πλέον ἐμπορεῖ τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κατάληψις. καὶ διὰ τοῦτο εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ, πιστεύω, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος. ὅμως ἔχομεν ἕνα εὔμορφον παράδειγμα ἀπὸ τὴν πλάσιν τοῦ κόσμου. ἠξεύρεις, ὅτι κατὰ τὴν συνήθειαν ἡ γῆ δὲν γεννᾷ τὸ σιτάρι, ἂν πρῶτα δὲν γεωργηθῇ, καὶ σπαρθῇ, καὶ ποτισθῇ μὲ βροχαῖς, καὶ ζεσταθῇ ἀπὸ τὸν ἥλιον. μ' ὅλα τοῦτα ὅταν ἐξεφύτρωσε τὴν πρώτην φορὰν τὸ

σιτάρι, ἡ γῆ δὲν ἦτον γεωργημένη, ἢ σπαρμένη, ἢ βρεμένη, ἢ ζεσταμένη, ἀλλ' ὡσὰν παρθένος ὁλότελα εἰς τὴν φύσιν της μὲ μόνον τὸν ὁρισμὸν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ἐργάζοντας ἡ δύναμις τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, παρευθὺς ἐβλάστησε τὸ σιτάρι. ἔτζι λοιπὸν ἡ κοιλία ἡ παρθενικὴ τῆς Μαρίας χωρὶς μίξιν ἀνδρὸς, μὲ μόνον τὸν ὁρισμὸν τοῦ Θεοῦ ἐργάζοντας τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἐβλάστησεν ἐκεῖνον τὸν τιμιώτατον κόκκον, ἤγουν τὸ ἔμψυχον κορμὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ἂν ἐγαστρώθηκε τὸν Χριστὸν ἡ Θεοτόκος μὲ ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος φαίνεται ὅτι ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι πατέρας τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅσον ἄνθρωπος.

Δ. Δὲν εἶναι βολετόν. διατὶ δὲν σώνει διὰ νὰ εἶναι τινὰς πατέρας, ὅτι νὰ κάμῃ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν του οὐσίαν. διὰ τοῦτο δὲν λέγομεν τὸν κτίστην πατέρα τὸν σπιτίου, διατὶ τὸ κάμνει ἀπὸ πέτραις καὶ χαλίκια, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἴδιόν του κορμί. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκαμε τὸ κορμὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν σάρκα τῆς Θεοτόκου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδίαν του οὐσίαν, διὰ τοῦτο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι υἱὸς

τοῦ

τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς εἰς ὅσον Θεὸς, ἔχοντας ἀπ' ἐκεῖνον τὴν θεότητα. καὶ Υἱὸς τῆς παρθένου εἰς ὅσον ἄνθρωπος, διότι ἀπ' ἐκείνην ἔχει τὴν ἀνθρωπότητα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκαμε τὸ ἔργον τοῦτο τῆς σαρκώσεως; δὲν ἐσυνέδραμεν ἀκόμη ὁ πατὴρ καὶ ὁ Υἱός;

Δ. Εκεῖνο ὁποῦ ἐργάζεται ἕνα πρόσωπον θεϊκὸν, τὸ ἐργάζονται ἀκόμη καὶ τ' ἄλλα δύο, διατὶ ἔχουσι μίαν ὁμοίαν δύναμιν, σοφίαν, καὶ ἀγαθότητα. μ' ὅλα τοῦτα τῆς δυνάμεως τὰ ἔργα τὰ δίδομεν τοῦ Πατρὸς. τὰ ἔργα τῆς σοφίας τοῦ Υἱοῦ. καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ διὰ τοῦτο ἐστάθηκεν ἔργον μιᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πολλὰ μεγάλης πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. διὰ τοῦτο δίδεται τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ηθελα τίποτε παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβω, πῶς καὶ τὰ τρία πρόσωπα τὰ θεϊκὰ ἐσυνδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν, καὶ ὅμως ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη.

Δ. Οταν ἕνας ἄνθρωπος ἐνδύεται ἕνα ροῦχον, καὶ ἄλλοι δύο τὸν βοηθοῦσι νὰ τὸ ἐνδυθῇ, τότε εἶναι τρεῖς ὁποῦ συντρέχουσιν εἰς τὸ ἔνδυ-

μα

μα καὶ ἕνας μόνος ἀπομένει ἐνδυναμίος. ἔτζι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τὰ θεικὰ ἐπεριδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος.

M. Διατὶ σμίγει τὸ ἄρθρον, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν παρθένον Μαρίαν;

Δ. Ὅτι καὶ εἰς τοῦτο εἶναι ἕνα πρᾶγμα παράξενον. ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του τελειώνοντας οἱ ἐννέα μῆνες, δίχως πόνον καὶ ζημίαν τῆς μητρὸς, δὲν ἀφήνοντας κανένα σημάδι τῆς γέννας. καθὼς ἔκαμεν ὅταν ἀναστήθη, καὶ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὸν τάφον, ὅπου ἦτον σφαλισμένος. καὶ ὅταν ἐμπῆκε καὶ ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ ἀνώγεον, ὅπου ἦσαν οἱ μαθητάδες του, καλὰ καὶ νὰ ἦσαν σφαλισμέναις οἱ πόρταις. διὰ τοῦτα λέγομεν, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ δεσπότη μας τοῦ Χριστοῦ πάντα ἐστάθηκε παρθένος πρὶν γεννήσῃ, καὶ εἰς τὴν γέννησιν, καὶ μετὰ τὴν γέννησιν. Ἄρθρον δ΄.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο ὅπου ἀκολουθᾷ εἰς τὸ τέταρτον ἄρθρον. ἤγουν ὅτι ἔπαθεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον περιέχει τὸ ὠφελιμώτατον

τὸ μυστήριον τῆς ἐξαγοράσεώς μας. καὶ τὸ κε-
φάλαιον εἶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀφ' οὗ ἔζησεν εἰς τὸν
κόσμον ὡς τριάντα τρεῖς χρόνους, καὶ ἐδίδαξε
μὲ τὴν ἁγιωτάτην του ζωὴν, καὶ μὲ τὴν διδα-
σκαλίαν του, καὶ μὲ τὰ θαύματά του τὴν στρά-
ταν τῆς σωτηρίας, μὲ ὁρισμὸν τοῦ Πιλάτου,
ὁποῦ ἐκυβέρνα τὴν Ἰουδαίαν, ἄδικα ἐδάρθη,
καὶ ἐκαρφώθη εἰς τὸν σταυρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέ-
θανε, καὶ ἀπὸ κάποιους ἀγίους ἀνθρώπους ἐτάφη.

M. Εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον ἔχω νὰ ἐρωτήσω, καὶ
ἀγαπῶ νὰ μὲ διδάξῃς διὰ νὰ ἦμαι πλέον
εὐχάριστος τοῦ Θεοῦ εἰς τόσον μεγάλην εὐεργε-
σίαν, ὅσον θέλω τὴν καταλάβει καλλίτερα.
εἰπέ μου τὸ λοιπὸν, ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ
παντοδυνάμου Θεοῦ. πῶς δὲν τὸν ἐλευθέρω-
σεν ὁ Πατέρας του ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πιλά-
του; μάλιστα ἂν αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς
πῶς δὲν ἐλευθέρωσε τὸν ἑαυτόν του,

Δ. Ἐμπόρειεν ὁ Χριστὸς, ἂν ἤθελεν ἦσαι θέλη-
μά του, εἰς χιλίους τρόπους νὰ ἐλευθερω-
θῇ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πιλάτου. μάλι-
στα ὅλος ὁ κόσμος, ἂν ἐκεῖνος δὲν εἶ-
χε θελήσει, δὲν ἔσωνε νὰ τοῦ κάμῃ
τίποτε κακόν. καὶ τοῦτο φαίνεται καθά-
ρια, διότι ἤξευρε, καὶ ἐπρόσμενε τὸν

μα-

μαθητῶν του, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐγυρεύασι νὰ τοῦ δώσουν θάνατον, καὶ ἔμελλε νὰ δαρθῇ, καὶ νὰ περιπαιχθῇ καὶ ὕστερον νὰ φονευθῇ, καὶ ὅμως δὲν ἐκρύβη, ἀλλὰ ἀπαίτησε τοὺς ἐχθρούς του. καὶ ζητῶντας ἐκεῖνοι νὰ τὸν πιάσουν, καὶ μὴ γνωρίζοντάς τον, αὐτὸς τοὺς εἶπεν ὅτι ἦτον ἐκεῖνος ὁποῦ ἐγυρεύασι. καὶ ἀφ' οὗ ἐκεῖνοι ἔπεσαν ὅλοι ὀπίσω ὡσὰν νεκροὶ, αὐτὸς καθὼς ἠμπόρει νὰ φύγῃ, δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ ἐκαρτέρησε νὰ συνέλθουσι καὶ νὰ σηκωθοῦσι. καὶ τότε ἄφησε καὶ τὸν ἐπιάσασιν, καὶ τὸν ἔδησαν, καὶ τὸν ἔφεραν ὡσὰν ἕνα ἥμερον ἀρνίον, ὅπου ἠθέλησαν.

Μ. Διατὶ ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε κακὸν ἄφησε καὶ τὸν ἐσταύρωσαν, καὶ τὸν ἐθανάτωσαν ἄδικα;

Δ. Διὰ πολλαῖς ἀφορμαῖς. ἡ πρώτη εἶναι διὰ νὰ πληρώσῃ τοῦ Θεοῦ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ ἔχεις νὰ ἠξεύρῃς ὅτι τὸ πταίσιμον μετρᾶται κατὰ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου τοῦ ὁποίου γίνεται τὸ πταίσιμον, καὶ τὸ ἐναντίον ἡ πληρωμὴ μετρᾶται κατὰ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου ὁποῦ πληρώνει. λόγου χάριν. ἂν ἕνας δουλευτὴς δώσῃ μίαν σφονδυλίαν κάποιου αὐθεντός, τὸ σφάλμα κεῖνο μεγαλώτατον

κατὰ

καὶ τὴν μεγαλωσύνην τοῦ αὐθεντός. ἀμὴ ἂν ὁ αὐθέντης δώσῃ τὴν σφονδυλίαν τοῦ δουλευτῆ, τὸ ἔχομεν ὀλίγον πρᾶγμα καὶ τὴν μικρότητα τοῦ δουλευτῆ. καὶ πάλιν ἂν ἕνας δουλευτὴς τιμήσῃ τὸν ἄρχοντα, ὀλίγον πρᾶγμα τὸ κρατοῦμεν. ἀμὴ ἂν ὁ αὐθέντης τιμήσῃ τὸν δουλευτήν, κάμνει μεγάλην χάριν καὶ τὸν κανεῖα ὅπου εἴπαμεν. ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, καὶ μὲ ἐκεῖνον ὅλοι ἡμεῖς ἐπταίσαμεν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀμέτρον τὸ ἀξίωμα, τὸ πταίσιμον ὅπου ἔγινεν ἐχρειάζετον καὶ ἄμετρον πληρωμήν. καὶ ἐπειδὴ οὐδ' εἶναι ἄνθρωπος οὐδὲ ἄγγελος ἄξιος τόσον, διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ὡσὰν Θεοῦ τὸ ἀξίωμα δὲν ἔχει μέτρον. καὶ λαμβάνοντας σάρκα θνητήν, εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ τιμηθῇ ὁ Θεός. καὶ ἔτζι μὲ τὰ βάσανά του ἐπλέρωσε σωστὰ τὰ κρίματά μας.

Μ. Ποία εἶναι ἡ ἄλλη ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ θάνατον τόσα πικρόν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς δείξῃ αὐτός του τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, τῆς ταπεινοσύνης, τῆς ὑπακοῆς, καὶ τῆς ἀγά-

ἀγάπης. ταῖς ὁποίαις τέσσαρες ἀρεταῖς σημαδεύουσι τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ σταυροῦ. διότι μεγαλήτερη ὑπομονὴ δὲν εἶναι, ὥσαν νὰ πάθῃ τινὰς ἄδικα τόσον ἄσχημον θάνατον. οὐδὲ μεγαλήτερη ταπεινοσύνη, ὥσαν νὰ κατέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων νὰ σταυρωθῇ εἰς μέσον δύο ληστῶν. οὐδὲ μεγαλήτερη ὑπακοὴ, ὥσαν νὰ θελήσῃ πρῶτα τὸν θάνατον, παρὰ νὰ ἀφήσῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ πατρός του. οὐδὲ μεγαλήτερη ἀγάπη, ὥσαν νὰ βάλῃ τὴν ζωήν του διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ἤξευρε ὅτι ἡ ἀγάπη δείχνεται πλέον μὲ ἔργα παρὰ μὲ λόγια, καὶ πλέον πάσχοντας παρὰ ἐνεργῶντας. ἔθεν ὁ Χριστὸς ὁποῦ ἠθέλησεν ὄχι μόνον νὰ μᾶς κάμῃ ἀναρίθμητα καλὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ διὰ ὄνομά μας, ἔδειξεν ὅτι μᾶς φέρνει θερμοτάτην ἀγάπην.

M. Ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, καθὼς εἶπες παραπάνω, καὶ φαίνεται, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ πάθῃ, ἢ νὰ ἀποθάνῃ, πῶς λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπαθε καὶ ἀπέθανεν;

Δ. Δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐμπόρειεν ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ ἀντάμα καὶ νὰ μὴ πάθῃ, νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ μὴν ἀποθάνῃ. ὥσαν Θεὸς δὲν ἐμπόρειε νὰ πάθῃ ἢ νὰ ἀποθά-

θά-

θάνη, πάλιν ὡσὰν ἄνθρωπος ἐμπόρεσε νὰ
πάθη καὶ νὰ ἀποθάνη, καὶ διὰ τοῦτο εἴπαμε ὅτι ἦτο
Θεὸς καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, διὰ νὰ πληρώ-
ση τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὑπομένον-
τας τὴν βάσανον τοῦ θανάτου εἰς τὸ παντά-
γιόν του κορμί. τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι ἀδύ-
νατον, ἂν δὲν ἤθελε γένη ἄνθρωπος.

Μ. Ἂν ὁ Χριστὸς ἀπεχάρισε τὸν πατέρα διὰ τὰς
ἁμαρτίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, πῶς κολάζονται
τόσοι ἄνθρωποι; καὶ τί χρεία εἶναι νὰ κάμνω-
μεν ἐμεῖς μετάνοιαν διὰ τὰς ἁμαρτίαις μας;

Δ. Ὁ Χριστὸς ἀπεχάρισε τὸν πατέρα διὰ ταῖς
ἁμαρτίαις ὅλαις τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴ κάμνει
χρεία νὰ λάβη τὴν ἰατρείαν τούτην μερικὰ τοῦτος
καὶ ἐκεῖνος. τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὴν πίστιν μὲ
τὰ καλὰ ἔργα, καὶ καθολικὰ μὲ τὴν μετάνοιαν.
διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμεν μετάνοιαν, καὶ
καλὰ ἔργα, καλὰ καὶ νὰ ἔπαθε καὶ νὰ ἔκαμε
διὰ λόγου μας ὁ Χριστός, καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη
πολλοὶ κολάζονται καὶ μένουσιν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ,
διότι ἢ δὲν θέλουσι τὴν πίστιν ὡσὰν οἱ Ἑβραῖοι.
οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ αἱρετικοί. ἢ δὲν θέλουν νὰ λά-
βουν τὰ μυστήρια, ὡσὰν ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν θέλουν
τὸ βάπτισμα ἢ νὰ ἐξομολογηθοῦσιν. ἢ δὲν θέ-
λουν νὰ κάμουσιν ἐκείνην τὴν μετάνοιαν ὁποῦ

δίκαιον-

διωόνται) διὰ τὰ κρίματά τους, καὶ δὲν ἀπο-
φασίζουσι νὰ ζήσουν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Μ. Διὰ νὰ καταλάβω τὸ πρᾶγμα ἤθελα τί-
ποτε παράδειγμα.

Δ. Τὸ παράδειγμα πιάσε το ἀπὸ ἕναν, ὁποῦ
νὰ ἐκόπιασε πολλὰ καὶ μὲ τοὺς ἱδρωτάς του
καὶ μὲ τοὺς κόπους του νὰ ἐκέρδησε πολλὰ
στάμια, ὅσα ἤθελαν σώσει διὰ νὰ πληρω-
θοῦσιν ὅλα τὰ χρέη τῆς χώρας τούτης. καὶ νὰ
τὰ ἔβανεν εἰς ἕνα μπάγκον νὰ δίδωνται ὅ-
λων ἐκείνων, ὁποῦ ἤθελαν φέρει τὴν γραφήν
τους ὑπογεγραμμένην. τοῦτος ὁ ἄνθρωπος βέ-
βαια ὅσον εἰς τὸ μέρος του ἤθελεν ἔχει πλη-
ρωμένα ὅλα τὰ χρέη. ἂν ὅμως ἤθελαν μείνει
κάποιοι χρεωφειλέταις, μὴ θέλοντας ἢ
διὰ ὑπερηφάνειαν, ἢ διὰ ὀκνηρίαν, ἢ ἀπὸ ἄλ-
λην ἀφορμὴν νὰ γυρεύσουν τὸ χαρτὶ μὲ τὴν
ὑπογραφὴν καὶ νὰ ὑπάγουσιν εἰς τὸν μπάγ-
κον νὰ λάβουν τὰ στάμια.

Ἄρθρον ε'

Μ. Διὰ νὰ γρικήσω τὸ πέμπτον ἄρθρον ὁποῦ
λέγει. Εκατέβηκεν εἰς τὸν ᾅδην, τὴν τρίτην
ἡμέραν ἀναστήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς. ἀγαπῶ
νὰ μάθω, τί σημαίνει εἰς τοῦτον τὸν τόπον ᾅδης.

Δ. Ὁ ἅδης εἶναι ὁ κατώτερος καὶ βαθύτερος τόπος τοῦ κόσμου, ἤγουν τὸ κέντρον τῆς γῆς. ὅθεν ἡ θεία γραφὴ εἰς πολλοὺς τόπους βάνει διὰ ἐναντία τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὡσὰν τὸν ὑψηλότερον τόπον ὁποῦ νὰ εἶναι πρὸς τὸν κατώτερον. Καὶ εἰς τοῦτον τὸν βαθὺν τόπον τῆς γῆς εἶναι τέσσαρα ὡσὰν μεγαλώτατα σπήλαια. τὸ ἕνα τὸ βαθύτατον διὰ τοὺς κολασμένους. ἔτζι πρέπει, ὅτι οἱ ὑπερήφανοι δαίμονες, καὶ οἱ ἄνθρωποι ὁποῦ τοὺς ἀκολούθησαν, νὰ εἶναι κάτω εἰς τὸν πλέα χαμηλὸν τόπον, καὶ εἰς ὅλους μακρήτερον ἀπὸ τὸν παράδεισον. Εἰς τὸ δεύτερον σπήλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀλίγον ὑψηλότερον, στέκονται οἱ ψυχαῖς ὁποῦ πάσχουσι ταῖς καθαρτικαῖς τιμωρίαις. Εἰς τὸ τρίτον, ὁποῦ εἶναι πάλιν ὑψηλότερον, εἶναι οἱ ψυχαῖς ἐκείνων τῶν νηπίων, τὰ ὁποῖα ἀπεθαίασιν ἀβάπτιστα, καὶ δὲν παθαίνουσι τὸ βάσανον τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ εἶναι μόνον στερημέναις παντοτινὰ ἀπὸ τὴν αἰώνιον μακαριότητα. Εἰς τὸ τέταρτον, ὁποῦ εἶναι τὸ ὑψηλότερον ἀπ' ὅλα, ἐστάθηκαν οἱ ψυχαῖς τῶν πατριαρχῶν, καὶ τῶν προφητῶν, καὶ ἄλλων διαφόρων ἁγίων, ὅσοι ἐκοιμήθησαν πρὶν τοῦ Χριστοῦ. διατὶ καλὰ καὶ ἐκείναις οἱ ἅγιαις ψυχαῖς νὰ μὴν εἴχασι

χρείαν καθάρσεως, ὅμως δὲν ἦτον βολετὸν νὰ ἐμπῶσιν εἰς ἐκείνην τὴν μακαρίαν δόξαν πρῶτα παρὰ νὰ ἀνοίξῃ ὁ Χριστὸς μὲ τὸν θάνατόν του τὴν πόρταν τῆς αἰωνίου ζωῆς. διὰ τοῦτο ἐστέκασιν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὸ ὁποῖον κράζεται λάκκος τῶν ἁγίων πατέρων, ἢ κόλποι τοῦ Ἀβραάμ. ὅπου δὲν ὑποφέρασιν καμίαν τιμωρίαν, μάλιστα ἐχαίρονταν μίαν γλυκεῖαν ἀνάπαυσιν, καρτερῶντας μὲ χαρὰν μεγάλην νὰ φανῇ ὁ σωτήρ. ἔτζι διαβάζομεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ὅτι οἱ ἄγγελοι ἐφέρασι τὴν ψυχὴν τοῦ ἁγίου ἐκείνου διακονιάρη Λαζάρου νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ὅπου τὴν εἶδεν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος. ὁ ὁποῖος εὑρισκόμενος εἰς τὴν φλόγα τοῦ ᾅδου, ἐσήκωσε τὰ μάτια του, καὶ εἶδε τὸν Λάζαρον εἰς τόπον πολλὰ ὑψηλότερον, ὅπου ἔστεκε μὲ χαρὰν καὶ παρηγορίαν μεγάλην, ἀπολαύοντας τὸν καρπὸν τῆς ὑπομονῆς του.

Μ. Εἰς ποῖον ἀπὸ τοῦτα τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ ᾅδου ἐκατέβη ὁ Χριστὸς, ἀφ' οὗ ἀπέθανε;

Δ. Βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐκατέβηκεν εἰς τὸν λάκκον τῶν ἁγίων πατέρων τοὺς ὁποίους ἔκα-

μεν

μένη παρθενεῖς μακαρίους, καὶ ὕστερα τοὺς ἐπῆρεν ἀκόμη αὐτὰ μὲ τοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδοῦσι καὶ τ' ἄλλα μέρη τοῦ ᾅδου, καὶ ἐξήπασε τοὺς δαίμονας, ὡσὰν νικητὴς ἔνδοξος. ἐφόβησε τοὺς κολασμένους ὡσὰν κριτὴς ἀκριβέστατος. ἐπαρηγόρησε ταῖς ψυχαῖς τοῦ καθαρτηρίου ὡσὰν ἔκδικος καὶ ἐλευθερωτής. ἐκατέβη τὸ λοιπὸν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν ᾅδην, καθὼς ἕνας βασιλεὺς ἔχει συνήθειαν νὰ κατεβαίνη καμίαν φορὰν εἰς ταῖς φυλακαῖς διὰ νὰ ταῖς ἰδῇ, καὶ νὰ κάμη χάριν ὡντινος τοῦ φανῇ.

Μ. Ἂν ὁ Χριστὸ ἦτον τότε νεκρὸς, καὶ τὸ κορμί του ἐκείτετον εἰς τὸν τάφον, δὲν ἐκατέβη τὸ λοιπὸν εἰς τὸν ᾅδην ὅλος ὁ Χριστὸς ἀλλὰ μόνον ἡ ψυχή του. καὶ πῶς λέγομεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκατέβη εἰς τὸν ᾅδην.

Δ. Εἶχε δύναμιν ὁ θάνατος νὰ χωρίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ κορμί του, ἀμὴ δὲν ἠμπόρεσε νὰ χωρίσῃ τὴν ψυχὴν ἢ τὸ κορμὶ ἀπὸ τὸ θεϊκὸν πρόσωπον τοῦ ὁμοίου Χριστοῦ. καὶ διὰ τοῦτο πιστεύομεν, ὅτι τὸ θεϊκὸν πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἦτον εἰς τὸν τάφον μὲ τὸ κορμὶ, καὶ τὸ ὅμοιον πρόσωπον μὲ τὴν ψυχὴν ἐκατέβη εἰς τὸν ᾅδην.

Μ. Πῶς εἶναι ἀληθινὸν ὅτι ὁ Χριστὸς νὰ ἀναστήθη τὴν τρίτην ἡμέραν. ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ βράδι τῆς παρασκευῆς, ὅταν ἐτάφη ὁ Χριστὸς, ἕως τὴν νύκτα πρὶν τῆς κυριακῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναστήθη, δὲν εἶναι παρὰ δύο ἡμέραις ὁλάκαιραις.

Δ. Δὲν λέγομεν νὰ ἀναστήθη ὁ Χριστὸς μετὰ τρεῖς ἡμέραις ὁλάκαιραις, ἀλλὰ τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ τοῦτο εἶναι ἀληθινώτατον. διότι ὁ Χριστὸς ἐστάθη εἰς τὸν τάφον τὴν παρασκευὴν, ὁποῦ εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα, καλὰ καὶ ὄχι ὅλην. ἐστάθη ὅλον τὸ σάββατον, ὁποῦ εἶναι ἡ δευτέρα ἡμέρα. ἐστάθη καὶ μέρος τῆς κυριακῆς, ὁποῦ εἶναι ἡ τρίτη ἡμέρα. διότι οἱ ἡμέραις κατὰ τὸ φυσικον μέτρον ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὴν περασμένην βραδείαν, ὅταν ἀποσημάνωσι τὰ ὡρολόγια ταῖς εἰκοσιτέσσαρες ὥραις, καὶ ἀρχηνίση ἡ πρώτη ὥρα τῆς νυκτὸς.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν δὲν ἀναστήθη ὁ Χριστὸς παρευθὺς ἀφ' οὗ ἐξεψύχησεν, ἀλλὰ ἠθέλησε νὰ καρτερέση τρεῖς ἡμέραις;

Δ. Επειδὴ ἤθελε νὰ δείξη, ὅτι ἀληθινὰ ἔλαβε θάνατον. διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ σταθῆ εἰς τὸν τάφον, ὅσον ἔσωνε διὰ νὰ ἀποδείξη τούτην τὴν ἀλήθειαν. θέλω ἀκόμη νὰ λογιάσης ὅτι καθὼς ὁ Χριστὸς ἔζησε μὲ τοὺς ἀνθρώπους

τριαν-

ξιανταξρεῖς, ἢ ξιαντατέσσαρας χρόνους, ἔτζι ἠθέλησε νὰ σταθῇ μὲ τοὺς νεκροὺς τὸ ὀλιγώτερον ὥραις ξιαντατρεῖς ἢ ξιαντατέσσαρας. διότι τόσαις εἶναι, ἂν βάλῃς αὐτάμα μίαν ὥραν τῆς παρασκευῆς. ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν εἰκοσιτρεῖς ὥραις ἐτάφη, καὶ τοῦ σαββάτου εἶναι ὥραις εἰκοσιτέσσαρες, καὶ ὀκτὼ ἢ ἐννέα τῆς κυριακῆς. διατὶ ὁ Χριστὸς ἀναστήθη περασμένον τὸ μεσάνυκτον, ἀρχίζοντας νὰ φέγγῃ ἡ αὐγή,

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ καὶ μιλῶντας διὰ τὸν Χριστὸν λέγομεν, ἀναστήθη. καὶ διὰ τοὺς ἄλλους νεκροὺς, ὡσὰν διὰ τὸν Λάζαρον, καὶ τὸν υἱὸν τῆς χήρας, λέγομεν ὅτι τοὺς ἀνάστησαν;

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς ὡσὰν υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀναστήθη ἀφ᾽ ἑαυτοῦ του, ἤγουν μὲ τὴν δύναμιν τῆς θεότητός του ἔσμιξε πάλιν τὴν ψυχὴν μὲ τὸ κορμὶ, καὶ πάλιν ἄρχησε νὰ ζῇ. ἀμὴ οἱ ἄλλοι νεκροὶ δὲν ἐμποροῦσι νὰ ξαναζήσουν μὲ δύναμιν ἐδικήν τους. καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἄλλοι τοὺς ἀνάστησαν. καθὼς ὅλοι μας τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θέλομεν λάβει τὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τὸν Χριστόν.

Μ. Εἶναι ἄλλη διαφορὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἄλλων, ὁποῦ ἐξανάζησαν αὐτοπρό-

τα παρὰ τὸν Χριστόν;

Δ. Εἶναι τούτη ἡ διαφορά. ὅτι οἱ ἄλλοι ἔλαβαν τὴν ἀνάστασιν μέλλοντας πάλιν νὰ ἀποθάνουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεθάνασι τὴν δευτέραν φοράν. ἀμὴ ὁ Χριστὸς ἀναστήθη ἀθάνατος, καὶ δὲν ἐμπορεῖ πλέον νὰ ἀποθάνῃ.

Ἄρθρον ς΄.

Μ. Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ ἕκτον ἄρθρον ὁποῦ μᾶς διδάσκει τὴν ἀνάληψιν. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πόσον καιρὸν ἐστάθη ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. καὶ διὰ ποίαν ἀφορμήν.

Δ. Ἐστάθη σαράντα ἡμέραις, καθὼς ἐμπορεῖς νὰ λογαριάσῃς, ἂν μετρήσῃς ταῖς ἡμέραις, ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναστάσεως ἕως τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναλήψεως. καὶ ἡ ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἐστάθη τόσον καιρὸν εἶναι, ὅτι ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς δείχνοντας τὸν ἑαυτόν του πολλαῖς καὶ διάφοραις φοραῖς, νὰ βεβαιώσῃ τὸ μυστήριον τῆς ἀληθινῆς του ἀναστάσεως, διὰ νὰ εἶναι τοῦτο εἰς κάποιον τρόπον τὸ δυσκολώτερον μυστήριον. καὶ ὅποιος πιστεύει τοῦτο, δὲν ἔχει δυ-

δυσκολίαν νὰ πιστεύσῃ καὶ τ' ἄλλα. διότι ὅποιος ἀνεστήθη βέβαια, πρῶτα ἦτον νεκρός. καὶ ὅποιος ἀπέθανε, πρῶτα ἦτον γεννημένος. καὶ ἔτζι ὅποιος πιστεύει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει κόπον νὰ πιστεύσῃ τὸν θάνατον καὶ τὴν γέννησιν, καὶ διατὶ ἡ γῆ δὲν εἶναι τόπος ἁρμόδιος διὰ τὰ σώματα τῶν μακαρίων, καθὼς εἶναι ὁ οὐρανός, διὰ τοῦτο ὅποιος πιστεύει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, εὔκολα ἐμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ πῶς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν.

Μ. Ἤθελα νὰ ξεύρω, διατὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ διὰ τὴν παναγίαν λέγομεν ὅτι ἐμεταστάθη, καὶ ὄχι ἀνέβη.

Δ. Εὔκολον εἶναι νὰ τὸ μάθῃς. διότι ὁ Χριστὸς καθὼς ἦτον Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μὲ ἰδικήν του δύναμιν ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, καθὼς μὲ ἰδικήν του δύναμιν ἀνεστήθη. ἀμὴ ἡ θεοτόκος, ὁποῦ ἦτον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, καλὰ καὶ τὸ πλέα τιμημένον ἀπ' ὅλα, ὄχι μὲ δύναμιν ἰδικήν της, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἀνέζησε, καὶ ἐπέρασεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ. κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς παντοκράτορος;

Δ. Μὴ φαντασθῇς, ὅτι ὁ Πατέρας νὰ στέκῃ εἰς τὸ ζερβὸν μέρος τοῦ Υἱοῦ. ἢ νὰ στέκῃ εἰς τὴν μέσην, καὶ νὰ ἔχῃ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τὸν υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸ ζερβὸν σωματικῶς. διότι τόσον ὁ Πατέρας, ὅσον ὁ υἱὸς κατὰ τὴν θεότητα, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι εἰς πᾶσα τόπον. οὐδὲ εἶναι βολετὸν νὰ εἰποῦμεν ὅτι ὁ ἕνας εἶναι καθολικὰ εἰς τὸ δεξιὸν, ἢ τὸ ζερβὸν μέρος τοῦ ἄλλου. ἀλλὰ λέγοντας ὅτι κάθεται ὁ Χριστὸς εἰς τὴν δεξιὰν, σημαίνομεν ὅτι ἔχει τὴν ὅμοιαν ὑψηλότητα καὶ δόξαν καὶ μεγαλειότητα. διατὶ ὅποιος κάθεται εἰς τὸ πλάγι κανενὸς. οὔτε ὑψηλότερος εἶναι οὐδὲ χαμηλότερος ἀπ᾽ ἐκεῖνον. καὶ διὰ νὰ γρικήσωμεν τὸ μίλημα τοῦτο, ὁ προφήτης Δαβὶδ εἰς τὸν ρθ΄. ψαλμὸν. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. μίαν φοραὶ λέγει, ὅτι ὁ υἱὸς κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς. καὶ ἄλλην φορὰν λέγει ὅτι ὁ Πατέρας κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ υἱοῦ. διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι ἡ μεγαλωσύνη τους εἶναι ἴση καὶ ὅμοια, καθὼς εἴπαμεν. το λοιπὸν ὅταν ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀνέβη ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς χοροὺς καὶ τάγματα τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν αγίων ψυχῶν, ὅπου ἔφε-

ριν αἴτημα τε καὶ ἔσωσεν εἰς τὸν ὑψηλόζατον θρόνον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν, οὔτε ἀναβαίνοντας ἐπάνω ἀπὸ τὸν Πατέρα, οὔτε μένοντας κατώτερον. ἀλλὰ ἀντιπαύθη, διὰ νὰ μιλήσωμεν εἰς τοῦ ζον τὸν τρόπον, εἰς τὸ πλάγι τοῦ Πατρὸς, ὡσὰν ὁμότιμος καὶ ὁμόδοξος

Μ. Επειδὴ ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος πῶς κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς; ὡσὰν Θεὸς, ἢ ὡσὰν ἄνθρωπος;

Δ. Ο Χριστὸς ὡσὰν Θεὸς εἶναι ἴσος μὲ τὸν Πατέρα, ὡσὰν ἄνθρωπος εἶναι μικρότερος ἀπὸ τὸν Πατέρα. ὅμως διατὶ ὁ Χριστὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δύο χριστοὶ, ἢ δύο πρόσωπα, ἀλλὰ ἕνας μόνον Χριστὸς, καὶ ἕνα μόνον πρόσωπον, διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς. ἔτζι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ, ἤγουν ἡ σάρκα του καὶ ἡ ψυχή του εἶναι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς, ὄχι ἀπὸ φυσικόν τους ἀξίωμα, ἀλλὰ διατὶ εὑρίσκονται ἑνωμένα μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀληθινοῦ καὶ φυσικοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ηθελα κάποιον παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβω τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

Δ. Πιάσε τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλικοῦ ἐνδύμα-

μα-

ματος. ὅταν ὁ ῥῆγας ἐνδυμένος τὸ κόκκινον ῥοῦχο κάθεται εἰς τὸν βασιλικόν του θρόνον, καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες τῆς βασιλείας κάθονται χαμηλότερά του, τὸ ῥοῦχο τοῦ βασιλέως εἶναι ὑψηλότερον παρὰ τοὺς ἄρχοντες, ἐπειδὴ ἐκεῖνο εὑρίσκεται εἰς τὸν θρόνον τοῦ ῥηγός. καὶ τοῦτο γίνεται, ὄχι διὰ νὰ εἶναι τὸ ἀξίωμα τοῦ ῥούχου τόσον ὅσον εἶναι τοῦ ῥηγός· ἀλλὰ διατὶ τὸ φορεῖ ὁ ῥῆγας ὡσὰν ἴδιον ἔνδυμα. ἔτζι λοιπὸν ἡ σάρκα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ κάθεται ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφίμ, εἰς τὸν ὅμοιον θρόνον ὁποῦ κάθεται ὁ Θεός, ὄχι ἀπὸ φυσικόν τους ἀξίωμα, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι ἑνωμένη μὲ τὸν Θεὸν, ὄχι μόνον καθὼς εἶναι τὸ ῥοῦχο μὲ τὸν βασιλέα, ἀμὴ στενώτερα, ἤγουν μὲ προσωπικὴν ἕνωσιν, καθὼς εἴπαμεν.

Ἄρθρον ἕβδομον.

Μ. Ὅθεν μέλλει νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμμένους. Καὶ πότε μέλλει νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός;

Δ. Εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. διατὶ πρέπει

νὰ

νὰ ἠξεύρεις, ὅτι τοῦτος ὁ κόσμος ἔχει νὰ λάβη τέλος, καὶ νὰ φθαρῇ μὲ κατακλυσμὸν πύρινον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θέλουσι καυθῇ ὅλα τὰ πράγματα ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ δὲν θέλουν ἦσαι πλέον οὔτε ἡμέραις, οὔτε νύκτες, οὔτε γάμοι, οὔτε πραγματείαις, οὔτε ἄλλα πράγματα ὁποῦ βλέπεις τώρα. τόσον ὅτι τὴν ὑστέραν ἡμέραν τοῦ κόσμου τούτου. τὴν ὁποίαν δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ ἠξεύρη, πόσον κοντὰ ἢ μακρὰ νὰ εἶναι. θέλει ἔλθει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν νὰ κάμη τὴν κοινὴν κρίσιν. Και ὁ λόγος ἐκεῖνος. ὅθεν μέλλει ἔρχεσθαι. μᾶς διδάσκει νὰ μὴ πιστεύωμεν τινὸς ὁποῦ νὰ λέγη, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ. καθὼς θέλει κάμει ὁ ἀντίχριστος πρὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. διότι ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς δὲν μέλλει νὰ ἔλθη ἀπὸ κανένα δάσος, ἢ τόπον ἀγνώριστον, ἀλλὰ θέλει ἔλθει ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ οὐρανοῦ μὲ τόσην δόξαν καὶ λαμπρότητα ὁποῦ κανεὶς δὲν θέλει ἀμφιβάλει, ἂν εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἐκεῖνος. καθὼς ὅταν ἀνατέλλη ὁ ἥ-

ὁ ἥλιος, ἔρχεται μὲ τόσον φῶς, ὁποῦ τινὰς δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλῃ, ἂν εἶναι ὁ ἥλιος ἢ ὄχι·

M. Διατὶ λέγομεν, ὅτι θέλει κρίνει ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους; τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δὲν θέλουν εὑρεθῆ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νεκροὶ, καὶ ὅλοι ἀναστημένοι;

Δ. Λέγοντας ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους, ἐμποροῦμεν νὰ γρυκήσωμεν τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ ἔχουσι τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς κακοὺς ὁποῦ εἶναι ἀποθαμένοι ψυχικὰ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. ὅμως ἀληθινὸν εἶναι ἀκόμη, πῶς μέλλει νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους σωματικά. διότι ἐκείνην τὴν ἡμέραν πολλοὶ θέλουσιν εὑρεθῆ νεκροὶ, καὶ πολλοὶ ζωντανοί. οἱ ὁποῖοι καλὰ καὶ θέλουν ἦσαι ζωντανοὶ ἐκείνην τὴν ὑστερὴν ἡμέραν, καὶ τινὲς θέλουν ἦσαι νέοι καὶ παιδία, ὅμως ὅλοι θέλουν ἀποθάνει εἰς μίαν ῥοπὴν, καὶ παρευθὺς θέλουν ἀναστηθῆ, διὰ νὰ πληρώσουσι τὸ χρέος τοῦ θανάτου.

M. Ἤκουσα πολλαῖς φοραῖς, ὅτι ὅποιος ἀποθάνῃ εἰς κρῖμα θανάσιμον, παρευθὺς ὑπάγει εἰς τὴν κόλασιν. καὶ ὅποιος ἀποθάνῃ εἰς τὴν

χά

χάριν τοῦ Θεοῦ, παρευθὺς ὑπάγει εἰς τὸν
τόπον τῆς καθάρσεως, ἢ εἰς τὸν παράδεισον.
πῶς ἔχουσι τὸ λοιπὸν νὰ κριθοῦσιν ὅλοι, ἂν
εἶναι δοσμένη ἡ ἀπόφασις;

Δ. Εἰς τὸν θάνατον καθενὸς ἀνθρώπου γίνεται ἡ
κρίσις μερικὴ τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ὁποῦ ἐκ-
βαίνει τότε ἀπὸ τὸ κορμί. ἀμὴ τὴν ὑστερινὴν
ἡμέραν θέλει γένη καθόλου ἡ κρίσις ὅλου
τοῦ κόσμου. καὶ τοῦτο διὰ πολλαῖς ἀφορμαῖς.
πρῶτον εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ. διατὶ τὸν καιρὸν
τοῦτον βλέποντας πολλοὶ τοὺς κακοὺς ὅτι
ἔχουσι καλὰ, καὶ τοὺς καλοὺς ὅτι ἔχουσι κα-
κὰ, λογιάζουσιν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν κυβερνᾶ κα-
λὰ τὸν κόσμον. ἀμὴ τότε θέλουν γνωρίσει ὅ-
λοι, ὅτι ὁ Θεὸς εἶδε καὶ ἐσημάδευσεν ὅλα τὰ
πράγματα. καὶ πῶς μὲ μεγάλην δικαιοσύ-
νην ἔδωκε τῶν κακῶν κάποια πρόσκαιρα κα-
λὰ, διὰ νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ κανένα ἔργον
καλὸν ὁποῦ ἄξιζεν ὀλίγον, μέλλοντας νὰ τοὺς
δώσῃ τὴν αἰώνιον κόλασιν διὰ τὰ θανάσιμά
τους ἁμαρτήματα. ἐξεναντίας ἔδωκε τῶν κα-
λῶν ἀνθρώπων πρόσκαιρα βάσανα, διὰ
νὰ τοὺς παιδεύσῃ διὰ τίποτε μικρὸν ἁμάρ-
τημα, ἢ διὰ νὰ τοὺς δώσῃ ὑπόθεσιν με-
τανοίας, θέλοντας ὕστερα νὰ τοὺς πλουτίσῃ

μὲ

μ' ἕνα ἀμέτρητον θησαυρὸν δόξης διὰ τὰ καλά τους ἔργα. δεύτερον εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἄδικα ἐκατακρίθη, καὶ πολλοὶ δὲν τὸν ἐγνώρισαν, οὐδὲ τὸν ἐτίμησαν καθὼς τοῦ ἔγγιζε. πρέπον εἶναι τὸ λοιπὸν νὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸν γνωρίσῃ, καὶ νὰ τὸν τιμήσῃ θεληματικῶς ἢ στανικῶς, ὡσὰν ἀληθινὸν βασιλέα καὶ δεσπότην τοῦ κόσμου. τρίτον εἰς δόξαν τῶν ἁγίων, διὰ νὰ γνωρίσουν ὅλοι, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπαθαν εἰς τὸν κόσμον διωγμοὺς καὶ τυραννήματα, ἐδοξασθήκασιν ἀπὸ τὸν Θεόν. Τέταρτον, διὰ νὰ μένουσι καταντροπιασμένοι οἱ ὑπερήφανοι ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. πέμπτον, διὰ νὰ λάβῃ τὸ κορμὶ αὐτάμα μὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἀπόφασιν τῆς δόξης ἢ τῆς κολάσεως.

Ἄρθρον η'.

Μ. Τὸ ὄγδοον λέγει. Πιστεύω εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. τί σημαίνει τοῦτος ὁ λόγος, ἅγιον Πνεῦμα;

Δ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει τὸ τρίτον πρό-

σωπον

σωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, καθὼς τὸ πρῶ-
τον ἄρθρον μᾶς διδάσκει τὸ πρόσωπον τοῦ
Πατρὸς, καὶ τὰ ἄλλα τὸ πρόσωπον τοῦ
υἱοῦ. τὸ λοιπὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν
εἶναι πατέρας, οὔτε υἱὸς, ἀλλὰ ἕνα τρί-
τον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἀ-
πὸ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν, ὡσὰν ἀπὸ μίαν
ἀρχήν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ διδά-
σκουσιν οἱ ἅγιοι ἀνατολικοὶ πατέρες, ὅτι
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πα-
τρὸς δι' υἱοῦ. καθὼς λέγομεν, ὅτι τὸ μῆ-
λον γεννᾶται ἀπὸ τὴν ῥίζαν διὰ τοῦ κλάδου,
καὶ ἡ ῥίζα μὲ τὸν κλάδον δὲν εἶναι δύο
ἀρχαῖς. καὶ εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ὡσὰν εἶναι ὁ πατέρας καὶ ὁ υἱός.
μάλιστα εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ ἔχει τὴν
ὁμοίαν θεότητα, ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸν
πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

Μ. Ηθελα εἰς τοῦτο κανένα παράδειγμα.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι βολε-
τὸν νὰ ἐξηγηθοῦσι τελείως μὲ ξόμπλια
τῶν πραγμάτων ὁποῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς,
καὶ μάλιστα τῶν σωματικῶν. ὅμως λά-
βε τὸ παράδειγμα μιᾶς λίμνης ὁ-
ποῦ νὰ γεννᾶται ἀπὸ ἕνα ποταμὸν,

κα-

καθὼς ὁ ποταμὸς γεννᾶται ἀπὸ μίαν βρύσιν. τὸ νερὸν τῆς βρύσις, τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς λίμνης εἶναι ἕνα. ἔτζι καὶ ὁ πατέρας ὡσὰν βρύσις γεννᾷ τὸν υἱὸν ὡσὰν ποταμόν, καὶ ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς ὡσὰν βρύσις μὲ τὸν ποταμὸν ἐκπορεύουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν λίμνην. καὶ ὅμως ὁ πατήρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα δὲν εἶναι τρεῖς θεοί, ἀλλὰ ἕνας καὶ μόνος Θεός.

M. Διατὶ κράζεται πνεῦμα ἅγιον τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας τριάδος; δὲν εἶναι ἀκόμη πνεύματα, καὶ πνεύματα ἅγια οἱ ἄγγελοι, καὶ ὅλαις οἱ ψυχαῖς τῶν ἁγίων;

Δ. Κράζεται ὁ Θεὸς πνεῦμα ἅγιον ξεχωριστὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα πνεύματα, διότι εἶναι τὸ ἀκρότατον καὶ ἁγιώτατον πνεῦμα, καὶ πλάστης ὅλων τῶν κτιστῶν πνευμάτων. καὶ ὅτι ἀπ' αὐτὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα καταβαίνει πᾶσα ἁγιωσύνη. Καθὼς κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καλὰ καὶ νὰ κράζωνται τινὲς πατέρες καὶ ἅγιοι ἢ διὰ τὸ ἀξίωμα, ἢ διὰ καθαρότητα ζωῆς. λέγου χάριν ἂν εἶναι ἐπίσκοποι, ἢ ἱερεῖς, ἢ μοναχοί. ὅμως δὲν κράζεται πατὴρ ἅγιος, παρὰ μόνον ὁ Πάπας, διατὶ ἐκείνου μόνου πρέπει τοῦτο τὸ ὄνομα κατ' ἐξοχήν,

ἐπει-

ἐπειδὴ εἶναι κεφαλὴ ὅλων τῶν ἄλλων πατέρων, καὶ χρεωστεῖ νὰ εἶναι ἁγιώτερος ἀπ᾽ ὅλους μὲ ζωὴν καθαρωτέραν, καθὼς εἶναι διὰ τὸ ἀξίωμα, εἰκονίζοντας τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ.

Μ. Αν εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἅγιον Πνεῦμα, ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ ξεχωριστά, διατί τὸ δίδομεν μόνον τοῦ τρίτου προσώπου; δὲν εἶναι ἀκόμη ἐξοχώτατα πνεῦμα, καὶ ἅγιον, ὁ πατέρας καὶ ὁ υἱός;

Δ. Τὴν ἀλήθειαν λέγεις. ὅμως ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πρόσωπον ἔχει ἴδιόν του ὄνομα, καὶ λέγεται πατέρας. καὶ τὸ δεύτερον ἔχει ὁμοίως, καὶ λέγεται υἱός. τοῦ τρίτου προσώπου ἐδόθη τὸ κοινὸν ὄνομα, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τ᾽ ἄλλα δύο. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι ὀνομάζοντας τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς θεότητος, πνεῦμα ἅγιον, τοῦτα τὰ δύο λόγια κάμνουσιν ἕνα μοναχὸν ὄνομα. ὡσὰν ὅταν λέγωμεν, Σίμων Πέτρος, γρικοῦμεν ἕνα μόνον ἄνθρωπον, διότι τὰ δύο λαμβάνονται εἰς τόπον ἑνός. καλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἡ συνήθεια τὰ ξεχωρίζει, ὅταν ἕνας κράζεται Σίμων, καὶ ἄλλος Πέτρος.

Μ. Διατὶ ζωγραφίζεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν περιστέρι, μάλιστα ἐπαίω εἰς τὸ κεφά-

λι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου.

Δ. Μὴ λογιάζῃς, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει κορμὶ, ἢ ὅτι ἐμπορεῖ τινὰς νὰ τὸ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια τὰ σωματικά. ἀλλὰ ζωγραφίζεται εἰς τοῦτον τὸν τρόπον, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὰ χαρίσματα ὁποῦ ἐνεργᾶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. καὶ διατὶ τὸ περιστέρι εἶναι ζῶον ἁπλὸν, καθαρὸν, ζηλωτικὸν, καὶ πολύγονον, διὰ τοῦτο ζωγραφίζεται ἐπάνω εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Θεοτόκον. διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ παναγία ἦσαν γεμάτοι ἀπ' ὅλαις ταῖς χάριτες καὶ τὰ δῶρα τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἁγίαν ἁπλότητα, καὶ καθαρότητα, καὶ ζῆλον τῶν ψυχῶν, καὶ πολυτεκνίαν πνευματικήν. μὲ τὴν ὁποίαν ἐκέρδισαν ἀναρίθμητα παιδία, ἤγουν ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ καλοὺς χριστιανούς.

Μ. Διατὶ ζωγραφίζεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποστόλους μὲ σχῆμα πυρίνων γλωσσῶν.

Δ. Διατὶ δέκα ἡμέραις ὕστερα, ἀφ' οὗ ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἐγέμισεν ἀπὸ σοφίαν, ἀγάπην, καὶ εὐγλωττίαν, διδάσκοντάς τους νὰ μιλοῦσιν ὅλαις

ταῖς

ταῖς γλώσσαις, διὰ νὰ κηρύξουσι τὴν ἁγίαν πίστιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. καὶ διὰ νὰ δείξῃ τοῦτα τὰ παράδοξα ἔργα, ἔκαμεν καὶ ἐφαίνησαν ἐκείναις οἱ πύριναις γλώσσαις. διότι τὸ φῶς τοῦ πυρὸς σημαίνει τὴν σοφίαν. ἡ θερμότης σημαίνει τὴν ἀγάπην. καὶ τὸ σχῆμα τῶν γλωσσῶν σημαίνει τὴν εὐγλωττίαν. καὶ διατὶ τοῦτο ἐστάθηκε μία ἄκρα εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο ἑορτάζεται ἐκείνη ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἡ πανήγυρις τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἄρθρον θ'.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγει τὸ ἔνατον ἄρθρον. ἁγίαν ἐκκλησίαν καθολικήν. ἁγίων κοινωνίαν;

Δ. Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συμβόλου. διότι τὸ πρῶτον μέρος ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ. τὸ δεύτερον τῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ εἶναι νύμφη τοῦ Θεοῦ. καὶ καθὼς πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει μίαν θεότητα καὶ πρόσωπα τρία, ἔτζι πιστεύομεν, ὅτι

εἶναι μία μόνη ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει τρία μεγαλώτατα καλά. ἕνα εἰς τὴν ψυχὴν, ὁποῦ εἶναι ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν. Τὸ δεύτερον εἰς τὸ κορμὶ, ὁποῦ θέλει ἦσται ἡ ἀνάστασις τῆς σαρκός. τὸ τρίτον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ κορμὶ ἀντάμα, ὁποῦ θέλει ἦσται ἡ αἰώνιος ζωὴ, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὰ ἐπίλοιπα ἄρθρα.

M. Ἐξήγησαί μου λόγον πρὸς λόγον ὅλον τὸ ἄρθρον. καὶ πρῶτον, τί σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα, ἐκκλησία.

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ συμμάζωξις, καὶ συντροφία ἀνθρώπων ὁποῦ βαπτίζονται, καὶ ὁμολογοῦσι καὶ κρατοῦσι τὴν πίστιν καὶ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ δίδοντας ὑποταγὴν τοῦ διαδόχου τοῦ ἁγίου Πέτρου. καὶ κράζεται συμμάζωμα, διότι ἡμεῖς δὲν γεννούμεθα χριστιανοὶ, καθὼς γεννούμεθα ῥωμαῖοι, ἢ ἄλλο γένος. ἀλλὰ μᾶς προσκαλεῖται ὁ Θεὸς, καὶ ἐμπαίνομεν εἰς τούτην τὴν συντροφίαν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὡσὰν θύρα τῆς ἐκκλησίας. Καὶ δὲν σώνει νὰ εἶναι τινὰς βαπτισμένος διὰ νὰ λογᾶται μέρος τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ ὁμολογῇ τὴν ἁγίαν πίστιν καὶ τὸν νόμον τοῦ Χρι-

στοῦ

ςοῦ, καθὼς μᾶς διδάσκουσιν οἱ ποιμένες καὶ διδασκάλοι τῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ οὐδὲ τοῦτο σώνει. ἀλλὰ κάμνει χρεία νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ πρώτου ἀρχιερέως, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἐπιστηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἤγουν νὰ τὸν γνωρίζῃ καὶ νὰ τὸν ἔχῃ ἄκρον ποιμένα εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ.

M. Ἂν ἡ ἐκκλησία εἶναι συμμάζωμα ἀνθρώπων πῶς κράζομεν ἐκκλησίαις ἐκεῖνα τὰ κτίσματα, ὁποῦ λέγονται οἱ λειτουργίαις, καὶ ψάλλονται οἱ ἀκολουθίαις;

Δ. Διότι οἱ πιστοὶ, ὁποῦ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐκκλησία, συνέρχονται εἰς ἐκεῖνα τὰ κτίσματα, καὶ κάμνουσι τὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν. διὰ τοῦτο κράζονται καὶ τὰ κτίσματα ἐκκλησίαις, μάλιστα ὅταν εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ. ὅμως δὲν μιλοῦμεν ἡμεῖς εἰς τοῦτο τὸ ἄρθρον διὰ ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς καμωμέναις ἀπὸ πέτραις καὶ ξύλα, ἀλλὰ διὰ τὴν ζωντανὴν ἐκκλησίαν, ὁποῦ εἶναι ὅσοι πιστεύουσι καὶ εἶναι βαπτισμένοι, καὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης.

M. Διατὶ λέγεται ἐκκλησία, καὶ ὄχι ἐκκλησίαις, ἐπειδὴ καὶ εὑρίσκονται πολλὰ συμμαζώματα τῶν πιστῶν εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου;

Δ. Διατὶ ἡ ἐκκλησία δὲν εἶναι πλέον παρὰ
μία, καλὰ καὶ περιλαμβάνει ὅλους ἐκεί-
νους ὁποῦ πιστεύουσι καὶ εἶναι σκορπισμέ-
νοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον. καὶ ὄχι μόνον τοὺς
ζωντανοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἦσαν ἀπὸ τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ κόσμου, καὶ θέλουν ἦσται ὡς τὸ τέ-
λος τοῦ κόσμου. καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ὄχι
μόνον μία, ἀλλὰ καὶ καθολικὴ, ἤγουν ἐξα-
πλωμένη εἰς πᾶσα καιρὸν καὶ εἰς πᾶσα τόπον.

M. Διατὶ λέγομεν; πῶς εἶναι μία μόνη ἐκκλη-
σία ἂν περιέχῃ τόσον πλῆθος ἀνθρώπων;

Δ. Λέγεται μία μόνη, διότι ἔχει μίαν κεφα-
λὴν μοναχὴν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ εἰς
τόπον τοῦ Χριστοῦ ὁ τοποτηρητής του ὁ Πά-
πας. καὶ διότι ζῇ ἀπὸ ἕνα πνεῦμα, καὶ ἔχει
ἕνα νόμον. καθὼς μία βασιλεία λέγεται
μία, ἐπειδὴ ἔχει ἕνα μόνον βασιλέα, καὶ
ἕνα νόμον, καλὰ καὶ περιέχῃ πολλοὺς τόπους
καὶ χώραις καὶ χωρία.

M. Διατὶ κράζεται ἁγία τούτη ἡ ἐκκλησία
ἂν εὑρίσκωνται εἰς αὐτὴν καὶ πολλοὶ ἄτυχοι;

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς λέγεται ἁγία. πρῶτον,
διατὶ τὸ κεφάλι της, ἤγουν ὁ Χριστὸς εἶναι ἁγιώ-
τατος. καθὼς ἕνας ὁποῦ ἔχῃ εὔμορφον πρό-
σωπον, λέγεται εὔμορφος ἄνθρωπος, καλὰ καὶ

νὰ

νὰ ἔχῃ κανένα δάκτυλον στραβὸν, ἢ ἄλλην καμμίαν ἀσχημάδα εἰς τὸ στῆθος, ἢ εἰς τοὺς ὤμους. Δεύτερον, διατὶ ὅσοι πιστεύουσιν, εἶναι ἅγιοι ὅσον εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τους, ἐπειδὴ κρατοῦσι μίαν ἀληθινὴν καὶ θεϊκὴν πίστιν, καὶ ἐπαγγέλλονται νὰ ἔχουσι μυστήρια ἁγιώτατα καὶ ἕνα νόμον δικαιότατον, ὁ ὁποῖος δὲν ὁρίζει παρὰ μόνον πράγματα καλὰ, οὐδὲ ἐμποδίζει παρὰ μόνον πράγματα κακά. Τρίτον, διατὶ πάντοτε εὑρίσκονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τινὲς ἀληθινὰ ἄξιοι, ὄχι μόνον διατὶ κρατοῦσι πίστιν ἁγίαν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀρεταῖς καὶ ἄξιαις πράξαις. Τὸ ὁποῖον εἰς ἀλλοπίστους δὲν θέλει εὑρεθῆ ποτέ. διότι δὲν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἅγιος εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ἑβραίων, τῶν Τούρκων, τῶν αἱρετικῶν, καὶ ἄλλων ὁποῦ εὑρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ κοινωνία ἁγίων;

Α. Θέλει νὰ εἰπῇ, πῶς τὸ σῶμα τῆς ἁγίας ἐκκλησίας εἶναι τόσον ἑνωμένον, ὅτι ὅλα τὰ μέλη μετέχουσι τὸ καλὸν τοῦ ἑνὸς μέλους. ὅθεν καλὰ καὶ πολλοὶ τὰ λείπουσι μακρὰν, καὶ ἡμεῖς νὰ μὴν τοὺς γνωρίζωμεν, ὅμως οἱ λειτουργίαις, οἱ προσευχαῖς, καὶ οἱ ἀκολουθίαις ὁποῦ ψάλλουσι καὶ ἄλλα τους

καλὰ ἔργα ὠφελοῦσι καὶ ἡμᾶς. καὶ δὲν εἶναι μόνον τούτη ἡ κοινωνία ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ οἱ λειτουργίαις μας, οἱ προσευχαῖς, καὶ τὰ ἄλλα ἔργα ὠφελοῦσιν ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται τὰ μνημόσυνα, ἤγουν ὁποῦ βρίσκονται εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ὀνομάζει Καθαρτήριον. καὶ πάλιν οἱ προσευχαῖς ἐκείνων ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν, ὠφελοῦσι καὶ ἡμᾶς, καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀποθαμμένων, ὁποῦ ἐκδέχονται βοήθειαν.

M. Ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθινὸν, δὲν κάμνει χρεία νὰ κάμωμεν μερικαῖς προσευχαῖς διὰ καθένα, ἢ νὰ ψάλλωνται λειτουργίαις διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος, ὁποῦ ἀναμένει βοήθειαν, ἐπειδὴ ὅλον τὸ καλὸν εἶναι κοινόν.

Δ. Δὲν εἶναι ἔτζι. διατὶ οἱ λειτουργίαις, καὶ οἱ προσευχαῖς, καὶ τ' ἄλλα καλὰ ἔργα, καλὰ καὶ νὰ εἶναι εἰς κάποιον τρόπον κοινὰ. ὅμως πλέον ὠφελοῦσιν ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται μερικῶς παρὰ τοὺς ἄλλους.

M. Τί θέλομεν εἰπεῖ διὰ τοὺς ἀφωρισμένους; μετέχουσι καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τὰ καλὰ τῶν πιστῶν, ἢ ὄχι;

Δ. Διὰ τοῦτο κράζονται ἀφωρισμένοι ἤγουν ἀκοινώνητοι, διατὶ δὲν ἔχουσι τὴν κοινωνίαν

τῶν

τῶν ἁγίων, καὶ εἶναι ὡσὰν κλαδιὰ κομμένα ἀπὸ τὸ δένδρον, ἢ μέλη χωρισμένα ἀπὸ τὸ κορμὶ, τὰ ὁποῖα δὲν μετέχουσιν ἐκεῖνον τὸν καλὸν χυμὸν, ὁποῦ διαμερίζεται εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους, ἢ τὰ ἑνωμένα μέλη. καὶ ἀπ' ἐδῶ ἠμπορεῖς νὰ ἐξεικάσῃς, πόσον πρέπει νὰ ψηφᾷ τινὰς τὸν ἀφορισμόν. ἐπειδὴ καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸν Θεὸν διὰ πατέρα, ὅποιος δὲν ἔχει τὴν ἐκκλησίαν διὰ μητέρα.

Μ. Τὸ λοιπὸν οἱ ἀφωρισμένοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὡσὰν οἱ Εβραῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι ἄπιστοι;

Δ. Ναὶ. μόνον εἶναι τούτη ἡ διαφορὰ. διότι οἱ Εβραῖοι καὶ οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, διατὶ ποτὲ δὲν ἐμπήκασιν, ὡσὰν ἀβάπτιστοι. οἱ αἱρετικοὶ ἔχοντας τὸ βάπτισμα εἶναι ἔξω διατὶ ἔχουσι χαϊμένην τὴν πίστιν, ἐπειδὴ ἐβγήκασι καὶ ἐφύγασι θεληματικῶς. καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία τοὺς σφίγγει μὲ τιμωρίαις νὰ στραφοῦσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. καθὼς ὅταν ἕνα πρόβατον φύγῃ ἀπὸ τὸ κοπάδι ὁ βοσκὸς τὸ ἀναγκάζει μὲ τὸ ῥαβδὶ νὰ γυρίσῃ. ἀμὴ οἱ ἀφωρισμένοι, διατὶ ἔχουσι τὸ βάπτισμα καὶ τὴν πίστιν, ἐμπήκασιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἐκβαίνουσιν ἀπὸ ἰδικόν τους

θέλημα, ἀλλὰ εἶναι διωγμένοι στανικότοις καθὼς ὅταν ὁ βοσκὸς διώξῃ ἕνα ψωριασμένον πρόβατον, καὶ ἀφήνει νὰ τὸ πάρουν οἱ λύκοι. μ᾽ ὅλα τοῦτα ἡ ἐκκλησία δὲν διώκει τοὺς ἀφωρισμένους διὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἔξω, ἀλλὰ διὰ νὰ μετανοήσουσι, καὶ νὰ ἀφήσουν τὴν παρακοήν, καὶ ταπεινωμένοι νὰ ζητήσουσι χάριν νὰ στραφοῦσι, διὰ νὰ τοὺς δεχθῇ πάλιν εἰς ταῖς ἀγκάλαις της ἡ μητέρα, καὶ νὰ λάβουσι τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

Ἄρθρον ι.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ συγχώρησις ἁμαρτιῶν, ὁποῦ εἶναι τὸ δέκατον ἄρθρον;

Δ. Τοῦτο εἶναι ἕνα ἀπ᾽ ἐκεῖνα τ᾽ ἄξια μεγάλα καλὰ ὁποῦ ἔχει ἡ ἐκκλησία. ἠξεύρε λοιπὸν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐξαίνοντας προβαίνουσι πάντοτε ἀπὸ κακὸν εἰς χειρότερον, ὥστε νὰ λάβουσι τὴν συγχώρησιν τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ γενῶσι φίλοι

καὶ

καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τούτη ἡ τόσον μεγάλη χάρις δὲν εὑρίσκεται παρὰ εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι τὰ ἅγια μυστήρια, καὶ μάλιστα τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μεμετάνοια, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν ἰατρικὰ οὐράνια, καὶ θεραπεύουσιν ὅλαις ταῖς πνευματικαῖς ἀῤῥωστίαις τῶν ἀνθρώπων, ἤγουν ταῖς ἁμαρτίαις.

Μ. Ἤθελα νὰ μοῦ ἐξεκαθαρίζες ὀλίγον καλλίτερα, πόσον καλὸν εἶναι τούτη ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν.

Δ. Δὲν εἶναι εἰς τὸν κόσμον μεγαλήτερον κακὸν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὄχι μόνον ὅτι ἀπ᾽ αὐτὴν γεννῶνται ὅλα τ᾽ ἄλλα κακὰ εἰς τούτην καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἀλλὰ ὅτι ἀκόμη ἡ ἁμαρτία κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί χειρότερον, ὡσὰν νὰ εἶναι τινὰς ἐχθρὸς ἐκείνου, ὁποῦ δύναται νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει; καὶ οὐδένας ἐμπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ; τίς ἐμπορεῖ νὰ πάρῃ τὰ δίκαια ἐκείνου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι ἐχθρευμένος ὁ Θεός; ἐξ ἐναντίας δὲν εἶναι μεγαλήτερον καλὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ὡσὰν νὰ ἔχῃ τινὰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. διότι ποῖος ἐμπορεῖ νὰ βλάψῃ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον διαφεντεύει ὁ Θεὸς, εἰς τοῦ

ὁποίου τὸ χέρι εἶναι ὅλα τὰ πράγματα
εἰς κοντολογίαν ἠξεύρεις ὅτι μέσα εἰς τὰ κα-
λὰ τὰ σωματικὰ τὸ ἀκριβώτερον εἶναι ἡ ζωή·
ἐπειδὴ εἶναι θεμέλιον ὅλων τῶν ἄλλων κα-
λῶν. καὶ τὸ πλέα μισημένον εἶναι ὁ θάνατος,
διότι εἶναι ἐναντίος τῆς ζωῆς. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ
καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι ὁ πνευματικὸς θάνατος τῆς
ψυχῆς, καὶ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι ἡ
ζωὴ τῆς ὁμοίας ψυχῆς, ἐμπορεῖς εὔκολα νὰ
λογιάσῃς, πόσον καλὸν λαμβάνει ὁ χριστια-
νὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον
εὑρίσκεται ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἄρθρον ια'.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἀνάστασις τῆς σαρκὸς, ὅπου
περιέχει τὸ ἐνδέκατον ἄρθρον;

Δ. Τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον ἀπὸ τὰ μεγαλήτερα
καλὰ τῆς ἐκκλησίας. ἤγουν ὅτι τὴν ὑστερινὴν
ἡμέραν ὅσοι θέλουν εὑρεθῇ νὰ ἔχουν τὴν συγ-
χώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν θέλουν ξαναζήσει.

Μ. Καὶ οἱ ἄλλοι ὅπου εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλη-
σίαν, ἢ δὲν ἐλάβασι τὴν συγχώρησιν τῶν ἁ-
μαρτιῶν, δὲν θέλουσιν ἀναστηθῇ καὶ ἐκεῖνοι;

Δ. Ὅσον εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν ὅλοι θέλουσι

ξανα-

ξαναζήσει, καὶ καλοὶ καὶ κακοί. ὅμως διατὶ
τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ ἀνάστασις θέλει ἦσαι διὰ
νὰ βασανίζωνται παντοτινά, καὶ ὄχι διὰ νὰ ἔ-
χουσι τίποτε καλόν, διὰ τοῦτο ἡ ζωὴ ἐκείνων
κράζεται καθολικώτερα θάνατος, καὶ ὄχι
ζωή. ὅθεν ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασις, ἤγουν ἡ
ἐπιθυμημένη ζωὴ δὲν θέλει ἦσαι παρὰ τῶν
καλῶν, ὁποῦ θέλουν εὑρεθῆ χωρὶς ἁμαρτίαν.

M. Αγαπῶ νὰ μάθω, ἂν μέλλομεν νὰ ἀνα-
στηθοῦμεν μὲ τοῦτα τὰ κορμία ὁποῦ ἔχομεν
τώρα, ἢ ἄλλα παρόμοια;

Δ. Βεβαιότατον εἶναι, ὅτι τοῦτα τὰ ὅμοια κορ-
μία θέλουν ἀναστηθῆ. εἰς ἄλλον τρόπον δὲν
ἤθελεν ἦσαι ἀληθινὴ ἀνάστασις, ἂν δὲν ξα-
νασηκωθῆ ἐκεῖνο τὸ ὅμοιον ὁποῦ ἔπεσε, καὶ
ἂν μὴ ξαναζήσῃ ἐκεῖνο τὸ ὅμοιον ὁποῦ ἀπέ-
θανεν. ἀκόμη ἡ ἀνάστασις γίνεται διὰ νὰ
λάβῃ καὶ τὸ κορμὶ τὸ μέρος του, ἢ δόξαν ἢ
κόλασιν, καθὼς ἦτον σύντροφος τῆς ψυ-
χῆς εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ἢ εἰς ταῖς ἁμαρτίαις.
πρέπει τὸ λοιπὸν νὰ εἶναι τὸ ὅμοιον κορμί,
διότι ἂν εἶναι ἄλλο, δὲν τοῦ πρέπει οὔτε
δόξα οὔτε κόλασις.

M. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ξαναζήσῃ ἐκεῖνο τὸ
κορμὶ ὁποῦ ἐκάη, καὶ ἡ στάκτη ἐσκορπίσθη

εἰς

εἰς τὸν ποταμόν;

Δ. Διὰ τοῦτο εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συμβουλῆς
ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, ἤγουν ὅτι ἐμ
πορεῖ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὁποῦ πρὸς ἡμᾶς φαί-
νεται ἀδύνατον. ἂν λογιάσῃς πῶς ἔκαμεν
ὁ Θεὸς ἀπὸ οὐδετίποτε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,
δὲν θέλει σοῦ φανῇ δύσκολον νὰ πιστεύσῃ
ὅτι δύναται νὰ ξαναφέρῃ εἰς τὴν πρώτην
κατάστασιν τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἔγινε στάκτη.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα, ἂν ἔχουσι νὰ εἶναι οἱ ἄν-
δρες πάλιν ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες γυναῖ-
κες ἢ θέλουν εἶσται ὅλοι μιᾶς λογῆς;

Δ. Ἀνάγκη εἶναι να πιστεύωμεν, ὅτι οἱ ἄνδρες
θέλουν εἶσται ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες γυναῖ-
κες. διατὶ εἰς ἄλλον τρόπον δὲν ἤθελαν εἶσται
τὰ ὅμοια κορμία ὁποῦ ἦσαν πρῶτα, καὶ ἐγὼ
σὲ εἶπα, πῶς ἔχουν νὰ εἶναι τὰ ὅμοια. καλὰ
καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν δὲν θέλουν εἶσται πλέον
γένναις παιδίων, οὔτε αἱ δρέγυνα. ὅμως θέ-
λει εἶσται διαφορὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, διὰ
νὰ χαίρεται καθένας τὸν μισθὸν τῶν ἀρετῶν του,
ὁποῦ θέλει ἔχει καμωμέναις εἰς τὴν ζωήν
του. καὶ καθὼς θέλει εἶσται εἰς τὸν παράδει-
σον εὔμορφη θεωρία νὰ βλέπῃ τινὰς τὴν δό-
ξαν τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν, ἔτζι εὔ-

μορ-

μορφον πρᾶγμα θέλει ἦσαι νὰ βλέπη τὴν δόξαν τῶν παρθένων; καὶ μάλιστα τῆς μητρὸς τοῦ Χριστοῦ.

Μ. Αγάπουν νὰ μοῦ ἔλεγες, ποίας ἡλικίας, καὶ πόσου μάκρους θέλομεν ἀναστηθῆ. ἐπειδὴ τινὲς ἀποθνήσκουσι παιδία, ἄλλοι νέοι, καὶ ἄλλοι γέροντες.

Δ. Ολοι θέλουν ἀναστηθῆ τόσου μάκρους καὶ τέτοιας ἡλικίας, ὅσην εἴχασι ἢ ἔμελλε νὰ ἔχουσιν εἰς τὸν καιρὸν τῶν τριανταξιῶν χρόνων, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναστήθη ὁ Χριστός. Τόσον ὅτ. τὰ βρέφη θέλουσιν ἀναστηθῆ τέσον μεγάλα, ὅσον ἤθελαν ἦσαι, ἀν εἶχαν σώστη εἰς τοὺς τριαντατρεῖς χρόνους. οἱ γέροντες θέλουσιν ἀναστηθῆ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας, ὁποῦ εἴχασιν ὅταν ἦσαν τριανταξιῶν χρόνων. καὶ ἄν τινας εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν εἶναι τυφλὸς, ἢ κουτζὸς, ἢ νάννος, ἢ εἰς τίποτε ἄλλο μιστερὸς, θέλει ἀναστηθῆ ὁλάκαιρος, γερὸς, καὶ μὲ πᾶσα τελειότητα. διότι ὁ Θεὸς κάμνει τὰ ἔργα τέλεια ὅθεν ἐς τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ εἶναι ἴδιόν του ἔργον, θέλει διορθώσει τὰ σφάλματα καὶ τὰ μιστερώματα τῆς φύσεως.

Αἔ-

Ἄρθρον ιβ΄.

M. Τί θέλει νὰ εἰπῆ ζωὴν αἰώνιον. ὁποῦ εἶναι τὸ ὕστερον ἄρθρον;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῆ μίαν ὁλόκληρον εὐτυχίαν ψυχικὴν καὶ σωματικήν. καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀκρότατον ἀγαθόν, καὶ τὸ ὕστερον τέλος ὁποῦ κερδαίνομεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

M. Εἰπέ μου μερικά, τί καλὰ θέλουσιν ἦσται εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν;

Δ. Θέλω νὰ σὲ διδάξω τοῦτο τὸ μυστήριον μὲ τὴν ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου. ἠξεύρεις ὅτι ἐδῶ κάτω ἐπιθυμᾷ τινὰς ἕνα κορμὶ γερόν; εὔμορφον, ἐλαφρόν, καὶ δυνατόν. μίαν ψυχὴν φρόνιμην, σοφὴν ὅσον εἰς τὸν νοῦν, καὶ γεμάτην ἀπὸ πᾶσαν ἀρετὴν ὅσον εἰς τὴν θέλησιν. ἔξω ἀπὸ τοῦτα ἐπιθυμᾷ τὰ ἐξωτερικὰ καλά, ἤγουν πλοῦτον, τιμᾶς, δυναστείαν. καὶ τρυφαῖς. Τὸ λοιπὸν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τὸ κορμὶ εἰς τόπον ὑγείας θέλει ἔχει τὴν ἀθανασίαν μὲ τὴν ἀπάθειαν, ἤγουν, ὅτι οὐδένα πρᾶγμα θέλει ἠμπορεῖ νὰ τὸ βλάψη. καὶ διὰ εὐμορφίαν θέλει ἔχει τὴν λάμψιν, ἤγουν ἕνα φῶς ὡσὰν τὴν αὐγὴν

τοῦ

τοῦ ἡλίου. διὰ ἐλαφρότητα θέλει ἔχει τὸ διαβατικὸν χάρισμα, ἤγουν ὅτι εἰς μίαν ῥοπὴν θέλει περνᾷ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τοῦ κόσμου εἰς τ' ἄλλο, καὶ ἀπὸ τὴν γῆν ὡς τὸν οὐρανὸν χωρὶς κόπον. εἰς τόπον φύσεως δυνατὴς θέλει ἔχει τόσην δύναμιν ὅτι δίχως νὰ φάγῃ, ἢ νὰ πίῃ, καὶ δίχως νὰ κοιμηθῇ, καὶ νὰ ἀναπαυθῇ, θέλει δουλεύει τὴν ψυχὴν εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἀναγκαῖον, καὶ δὲν θέλει φοβεῖσθαι τίποτε. ὅσον εἰς τὴν ψυχὴν ὁ νοῦς θέλει ἦσαι γεμάτος ἀπὸ σοφίαν, διότι θέλει βλέπει τὸ αἴτιον ὅλων τῶν πραγμάτων, ἤγουν τὸν Θεόν. ἡ θέλησις θέλει ἦσαι γεμάτη ἀπὸ τόσην καλοσύνην, καὶ ἀγάπην θεϊκήν, ὅπου δὲν θέλει δυνεῖσθαι νὰ κάμῃ οὐδὲ ἕνα ἁμάρτημα ἐλαφρόν. τὰ πλοῦτη τῶν ἁγίων θέλουν ἦσαι, νὰ μὴν ἔχουσι χρείαν ἀπὸ τίποτε, ἔχοντας εἰς τὸν Θεὸν πᾶσα καλόν. ἡ τιμὴ θέλει ἦσαι νὰ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ὅμοιοι τῶν ἀγγέλων, βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς πνευματικοὶ εἰς τὸν αἰῶνα. ἡ δυναστεία θέλει ἦσαι νὰ εἶναι αὐτάμα μὲ τὸν Θεὸν αὐθένταις τοῦ κόσμου, ἔχοντας ἐξουσίαν νὰ κάμουσιν ὅ,τι τοὺς φανῇ. ἐπειδὴ θέλουν ἦσαι ἑνωμένοι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου κανένα πρᾶγμα δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ.

τέλος πάντων ἡ ἡδονὴ θέλει ἦσται ἀνεκδιήγητος, διότι ὅλαις οἱ δυνάμες τόσον τῆς ψυχῆς, ὡσὰν καὶ τοῦ κορμίου θέλουν ἦσται ἑνωμέναις μὲ κεῖνα τὰ ἴδια πράγματα, ὁποῦ ἐγγίζουσι κάθε αἴσθησιν νὰ ἐνεργᾷ. ὅθεν θέλει γεννᾶσθαι μία σωστὴ ἀγαλλίασις. μία εἰρήνη ὁποίαν τινὰς ποτὲ δὲν ἐδοκίμασε, μία χαρὰ, μία εὐφροσύνη αἰώνιος.

Μ. Ἂν ὅλοι θέλουν ἔχει ὅλα τοῦτα τὰ πράγματα καὶ ὅλοι θέλουν ἦσται εὐχαριστημένοι εἰς ἕνα τρόπον, τὸ λοιπὸν δὲν θέλει ἦσται εἰς τὸν παράδεισον ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον μακαριώτερος.

Δ. Μάλιστα ὁποῖος εἰς τούτην τὴν ζωὴν ἔκαμε περισσότερα καλὰ θέλει λάβει καὶ μεγαλήτερον μισθὸν, καὶ θέλει ἦσται μακαριώτερος. ὅμως ἐκεῖ δὲν θέλει ἦσται ζήλια, ἢ κακὸν θέλημα, διότι ὅλοι θέλουν ἦσται γεμάτοι, καθὼς πᾶσα ἕνας θέλει χωρεῖ. καὶ ὅσοι θέλουν ἔχει καμωμένα περισσότερα καλὰ, θέλουν χωρεῖ περισσότερον, καὶ θέλουσιν ἔχει μεγαλήτερην δόξαν. ὡσὰν ἕνας πατέρας ὁποῦ νὰ ἔχῃ πολλὰ παιδία, ἕνα μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο κατὰ τὴν ἡλικίαν τους, καὶ νὰ ἔκαμνε καθενὸς ἕνα ροῦχο ἀπὸ χρυσὸν πανὶ, τοῦ μικροῦ μικρὸν, καὶ τοῦ μεγάλου μεγάλον,

βέ-

βέβαιον εἶναι ὅτι τοῦ μεγάλου τὸ ῥοῦχο ἤθελεν
ἦσαι μεγαλήτερον, καὶ περισσοτέρας ἐξόδους,
καὶ ὅμως ἤθελαν ἦσαι εὐχαριστημένοι. οὐδὲ οἱ
μικροὶ ἤθελαν ἐπιθυμᾷ τὰ ῥοῦχα τῶν μεγά-
λων ὅτι ἤθελαν τοὺς ἦσαι ἀνάρμοστα.

M. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν τούτη ἡ μακαριότης τοῦ
παραδείσου κράζεται ζωὴ αἰώνιος; δὲν θέλουν
ζήσει παντοτινὰ καὶ οἱ κολασμένοι εἰς τὸν ᾅδην

Δ. Ζωὴ λέγεται καθολικὰ νὰ εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ
πράγματα ὁποῦ κινοῦνται ἀφ' ἑαυτά τους.
ὅθεν εἰς κάποιον τρόπον λέγεται ζωντανὸν ἀ-
κόμη καὶ τὸ νερὸν τῆς βρύσις, διότι εἶναι κινού-
μενον. καὶ τὸ νερὸν τῆς λίμνης κράζεται νεκρὸν,
διατὶ δὲν κινεῖται. λέγομεν τὸ λοιπὸν, ὅτι οἱ
μακάριοι ἔχουσιν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν αἰώνιον
ζωὴν, διατὶ στέκει εἰς τὸ θέλημά τους νὰ ἐρ-
γάζωνται ὅ,τι τοὺς φανῇ κατὰ πᾶσαν δύναμιν τῆς
ψυχῆς, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν δίχως
κανένα ἐμπόδιον. καὶ πάντα ἐργάζονται, καὶ
κάμνουσι τίποτε καθὼς τοὺς ἀρέση. ἐξ ἐναν-
τίας οἱ κολασμένοι, εἰς τὸν ᾅδην, καλὰ καὶ νὰ
ἔχουσι ζωὴν, διότι ποτὲ δὲν ἀποκάμνουσιν,
ὅμως λέγονται νεκροὶ παντοτινὰ, ἐπειδὴ εἶναι
δεμένοι εἰς τὴν φλόγα καὶ εἰς τὰ βάσανα. καὶ εἶναι
πάντοτε ἀναγκασμένοι νὰ ὑποφέρουν ἐκεῖνο

ὁπῦ δὲν θέλυσι, κὴ δὲν ἐμπορῦσι νὰ κάμυν τίποτε ἀπ᾽ ὅσον θέλυσιν. ὅθεν οἱ μακάριοι εἰς τὸν ὐρανὸν χαίρονται πᾶσα καλὸν χωρὶς μίξιν κακῦ. κὴ οἱ κολασμένοι εἰς τὸν ᾅδην πάσχυσιν κάθε κακὸν, δὲν ἐμπορῶντας ποτὲ νὰ χορτάσουν καμίαν τυς ὄρεξιν.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, ἀμήν. ὁπῦ λέγομεν εἰς τὸ τέλος τῦ συμβόλυ;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια. ἤγουν ὅλον ἐκεῖνο ὁπῦ εἴπαμεν, εἶναι βέβαιον καὶ ἀληθινόν.

Εξήγησις τῦ Πάτερ ἡμῶν.

M. Εμαθα μὲ τὴν χάριν τῦ Θεῦ ἐκεῖνο ὁπῦ ἔχω νὰ πιςεύω. τώρα ἐπιθυμῶ νὰ μὲ διδάξῃς ἐκεῖνο ὁπῦ ἔχω νὰ ἐλπίζω καὶ νὰ ἐπιθυμῶ. καὶ εἰς ποῖον τρόπον ἐμπορῶ νὰ τὸ ἀποκτήσω.

Δ. Ολον ἐκεῖνο ὁπῦ τώρα μῦ ζητᾷς, περιέχεται εἰς τὴν προσευχὴν τὴν κυριακὴν, ἤγυν τὸ, Πάτερ ἡμῶν. διότι τύτη ἡ προσευχὴ ἐξηγᾷ τὶ ἔχει νὰ ἐπιθυμᾷ τινὰς, καὶ ἀπὸ τίνα πρέπει νὰ τὸ ζητᾷ. καὶ αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι τὸ μέσον διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ.

M. Ποῖα εἶναι ἡ προσευχὴ ἡ κυριακή;

Δ. Εἶ

Δ. Εἶναι τούτη. Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μ. διατὶ προτιμᾶς τὸ, Πάτερ ἡμῶν, ἀπ' ὅλαις ταῖς προσευχαῖς;

Δ. Πρῶτον, διατὶ ἀπ' ὅλαις τούτη εἶναι ἡ πλέα διαλεκτή, ἐπειδὴ ἐγίνηκεν ἀπ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. Δεύτερον, διατὶ τούτη ἡ προσευχὴ ἔχει πολλὴν βραχυλογίαν, πρᾶγμα ὠφέλιμον διὰ νὰ τὴν μάθῃ τινὰς εὔκολα, καὶ νὰ τὴν θυμᾶται. καὶ ἔχει αὐτάμα πολλὴν οὐσίαν, διότι εἰς αὐτὴν εὑρίσκεται ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ πρέπει νὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεόν. Τρίτον, διατὶ εἶναι ὠφελιμωτάτη καὶ δυνατωτάτη, ἐπειδὴ τὴν ἐσυνέθεσεν ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι αὐτάμα κριτὴς καὶ βοηθός μας, καὶ διὰ τοῦτο ἠξεύρει καλλίτερα παρὰ τοὺς ἄλλους, πῶς πρέπει νὰ ζητᾷ τινὰς διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνα ὁποῦ θέλει. Τέταρτον, διατὶ εἶναι ἀπ' ὅλαις ἡ πλέον ἀναγκαία, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἶναι κρατημένοι νὰ τὴν ἠξεύρουσι, καὶ νὰ τὴν λέγουσι κάθε ἡμέραν, ὅθεν κράζεται προσευχὴ καθημερινή.

Μ. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ μοῦ ξεκαθαρίσῃς ἐκεῖνα τὰ πρῶτα λόγια ὁποῦ λέγουσι. Πάτερ ἡμῶν, ὁποῦ ἦσαι εἰς τοὺς οὐρανούς.

Δ. Τοῦτα τὰ ὀλίγα λόγια εἶναι ὡσὰν ἕνα μικρὸν προοίμιον, ἢ ἑτοιμασία τῆς προσευχῆς διότι λέγοντας, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς εἶναι πατέρας, λαμβάνομεν καρδίαν καὶ θάῤῥος νὰ τὸν παρακαλέσωμεν. λέγοντας ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν μας, ὅτι πρέπει νὰ τὸν σιμώσωμεν μὲ φόβον μεγάλον καὶ ταπεινοσύνην, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι πατέρας γήϊνος, ἀλλὰ οὐράνιος. ἀκόμη κράζοντας τὸν πατέρα, λογιάζομεν, ὅτι θέλει μᾶς κάμει τὴν χάριν ἐκείνην ὁποῦ τὴν ζητοῦμεν. λέγοντας ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὡσὰν δεσπότης καὶ αὐθέντης τοῦ κόσμου, γνωρίζομεν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅσον θέλει. καὶ τέλος τὸ νὰ κράζωμεν πατέρα τὸν Θεὸν, μᾶς ἐνθυμίζει πῶς ἤμεσθα παιδία τοῦ Θεοῦ, καὶ κληρονόμοι τοῦ παραδείσου. λέγοντας ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ λογιάζοντας ὅτι ἡμεῖς ἤμεσθα εἰς τὴν γῆν ἐνθυμούμεσθα, πῶς δὲν ἐπαραλάβαμεν τὴν κληρονομίαν μας, ἀλλ' ἤμεσθα ξένοι καὶ διαβάται ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας. καὶ δι' αὐτὸ ἔχομεν χρείαν μεγάλην ἀπὸ τὴν βοήθειάν του.

Μαθ. Εξήγησαί μου ὅλα τὰ λόγια μερικῶς.

Δ. Εκεῖ-

Δ. Εκεῖνος ὁ λόγος, Πάτερ, καλὰ καὶ ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ, εἰς ὅσον εἶναι πατέρας ὅλων τῶν πραγμάτων ὁποῦ ἔπλασεν, ὅμως εἰς τούτην τὴν προσευχὴν γρυκᾶται εἰς ὅσον εἶναι ὁ Θεὸς πατέρας κατὰ χάριν τῶν καλῶν χριστιανῶν. ἐμποροῦσιν ἀκόμη νὰ εἰποῦσι τοῦ Θεοῦ, Πάτερ ἡμῶν, ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσιν ἐπιθυμίαν νὰ μεταστρέψουσι, καὶ νὰ γενοῦσι παιδία τοῦ Θεοῦ. εἰς τόσον ὅτι ἐκεῖνοι μόνον ὁποῦ δὲν εἶναι, οὔτε θέλουσι νὰ εἶναι παιδία τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐμποροῦσι μὲ ἀλήθειαν νὰ εἰποῦσι τὸ, Πάτερ ἡμῶν, δὲν ἔχοντας σκοπὸν νὰ μεταστρέψουσι.

Μ. Διατὶ λέγομεν πατέρα μας καὶ ὄχι πατέρα μου;

Δ. Λέγομεν Πάτερ ἡμῶν διὰ νὰ ξεύρωμεν ὅτι ὅλοι μας ἤμεθα ἀδελφοὶ, καὶ ὡς ἀδελφοὶ πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ἤμεθα ἑνωμένοι, ἐπειδὴ ἤμεθα παιδία ἑνὸς πατρός. λέγομεν ἀκόμη, Πάτερ ἡμῶν, διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ἡ κοινὴ προσευχὴ εἶναι καλλίτερη παρὰ τὴν μερικὴν, καὶ ὠφελιμώτερη ἐκείνου ὁποῦ προσεύχεται. διότι λέγοντας

ὅλοι, Πάτερ ἡμῶν, καθένας προσεύχεται διὰ ὅλους, καὶ ὅλοι προσεύχονται διὰ πᾶσα ἕνα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁποῦ εἶσαι εἰς τοὺς οὐρανούς; δὲν εἶναι ὁ Θεὸς εἰς πᾶσα τόπον;

Δ. Λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς κατοικᾷ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὄχι διὰ νὰ μὴν εἶναι εἰς πᾶσα τόπον, ἀλλὰ ὅτι οἱ οὐρανοὶ εἶναι τὸ εὐγενικώτερον μέρος τοῦ κόσμου, καὶ εἰς ἐκείνους λάμπει πλέον ἡ μεγαλοσύνη, ἡ δύναμις, καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. καὶ ὅτι ἐκεῖ φανερώνει ὁ Θεὸς τὴν δόξαν του, καὶ τὸν βλέπουσι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι. ἠμποροῦμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διότι μ' ἕναν τρόπον μερικὸν κατοικᾷ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἄλλους ἁγίους, ὁποῦ εἶναι οὐρανοὶ πνευματικοί.

Μ. Ας ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα. τί θέλει νὰ εἰπῇ ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἂς ἁγιασθῇ τὸ ὄνομά σου.

Δ. Ονομα εἰς τοῦτον τὸν τόπον σημαίνει τὴν φήμην, τὴν γνωριμίαν, ὡσὰν ὅταν λέγωμεν, ὅτι ἕνας ἔχει μεγάλον ὄνομα, διατὶ εἶναι γνωρισμένος ἀπὸ πολλούς. ἢ ὅτι ἔχει καλὸν ἢ κα-

κὸν

κὸν ὄνομα, διατὶ ἔχει καλὴν ἢ κακὴν φήμην, διὰ νὰ εἶναι γνωρισμένος ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἐπαινεμένος ὡσὰν καλὸς. ἢ κακοφημισμένος ὡσὰν κακὸς. ὅθεν νὰ ἁγιάσῃ τινὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νὰ σκορπίσῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν γνωρισμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τὸν φυλάξῃ καθαρὸν καὶ ἅγιον εἰς τὰς καρδίαις καὶ εἰς τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, καθὼς εἶναι εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καὶ διατὶ εἰς τὸν κόσμον εἶναι πολλοὶ ἄπιστοι ὁποῦ δὲν γνωρίζουσι τὸν Θεὸν, καὶ πολλοὶ κακοὶ χριστιανοὶ, ὁποῦ τὸν βλασφημοῦσι καὶ κακολογοῦσι, διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι παιδία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσι ζῆλον τῆς τιμῆς τοῦ Πατρὸς, παρακαλοῦσι μὲ ἐπιθυμίαν μεγάλην νὰ εἶναι ἁγιασμένον τὸ ὄνομά του, ἤγουν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸν γνωρίσῃ, νὰ τὸν προσκυνᾷ, νὰ τὸν ὁμολογῇ, νὰ τὸν ἐπαινῇ, καὶ νὰ τὸν εὐλογῇ καθὼς πρέπει.

Μ. Ἂν ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἶναι γνωρισμένος καὶ ἐπαινεμένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἦτον κάλλιον νὰ ζητοῦμεν τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους παρὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν;

Δ. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δικόν του δὲν σώνει νὰ γνωρίσῃ, ἢ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Θεὸν. καὶ διὰ τοῦτο ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐνεργήσῃ μὲ τὴν

θέλην

θείαν του χάριν εἰς τρόπον, ὁποῦ οἱ ἄπιστοι κ
οἱ ἄλλοι ἁμαρτωλοὶ νὰ ἐπιστραφοῦσι, κ
ν' ἀρχίσουν ἐπιστρεμμένοι νὰ γνωρίζουσι, κ
νὰ ἐπαινοῦσι τὸ ἅγιόν του ὄνομα.

M. Διατὶ ἀρχίζει ἡ προσευχὴ ἀπὸ τὸ ζήτημ
τοῦτο, νὰ εἶναι ἁγιασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θε

Δ. Ημεσθα κρατούμενοι νὰ ἀγαποῦμεν το
Θεὸν πλέον ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα, κα
παρὰ τοὺς ἑαυτούς μας. καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρώ
τη μας καὶ πλέα συχνὴ ἐπιθυμία πρέπει να
εἶναι ὅτι νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς, καὶ διὰ τοῦτ
ἐπλασθήκαμεν, καὶ ἐσολιαθήκαμεν ἀπὸ λο-
γαριασμὸν, διὰ να γνωρίζωμεν καὶ νὰ ἐπαι-
νοῦμεν τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἀκρότατον
ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς θέλομεν
εἰπεῖ παρακάτω.

M. Εξήγησαί μου τώρα τὸ δεύτερον ζήτημα. τὶ
θέλει νὰ εἰπῇ, ἐλθέτω, ἂς ἔλθῃ ἡ βασι-
λεία σου;

Δ. Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα ζητοῦμεν τὴν σωτηρίαν
μας μὲ καλὴν τάξιν, διότι εἰς τὸ πρῶτον
ἐζητήσαμεν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ

M. Τὶ πρέπει να γρικοῦμεν διὰ βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ;

Δ. Εἰς τρεῖς τρόπους λαμβάνεται ἡ βασιλεία
τοῦ

τοῦ Θεοῦ. διατὶ μία βασιλεία εἶναι φυσική, ἄλλη βασιλεία τῆς χάριτος, καὶ ἄλλη βασιλεία τῆς δόξης. βασιλεία φυσικὴ εἶναι ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ τὰ πράγματα ὡσὰν δεσπότης καὶ οἰκοκύρης ὅλων τῶν πραγμάτων. διότι καλὰ καὶ οἱ κακοὶ βάλλοντας ὅλην τους τὴν δύναμιν κάμνουσι ταῖς ἀτυχίαις, καὶ δὲν φυλάττουσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅμως καὶ μὲ τοῦτο ὁ Θεὸς βασιλεύει εἰς ἐκείνους, διατὶ ὅταν τοῦ φαίνεται, ἐμποδίζει τοὺς λογισμούς των. καὶ ἂν παραχωρῇ καμίαν φορὰν νὰ ἔχουσι τὴν εἴδησίν τους, ὕστερα τοὺς παιδεύει φοβερά. καὶ οὐδένας ἐμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ τοῦ θελήματός του, ἢ νὰ κάμῃ παρὰ τὸ ὅσον ἐκεῖνος ὁρίζει ἢ παραχωρεῖ. Η βασιλεία τῆς χάριτος εἶναι ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ καὶ οἰκονομᾷ ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς καρδίαις τῶν καλῶν χριστιανῶν, δίδοντάς τους πνεῦμα καὶ χάριν νὰ τὸν δουλεύουσι μετὰ χαρᾶς καὶ νὰ ζητοῦσιν ἐπάνω εἰς ὅλα τὴν δόξαν του. Ἡ βασιλεία τῆς δόξης θέλει ἦσται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. διατὶ τότε θέλει κυριεύσει ὁ Θεὸς μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους εἰς ὅλα τὰ πράγματα χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν.

διότι

διότι τότε δὲν θέλουσιν ἔχει πλέον καμίαν
δύναμιν τὰ δαιμόνια, οὐδὲ οἱ κακοὶ ἄν-
θρωποι, ἀλλὰ θέλουν εἶσθαι κλεισμένοι εἰς τὰς
αἰωνίαις φυλακαῖς τοῦ ᾅδου. τελειωμένος
θέλει εἶσθαι τότε καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ φθορὰ
μὲ ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου καὶ τῆς
σαρκὸς, ὁποῦ τὸν καιρὸν τοῦτον δὲν δίδουσιν
ἀνάπαυσιν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. εἶσθαι θέλει
τὸ λοιπὸν μία βασιλεία ἐκείνη γαληνεμένη
καὶ εἰρηνευμένη, μὲ ἀπόκτησιν βεβαίαν μίας
τελείας καὶ αἰωνίου μακαριότητος.

M. Ἀπὸ τούταις ταῖς τρεῖς βασιλείαις ποία
γρυκᾶται εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα;

Δ. Δὲν γρυκᾶται ἡ πρώτη, διατὶ ἐκείνη δὲν
μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἦλθεν. οὔτε ἡ
δευτέρα, διατὶ δι' ἐκείνην ἐμιλήσαμεν εἰς
τὸ πρῶτον ζήτημα, καὶ ἦλθεν εἰς ἕνα με-
γάλον μέρος. ἀλλὰ γρυκᾶται ἡ τρίτη, ὁποῦ
μέλλει νὰ ἔλθῃ, καὶ τὴν καρτεροῦσι μὲ πολ-
λὴν ἐπιθυμίαν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ γνωρί-
ζουσι τὴν δυστυχίαν τῆς παρούσης ζωῆς.
ὅθεν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα γυρεύομεν τὸ ἄ-
κρον μας ἀγαθὸν, καὶ τὴν τελείαν δόξαν
τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

M. Ἂν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς

ἐπι-

ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ ἔλθῃ γλίγωρα, ἔχει ν' ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, τὸ λοιπὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ τελειώσῃ γλίγωρα τοῦτος ὁ κόσμος, καὶ νὰ σιμώσῃ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Δ. Καλὰ λέγεις. διατὶ καθὼς οἱ φίλοι τοῦ κόσμου δὲν ἀκούουσι τόσον κακὰ μετὰ χαρᾶς ἄλλο τίποτε ὅσον νὰ ὀνομάζεται ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἔτζι οἱ πατριώταις τοῦ οὐρανοῦ ὁποῦ τώρα ζοῦσιν ὡσὰν ξένοι καὶ ξωρισμένοι ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν, δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἄλλο τίποτε περισσότερον. ὅθεν λέγει ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος, ὅτι καθὼς πρὶν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐζήτα νὰ ἔλθῃ τὴν πρώτην φορὰν ὁ Χριστὸς, ἔτζι τώρα ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου ζητᾷ νὰ ἔλθῃ τὴν δευτέραν φορὰν ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν τελείαν μακαριότητα.

Μ. Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ τρίτον ζήτημα. τί σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια. Γενηθήτω ἤγουν ἂς γένῃ τὸ θέλημά σου καθὼς εἰς τὸν οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν.

Δ. Εἰς τοῦτα τὰ λόγια ζητοῦμεν χάριν νὰ φυλάσσωμεν καλὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, διατὶ

ἀφ'

ἀφ' ὃ ἐγυρεύσαμεν εἰς τὸ δεύτερον ζήτημα τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἐπεὶ εἶναι τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ἔπρεπε τώρα νὰ ζητήσωμεν τὸ ἁρμοδιώτερον μέσον διὰ νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος. καὶ τοῦτο τὸ ἁρμοδιώτατον μέσον εἶναι νὰ φυλάσσῃ τινὰς ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Δεσπότης Χριστός. Ἂν θέλῃς νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, φύλαξε τὰς ἐντολάς. Καὶ διατὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀφ' ἑαυτοῦ μας δύναμιν νὰ φυλάσσωμεν ὅλαις ταῖς ἐντολαῖς καθὼς πρέπει, διὰ τοῦτο ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ γένῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὸ θέλημά του, ἤγουν νὰ μᾶς δώσῃ χάριν νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημά του, ὑπακούοντας εἰς κάθε πρᾶγμα τοὺς ἁγίους του ὁρισμούς.

M. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν ἔξω ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, φυλάσσοντας ταῖς ἐντολαῖς του, ἤμεσθα κρατούμενοι ἀκόμη νὰ συμφωνοῦμεν μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν μᾶς πέμπῃ ταῖς θλίψεις.

Δ. Ἤμεσθα κρατούμενοι κἂν νὰ μὴν παραμιλοῦμεν, καὶ νὰ μὴν παραπονούμεσθα εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. διατὶ ὅλον ἐκεῖνο

ὁποῦ

ὁποῦ μᾶς πέμπει, ἢ παραχωρεῖ να μᾶς ἔλθῃ, τὸ κάμνει διὰ καλὸν τέλος, ἤγουν διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ ἔχωμεν μεγαλήτερον μισθὸν, ἂν ἤμεθα καλοί. ἢ διὰ νὰ μᾶς καθαρίσῃ, ἂν ἤμεθα κακοί.

Μ. Πρὸς τὶ τέλος λέγει. ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς εἰς τὸν οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι χρέος μας εἶναι νὰ γυρεύωμεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φυλάσσωμεν ταῖς ἁγίαις του ἐντολαῖς μὲ ἐκείνην τὴν τρυφερότητα. καὶ ἑτοιμότητα καὶ χαρὰν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπακούουσιν οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν. οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουσι ποτὲ οὐδένα κἂν μικρὸν σφάλμα., φυλάσσοντας ὅλους τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Θεοῦ. ἐμποροῦμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, πῶς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούουσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς τοῦ ὑπακούουσιν οἱ ἅγιοι, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ. ἢ ὅτι ὅλη ἡ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ νὰ σημαίνει

τὸ

τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούῃ εἰς ὅλα τ
Θεοῦ, καθὼς τοῦ ὑπήκουσεν ὁ Χριστός, τ
ποῖον δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ τέταρτον ζήτημα. τὸν ἄ
τον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερ
τὸ καθημερινὸν ψωμὶ δός μας σήμερον

Δ. Μὲ πολὺν λογαριασμὸν ζητοῦμεν τὸ ψωμ
ὁποῦ κρατεῖ τὴν ζωήν μας· ἀφ' οὗ ἐζητήσα-
μεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ ζωή
διότι τὸ πρῶτον ὁποῦ ἐπιθυμᾷ ὅποιος ἀρχί-
ζει νὰ ζῇ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ τροφή, μ
τὴν ὁποίαν στηρίζεται ἡ ζωή. ὅμως ἠξεύρε
ὅτι εἰς τούτην τὴν προσευχὴν ζητοῦμεν πρῶ-
τα τὸ πνευματικὸν ψωμί, τὸ ὁποῖον εἶναι τρο-
φὴ τῆς ψυχῆς, καὶ δεύτερον τὸ σωματικὸν
ψωμὶ ὁποῦ εἶναι τροφὴ τοῦ σώματος. καὶ διὰ
πνευματικὸν ψωμὶ γροικᾶται ἡ ἁγία κοινω-
νία, ἡ ὁποία εἶναι ψωμὶ οὐράνιον καὶ θεϊκόν,
ὁποῦ τρέφει θαυμαστὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς.
ὁμοίως γροικᾶται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος
μὲ ταῖς διδαχαῖς, ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν
πνευματικῶν βιβλίων δίδει πολλὴν βοή-
θειαν διὰ νὰ τρέφεται ἡ ὁμοία ζωὴ τῆς ψυ-
χῆς. Τέλος γροικᾶται ἡ ἔμπνευσις τοῦ Θεοῦ,
ἡ προσευχὴ καὶ πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα ὁποῦ

βοη-

βοηθᾶ διὰ νὰ στηρείζεται καὶ νὰ αὐξαίνῃ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία, καθὼς εἴπαμεν, εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς. διὰ ψωμὶ σωματικὸν γροικᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς κάμνει χρεία διὰ νὰ ἀποκρατοῦμεν τὴν ζωὴν τοῦ κορμίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ δουλεύεται ἡ ψυχὴ διὰ νὰ κάμνῃ τὰ καλὰ ἔργα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι τὸ ψωμὶ τοῦτο εἶναι δικόν μας, τὸν ἄρτον ἡμῶν;

Δ. κράζεται δικόν μας τὸ ψωμὶ τοῦτο μὲ μεγάλο μυστήριον. διατὶ ἂν μιλοῦμεν διὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ἐκείνη εἶναι τὸ ψωμί μας, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἐμορφώθηκεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἐψήθη εἰς κάποιον τρόπον εἰς τὸν φοῦρνον τοῦ σταυροῦ, καὶ μᾶς ἑτοιμάζεται εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων. εἶναι ἀκόμη δικόν μας, διατὶ εἶναι ψωμὶ ἴδιον τῶν παιδίων καὶ δὲν ἔχει νὰ δίδεται τῶν σκυλίων, ἤγουν τῶν ἀπίστων, ἤτε ἐκείνων ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς κρίμα θανάσιμον. ἂν μιλοῦμεν διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ζητοῦμεν τὸ ψωμί μας, ἤγουν ἐκεῖνο ὁποῦ κόπτουσι τῶν υἱῶν τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀληθινοὶ κήρυκες, καὶ ὄχι τὸ ξένον ψωμὶ, ἤγουν

ἐκεῖνο ὁποῦ δίδουσιν οἱ αἱρετικοὶ τῶν μαθητά-
δων τους, ψωμὶ κακὸν καὶ μουχλιασμένον.
ἂν μιλοῦμεν διὰ τὸ σωματικὸν ψωμὶ ἐπι-
θυμοῦμεθα νὰ μᾶς δίδῃ ὁ Θεὸς τὸ ψωμὶ τὸ
δικόν μας καὶ ὄχι τὸ ξένον. ἤγουν νὰ μᾶς βοη-
θᾷ νὰ κάμνωμεν κέρδη δίκαια καὶ θεάρε-
στα, καὶ νὰ εὐλογᾷ τὰ ὑποστατικά μας, καὶ
ὅλους μας τοὺς κόπους, διὰ νὰ ἔχωμεν νὰ ζοῦ-
μεν χωρὶς κλεψίαις καὶ ἄλλαις πονηρίαις.

Μ. Διατὶ κράζεται τὸ ψωμὶ τοῦτο καθημερινόν

Δ. Λέγεται καθημερινὸν, διότι δὲν ἐπιθυ-
μοῦμεν περισσὰ μήτε ἀνωφέλιτα πράγμα-
τα, ἀλλὰ ὅσον μᾶς σώνει διὰ μίαν ἁπλὴν
ζωὴν καθημερούσιον, τόσον διὰ τὴν ψυχὴν
ὅσον καὶ διὰ τὸ κορμί. μάλιστα καταλαμ-
βάνοντας ὅτι ἤμεσθα ξένοι καὶ διαβάταις εἰς
τοῦτον τὸν κόσμον.

Μ. Διατὶ λέγομεν δὸς ἡμῖν, δός μας;

Δ. Διότι καλὰ καὶ νὰ ἔχωμεν ὄρεξιν νὰ κοπιά-
ζωμεν διὰ τὸ ψωμὶ τόσον τὸ πνευματικὸν
ὡσὰν καὶ τὸ σωματικὸν, ὅμως ἠξεύρομεν
ὅτι ὅλοι μας οἱ κόποι εἶναι εὔκαιροι, ἂν ὁ Θεὸς
δὲν συνδράμῃ μὲ τὴν χάριν του, καθὼς
συχνὰ τὸ βλέπομεν. ὅτι καλὰ καὶ οἱ ἄνθρω-
ποι νὰ κοπιάζωσι σπέρνοντας καὶ θερίζον-

τας

τας, ὅμως ἔρχονται οἱ ἀκρίβειαις διὰ τὰ κρί-
ματα τοῦ κόσμου. ζητοῦμεν ἀκόμη νὰ μᾶς δί-
δῃ ὁ θεός. τὸ ψωμί μας, ἤγουν ὄχι μόνον νὰ
συντρέχῃ διὰ νὰ τὸ ζητοῦμεν καὶ νὰ τὸ κερδαί-
νωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ εὐλογῇ καὶ νὰ τὸ ἁγιά-
ζῃ ὅταν τὸ τρώγωμεν, διὰ νὰ εἶναι εἰς ὑγείαν
μας καὶ ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

M. Διατὶ σμίγομεν τὸν λόγον ἐκεῖνον, σήμερον;

Δ. Ἐκεῖνος ὁ λόγος, σήμερον, σημαδεύει ὅλον
τὸν καιρὸν τούτης τῆς προσκαίρου ζωῆς. καὶ εἰς τοῦ-
το ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς ἀποκρατῇ εἰς ὅλην
τούτην τὴν ξενιτείαν μὲ τὸ πνευματικὸν καὶ
σωματικὸν ψωμί, ὥστε νὰ σώσωμεν εἰς τὸ οὐ-
ράνιον πατρίδα, ὅπου δὲν θέλομεν ἔχειν πλέον
χρείαν ἀπὸ μυστήρια, οὔτε διδαχαῖς, οὔτε
φαγητὰ σωματικά. ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ
εἰπῇς ὅτι ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς δώσῃ τοῦ-
το τὸ ψωμὶ σήμερον, διότι δὲν θέλομεν
νὰ πολυλογιάζωμεν διὰ τὴν αὔριον, δὲν
ἠξεύροντας ἂν εὑρεθοῦμεν αὔριον ζωντανοί.
εἰς τοῦτον τὸν τρόπον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπό-
της Χριστὸς νὰ μὴ μεριμνοῦμεν παρὰ μόνον
διὰ τὰ παρόντα πράγματα. λοιπὸν ζητοῦμεν
σήμερον τὸ ἀρκετὸν ψωμὶ διὰ τὸ σήμερον,
καὶ διὰ τὸ αὔριον τὸ θέλομεν ζητήσει αὔριον.

M. Απ' ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπες, ἔχω ἕνα ζήτημα. διατὶ ἂν δὲν πρέπῃ νὰ μεριμνοῦμεν παρὰ διὰ τὸ παρὸν, κακὰ κάμνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ προβλέπουσι φυλάσσοντας σιτάρι, καὶ κρασί, καὶ ἄλλα πράγματα ἀναγκαῖα διὰ ἕνα χρόνον ὁλάκαιρον.

Δ. ὁ Χριστὸς διδάσκοντας νὰ μὴ βάλλωμεν τὸν λογισμὸν παρὰ μόνον διὰ τὰ παρόντα. δὲν θέλει ἄλλο, παρὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς περισσαῖς φροντίδες, οἱ ὁποίαις ἐμποδίζουσι πολλὰ τὴν προσευχὴν, καὶ ἄλλα πράγματα πλέα χρειαζόμενα διὰ νὰ κερδήσῃ τινὰς τὴν αἰώνιον ζωήν. διὰ τοῦτο πασαυφορὰν ὁποῦ δὲν εἶναι περισσὸς ὁ λογισμὸς διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ ἀναγκαῖος, καθὼς εἶναι νὰ προϊδῇ τινὰς τὸ σιτί του καθὼς εἶπες, τότε δὲν εἶναι κακὸν νὰ λογιάζῃ διὰ τὸ μέλλον. μάλιστα τέτοιος λογισμὸς δὲν εἶναι διὰ τὴν αὔριον, ἀλλὰ διὰ τὴν σήμερον. διότι ἂν καρτερήσωμεν τὴν αὔριον, δὲν θέλει ἦσαι πλέον τὸ πρᾶγμα εἰς καιρόν.

M. Ακολουθεῖ τὸ πέμπτον ζήτημα. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν. ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Καὶ ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὰ χρέη μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς

χα

χαρίζομεν τὰ χρέη τῶν χρεωφειλέτων μας.

Δ. Εἰς τὰ περασμένα τέσσαρα ζητήματα ἐγυρεύσαμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ κάθε λογῆς καλὸν, τόσον πρόσκαιρον, ὡσὰν αἰώνιον. τώρα εἰς τ' ἄλλα τρία ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε λογῆς κακὸν, περασμένον, παρὸν, καὶ μέλλον. καὶ βλέπεις, ὅτι εἶναι ἀληθινὸν ἐκεῖνο ὁποῦ σοῦ εἶπα παρεπάνω, πῶς εἰς τούτην τὴν ἀρχὴν εὑρίσκεται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ τινὰς ἠμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ. ζητοῦμεν λοιπὸν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα, νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ περασμένον κακὸν, ἤγουν ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ ἐκάμαμεν. διότι ἔτζι τὸ ἐξήγησεν ὁ Χριστὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅταν τοὺς ἐδίδαξε τὴν παροῦσαν προσευχὴν, ἤγουν ὅτι διὰ χρέη πρέπει νὰ γροικοῦνται οἱ ἁμαρτίαις.

Μ. Διατὶ κράζονται χρέη οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς. πρῶτον, διότι πᾶσα ἄνθρωπος ὁποῦ ἁμαρτάνει, πταίει τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μένει χρεώστης νὰ πλερώσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὕβριν καὶ ἀτιμίαν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν. δεύτερον, διατὶ ὅποιος ἁμαρτάνει, παραβαίνει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἐπει-

M. Απ' ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπες, ἔχω ἕνα ζήτημα.
διατὶ ἂν δὲν πρέπῃ νὰ μεριμνοῦμεν παρὰ
διὰ τὸ παρὸν, κακὰ κάμνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ
προβλέπουσι φυλάσσοντας σιτάρι, καὶ κρασὶ,
καὶ ἄλλα πράγματα ἀναγκαῖα διὰ ἕνα
χρόνον ὁλάκαιρον.

Δ. ὁ Χριστὸς διδάσκοντας νὰ μὴ βάλλωμεν
τὸν λογισμὸν παρὰ μόνον διὰ τὰ παρόντα.
δὲν θέλει ἄλλο, παρὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ
ἀπὸ τὰς περισσαῖς φροντίδες, οἱ ὁποίαις ἐμ-
ποδίζουσι πολλὰ τὴν προσευχὴν, καὶ ἄλλα
πράγματα πλέα χρειαζόμενα διὰ νὰ κερ-
δήσῃ τινὰς τὴν αἰώνιον ζωήν. διὰ τοῦτο πά-
σαν φορὰν ὁποῦ δὲν εἶναι περισσὸς ὁ λογισμὸς
διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ ἀναγκαῖος, καθὼς
εἶναι νὰ προΐδῃ τινὰς τὸ σπίτι του καθὼς εἶ-
πες, τότε δὲν εἶναι κακὸν νὰ λογιάζῃ διὰ
τὸ μέλλον. μάλιστα τέτοιος λογισμὸς δὲν
εἶναι διὰ τὴν αὔριον, ἀλλὰ διὰ τὴν σήμερον.
διότι ἂν καρτερήσωμεν τὴν αὔριον, δὲν θέ-
λει ἦσαι πλέον τὸ πρᾶγμα εἰς καιρόν.

M. Ακολουθεῖ τὸ πέμπτον ζήτημα. καὶ ἄφες ἡ-
μῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν. ὡς καὶ ἡμεῖς ἀ-
φίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Καὶ ἐλευθέ-
ρωσέ μας ἀπὸ τὰ χρέη μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς

χαρίζομεν τὰ χρέη τῶν χρεωφειλέτων μας.

Δ. Εἰς τὰ περασμένα τέσσαρα ζητήματα ἐγυρεύσαμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ κάθε λογῆς καλὸν, τόσον πρόσκαιρον, ὡσὰν αἰώνιον. τώρα εἰς τ' ἄλλα τρία ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε λογῆς κακὸν, περασμένον, παρὸν, καὶ μέλλον. καὶ βλέπεις, ὅτι εἶναι ἀληθινὸν ἐκεῖνο ὁποῦ σοῦ εἶπα παρεπάνω, πῶς εἰς τούτην τὴν προσευχὴν εὑρίσκεται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ τινὰς ἐμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ. ζητοῦμεν λοιπὸν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα, νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ περασμένον κακὸν, ἤγουν ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ ἐκάμαμεν. διότι ἔτζι τὸ ἐξήγησεν ὁ Χριστὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅταν τοὺς ἐδίδαξε τὴν παροῦσαν προσευχὴν, ἤγουν ὅτι διὰ χρέη πρέπει νὰ γρικοῦνται οἱ ἁμαρτίαις.

Μ. Διατὶ κράζονται χρέη οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς. πρῶτον, διότι πᾶσα ἄνθρωπος ὁποῦ ἁμαρτάνει, πταίει τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μένει χρεώστης νὰ πληρώσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὕβριν καὶ ἀτιμίαν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν. δεύτερον, διατὶ ὅποιος ἁμαρτάνει παραβαίνει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἐπει-

δηλ. τοῦτος ὁ νόμος τάσσει μισθὸν ἐκείνου ὁποῦ
τὸν φυλάττει, καὶ τιμωρίαν ἐκείνου ὁποῦ δὲν τὸν
φυλάττει. διὰ τοῦτο ὅποιος δὲν τὸν φυλάττει
γίνεται χρεώστης νὰ πληρώσῃ τὴν παίδευσιν.
Ζίτον, διατὶ καθένας εἶναι κρατούμενος νὰ γεωρ-
γῇ τὸ ἀμπέλι τῆς ψυχῆς του, καὶ νὰ ἀποδίδῃ
τοῦ Θεοῦ τὸν καρπὸν τῶν καλῶν ἔργων. διὰ τοῦτο
ὅποιος δὲν κάμνει καλὰ ἔργα, καὶ περισσότε-
ρον ὅποιος κάμνει τὰ κακὰ εἰς τόπον τῶν κα-
λῶν, εἶναι χρεώστης τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀ-
ληθινὸς οἰκοκύρις ὅλων τούτων τῶν ἀμπελίων.
Καὶ διατὶ ὅλοι μας σφάλλομεν συχνά, ἢ
κάμνοντας ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν πρέπει, ἢ μὴ
κάμνοντας ἐκεῖνο ὁποῦ πρέπει, διὰ τοῦτο κά-
μνει χρεία πολλαῖς φοραῖς τὴν ἡμέρα νὰ πα-
ρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν μὲ πολλὴν ταπεινο-
σύνην νὰ μᾶς ἀφήνῃ τὰ χρέη μας.

M. Καὶ διατὶ λέγομεν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καθὼς καὶ ἡμεῖς
χαρίζομεν τῶν χρεωφειλετῶν μας;

Δ. Ἐδῶ ἀκόμη διὰ χρέη γροικοῦνται τὰ πταί-
σματα καὶ οἱ ὕβρες ὁποῦ μᾶς κάμνει ὁ πλη-
σίον μας. καὶ λέγομεν τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς συγ-
χωρέσῃ τὰ πταίσματά μας, καθὼς καὶ ἡ-
μεῖς συγχωροῦμεν ἐκείνων ὁποῦ μᾶς πταίου-

σι-

σι. διατὶ καθὼς ὅποιος συγχωρεῖ τὰ πταίσματα ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν ὁ ἀδελφός του, εἶναι ἐπιτηδειότερος νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ὁποῦ ἔκαμεν αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, ἔτζι πάλιν ὅποιος δὲν θέλει νὰ συγχωρήσῃ τοῦ ἀδελφοῦ του, γίνεται ἀνάξιος νὰ τοῦ συγχωρήσῃ ὁ Θεός. τελευταῖον λέγοντας, ὅτι ἡμεῖς συγχωροῦμεν τῶν ἐχθρῶν μας, δείχνομεν ὅτι μᾶς ἀρέσκει ἡ εὐσπλαγχνία, καὶ ὅτι μᾶς φαίνεται ἔργον μεγάλης καὶ εὐγενικῆς καρδίας ἡ συγχώρησις. διὰ νὰ μὴν ἀποκριθῇ ὁ Θεός, ὅταν ἡμεῖς τοῦ ζητοῦμεν ἐλεημοσύνην πῶς θέλεις νὰ σοῦ κάμω ἐλεημοσύνην ἐγώ, ἂν ἦσαι σὺ ἐχθρὸς τῆς ἐλεημοσύνης; καὶ πῶς ζητᾶς νὰ σοῦ συμπαθήσω, ἂν σὺ κρατῇς ὅτι νὰ συμπαθήσῃ τινὰς εἶναι ἔργον μικροψυχίας;

M. Ἐξήγησαί μου τώρα τὸ ἕκτον ζήτημα. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. μὴ μᾶς φέρῃς εἰς πειρασμόν.

Δ. Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα γυρεύομεν βοήθειαν διὰ τὰ μέλλοντα κακά, ἤγουν ἐναντίον εἰς τοὺς πειρασμούς, διὰ μέσου τῶν ὁποίων συμπίπτομεν εἰς τὰς ἁμαρτίας. ἤξευρε λοιπόν, ὅτι τὸ ζητούμενον εἶναι νὰ μὴ παραχωρῇ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς νικοῦσιν οἱ πειρασμοί. ὅμως διατὶ οἱ

πειρασμοὶ ἔχουσι μεγάλον κίνδυνον, καὶ ἡ νίκη εἶναι ἀβέβαιη, διὰ τοῦτο ζητοῦμεν ἀκόμη νὰ μὴν παραχωρῇ ὁ θεὸς ὅτι νὰ ἔχωμεν πειρασμοὺς, μάλιστα ὅταν αὐτὸς βλέπῃ, πῶς ἡ νίκη δὲν θέλει ἦσθαι δική μας, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου. καὶ ἀπ' ἐδῶ ἔχεις μίαν καλὴν διδασκαλίαν, ὅτι ὁ διάβολος ὄχι μόνον δὲν ἔχει δύναμιν νὰ μᾶς νικήσῃ, ἀλλὰ οὔτε νὰ μᾶς πειράζῃ, ἂν ὁ Θεὸς δὲν τὸ παραχωρῇ.

Μ. Δὲν καταλαμβαίνω ἐκεῖνον τὸν λόγον. μὴ μᾶς φέρῃς εἰς πειρασμόν. διατὶ φαίνεται ὅτι νὰ εἶναι συνήθεια τοῦ Θεοῦ νὰ φέρῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς πειρασμὸν, καὶ ἡμεῖς τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μὴν τὸ κάμῃ.

Δ. Τὸ νὰ φέρῃ εἰς πειρασμὸν, ἤγουν νὰ παρακινήσῃ εἰς τὸ κακὸν, ἢ νὰ σύρῃ τινὰ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, εἶναι ἴδιον τοῦ διαβόλου, καὶ δὲν ἐγγίζει εἰς κανένα τρόπον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς μεγάλον μῖσος τὴν ἁμαρτίαν. ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς θείας γραφῆς, ὅταν λέγῃ μιλῶντας διὰ τὸν Θεὸν, ὅτι φέρει εἰς πειρασμὸν, ἄλλο δὲν σημαίνει παρὰ τὴν παραχώρησιν τοῦ θεοῦ νὰ ἔχῃ τινὰς πειρασμὸν, ἢ νὰ νικηθῇ ἀπὸ τὸν πειρασμόν. λοιπὸν ἄλλη δὲν εἶναι ἡ ἔννοια τούτου τοῦ ζητήματος παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ εἴπαμεν. ὅτι

γνώ-

γνωρίζοντας ἡμεῖς τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀχαμνότητα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν δύναμιν καὶ πολυξουρίαν τοῦ διαβόλου, παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν ὄχι μόνον νὰ μὴ παραχωρῇ ὅτι νὰ μᾶς καταβάλουσιν οἱ πειρασμοί, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ παραχωρῇ ὅλως νὰ ἔχωμεν πειρασμόν, ἂν δὲν προβλέπῃ ὅτι μὲ τὸν πειρασμὸν θέλομεν ἦσται νικηταί.

Μ. Εμεινε τὸ ὕστερον ζήτημα ὁποῦ λέγει. ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἀλλὰ ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὸ κακόν. διὰ ποῖον κακὸν μιλεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο;

Δ. Τοῦτο τὸ ὕστερον ζήτημα μέρος βεβαιώνει τὰ περασμένα ζητήματα, καὶ μέρος σμίγει τίποτε νέον. καὶ διὰ τοῦτο λέγει, ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὸ κακόν. ἤγουν, δὲν ζητῶ μόνον νὰ μᾶς συμπαθήσῃς τὰ περασμένα κρίματα, καὶ νὰ μᾶς φυλάξῃς ἀπὸ τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃς ἀπ᾽ ὅλα τὰ παρόντα κακά. καὶ λόγιασε, ὅτι ὁ Χριστὸς μὲ μεγάλην σοφίαν μᾶς διδάσκει νὰ ζητοῦμεν τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸ κακὸν ἁπλῶς, καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὸ μερικὸν νὰ εἰπῇ, λόγου χάριν ἀπὸ τὴν πτωχίαν, ἀῤῥωστίαν, διωγμούς, καὶ ἄλλα παρόμοια. διότι πολλαῖς φοραῖς μᾶς φαίνεται ἕνα

πειρ-

πρᾶγμα νὰ μᾶς εἶναι καλὸν, καὶ ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι μᾶς εἶναι κακὸν. καὶ πάλιν μᾶς φαίνεται νὰ μᾶς εἶναι ἕνα πρᾶγμα κακὸν, καὶ ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι μᾶς εἶναι καλὸν. διὰ τοῦτο ἡμεῖς κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπ' ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ βλέπει αὐτὸς ὅτι μᾶς εἶναι κακὸν, ἢ εὐτυχία ἢ δυστυχία νὰ εἶναι.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἀμήν.

Δ. Τοῦτο εἶναι λόγος Ἑβραϊκὸς, καὶ ὡσὰν εἶπα, θέλει νὰ εἰπῇ γένοιτο, ἢ ἔτζι εἶναι. καὶ καθὼς εἰς τὸ τέλος τοῦ, Πιστεύω τὸ ἀμὴν θέλει νὰ εἰπῇ, ἔτζι εἶναι, καὶ ἔτζι πιστεύω. εἰς τὸν ὅμοιον τρόπον εἰς τὸ τέλος τοῦ, Πάτερ ἡμῶν, τὸ ἀμὴν θέλει νὰ εἰπῇ, ἔτζι ἂς εἶναι, ἐπιθυμῶ καὶ παρακαλῶ νὰ γένῃ.

Ἐξήγησις τοῦ, Θεοτόκε παρθένε.

Μ. Ἐπειδὴ μοῦ ἐξήγησες τὸ, Πάτερ ἡμῶν, ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς καὶ τὸ, Θεοτόκε παρθένε.

Δ. Μετὰ χαρᾶς, διατὶ ἀγαπῶ νὰ φέρῃς πολλὴν εὐλάβειαν τῆς Θεοτόκου. ἡ χαιρέτησις τῆς Θεοτόκου εἶναι τούτη. Χαῖρε ὦ χαριτω-

ειτωμένη, καὶ τὰ ἑξῆς.

M. Τί θέλει νὰ εἰπῇ καὶ μετὰ τὸ, Πάτερ ἡμῶν
λέγομεν τὸ, Θεοτόκε παρθένε, πλέον πα-
ρὰ πᾶσαν ἄλλην προσευχήν;

Δ. Διότι δὲν ἔχομεν μεσίτην ἢ βοηθὸν δυνα-
τώτερον σιμὰ εἰς τὸν Χριστὸν παρὰ τὴν μητέρα
του. καὶ διὰ τοῦτο ὡσὰν εἰποῦμεν τὴν προσευ-
χὴν ὁποῦ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, στρεφόμε-
σθα πρὸς τὴν μητέρα διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ
μεσιτεύοντας νὰ λάβωμεν ἐκεῖνο ὁποῦ ἐζη-
τήσαμεν λέγοντας Τὸ, Πάτερ ἡμῶν. καθὼς
εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἀφ' οὗ γυρεύσωμεν κα-
μίαν χάριν ἀπὸ τινὰ αὐθέντην παραδίδο-
μεν τὴν δουλείαν ἐκείνου ὁποῦ ἔχει μεγαλή-
τερην δύναμιν εἰς τὸ παλάτι.

M. Τίς τὸ ἔκαμεν τὸ, Θεοτόκε παρθένε;

Δ. Αὐτὸς ὁ Θεὸς, καλὰ καὶ δὲν μᾶς τὸ ἐδίδα-
ξε μὲ τὸ στόμα του, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἀρ-
χαγγέλου Γαβριὴλ, τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ, καὶ
τῆς ἐκκλησίας. διότι τὰ λόγια ἐκεῖνα χαῖ-
ρε Θεοτόκε γεμάτη ἀπὸ χάριν, ὁ κύριος εἶναι
μὲ σένα, εὐλογημένη εἶσαι μέσα εἰς ταῖς γυ-
ναῖκαις. τὰ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ.
ὡσὰν ἀποκρισάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ
εἶπεν ἀπὸ μέρος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς τὰ εἶπε
μέ-

μὲ τὸ στόμα τοῦ ἀποκρισάρι του. ἐκεῖνα τὰ ἄλλα λόγια, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, τὰ εἶπεν ἡ ἁγία Ελισάβετ, γεμάτη ἀπὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καθὼς μαρτυρεῖ Λουκᾶς ὁ ἅγιος εὐαγγελιστής. ὅθεν εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὲ τὸ στόμα τῆς ἁγίας Ελισάβετ. τὸ ἐπίλοιπον τὸ ἔσμιξεν ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν κυβερνᾷ καὶ διδάσκει τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα. διὰ τοῦτο μὲ δίκαιον λέγομεν, ὅτι μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ἴδιόν του στόμα, εἶναι τὸ Θεοτόκε παρθένε, ἡ ἐξοχώτερη προσευχὴ ὁποῦ νὰ εὑρίσκεται, ἐπειδὴ τὴν ἐσυνέθεσεν αὐτὸς ὁ Θεός, καὶ μᾶς τὴν ἐδασκάλευσε μὲ τὸ στόμα τῶν δούλων του.

M. Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν. διατὶ λέγομεν Θεοτόκε παρθένε χαῖρε;

Δ. Τοῦτη εἶναι μία χαιρέτησις ὁποῦ τὴν δίδομεν, διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι ἤμεσθα φίλοι καὶ γνώριμοι καὶ διὰ τοῦτο ἀποκοτοῦμεν νὰ τῆς μιλήσωμεν, καὶ πέρνομεν τὰ λόγια τοῦ ἀγγέλου, ἠξεύροντας ὅτι ἡ Θεοτόκος λαμβαίνει μεγάλην χαρὰν νὰ ἀκούῃ συχνὰ ἐκεῖνο τὸ καλὸν μήνυμα ὁποῦ τῆς ἔφερεν ὁ ἀρχάγγελος, ὅταν

τῆς

της εἶπε τὰ ὅμοια λόγια. καὶ χαίρεται ἀκόμη
νὰ τὸ ἐνθυμούμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ ἤμεθα
εὐχάριστοι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τόσον μεγά-
λην εὐεργεσίαν.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ κεχαριτωμένη;

Δ. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ κάμνει τρία μεγάλα καλὰ
εἰς τὴν ψυχήν μας. πρῶτον λευκώνει ταῖς
ἁμαρτίαις, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν μολυσμὸς καὶ ἀ-
πασρία τῆς ψυχῆς. δεύτερον στολίζει τὴν ψυ-
χὴν μὲ τὰ χαρίσματα καὶ ταῖς ἀρεταῖς. τρί-
τον, τὴν δίδει δύναμιν νὰ ἐργάζεται ἔργα ἄ-
ξια μισθοῦ καὶ ἀρεστὰ τοῦ Θεοῦ. ἡ Θεοτόκος ἦτον
γεμάτη ἀπὸ χάριν, διότι ὅσον εἰς τὸ πρῶ-
τον, αὐτὴ δὲν εἶχε ποτὲ κανένα μολυσμὸν
ἁμαρτίας, οὔτε προγονικῆς, οὔτε πρακτι-
κῆς, ἢ θανασίμου ἢ συγχωρητικῆς. ὅσον εἰς
τὸ δεύτερον, ἡ Θεοτόκος εἶχεν ὅλαις ταῖς
ἀρεταῖς καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου πνεύμα-
τος εἰς μίαν ἀκροτάτην τελειότητα. ὅσον
εἰς τὸ τρίτον, ἔκαμεν ἔργα τόσον καλὰ καὶ
θεάρεστα, ὁποῦ ἀξιώθηκε νὰ ὑψωθῇ ἐπάνω
εἰς ὅλους τοὺς χοροὺς τῶν ἀγγέλων ψυχι-
κὰ καὶ σωματικά.

M. Δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν ἡ Θεοτόκος περισσό-
τερην χάριν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἁγίους. διατὶ
πολ-

πολλαῖς φοραῖς ἤκουσα, ὅτι ὁ ἅγιος Στέφανος καὶ ἄλλοι ἅγιοι ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ χάριν.

Δ. Καλὰ καὶ νὰ λέγαμεν, ὅτι καὶ ἄλλοι ἅγιοι νὰ ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ χάριν, ὅμως ἡ θεοτόκος ἔλαβε περισσοτέραν ἀπ' ὅλους, διότι ὁ Θεὸς τὴν ἔκαμεν δεκτικὴν περισσοτέρας χάριτος παρὰ κάθε ἄλλον ἅγιον. καθὼς λέγει χάριν ἂν γεμίσῃ τινὰς ἀπὸ βάλσαμον πολλὰ ἀγγεῖα, ἕνα μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅλα θέλουν ἦσαι γεμάτα, ὅμως τὸ μεγαλήτερον θέλει ἔχει περισσότερον βάλσαμον ἀπὸ τ' ἄλλα. ἡ ἀφορμὴ εἶναι, ὅτι ὁ Θεὸς κάμνει τοὺς ἀνθρώπους χωρητικοὺς μεγαλητέρας ἢ μικροτέρας χάριτος κατὰ τὰ ἐπιχειρήματα ὁποῦ τοὺς δίδει. καὶ διατὶ τὸ μεγαλήτερον ἔργον ὁποῦ νὰ ἔδωκεν ποτὲ ὁ Θεὸς πλάσματος ἁπλοῦ, ἐστάθηκε νὰ εἶναι μητέρα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο ἡ θεοτόκος ἔγινε δεκτικὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ περισσοτέραν χάριν παρὰ κάθε ἄλλον ἁπλὸν πλάσμα τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ὁ κύριος μετὰ σοῦ;

Δ. Τοῦτος εἶναι ἕνας ἐξοχώτατος ἔπαινος τῆς θεοτόκου. καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ θεὸς ἦτον μὲ τὴν θεοτόκον, ἀφ' οὗ τὸν ἐσταυρώθη ἡ μητέρα της, παραστέκοντας, κυβερνῶντας, στρατεύοντας, καὶ διαφεν-

φεν-

φεντεύοντάς τη. τούτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἔκαμεν ποτὲ κανένα ἁμάρτημα, οὔτε μὲ λογισμὸν, οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ ἔργον. ὅθεν ὄχι μόνον ἐστόλισε τούτην τὴν παναγίαν παρθένον ὁ Θεὸς μὲ ὅλαις τῆς χάριτες, ἀλλὰ ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ εἶναι πάντοτε μὲ ταύτην, ὡσὰν φύλαξ θησαυροῦ τόσον μεγάλου.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί;

Δ. Τοῦτος εἶναι ὁ τρίτος ἔπαινος ὁποῦ δίδομεν τῆς θεοτόκου. καὶ σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι μόνον γεμάτη ἀπ' ὅλαις ταῖς χάριτες, ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ μία παρθένος, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐκείναις ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ μία γυναῖκα ὕπανδρος. ὅθεν εἰς κάθε τρόπον ἡ θεοτόκος ὑπερβαίνει ὅλαις τῆς γυναῖκες ὁποῦ εἶχεν ὁ περασμένος καιρὸς, καὶ θέλει ἔχει ὁ μέλλων. ἡ εὐλογία τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν εἶναι ἡ παιδογονία, καὶ τούτη δὲν ἔλειψε τῆς θεοτόκου, ἐπειδὴ ἐγέννησεν ἕνα παιδὶ, ὁποῦ ἀξίζει πλέον παρὰ μυριάδες παιδίων. ἐμπορεῖ τινὰς ἀκόμη νὰ εἰπῇ, ὅτι εἶναι μητέρα πολλῶν παιδίων, διότι ὅλοι οἱ καλοὶ χριστιανοὶ εἶναι ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι παιδία τῆς θεοτόκου, ὄχι νὰ τὰ ἐγέννησεν αὐτὴ φυσικὰ, διατὶ εἰς τοῦτον

τὸν

τὸν τρόπον ὁ Χριστὸς μόνον εἶναι παιδί της, ἀλλὰ διὰ μέσου τῆς ἀγάπης, καὶ μητρικῆς εὐσπλαγχνίας, ὁποῦ ἔχει ἡ παναγία πρὸς ὅλους. τὸ λοιπὸν μὲ πᾶσα δίκαιον κράζεται εὐλογημένη ἀπὸ ὅλαις ταῖς γυναῖκες. διατὶ οἱ ἄλλαις ἢ ἔχουσι τὴν δόξαν τῆς παρθενίας χωρὶς τὴν παιδογονίαν, ἢ ἔχουσι τὴν εὐλογίαν τῆς παιδογονίας χωρὶς τὴν παρθενίαν. μόνη ἡ θεοτόκος ἔχει τὴν χάριν ὁποῦ τῆς ἔκαμεν ἔξω ἀπὸ τὸν κοινὸν νόμον ὁ Θεός, νὰ χαίρεται τὴν τιμὴν τῆς τελείας παρθενίας, καὶ τὴν εὐλογίαν μιᾶς ἄκρας καὶ εὐτυχεστάτης παιδογονίας.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, Καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου;

Δ. Τοῦτος εἶναι ὁ τέταρτος ἔπαινος, ὁποῦ δίδομεν τῆς θιοτόκου. ὅτι πρέπει νὰ τιμᾶται, ὄχι μόνον διὰ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει εἰς τὴν ἑαυτήν της, ἀλλὰ καὶ διὰ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας της. διότι ὁ ἔπαινος τοῦ καρποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ δίδρον, καὶ ἡ δόξα τοῦ παιδίου ἀναφέρεται εἰς τὴν μητέρα. καὶ διατὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὄχι μόνον ἀληθινὸς ἄνθρωπος, καὶ εὐλογημένος ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ Θεὸς εὐλογημένος ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ πράγματα, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ

ἅγιος

ἅγιος Παῦλος. διὰ τοῦτο ἡ μητέρα του εἶναι εὐλογημένη ὄχι μόνον εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τοῦ Θεοῦ τὰ πλάσματα, τόσον εἰς τὴν γῆν ὡσὰν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χαιρετισμοῦ. κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ λέγει. ἁγία Μαρία μῆτερ Θεοῦ πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, νῦν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἡμῶν.

Δ. Εἰς τοῦτα τὰ λόγια ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐπαναφέροντας τὸν ἀξιώτερον ἔπαινον τῆς θεοτόκου, ἤγουν νὰ εἶναι μητέρα τοῦ Θεοῦ. καὶ δείχνοντας μὲ τοῦτο, ὅτι ἠμπορεῖ ἡ θεοτόκος νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅσαις χάριτες θέλει. τὴν παρακαλεῖ να μεσιτεύσῃ δι' ἡμᾶς, ὅτι ἔχομεν μεγάλην χρείαν, διατὶ ἤμεσθα ἁμαρτωλοί. καὶ νὰ μᾶς βοηθᾷ πάντοτε εἰς ταύτην τὴν ζωήν, καὶ μερικὰ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅτε περνοῦμεν τὸν μεγαλήτερον κίνδυνον.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διατὶ σημαίνουσι τρεῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν διὰ τὸν χαιρετισμὸν τῆς Θεοτόκου, ἤγουν τὸ ταχὺ, τὸ βράδι, καὶ τὸ μεσημέρι.

Δ. Διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι χρεία εἶναι νὰ προσφεύγωμεν συχνὰ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ

Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων, ἐπειδὴ εὑρισκόμεθα εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν μας φαινομένων καὶ μὴ φαινομένων. Καὶ ἔτι δὲν σώνει νὰ προσφεύγωμεν εἰς τὰ ἅρματα τῆς προσευχῆς ὅταν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέσην, καὶ εἰς τὸ τέλος. εἶναι ἀκόμη ἄλλο ἕνα μυστήριον, διὰ τὸ ὁποῖον τρεῖς φοραῖς δίδεται τὸ σημάδι τοῦ χαιρετισμοῦ. καὶ εἶναι ὅτι ἡ ἁγία ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ θέλει νὰ μᾶς ἐνθυμίζῃ πάντοτινὰ τὰ τρία μεγαλήτερα μυστήρια τῆς σωτηρίας μας, τὴν σάρκωσιν, τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ χαιρετοῦμεν τὴν Θεοτόκον τὸ ταχὺ εἰς μνήμην τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸ μεσημέρι εἰς μνήμην τοῦ πάθους, καὶ τὴν νύκτα εἰς μνήμην τῆς ἐνανθρωπήσεως. διότι καθὼς εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη τὸ μεσημέρι, καὶ ἀναστήθη τὸ ταχὺ, ἔτζι πιστεύομεν ὅτι ἐσαρκώθη τὴν νύκτα.

Ἐξήγησις τῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

M. Ἐπειδὴ ἤκουσα τὴν ἐξήγησιν τοῦ συμβόλου, τοῦ, Πάτερ ἡμῶν, καὶ τοῦ, Θεοτόκε παρθένε. ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὰς δέκα ἐντο-

λὰς

λὰς τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. διότι τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα τὸ τρίτον μέρος τῆς διδασκαλίας, καθὼς μοῦ εἶπες εἰς τὴν ἀρχήν.

Δ. Δίκαιον εἶναι νὰ μάθῃς καὶ νὰ καταλάβῃς καλὰ τὰς δέκα ἐντολὰς τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς χωρὶς τὴν ἀγάπην, καὶ χωρὶς τὴν φύλαξιν τοῦ νόμου δὲν σώνουσιν διὰ νὰ σωθῇ τινάς.

M. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἔχοντας ὁ κόσμος καὶ ἡ ἐκκλησία τόσους νόμους καὶ τόσους ὁρισμούς, τοῦτος ὁ νόμος ὁ ὁποῖος περιέχει τὰς δέκα ἐντολάς, εἶναι ἐξοχώτερος ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους;

Δ. Πολλοὺς λογαριασμοὺς ἔχει, ὅποιος θέλει νὰ δείξῃ, πόσον εἶναι τιμιώτερος τοῦτος ὁ νόμος. διότι πρῶτον, τοῦτος ὁ νόμος ἐδόθηκεν ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἐγράφη τὴν ἀρχὴν εἰς ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔπειτα εἰς δύο πλάκες μαρμάρειναις. δεύτερον, ὅτι ὁ νόμος τοῦτος εἶναι παλαιότερος ἀπ' ὅλους, καὶ ὡσὰν μία βρύσις ὅλων τῶν ἄλλων. τρίτον, διατὶ τοῦτος εἶναι ἕνας νόμος ἐξαπλωμένος πλέον παρὰ τοὺς ἄλλους, καὶ σφίγγει νὰ τὸν φυλάσσουν ὄχι μόνον οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑβραῖοι

καὶ οἱ ἕλληνες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πλούσιοι καὶ πτωχοί, αὐθένταις καὶ δοῦλοι, σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς. τέταρτον, ὅτι οὗτος ὁ νόμος εἶναι ἀμετακίνητος, καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ σβιαθῇ, ἢ διὰ καμίαν ἐξουσίαν τινὸς νὰ μὴν φυλαχθῇ. πέμπτον, ὅτι οὗτος εἶναι ἀναγκαῖος καθενὸς διὰ νὰ σωθῇ, καθὼς ὁ Χριστὸς μᾶς τὸ ἐδίδαξε πολλαῖς φοραῖς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον. καὶ τέλος, ὅτι ἐκηρύχθη μὲ μεγάλην παρρησίαν εἰς τὸ ὄρος τὸ σινᾶ μὲ κρούσματα βουκίνων ἀγγελικῶν, μὲ βρονταῖς φοβεραῖς καὶ ἀστραπαῖς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔμπροσθεν ὅλου τοῦ λαοῦ τῶν ἑβραίων.

M. Πρὶν νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν μερικὴν ἐξήγησιν τῶν ἐντολῶν, ἀγαποῦν νὰ μάθω εἰς κοντολογίαν τὸ κεφάλαιον, καὶ τὴν τάξιν τούτων τῶν ἐντολῶν.

Δ. Ὅλων τῶν ἐντολῶν τὸ τέλος εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πλησίον. διότι ὅλαις μᾶς διδάσκουσι νὰ μὴν πταίσωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μας. καὶ διὰ τοῦτο ἐμοιράσθηκασιν εἰς δύο μέρη, καὶ ἐγραφήκατι, καθὼς εἶπα, εἰς δύο πλάκες μαρμάριναις. Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει τρεῖς ἐντολαῖς, καὶ μᾶς διδάσκει τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν μὲ τὸν Θεόν. Τὸ δεύ-

τερον περιέχει ταῖς ἄλλαις ἑπτὰ ἐντολαῖς, καὶ μᾶς διδάσκει τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν μὲ τὸν πλησίον μας. Καὶ ἤξευρε, ὅτι καλὰ καὶ εἰς τὴν μίαν πλάκα νὰ μὴν ἦσαν παρὰ τρεῖς ἐντολαῖς, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἑπτὰ, ὅμως καὶ οἱ δύο πλάκες ἦσαν ὅμοιαις, καὶ ὅλαις γεμάταις ἀπὸ γράμματα. διότι οἱ τρεῖς πρώταις εἶχαν γραμμένα περισσότερα λόγια. καὶ οἱ ἄλλαις ἑπτὰ ὀλιγώτερα. ὅθεν ὅσον εἰς τὴν γραφὴν οἱ ἑπτὰ ἐντολαῖς οἱ κοντότεραις ἦσαν ὅμοιαις μὲ ταῖς τρεῖς ἐντολαῖς ταῖς μακρύτεραις.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν εἶναι τρεῖς οἱ ἐντολαῖς τῆς πρώτης πλάκας;

Δ. Διότι μᾶς διδάσκουσι νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν μὲ τὴν καρδίαν, μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ τὰ ἔργα.

Μ. Διατὶ εἶναι ἑπτὰ οἱ ἐντολαῖς τῆς δευτέρας πλάκας;

Δ. Διότι μία ἐντολὴ μᾶς διδάσκει νὰ δὲ ἐργετοῦμεν τὸν πλησίον μας. οἱ ἄλλαις μᾶς διδάσκουσι νὰ μὴν τὸν βλάπτωμεν, πρῶτον εἰς τὸ ἴδιόν του πρόσωπον, δεύτερον εἰς τὴν τιμὴν, τρίτον εἰς τὸ πρᾶγμα. Καὶ τοῦτο οὔτε μὲ ἔργον, οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ τὴν καρδίαν.

Μ. Ας έλθωμεν τώρα εἰς αὐταῖς τὰς ἐντολαῖς. Καὶ δίδαξέ με πρῶτον τὰ ὅμοια λόγια, καθὼς ἐγραφήκασιν ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς ἐκείναις ταῖς πλάκες.

Δ. Τὰ λόγια εἶναι τοῦτα. Εγὼ εἶμαι κύριος ὁ θεός σου, ὁ ὁποῖος σὲ ἐλευθέρωσα ἀπὸ τὴν γῆν τῆς αἰγύπτου, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς δουλείας.

α'. Δὲν θέλεις ἔχει ἄλλον θεὸν ἔμπροσθέν μου.

β'. Δὲν θέλεις λάβει τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ εὔκαιρα.

γ'. Ενθυμοῦ νὰ ἁγιάζῃς ταῖς ἑορταῖς.

δ'. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.

ε'. Μὴ φονεύσῃς.

ϛ'. Μὴ μοιχεύσῃς.

ζ'. Μὴ κλέψῃς.

η'. Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς ἐναντίον τοῦ πλησίον σου.

θ'. Μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα.

ι'. Μὴν ἐπιθυμήσῃς τὸ ξένον πρᾶγμα.

Μ. Τὶ σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια, ὁποῦ εἶναι πρὸ τὰ ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς;

Δ. Εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια περιέχονται τέσσαρες λογαριασμοὶ, καὶ μᾶς δείχνουσιν ὅτι ὁ θεὸς ἐμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ νόμον, καὶ ἡμεῖς ἤμεθα κρατούμενοι νὰ τὸν φυλάξωμεν. ὁ πρῶ-

τος

τος λογαριασμὸς εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια. Εγὼ εἶμαι κύριος. διότι καθὼς εἶναι ὁ Θεὸς ὁ πρῶτος καὶ ἄκρος καὶ δεσπότης ὁποῦ μᾶς ἔπλασιν ἀπὸ οὐδὲν, ἔτζι χωρὶς ἀμφιβολίαν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ καὶ νόμον ὡς ἰδίων τοῦ δούλων. ὁ δεύτερος εἶναι εἰς ἐκεῖνον τὸν λόγον. ὁ Θεός. διότι ὁ λόγος ἐκεῖνος μᾶς δίδει νὰ γρυκήσωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει μόνον εἶναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ κριτὴς ἀκρόπατος, καὶ κυβερνήτης. ὅθεν ἔχει ἐξουσίαν νὰ δώσῃ νόμον, καὶ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἀνυποτάκτους. ὁ τρίτος εἶναι εἰς ἐκεῖνον τὸν λόγον. σοῦ. διότι ἔξω ἀπὸ τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν δοῦλοι δεσπότου, καὶ ὡσὰν ὑπήκοοι κριτοῦ, ἔχομεν ἄλλον ἕνα χρέος, διὰ τὴν σύμβασιν ὁποῦ κάμνει ὁ Θεὸς μὲ ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς μὲ ἐκεῖνον εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. διότι εἰς ἐκεῖνο ὁ Θεὸς μᾶς δέχεται διὰ ἴδιά του παιδία κατὰ χάριν, καὶ ἡμεῖς λαμβάνομεν αὐτὸν διὰ πατέρα. καθὼς ἀκόμη ὁ Θεὸς δέχεται ὅλους τοὺς πιστοὺς διὰ λαόν του μερικὸν καὶ οἱ πιστοὶ παίρνουσι τὸν Θεὸν διὰ ἴδιόν τους Θεὸν καὶ δεσπότην. ὁ τέταρτος εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια. ὁ ὁποῖος σὲ ἐλευθέρωσα ἀπὸ

 τὴν

τὴν γῆν τῆς αἰγύπτου, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς δουλείας. διότι ἔξω ἀπὸ ἄλλα πολλὰ χρέη εἶναι καὶ τοῦτο τῆς εὐχαριστίας. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν σκλαβίαν ἐσημάδευεν ἐκείνη τῆς αἰγύπτου καὶ τοῦ Φαραὼ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐλευθέρωσε τὸν λαὸν τῶν ἑβραίων.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα τὴν πρώτην ἐντολήν.

Δ. Ἡ πρώτη ἐντολὴ ἔχει τρία μέρη. Τὸ πρῶτον εἶναι νὰ ἔχωμεν τὸν θεὸν διὰ θεόν. Τὸ δεύτερον, νὰ μὴν κρατοῦμεν τίποτε ἄλλο πρᾶγμα διὰ θεόν. τὸ τρίτον, νὰ μὴν κάμνωμεν εἴδωλα, ἤγουν ζώδια ἢ εἰκόνες, τὰ ὁποῖα νὰ κρατοῦμεν διὰ θεούς. καὶ να μὴν προσκυνοῦμεν τὰ προειρημένα εἴδωλα.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ πρῶτον μέρος.

Δ. Ὁ Θεὸς θέλει νὰ τὸν κρατοῦμεν δι' ἐκεῖνον ὁποῦ εἶναι, ἤγουν ἀληθινὸν Θεόν. τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τέσσαρες ἀρεταῖς ὁποῦ ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν, ἤγουν πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, καὶ εὐσέβειαν. ὅποιος πιστεύει εἰς τὸν θεὸν, κρατεῖ τὸν θεὸν διὰ θεὸν, διατὶ τὸν ἔχει διὰ ἄκραν ἀλήθειαν. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλησιν οἱ αἱρετικοὶ, ὁποῦ δὲν τοῦ πιστεύουσιν. ὅποιος

ἐλπί-

ἐλπίζει εἰς τὸν Θεὸν, κρατεῖ τὸν Θεὸν διὰ Θεὸν, διότι τὸν ἔχει διὰ πιστότατον καὶ ἐλεημονέστατον, καὶ δυνατώτατον, ἔχοντας θάῤῥος εἰς τὴν δύναμιν καὶ εὐσπλαγχνίαν του, πῶς θέλει βοηθήσει εἰς πᾶσα χρείαν. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ὅσοι ἀπελπίζουσι τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐλπίζουσι πλέον εἰς τοὺς ἀνθρώπους παρὰ εἰς τὸν Θεὸν, ἢ τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅσον καὶ εἰς τὸν Θεόν. ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν πλέον ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα, κρατεῖ τὸν Θεὸν διὰ Θεὸν, διότι τὸν ἔχει διὰ τὸ ἀκρότατον ἀγαθόν. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ὅσοι ἀγαποῦσι κανένα πλάσμα τοῦ Θεοῦ πλέον παρὰ τὸν Θεὸν, ἢ τόσον ὅσον καὶ τὸν Θεόν. καὶ περισσότερον ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ μισοῦσι τὸν Θεόν. τελευταῖον ὅποιος σέβεται τὸν Θεὸν μὲ ἄκραν εὐλάβειαν, καθὼς μᾶς διδάσκει ἡ ἀρετὴ τῆς εὐσεβείας, ἐκεῖνος ἔχει τὸν Θεὸν διὰ Θεὸν, διότι τὸν κρατεῖ διὰ πρώτην ἀρχὴν καὶ κτίσιν ὅλων τῶν πραγμάτων. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ φέρουσιν ὀλίγην εὐλάβειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ὁποῦ εἶναι ἀφιερωμένα, εἶα εἶναι αἱ ἐκκλησίαις, τὰ ἱερὰ σκεύη, οἱ ἱερεῖς, καὶ παρόμοια πράγματα. σφάλλουσιν ἀκόμη

καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ τιμοῦσι τοὺς ἀνθρώπους ὡσὰν τὸν Θεὸν, ἢ πλέον παρὰ τὸν Θεόν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρούσης ἐντολῆς.

Δ. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ὁ Θεὸς θέλει καὶ ὁρίζει νὰ μὴν κρατοῦμεν κανένα πλάσμα διὰ Θεόν. καὶ εἰς τοῦτο ἔσφαλαν τὸν παλαιὸν καιρὸν οἱ Ἕλληνες, μὴ γνωρίζοντας τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, κρατῶντας καὶ προσκυνῶντας διάφορα πλάσματα διὰ Θεὸν, ὡσὰν τὸν ἥλιον, ἢ τὸ φεγγάρι, ἢ κάποιους ἀνθρώπους νεκρούς. εἰς τοῦτο τὸ ὅμοιον ἁμαρτάνουσιν οἱ στρίγλοι καὶ οἱ στρίγλαις, καὶ ὅσοι κάμνουσι τὰ μαγικὰ, νεκρομάντες, καὶ ὅσοι μαντεύουσιν. οἱ ὁποῖοι δίδουσι τοῦ διαβόλου ἐκείνην τὴν τιμὴν, ὁποῦ ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ. καὶ τινὲς ἀπ᾽ αὐτοὺς τὸν κρατοῦσι καὶ προσκυνοῦσι διὰ Θεόν τους, καὶ λογιάζουσι μὲ τὴν βοήθειάν του νὰ προβλέπουσι τὰ μέλλοντα, ἢ νὰ εὕρουσι θησαυρούς, ἢ νὰ πληρώσουσιν ἄλλαις τους κακαῖς ὄρεξες. καὶ ἐπειδὴ ὁ διάβολος εἶναι ἐχθρὸς θανάσιμος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο παίζει τούτους τοὺς πτωχοὺς, καὶ μὲ ἀνόηταις ἐλπίδαις τοὺς κατακρημνίζει εἰς πολ-

λαῖς

λαῖς ἁμαρτίαις, καὶ εἰς τὸ τέλος τοὺς καμνει καὶ χάνει τὴν ψυχήν τους, καὶ πολλαῖς φοραῖς ἀκόμη καὶ τὸ κορμί.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ τρίτον μέρος.

Δ. Εἰς τὸ τρίτον μέρος, ἔξω ἀπὸ ὅτον εἴπαμεν, ἤγουν νὰ μὴ κρατοῦμεν διὰ θεὸν τὰ ποιήματά του, ὁρίζει ὁ θεὸς νὰ μὴν κάμνωμεν ἄλλο χειρότερον; ἤγουν χειροποίητα, διὰ νὰ τὰ κρατοῦμεν καὶ νὰ τὰ προσκυνοῦμεν ὡσὰν θεὸν, καθὼς ἐκάμασιν οἱ ἕλληνες, ὁποῦ ἦσαν τόσον τυφλοὶ, ὅτι πλάττοντας εἴδωλα χρυσᾶ, ἢ ἀργυρᾶ, ἢ ξύλινα, ἢ μαρμάρινα, ἐπίστευαν ὅτι ἐκεῖνα ἦσαν θεοί. μάλιστα ἐμπαίνοντας οἱ διάβολοι καμίαν φορὰν εἰς ἐκεῖνα, καὶ κάμνοντάς τα νὰ μιλοῦσιν, ἢ νὰ κινοῦνται. ὅθεν ἐκεῖνοι τοῦ ἐπρόσφεραν θυσίαν, καὶ τὰ ἐπροσκυνοῦσαν ὡσὰν θεούς. καὶ διατὶ οἱ ἅγιοι μάρτυρες δὲν ἤθελαν καθόλου νὰ κάμουν τὸ ὅμοιον σφάλμα, τοὺς ἐθανατώνασι μὲ βάσανα φοβερώτατα.

Μαθ. Εἶναι τίποτε ἄλλο εἰς τούτην τὴν ἐντολήν.

Δ. Εἶναι ἕνας πολλὰ μεγάλος φοβερισμὸς

ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὁποῦ παραβαίνουσι τού-
την τὴν ἐντολὴν, καὶ ἕνα μεγάλον [illegible]
πρὸς ἐκείνους ὁποῦ τὴν φυλάγουσι. διότι ἀφ'
οὗ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν ἐντολὴν ταύτην, εἶπε
ταῦτα τὰ λόγια. Ἐγὼ εἶμαι ἕνας Θεὸς ζηλω-
τὴς, ὁ ὁποῖος παιδεύω ὄχι μόνον ἐκείνους ὁ-
ποῦ δὲν μοῦ θέλουσι καλὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ παι-
δία τους ἕως τὴν τετάρτην γενεάν. καὶ κάμνω
καλὸν ἐκείνων ὁποῦ μοῦ θέλουσι καλὸν ἕως
χίλιαις γενεαῖς. Καὶ κατάλαβε, ὅτι λέγει,
πῶς εἶναι ἕνας Θεὸς ζηλωτὴς. διὰ νὰ κατα-
νοήσωμεν, ὅτι ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ φοβε-
ρώτατα, ἐπειδὴ εἶναι Θεὸς. καὶ ὅτι θέλει νὰ
παιδεύσῃ φοβερώτατα, διατὶ εἶναι ζηλωτὴς,
ἤγουν ὅτι θέλει τὴν τιμήν του, καὶ τὸ δίκαιον,
καὶ τὸ ὀρθόν. διὰ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ νὰ βα-
στάξῃ τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὴν ἀνομίαν. καὶ
τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἁμαρ-
τάνουσι καθημερινὰ, καὶ ὅμως χαίρονται τὴν
ζωήν τους, ὡσὰν νὰ μὴν ἔβλεπεν ὁ Θεὸς,
καὶ σὺ θεωρεῖς ὅτι ἔχει ἔννοιαν καὶ βλέπει ὁ
Θεὸς, καὶ τὸ θέλει δείξειν εἰς καιρόν.

Μ. διὰ ποίαν ἀφορμὴν παιδεύει ὁ Θεὸς ἐκεῖ-
νον ὁποῦ ἁμαρτάνει ἕως τὴν τετάρτην γε-
νεὰν, καὶ ἀνταμείβει ἐκεῖνον ὁποῦ κάμῃ τὸ

κα-

καλὸν ἕως χίλιαις γενεαῖς.

Δ. Ο Θεὸς παιδεύει ἕως τὴν τετάρτην γενεάν. διατὶ τὸ πλέον ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ, παρὰ ὅσον νὰ ἰδῇ παιδία τῶν ἐγγόνων του, ἢ τὸ περισσότερον τὰ ἔγγονα τῶν ἐγγόνων του. καὶ δὲν θέλει νὰ παιδεύσῃ παρὰ εἰς ἐκείνους τοὺς ἀπογόνους, ὁποῦ αὐτὸς ὁ ἁμαρτωλὸς ἐμπορεῖ νὰ ἰδῇ. ἀμὴ ἀνταμείβοντας ἐξαπλώνεται ὁ Θεὸς ὄχι μόνον ἕως τὴν τετάρτην γενεάν, ἀλλὰ καὶ εἰς χίλιαις, ἂν ἦσαν τόσαις. διατὶ ὁ Θεὸς κλίνει πλέον εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν παρὰ εἰς τὴν παίδευσιν. διότι ἡ ἀνταμοιβὴ ἔρχεται ἀπὸ τὴν καλοσύνην του καὶ τὴν δίδει πολλὰ μετὰ χαρᾶς, ἀμὴ ἡ παίδευσις ἔρχεται ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις μας, καὶ τὴν δίδει ὡσὰν βιασμένος, ἤγουν ἀναγκασμένος ἀπὸ ταῖς ἀτυχίαις μας.

Μ. Διατὶ φοβερίζει, καὶ τάσσει ὁ Θεὸς εἰς τὴν πρώτην ἐντολὴν μόνον;

Δ. Διατὶ τούτη εἶναι ἡ μεγαλήτερη καὶ ἀναγκαιότερη καὶ πρώτη ἐντολή. καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγομεν διὰ τούτην, ἐμπορεῖ νὰ γρικηθῇ καὶ διὰ ταῖς ἄλλαις.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς δὲν εἶναι ἐναντίον εἰς τούτην τὴν ἐντολὴν ἡ τιμὴ ὁποῦ κάμνομεν

τῶν

τῶν ἁγίων καὶ τῶν λειψάνων, καὶ τῶν εἰκόνων τους. διατὶ φαίνεται, ὅτι ἡμεῖς τὰ προσκυνοῦμεν ὅλα τοῦτα, κλίνοντας των τὴν κεφαλήν μας, καὶ γονατίζοντας κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ κάμνοντας προσευχὴν, καθὼς κάμνομεν καὶ τοῦ Θεοῦ.

Δ. Ἡ ἁγία ἐκκλησία εἶναι νύμφη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχει διδάσκαλον τὸ ἅγιον πνεῦμα. ὅθεν δὲν εἶναι κίνδυνος ὅτι νὰ σφάλῃ, ἢ νὰ κάμῃ, ἢ νὰ διδάξῃ πρᾶγμα ὁποῦ νὰ εἶναι ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. καὶ διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ μερικόν. ἡμεῖς τιμοῦμεν καὶ ἐπικαλέμεθα τοὺς ἁγίους ὡσὰν φίλους τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ ἐμποροῦσι νὰ μᾶς βοηθήσουσι μὲ τὰ καλά τους ἔργα, καὶ ταῖς προσευχαῖς τους πρὸς τὸν Θεόν. ἀμὴ δὲν τοὺς κρατοῦμεν διὰ θεοὺς, οὐδὲ τοὺς προσκυνοῦμεν ὡσὰν τὸν Θεόν. οὐδὲ εἶναι πρᾶγμα ἄπρεπον ἂν κλίνωμεν τὴν κεφαλήν μας, ἢ ἂν γονατίζωμεν. διατὶ τούτη ἡ προσκύνησις δὲν δίδεται μόνον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν πλασμάτων, ἂν εὑρίσκωνται εἰς πολλὰ μεγάλον ἀξίωμα, λόγου χάριν τοῦ Πάπα. καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας πολλοὶ ὑποτακτικοὶ γονατίζουσιν ἔμπροσθεν τῶν προεστώτων. λοιπὸν δὲν

εἶναι

εἶν παράξενον ἂν δίδεται τῶν ἁγίων, ὁποῦ βασιλεύουσι μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐκεῖνο ὁποῦ δίδεται κάποιων ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν.

Μ. Καὶ τί θέλομεν εἰπεῖ διὰ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν αἴσθησιν, καὶ ὅμως τὰ προσκυνοῦμεν, καὶ κάμνομεν εἰς ἐκεῖνα προσευχήν;

Δ. Δὲν κάμνομεν προσευχὴν εἰς τὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα ξεύρομεν πῶς εἶναι ἀναίσθητα, ἀλλὰ τιμοῦμεν τὰ ἅγια λείψανα, ὡσὰν ἐκεῖνα ὁποῦ ἐσταθήκασι δοχεῖα ψυχῶν ἁγίων, καὶ ὑπούργησαν εἰς πολλὰ καλὰ ἔργα, καὶ θέλουν ἦσται εἰς τὸν καιρόν τους σώματα ζωντανὰ καὶ ἔνδοξα. καὶ τώρα τὰ ἔχομεν ἡμεῖς ὡσὰν ὑπόχειρα σημάδια τῆς ἀγάπης ὁποῦ μας ἐφέρασι καὶ φέρουσιν οἱ ἅγιοι. καὶ διὰ τοῦτο προσευχόμεσθα ἔμπροσθεν αὐτῶν τῶν ἁγίων λειψάνων, παρακαλῶντας τοὺς ἁγίους διὰ τὰ τίμια τοῦτα σημάδια ὁποῦ τοὺς κρατοῦμεν, νὰ μας θυμοῦνται, καὶ νὰ νὰ μᾶς βοηθοῦσι, καθὼς ἡμεῖς θυμούμεσθα νὰ τοὺς τιμοῦμεν.

Μ. Ἐμποροῦμεν τάχα νὰ εἰποῦμεν τὸ ὅμοιον καὶ διὰ ταῖς εἰκόνες;

Δ. Ναὶ

Δ. Ναὶ διατὶ ταῖς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, καὶ τῶν ἁγίων δὲν τὲς κρατοῦμεν διὰ θεοὺς, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ τὲς ὀνομάσῃ εἴδωλα, καθὼς ἦσαν ἐκεῖναις τῶν ἑλλήνων. ἀλλὰ ταῖς κρατοῦμεν διὰ εἰκόνες, οἱ ὁποίαις μᾶς ἀναφέρουσι τὴν μνήμην τοῦ Χριστοῦ, τῆς παναγίας, καὶ τῶν ἁγίων. καὶ δουλεύουσι διὰ βιβλία τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ δὲν ἠξεύρουσι γράμματα. διότι ἀπὸ ταῖς εἰκόνες μανθάνουσι πολλὰ μυστήρια τῆς πίστεώς μας, καὶ ζωαῖς καὶ θανάτους πολλῶν ἁγίων. καὶ τὴν τιμὴν ὁποῦ δίδομεν τῶν εἰκόνων, δὲν τὴν δίδομεν διὰ νὰ εἶναι ζωγραφισμέναις εἰς χαρτὶ ἢ εἰς μέταλλον, ἢ διατὶ εἶναι καλὰ χρωματισμέναις, καὶ ἐπιτήδεια καμωμέναις. ἀλλὰ διατὶ μᾶς ἀναθυμίζουσι τὸν Χριστὸν, τὴν Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἄλλους ἁγίους. καὶ διατὶ ἠξεύρομεν, ὅτι οἱ εἰκόνες δὲν ἔχουσι ζωὴν, οὔτε αἴσθησιν, ἐπειδὴ ἐγεννήκασιν ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι, δὲν ζητοῦμεν ἀπὸ ἐκείναις τίποτε, ἀλλὰ στέκοντας ἔμπροσθέν τους, παρακαλοῦμεν ἐκείνους, τοὺς ὁποίους αὐταῖς μᾶς ἀναφέρουσιν, ἤγουν τὸν Χριστὸν, τὴν Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἄλλους ἁγίους.

M. Ἂν τὰ λείψανα καὶ οἱ εἰκόνες δὲν ἔχουσιν αἴσθησιν

θησιν πῶς κάμνουσι τὸ λοιπὸν τόσα θαύματα ἐκεῖνοι ὁποῦ τοὺς παραδίδονται;

Δ. Ὅλα τὰ θαύματα τὰ κάμνει ὁ Θεός. ὅμως πολλαῖς φοραῖς τὰ κάμνει διὰ μεσιτείαν τῶν ἁγίων, καὶ μάλιστα τῆς παναγίας. καὶ συχνὰ τὰ κάμνει ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔμπροσθεν τῶν λειψάνων ἢ τῶν εἰκόνων ἐπικαλοῦνται τοὺς ἁγίους. καὶ καμίαν φορὰν ἐνεργᾷ τὰ θαύματα διὰ μέσου τῶν λειψάνων καὶ τῶν εἰκόνων, θέλοντας νὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι τοῦ ἀρέσκει ἡ εὐλάβεια ὁποῦ ἔχομεν πρὸς τοὺς ἁγίους, καὶ εἰς τὰ λείψανα, καὶ εἰς ταῖς εἰκόνες.

Μ. Τὸ λοιπὸν ὅταν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα ἐπαραδόθη εἰς τοῦ δεῖνος ἁγίου τὸ λείψανον, ἢ τὴν εἰκόνα, καὶ ἐπαρέλαβε τὴν χάριν, πρέπει νὰ λογιάσωμεν, ὅττι ἐπαραδόθη εἰς ἐκεῖνον τὸν ἅγιον, τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ λείψανον, ἢ τὸ εἰκόνισμα. καὶ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τὴν μεσιτείαν ἐκείνου τοῦ ἁγίου, καὶ διὰ μέσον ἐκείνου τοῦ λειψάνου ἢ τῆς εἰκόνος τοῦ ἔκαμεν τὴν χάριν;

Δ. Ἔτζι εἶναι, καὶ χαίρομαι πῶς ἐκατάλαβες καλὰ ὅ,τι σοῦ εἶπα.

Μ. Ἤθελα ὕστερον νὰ ἠξεύρω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν ζωγραφίζουσι τὸν Θεὸν τὸν πατέρα ὡσὰν ἄνθρωπον γέροντα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον

ὡσὰν ἕνα περιστέρι, καὶ τοὺς ἀγγέλους ὡσὰν νέους μὲ ταῖς πτέρυγες, αὖ εἶναι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι πνεύματα, καὶ δὲν ἔχουσι σχῆμα σωματικὸν, τὸ ὁποῖον νὰ ἐμπορῇ ὁ ζωγράφος νὰ μιμηθῇ καθὼς κάμνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Δ. Ὅταν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ζωγραφίζεται ὡσὰν ἕνας γέροντας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν περιστέρι, καὶ οἱ ἄγγελοι ὡσὰν νέοι, δὲν ζωγραφίζονται καθὼς εἶναι καθολικὰ, διατὶ καθὼς εἶπες, εἶναι πνεύματα χωρὶς κορμί. ἀλλὰ ζωγραφίζονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὁποῦ ἐφανήκασι καμίαν φορὰν. ὅθεν ζωγραφίζεται ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ὡσὰν ἄνθρωπος γέροντας, διατὶ εἰς τέτοιαν μορφὴν ἐφάνη μὲ ὀπτασίαν τοῦ προφήτου Δανιήλ. ἔτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν περιστέρι, διατὶ εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα ἐφάνη ἐπάνω εἰς τὸν Χριστὸν ὅταν ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν πρόδρομον Ἰωάννην. καὶ οἱ ἄγγελοι ὡσὰν νέοι, διατὶ ἔτζι ἐφανήκασιν πολλαῖς φοραῖς. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι πολλὰ πράγματα ζωγραφίζονται διὰ νὰ καταλάβωμεν ὄχι ποῖα νὰ εἶναι αὐτὰ εἰς τὴν φύσιν τους, ἀλλὰ ποῖον ἰδίω-

μα

μα ἔχουσι, καὶ τί ἔργον κάμνουσιν. ἔτζι ζωγραφίζεται ἡ πίστις ὡσὰν μία γυναῖκα ὁποῦ κρατεῖ ἕνα δισκοπότηρον. καὶ ἡ ἀγάπη ζωγραφίζεται μὲ πολλὰ βρέφη τριγύρω της. καὶ ὅμως ἠξεύρεις καλὰ, ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι γυναῖκες ἀλλ᾽ ἀρεταῖς. ὁμοίως τὸ λοιπὸν ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ζωγραφίζεται ὡσὰν ἕνας γέροντας, διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι εἶναι, παλαιότατος, ἤγουν αἰώνιος καὶ πρωτήτερος ἀπ᾽ ὅλα τὰ κτίσματα. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωγραφίζεται εἰς ὁμοίωμα περιστερᾶς, διὰ νὰ μᾶς σημαδεύσῃ τὰ χαρίσματα τῆς ἀκακίας, τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς ἁγιότητος, τὰ ὁποῖα ἐργάζεται εἰς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ οἱ ἄγγελοι ζωγραφίζονται ὡσὰν νέοι, διατὶ ἔχουσι μίαν παντοτινὴν, καὶ ἀνθηρὰν εὐμορφίαν. ζωγραφίζονται μὲ πτέρυγες, διατὶ εἶναι ὀγλίγωροι νὰ δράμουσιν ὅπου ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ. καὶ μὲ ἄσπρα ἐνδύματα, καὶ μὲ ροῦχα ἱερὰ, διατὶ εἶναι καθαροὶ, καὶ ἄκακοι, καὶ διάκονοι τοῦ Θεοῦ.

Ἐξήγησις τῆς β΄. ἐντολῆς.

Μ. Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν δευτέραν ἐντολήν. τί θέλει νὰ εἰπῇ, μὴν πάρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὔκαιρα;

Δ. Ταύτης τῆς ἐντολῆς ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, ὁποῦ γίνεται τοῦ Θεοῦ μὲ λόγια. ἤγουν ὁποῦ ἔχομεν ὁρισμὸν νὰ τιμᾶται ὁ Θεός, καὶ παραγγελίαν νὰ μὴν ἀτιμάζεται. καὶ ἐμπορεῖ νὰ μερισθῇ τούτη ἡ ἐντολὴ εἰς τέσσαρα μέρη, διότι εἰς τέσσαρας τρόπους τιμᾶται ἢ ἀτιμάζεται μὲ λόγια ὁ Θεός. πρῶτον, τιμᾶται, ὅταν τινὰς τὸν ὀνομάζῃ συχνὰ ἀπὸ ἀγάπην καρδιακήν, καὶ ἀτιμάζεται ὅταν τὸν ὀνομάζῃ συχνὰ δίχως χρείαν. δεύτερον, τιμᾶται μὲ τὸν ὅρκον, καὶ ἀτιμάζεται μὲ τὴν ἐπιορκίαν. τρίτον, τιμᾶται κάμνοντάς του τάξιματα, καὶ πάλιν ἀτιμάζεται δὲν πληρώνοντας τὸ τάξιμον. τέταρτον, τιμᾶται ἐπικαλῶντας, καὶ ἐπαινῶντάς τον, καὶ ἀτιμάζεται βλασφημῶντας καὶ κακολογῶντάς τον.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ πρῶτον μέρος.

Δ. Νὰ ὀνομάσῃ τινὰς ἁπλῶς τὸν Θεόν, ἢ καὶ τοῦ

Θεο-

Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἁγίους, ἠμπορεῖ νὰ γενῇ καλὰ καὶ κακά. διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀγαποῦσι τὸν Θεὸν πολλὰ συχνὰ τὸν ἐνθυμοῦνται, καὶ συχνὰ μιλοῦσι δι᾽ αὐτὸν, καὶ τὸ κάμνουσι μὲ εὐλάβειαν, καὶ ἀγάπην, καθὼς φαίνεται εἰς ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἁγίου Παύλου, εἰς ταῖς ὁποίαις εἶναι τόσον πυκνὰ ὀνομασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διατὶ καθὼς ὁ ἅγιος Παῦλος εἶχε τὸν Χριστὸν εἰς τὴν καρδίαν του, ἔτζι τὸν εἶχε καὶ εἰς τὸ στόμα του. ἄλλοι εἶναι οἱ ὁποῖοι ἀπὸ μίαν κακὴν συνήθειαν, ἢ ὅταν εἶναι ὀργισμένοι ἢ παίζοντας, καὶ δὲν λογιάζοντας ἐκεῖνο ὁποῦ λέγουσιν, ὀνομάζουσι τὸν Θεὸν, ἢ τινὰ ἅγιον, διατὶ ἄλλο δὲν τοὺς ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν τους. καὶ τοῦτο εἶναι κακὸν, διατὶ εἶναι μία καταφρόνησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι, διὰ νὰ σοῦ δώσω ἕνα παράδειγμα, καλὰ καὶ δὲν εἶναι ὅμοιον, ὡσὰν ἕνας ἔχοντας ἕνα ῥοῦχο τιμιώτατον νὰ τὸ δουλεύεται εἰς πᾶσα τόπον καὶ καιρὸν δίχως καμίαν φύλαξιν.

M. Ἐξήγησαί μου τώρα τὸ δεύτερον μέρος, ὁποῦ ἐγγίζει τοῦ ὅρκου.

M. Ὁ ὅρκος δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναγκάζει τὸν Θεὸν εἰς μαρτυρίαν της

ἀληθείας. διὰ νὰ γίνεται καλὰ, πρέπει νὰ εἶναι συντροφιασμένος ἀπὸ τρία πράγματα, ἀλήθειαν, δικαιοσύνην, καὶ κρίσιν, καθὼς μᾶς διδάσκει αὐτὸς ὁ Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Ἱερεμίου. καὶ καθὼς μὲ τὸν ὅρκον, ὅταν γίνεται καθὼς πρέπει, τιμᾶται ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ μὲ τοῦτο μαρτυρᾶται ὅτι βλέπει πᾶσα πρᾶγμα, καὶ εἶναι ἀληθινώτατος, καὶ ἐκδικητὴς τῆς ἀληθείας. ἔτζι πάλιν ὁ αὐτὸς Θεὸς πολλὰ ἀτιμάζεται, ὅταν γίνεται ὁ ὅρκος χωρὶς ἀλήθειαν, ἢ χωρὶς δικαιοσύνην, ἢ χωρὶς κρίσιν. διότι ὅποιος κάμνει τέτοιον ὅρκον, δείχνει ἢ πῶς ὁ Θεὸς δὲν ἠξεύρει τὰ πράγματα, ἢ ὅτι ἀγαπᾷ τὰ ψέματα καὶ τὴν ἀδικίαν.

Μ. Ἐξήγησαί μου μερικώτερα τί θέλει νὰ εἰπῇ νὰ ὀμόσῃ τινὰς μὲ ἀλήθειαν.

Δ. Διὰ νὰ ὀμνύῃ τινὰς μὲ ἀλήθειαν, εἶναι χρεία νὰ μὴν βεβαιώνῃ μὲ ὅρκον παρὰ μόνον ἐκεῖνο, ὁποῦ ἠξεύρει καλὰ ὅτι εἶναι ἀληθινόν. καὶ νὰ μὴν τάσσῃ μὲ ὅρκον, παρὰ μόνον ἐκεῖνο ὁποῦ ἀληθινὰ θέλει νὰ κάμῃ. ὅθεν ἐπιορκοῦσι, καὶ ἁμαρτάνουσι βαρύτατα, ὅσοι μὲ ὅρκον βεβαιώνουσι τὰ πράγματα, ὁποῦ ἠξεύρουσιν ὅτι εἶναι

ψέ-

ψέματα, ἢ κἂν δὲν ἠξεύρουσιν ἂν εἶναι
ἀληθινά. ὁμοίως ἁμαρταίνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ
τάσσουσι μὲ ὅρκον πρᾶγμα ὁποῦ δὲν ἔχου-
σιν εἰς τὸν νοῦν τους νὰ τὸ κάμουσιν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, νὰ ὀμόσῃ τινὰς μὲ δι-
καιοσύνην;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι νὰ μὴν τάσσῃ τινὰς μὲ
ὅρκον παρὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι δίκαιον καὶ
πρέπον. καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρταίνουσι πολλὰ
ἐκεῖνοι, ὁποῦ τάσσουσι μὲ ὅρκον νὰ ἐκδική-
σουσι ταῖς ὕβρες, ἢ νὰ κάμουσιν ἄλλο τίποτε
ὁποῦ δὲν ἀρέσει τοῦ Θεοῦ. καὶ τέτοιαις λογῆς
τασσίματα δὲν πρέπει νὰ φυλάσσωνται, οὐδὲ
εἶναι εἰς κανένα τρόπον χρεώστης ὁ ἄνθρωπος νὰ
τὰ πληρώσῃ. διατὶ οὐδένα πρᾶγμα δένει τὸν
ἄνθρωπον εἰς τὸ κακὸν, ἐπειδὴ ὁ νόμος τοῦ
Θεοῦ μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὸ κάμωμεν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ νὰ ὀμόσῃ τινὰς μὲ κρίσιν;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ ὅρκος νὰ γίνεται μὲ
γνῶσιν καὶ μὲ φρονιμάδα. λογιάζοντας,
πῶς δὲν πρέπει νὰ κράζῃ τινὰς τὸν
Θεὸν εἰς μαρτυρίαν, παρὰ μόνον εἰς πράγ-
ματα ἀναγκαῖα καὶ μεγάλα, καὶ μὲ
φόβον πολὺν καὶ εὐλάβειαν. καὶ διὰ τοῦ-
το ἁμαρταίνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ διὰ πᾶσα ὀλί-

γον πρᾶγμα, ἀκόμη παίζοντας ὀμνύουσιν. οἱ ὁποῖοι μὲ τούτην τὴν κακὴν συνήθειαν τοῦ συχνοῦ ὅρκου εὔκολα πίπτουσιν εἰς τὴν ψευδορκίαν, ὁποῦ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πολλὰ μεγάλαις ἁμαρτίαις. ὅθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος εἰς τὴν ἐπιστολήν του, μᾶς ὁρίζει νὰ μὴν ὀμνύωμεν, ἤγουν χωρὶς ἀνάγκην. καὶ δίδουσιν οἱ ἅγιοι τὸν λογαριασμόν. διότι ἐπειδὴ εὑρέθη ὁ ὅρκος διὰ θεραπείαν τῆς ὀλιγοπιστίας ὁποῦ ἔχουσιν ἀνάμεσόν τους οἱ ἄνθρωποι, διατὶ δύσκολα πιστεύουσιν ἕνας τοῦ ἄλλου, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ δουλεύωμεθα τὸν ὅρκον, καθὼς κάμνομεν εἰς τὰ ἰατρικά, τὰ ὁποῖα δὲν τὰ παίρνομεν συχνά. ἀλλὰ τὸ ὀλιγώτερον ὁποῦ ἠμποροῦμεν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐντολῆς διὰ τὰ τάσιματα.

Δ. Τὸ τάσιμον εἶναι, ὅταν λάβῃ τινὰς ἐπάνω του ἕνα χρέος νὰ πληρώσῃ τοῦ Θεοῦ τίποτε καλὸν καὶ εὐάρεστον πρᾶγμα. ὅπου πρέπει νὰ λογιάσῃς τρία πράγματα. πρῶτον, ὅτι τοῦτο γίνεται τάσσοντας. ὅθεν δὲν σώνει νὰ ἔχῃς μόνον εἰς τὸν νοῦν σου, ἢ νὰ ἔχῃς ὄρεξιν νὰ κάμῃς τίποτε πρᾶγμα, ἀλλὰ εἶναι

ἀναγ-

ἀναγκάζον νὰ τὸ τάξῃς ξεκαθαρισὰ μὲ τὸ στό-
μα, ἢ κἂν μὲ τὴν καρδίαν. δεύτερον, ἔχεις
νὰ λογιάσῃς, ὅτι τοῦτο γίνεται τοῦ Θεοῦ, τοῦ
ὁποίου καθολικὰ ἐγγίζουσι τὰ τασίματα.
καὶ ὅταν ἀκούῃς καὶ λέγουσιν ὅτι γίνονται τασ-
σίματα τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν ἁγίων, λόγιαζε ὅτι
ἐκεῖνα τὰ τασίματα γίνονται καθολικὰ τοῦ
Θεοῦ εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἢ τῶν ἁγίων, εἰς
τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς κατοικεῖ μὲ ἕναν τρόπον
μερικώτερον καὶ ὑψηλότερον παρὰ εἰς τὰ
ἄλλα του πλάσματα. λοιπὸν τὸ τάσιμον
ὁποῦ γίνεται τοῦ ἁγίου, δὲν εἶναι παρὰ ἕνα
τάσιμον καμωμένον τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ τιμηθῇ
ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μὲ τίποτε δώσιμον. καὶ τοῦτο
εἶναι νὰ τιμᾷ τινὰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἅγιόν του.
τρίτον ἤξευρε, ὅτι τὸ τάξιμον δὲν ἠμπορεῖ νὰ
γενῇ παρὰ εἰς πρᾶγμα καλὸν, ὁποῦ ἀρέ-
σει τοῦ Θεοῦ, λόγου χάριν εἰς παρθενίαν, ἢ
θεληματικὴν πτωχείαν, καὶ τὰ ὅμοια. ὅθεν
ἂν ἔταξε τινὰς νὰ κάμῃ κάποιον ἁμάρτημα,
ἢ ἐργασίαν ὁποῦ δὲν εἶναι εἰς δούλευσιν τοῦ
Θεοῦ, ἢ καὶ τίποτε καλὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον
ὅμως νὰ ἐμποδίζῃ ἄλλο μεγαλήτερον κα-
λὸν, δὲν ἔταξε πρᾶγμα ὁποῦ ν᾽ ἀρέσῃ τοῦ
Θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι τιμὴ τοῦ Θεοῦ ἀλ-

λ'άτι

λ' ἀτιμία, καὶ ἀμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος ἐναν-
τίον εἰς ταύτην τὴν δευτέραν ἐντολήν. καθὼς
ἀκόμη κριματίζεται πολλὰ ἐναντίον εἰς τὴν ὁ-
μοίαν ἐντολὴν ἕνας, ὁποῦ κάμη τάξιμον, καὶ
δὲν τὸ τελειώνει τὸ γληγορώτερον ὁποῦ νὰ ἠμ-
πορῇ· διατὶ ὁ Θεὸς ὁρίζει εἰς τὴν θείαν γρα-
φήν, ὅτι ὁ ὅποιος κάμη τάξιμον, ὄχι μόνον
νὰ θυμᾶται νὰ τὸ πληρώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ
μὴν ἀργῇ νὰ τὸ τελειώσῃ.

M. Ἐξήγησαί μου τὸ ὕστερον μέρος διὰ τὸν ἔπαι-
νον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν βλασφημίαν.

Δ. Ὁρίζει ὁ Θεὸς εἰς τὸ ὕστερον μέρος ταύτης τῆς
δευτέρας ἐντολῆς νὰ μὴ βλασφημῇ τινάς,
μάλιστα νὰ ἐπαινῇ καὶ νὰ εὐλογῇ τὸ ἅγιόν του
ὄνομα. καὶ ὅσον εἰς τὸν ἔπαινον, δὲν εἶναι καμία
δυσκολία. ἐπειδὴ εἶναι φανερόν, ὅτι λαμβά-
νοντας ἀπὸ τὸν Θεὸν πᾶσα καλόν, τὸν ὁποίου τὰ
ἔργα εἶναι γεμάτα ἀπὸ σοφίαν, δικαιοσύνην,
καὶ ἐλεημοσύνην, ὁ δίκαιος λόγος θέλει νὰ εἶναι
εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἐπαινεμένος καὶ εὐλογη-
μένος. ὅσον εἰς τὴν βλασφημίαν, πρέπει νὰ ἠ-
ξεύρῃς ὅτι ἡ βλασφημία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ
μία ὕβρις ὁποῦ γίνεται τοῦ Θεοῦ μὲ λόγια ἢ εἰς
αὐτὸν τὸν Θεόν, ἢ εἰς τοὺς ἁγίους. τοῦ καὶ εὑ-
ρίσκονται ἔξη λογιῶν βλασφημίαις. πρῶ-

τον, ὅταν δίδῃ τινὰς τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν
τοῦ ἐγγίζει. λόγου χάριν, ἂν εἰπῇ τὸ κέρατον
τοῦ Θεοῦ, ἢ ἄλλην ἀπρέπειαν. δεύτερον, ὅταν
δὲν δίδωμεν τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ ἐγγί-
ζει, ὡσὰν δύναμιν, σοφίαν, δικαιοσύνην,
ἢ ἄλλο τίποτε πρᾶγμα ἐξαίρετον. ὡσὰν
νὰ εἰπῇ τινάς, πῶς ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ
κάμῃ, ἢ δὲν βλέπει τὰ πράγματα, ἢ δὲν εἶναι
δίκαιος. τρίτον, ὅταν δίδῃ τινὰς τοῦ πλάσμα-
τος τὸ ἴδιον τοῦ θεοῦ. καθὼς κάμνουσιν, ἐκεῖνοι
ὁποῦ λέγουσιν ὅτι ὁ διάβολος ἠξεύρει τὰ μέλ-
λοντα, ἢ ὅτι ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ θαύματα ἀλη-
θινά. τέταρτον, ὅταν καταρᾶται τινὰς τοῦ
Θεοῦ ἢ τῆς θεοτόκου, ἢ ἄλλων ἁγίων. πέμπτον,
ὅταν ὀνομάζῃ τινὰς κάποια μέλη τοῦ Χριστοῦ,
ἢ τῶν ἁγίων εἰς ὕβριν. ὡσὰν τέτοια μέλη
νὰ ἦσαν εἰς ἐκείνους μὲ ἀσχημίαν, καθὼς
εἶναι εἰς ἡμᾶς. ἕκτον, ὅταν ὀνομάσῃ τινὰς κά-
ποια μέλη τοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν ἁγίων διὰ παί-
γνιον. ὡσὰν κάμνουσιν ἐκεῖνοι ὁποῦ λέγουσιν
εἰς τὰ γένεια τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἢ
ἄλλα λόγια παρόμοια, ὁποῦ ηὗρεν ὁ φθό-
νος τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πόσον μεγάλον
κρίμα νὰ εἶναι ἡ βλασφημία.

Δ. ΕΙ.

Δ. Εἶναι τόσον μεγάλον, ὁποῦ εἰς κάποιον τρόπον εἶναι τὸ μεγαλήτερον ἀπ᾽ ὅλα. τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ὁποῦ τοῦ εἶναι δοσμένη. ὥριζεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν παλαιὸν νόμον, ὅτι οἱ βλάσφημοι παρευθὺς νὰ λιθοβολοῦνται ἀπ᾽ ὅλον τὸν λαόν. καθὼς ἀκόμη οἱ πολιτικοὶ νόμοι παιδεύουσι μὲ θάνατον τοὺς βλασφήμους. Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος γράφει, ὅτι ἕνα παιδίον πέντε χρόνων ἐπειδὴ ἔμαθε νὰ βλασφημᾷ τὸν Θεόν, καὶ δὲν τὸ καταδικάζοντας ὁ πατέρας του ἀπέθανεν εἰς τὴν ἀγκάλαις τοῦ πατρός του, καὶ ἐφάνησαν ὀφθαλμοφανῶς τὰ δαιμόνια, καὶ ἐπῆραν τὴν ψυχήν του εἰς τὴν κόλασιν. πρᾶγμα ὁποῦ δὲν εὑρίσκομεν νὰ ἔγινε δι᾽ ἄλλον ἁμάρτημα. ἀναγκαῖον εἶναι τὸ λοιπὸν μὲ πᾶσα προθυμίαν νὰ φυλάττεται καθένας τόσα φοβερὸν ἁμάρτημα. καὶ τόσον εὐκολώτερα ἔπρεπε νὰ τὸ φεύγῃ πᾶσα εἷς, ὅσον ἀπ᾽ αὐτὸ δὲν παίρνει καμίαν ὠφέλειαν ἢ χαράν, καθὼς ἀπὸ κάποια ἄλλα ἁμαρτήματα, μόνον τὴν ζημίαν ὁποῦ φέρει τὸ ἁμάρτημα. καλὰ καὶ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ γένῃ ἁμαρτία, ἂν ἤτον ἀκόμη νὰ ἐκέρδαινε τινὰς πᾶσαν λογῆς χαρὰν ἢ ὠφέλειαν.

Εξή-

Εξήγησις τῆς γ΄. ἐντολῆς.

Μ. Εγρύκησα ταῖς δύο πρώταις ἐντολαῖς. ὅμως θυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὴν τρίτην.

Δ. Η῾ τρίτη ἐντολὴ ὁποῦ εἶναι διὰ νὰ ἁγιάζωνται αἱ ἑορταῖς, διαφέρει καμπόσον ἀπὸ τὰς ἄλλαις. διότι ὅλαις οἱ ἄλλαις ἤγουν οἱ δύο πρώταις, καὶ οἱ ἑπτὰ ὁποῦ ἀκολουθοῦσιν, εἶναι ὁλότελα φυσικαῖς, καὶ σφίγγουσιν ὄχι μόνον τοὺς χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ Εβραίους, καὶ Ελληνας. ἀμὴ τούτη ἡ τρίτη εἰς μέρος εἶναι φυσική, καὶ σφίγγει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς μέρος δὲν εἶναι φυσική, καὶ δὲν σφίγγει ὅλους. διότι νὰ ἁγιάζῃ τινὰς τὴν ἑορτήν, ἤγουν νὰ ἔχῃ καμίαν ἡμέραν διὰ ἁγίαν, καὶ νὰ τὴν ἐξοδιάζῃ εἰς ἔργα ἅγια, καὶ μάλιστα εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐντολὴ φυσική, διατὶ ὁ φυσικὸς λογαριασμὸς τὸ διδάσκει ὅλων τῶν ἀνθρώπων. ὅθεν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου φυλάσσεται καμία ἡμέρα ἑορταστική. ἀλλὰ νὰ εἶναι διωρισμένη τέτοια ἡμέρα, ἤγουν μία πλέον παρὰ τὴν ἄλλην, τοῦτο δὲν εἶναι φυσικόν. ἔτζι εἴχασιν οἱ Εβραῖοι τὸ σάββατον διὰ μεγάλην ἑορτήν, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἔχουσι τὴν κυριακήν.

Μ. Δια-

Μ. Διατὶ ὥρισεν ὁ θεὸς τῶν Εβραίων νὰ φυλάστουν τὸ σάββατον πλέον παρὰ ἄλλην ἡμέραν;

Δ. Δύο εἶναι αἱ μεγαλήτεραις ἀφορμαῖς. ἡ μία; διατὶ ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου ἐτελείωσε τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ ἁγιάζεται τέτοια ἡμέρα εἰς μνήμην τῆς μεγάλης του εὐεργεσίας, ὅτι ἐκτίσθη ὁ κόσμος. καὶ τοῦτο ἐδούλευεν ἀκόμη διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ σφάλμα κάποιων φιλοσόφων, ὁποῦ ἐλέγασιν ὅτι ὁ κόσμος ἦτον παντοτινός. διότι ἑορτάζοντας ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς μνήμην τῆς πλάσεως τοῦ κόσμου, ἐφαίνετον μία ἐξομολόγησις, ὅτι ὁ κόσμος ἔλαβεν ἀρχήν. ἡ δευτέρα ἀφορμὴ εἶναι. ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος κάμνει καὶ κοπιάζουσιν οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δούλαις καὶ τὰ ζῶα ταῖς ἕξη ἡμέραις τῆς ἑβδομάδος, ἠθέλησαν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἑβδόμην, ἤγουν τὸ σάββατον, νὰ ἀναπαύωνται οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δούλαις, καὶ τὰ ζῶα διὰ νὰ μαθαίνουσιν οἱ οἰκοδεσπόταις νὰ λυποῦνται τοὺς ἐργάταις, καὶ νὰ μὴν εἶναι ἄσπλαγχνοι, ἀλλὰ ἐλεήμονες καὶ πρὸς τὰ ζῶα.

Μ. Καὶ διατὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ δὲν φυλάσσομεν τὸ σάβατον κατὰ τοὺς ἑβραίους, ἐπει-

δὴ

δὲν εἶναι τόσον καλαῖς ἀφορμαῖς ὅτι νὰ ἑορτάζεται;

Δ. Ὁ Θεὸς μὲ πολλὴν σοφίαν μᾶς ἤλλαξεν τὸ σάββατον εἰς τὴν κυριακὴν, καθὼς καὶ τὴν περιτομὴν εἰς τὸ βάπτισμα, καὶ τὸ ἀρνίον ὁποῦ ἐθυσιάζετον τὸ πάσχα εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, καὶ ὅλα τ' ἄλλα καλὰ πράγματα τῆς παλαιᾶς διαθήκης εἰς ἄλλα καλλίτερα τῆς νέας. ὅθεν ἂν ἑωρτάζετον τὸ σάββατον εἰς μνήμην τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου, διατὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐτελειώθη τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας, μὲ καλλιτέραν ἀφορμὴν ἑορτάζεται ἡ κυριακὴ εἰς μνήμην τῆς ὁμοίας δημιουργίας, ἐπειδὴ κυριακὴν ἡμέραν ἤρχισε νὰ κτίζεται ὁ κόσμος. καὶ ἂν οἱ Ἑβραῖοι ἐδίδασι τοῦ Θεοῦ τὴν ὑστέραν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, καλλίτερα οἱ χριστιανοὶ τοῦ δίδουσι τὴν πρώτην. ἔξω ἀπὸ τούτην τὴν κυριακὴν μνημονεύονται τινὰ μεγάλα μυστήρια τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. διότι ὁ Χριστὸς κυριακὴν ἐγεννήθη, καὶ κυριακὴν ἀναστήθη, καὶ κυριακὴν ἔπεμψεν εἰς τοὺς ἀποστόλους τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀκόμη τὸ σάββατον ἐσημάδευε τὴν ἀνάπαυσιν ὁποῦ εἴχασιν αἱ ψυχαῖς

εἰς

εἰς τὸν λάκκον τοῦ ᾅδου. καὶ ἡ κυριακὴ σημαί-
νει τὴν δόξαν, ὁποῦ ἔχουσι τὴν σήμερον οἱ ψυ-
χαῖς τῶν ἁγίων, καὶ ὕστερα θέλουν ἔχει καὶ τὰ κορ-
μία εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἑβραῖοι
ἑώρταζαν τὸ σάββατον, διότι ἀποθνήσκον-
τας ἐκατεβαίνασιν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ λάκ-
κου. ἀμὴ οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἑορτάζουσι τὴν
κυριακήν, διατὶ ἀποθνήσκοντας ὑπάγου-
σιν εἰς τὴν μακαρίαν δόξαν τοῦ παραδείσου,
ἂν ἔχουσι καμωμένα καλὰ ἔργα κατὰ τὸν ἅγιον
νόμον ὁποῦ τοὺς ἔδωκεν ὁ θεός.

M. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάσσῃ τινὰς ἄλλαις
ἑορταῖς ἔξω ἀπὸ τὴν κυριακήν;

Δ. Ἀνάγκη εἶναι νὰ φυλάσσωνται ἀκόμη πολ-
λαῖς ἄλλαις ἑορταῖς, τόσον δεσποτικαῖς,
ὡσὰν τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων. ἤ-
γουν ὅλαις ἐκεῖναις ὁποῦ ὁρίζει ἡ ἐκκλη-
σία τοῦ θεοῦ. ὅμως ἐμιλήσαμεν μερικὰ
διὰ τὴν κυριακήν, ἐπειδὴ εἶναι ἡ παλαιότερη καὶ
ἑορτάζεται συχνότερα παρὰ τὰς ἄλλαις. καθὼς
εἴχασι καὶ οἱ Ἑβραῖοι πολλαῖς ἑορταῖς, ἀμὴ
ἡ παλαιότερη καὶ συχνότερη καὶ μεγαλήτερη ἀ-
π' ὅλαις ἦτον τὸ σάββατον. καὶ διὰ τοῦτο εἰς
τὰς δέκα ἐντολαῖς δὲν ἀναφέρεται παρὰ μό-
νον τὸ σάββατον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν τόπον,

κα-

καθὼς εἴπαμεν, ἐβάλθηκεν ἡ κυριακή.

Μ. Τί πρέπει νὰ κάμη τινὰς διὰ νὰ φυλάσση ταῖς ἑορταῖς;

Δ. Δύο πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα. τὸ πρῶτον, νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὰ δουλικὰ ἔργα, ἤγουν ἐκεῖνα ὁποῦ κάμνουσιν οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ τεχνίταις, οἱ ὁποῖοι δὲν κοπιάζουσι παρὰ μὲ τὸ κορμί. διατὶ τὰ ἔργα ὁποῦ τὸ πλέον γίνονται μὲ τὸν νοῦν, δὲν τὰ ὀνομάζομεν δουλικὰ, καλὰ καὶ διὰ βοήθειαν τοῦ νοὸς νὰ κινῆται καὶ ἡ γλῶσσα, ἢ τὸ χέρι, ἢ ἄλλο μέλος σωματικόν. τὸ δεύτερον εἶναι, ὅτι τὲς ἑορταῖς ὁποῦ ὁρίζει ἡ ἐκκλησία, ἤμεσθα κρατούμενοι νὰ ἀκούσωμεν λειτουργίαν. καὶ καλὰ καὶ δὲν ἔχομεν ἄλλο βάρος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὅμως εἶναι πολλὰ πρέπον νὰ ἐξοδιάζη τινὰς ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἢ τὸ περισσότερον μέρος εἰς προσευχὴν καὶ ἀνάγνωσιν πνευματικὴν, ἢ νὰ ἀκούη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κάμνη ὅμοια καλὰ ἔργα διατὶ τοῦτο εἶναι τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδόθηκαν οἱ ἑορταῖς.

Μ. Ἂν δὲν ἐμπορῇ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς νὰ γένη κανένα ἔργον δουλικὸν, τὸ λοιπὸν δὲν εἶναι βολετὸν τινὸς νὰ βαρέσῃ τὸ σήμαντρον, ἢ νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ ὅτι νὰ μα-

γαρεύσῃ τὰ φαγητά, διότι ὅλα τοῦτα εἶναι ἔργα δουλικά.

Δ. Ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν κάμῃ τινὰς ἔργα δουλικὰ γροικᾶται μὲ τοῦτα τὰ δύο. πρῶτον, νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. διὰ τοῦτο εἶναι συγχωρεμένον νὰ μαγειρεύσῃ τινὰς, νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν τράπεζαν καὶ νὰ κάμῃ ἄλλα παρόμοια, τὰ ὁποῖα δὲν βολεῖ νὰ γένουσι τὴν προτερινὴν ἡμέραν. δεύτερον νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ δούλευσιν τοῦ Θεοῦ. ὅθεν εἶναι συγχωρεμένον νὰ βαρέσῃ τινὰς τὸ σήμαντρον. καὶ νὰ κάμῃ ἄλλαις δουλείαις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁποῦ δὲν ἐμποροῦσι νὰ γένουν ἄλλην ἡμέραν. ἔξω ἀπὸ τοῦτα ἐμπορεῖ ἀκόμη τινὰς νὰ κάμῃ ἔργα δουλικὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ὅταν εἶναι θέλημα τοῦ προεστῶτος μὲ καλὴν ἀφορμήν.

Ἐξήγησις τῆς δ'. ἐντολῆς.

Μ. Ἀκολουθεῖ ἡ τετάρτη ἐντολὴ, ἡ ὁποία λέγει, νὰ τιμᾷ τινὰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν οἱ ἐντολαῖς τῆς δευτέρας πλάκας ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός.

Δ. Οἱ ἐντολαῖς τῆς δευτέρας πλάκας ἐγγίζουσι τοῦ πλησίον, καθὼς οἱ ἐντολαῖς τῆς πρώτης ἐγγίζουσι τοῦ Θεοῦ. καὶ διατὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ μᾶς εἶναι πλησίον δὲν εἶναι ἄλλοι σιμότεροί μας, οὐδὲ ὁποῦ νὰ τοὺς ἤμεσθα πλέον χρεώσται, ὡσὰν ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, διὰ τοὺς ὁποίους ἤμεσθα εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἔχομεν τὴν ζωήν, ὁποῦ εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλων τοῦ κόσμου τῶν καλῶν, διὰ τοῦτο μὲ πᾶσα δίκαιον ἀρχίζει ἡ δευτέρα πλάκα ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός.

Μ. Εἰς τί πρᾶγμα στέκεται τούτη ἡ τιμὴ ὁποῦ χρεωστοῦμεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός;

Δ. Εἰς τρία πράγματα, βοήθειαν, ὑπακοήν, καὶ εὐλάβειαν. πρῶτα ἔχομεν χρέος νὰ δίδωμεν βοήθειαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς εἰς ταῖς ἀνάγκαις. καὶ τούτη ἡ βοήθεια εἰς τὴν θείαν γραφὴν κράζεται τιμή. Ἐ πᾶσα λογαριασμὸς θέλει, ὅτι τὰ παιδία ὁποῦ ἐλάβασι τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, νὰ γυρεύουσι καὶ αὐτοὶ νὰ φυλάσσουν τὴν ὁμοίαν ζωὴν τῶν γονέων τους. ἔχομεν ἀκόμη χρέος νὰ ὑπακούωμεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, καθὼς λέ-

λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἐν κυρίῳ, ἤγουν εἰς πᾶσα πρᾶγμα ὁποῦ ν' ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ. διότι ὅποιαν φορὰν ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα νὰ μᾶς ὤριζε πρᾶγμα ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τότε πρέπει κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ νὰ μισήσωμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἤγουν νὰ μὴ τοὺς ὑπακούωμεν, οὐδὲ νὰ τοὺς γροικοῦμεν, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἐχθροί μας. ὕστερον ἤμεσθα κρατούμενοι νὰ φέρωμεν εὐλάβειαν τοῦ πατρός, καὶ τῆς μητρός, καὶ νὰ τοὺς τιμοῦμεν μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα ἐξωτερικά, καθὼς εἶναι πρέπον. καὶ τοῦτο ἤθελεν εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην ὁ Θεὸς νὰ φυλάσσεται τόσον, ὁποῦ ὤριζε νὰ χάνῃ τὴν ζωήν, ὅποιος ἤθελεν ἀποκοτήσει νὰ κακολογήσῃ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα.

Μ. Δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν ἀφορμὴν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ὁρίζει τὰ παιδία νὰ βοηθοῦσι τῶν γονέων τους, καὶ δὲν ὁρίζει ἀκόμη τοὺς γονεῖς νὰ βοηθοῦσι τῶν παιδίων, μάλιστα ὅταν εἶναι μικρὰ καὶ ἔχουσι χρείαν βοηθείας.

Δ. Ἀληθινὰ τὸ χρέος εἶναι τόσον εἰς τὰ παιδία πρὸς τοὺς γονεῖς, ὅσον εἰς τοὺς γονεῖς πρὸς τὰ παιδία, καὶ καθὼς τὰ παιδία χρεωστοῦσι

νὰ

νὰ βοηθοῦν, νὰ δουλεύουνται, καὶ νὰ εἶναι ὑπήκοα τῶν γονέων, ἔτζι καὶ οἱ γονεῖς εἶναι κρατούμενοι ὄχι μόνον νὰ προβλέπουσι διὰ τὴν τροφὴν καὶ τὸ ἔνδυμα τῶν παιδίων, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ παιδεύουσι, καὶ νὰ τὰ διδασκαλεύουσιν. ὅμως ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ παιδία εἶναι τόσον ἴδια καὶ φυσικὴ, ὁποῦ δὲν ἦτον χρεία νὰ δοθῇ νόμος γραμμένος διὰ νὰ ἐνθυμίζῃ τοὺς γονεῖς τὸ χρέος ὁποῦ ἔχουσι πρὸς τὰ παιδία. ἐξ ἐναντίας βλέπομεν πολλαῖς φοραῖς, ὅτι τὰ παιδία δὲν ἔχουσι πρὸς τοὺς γονεῖς ἐκείνην τὴν ἀγάπην ὁποῦ πρέπει. καὶ διὰ τοῦτο ἦτον ἀναγκαῖον μὲ τούτην τὴν ἐντολὴν νὰ μάθουσι τὸ χρέος τους. καὶ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ γυμνὴν τὴν ἐντολὴν, ἀλλὰ ἔσμιξε τὶ τάσσει, καὶ πῶς φοβερίζει. διὰ νὰ φυλάσσεται ὁ νόμος.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω τὶ τάσσει ὁ Θεὸς, καὶ πῶς φοβερίζει.

Δ. Εἰς τούτην τὴν τετάρτην ἐντολὴν ἔσμιξεν ὁ Θεὸς τοῦτα τὰ λόγια. διὰ νὰ ζήσῃς πολὺν καιρὸν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. θέλοντας νὰ εἰπῇ, ὅτι ὅποιοι τιμοῦσι τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, θέλουσι λάβει τούτην τὴν ἀντιμισθίαν, νὰ ζήσουν πολλοὺς χρόνους. καὶ ὅποιοι δὲν τοὺς

τιμοῦτι, θέλουσιν ἔχει ἔξω ἀπὸ τὰς ἄλλαις τιμωρίαις καὶ τούτην μερικὰ νὰ εἶναι ὀλιγόχρονοι. καὶ ἁρμόζει πολλὰ τούτη ἡ τιμωρία. διότι δὲν στέκει καλὰ νὰ εἶναι πολύχρονος ὅποιος ἀτιμάζει ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν ζωήν.

Μ. Ερχεταί μου νὰ ζητήσω καὶ τοῦτο διὰ ὕστερον. αὖ ἐκεῖνο ὁποῦ εἴπαμεν διὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, γρικᾶται ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς ἄλλους προεστῶτας, ὁποῦ ἔχουσι τόπον γονέων πρὸς ἡμᾶς.

Δ. Καλὰ τὸ ἐλόγιασες. διότι τούτη ἡ ἐντολὴ πρέπει νὰ ἐξαπλώνεται εἰς ὅλους τοὺς προεστῶτας, τόσον ἐκκλησιαστικοὺς, ὡσὰν καὶ κοσμικούς.

Εξήγησις τῆς ε΄. ἐντολῆς.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα τὴν πέμπτην ἐντολήν.

Δ. Η ἐντολὴ τούτη ὁρίζει πρῶτον νὰ μὴ γίνεται φόνος ἀνθρώπου καὶ δὲν ἐμποδίζει νὰ μὴ σφάζονται ἄλλα ζῶα, διατὶ τὰ ζῶα τὰ ἔπλασεν ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅταν ἐκεῖνος χρειάζεται νὰ δουλευθῇ τὴν ζωήν τους, ἐμπορεῖ νὰ τὰ σφάξῃ, ἀμὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάσθη

διὰ

διὰ ἄλλον ἄνθρωπον. ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν. διὰ τοῦτο ἕνας ἄνθρωπος δὲν ὁρίζει τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου. ὅθεν δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ τὸν φονεύσῃ.

Μ. Ημεῖς βλέπομεν, ὅτι οἱ αὐθένταις καὶ ὅσοι κυβερνοῦσι ταῖς χώραις, παίρνουσι τὴν ζωὴν τῶν κλεπτῶν καὶ ἄλλων κακῶν ἀνθρώπων. καὶ ὅμως δὲν λέγει τινάς, ὅτι εἰς τοῦτο νὰ κάμνουσι κακὸν ἀλλὰ καλόν.

Δ. Οἱ αὐθένταις καὶ ὅσοι κυβερνοῦσιν ἔχοντας ἐξουσίαν αὐθεντικὴν δίδουσι θάνατον τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὄχι διὰ νὰ εἶναι εἰς τὸ χέρι τους ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ εἶναι ὑπηρέται τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος. διατὶ ὁ Θεὸς θέλει καὶ ὁρίζει νὰ εἶναι παιδευμένοι οἱ κακοί, καὶ ἂν τοὺς πρέπῃ, νὰ θανατώνωνται, διὰ νὰ ἔχουσιν οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἀνάπαυσιν, καὶ ζωὴν εἰρηνικήν. διὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ χέρι τῶν αὐθεντάδων, καὶ κυβερνητάδων τὸ σπαθὶ διὰ νὰ κάμνουσι δικαιοσύνην, διαφεντεύοντας τοὺς καλούς, καὶ παιδεύοντας τοὺς κακούς. ὅθεν ὅταν ἕνας ἄτυχος θανατώνεται μὲ ἐξουσίαν αὐθεντικήν, τοῦτο δὲν λέγεται φονικὸν ἀλλὰ δικαιοσύνης ἔργον. καὶ ὅταν λέγῃ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, μὴ

φονεύσῃς, γίνεται μὲ ἰδικήν σου ἐξουσίαν.

Μ. Δὲν ἠξεύρω ἂν τούτη ἡ ἐντολὴ, καθὼς ὁρίζει νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς ἄλλον, ἔτζι ἐμποδίζει νὰ μὴ φονεύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του.

Δ. Βέβαια ἡ ἐντολὴ τούτη ἐμποδίζει ἀκόμη νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του. διατὶ οὐδένας εἶναι οἰκοκύρις τῆς ζωῆς του, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔγινεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν ἑαυτόν του ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι βολετὸν τινὰς μὲ ἰδικήν του ἐξουσίαν νὰ θανατώσῃ τὸν ἑαυτόν του. Καὶ ἂν τινὰς ἅγιος ἢ ἁγία τὸ ἔκαμε διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν πίστιν ἢ τὴν σωφροσύνην, πρέπει νὰ λογιάσωμεν, ὅτι εἶχεν εἰς τοῦτο φωτισμὸν μερικὸν καὶ φανερὸν τοῦ Θεοῦ, διατὶ εἰς ἄλλον τρόπον ἤθελεν ἦσαι βαρύτατον κρίμα. διότι ὅποιος φονεύει τὸν ἑαυτόν του, φονεύει ἕναν ἄνθρωπον, καὶ ἔτζι κάμνει φονικὸν, ὁποῦ εἶναι ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν ὁ πρῶτος σκοπὸς τούτης τῆς πέμπτης ἐντολῆς ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται.

Μ. Διατὶ λέγεις ὁ πρῶτος σκοπός;

Δ. Διατὶ δὲν ὁρίζει μόνον νὰ μὴ γίνεται φόνος, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ λαβώσῃ τινὰς, καὶ νὰ μὴ ῥαβδίσῃ, ἢ νὰ κάμῃ κάθε λογῆς ἄλλην

ὕβριν

ὕβριν εἰς τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὸ κορμὶ τοῦ πλησίον. μάλιστα ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἑρμηνεύοντας τούτην τὴν ἐντολὴν, ὁρίζει νὰ φεύγωμεν ἀκόμη τὴν ὀργὴν, τὸ μῖσος, τὴν μνησικακίαν, ταῖς ὑβρισίαις, καὶ ἄλλα ὅμοια πάθη ἢ λόγια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὡσὰν ἀπὸ ἀφορμαῖς καὶ ῥίζαις γεννῶνται οἱ φόνοι καὶ ἐξ ἐναντίας θέλει νὰ ἤμεσθα πρᾶοι καὶ ἥμεροι, καὶ νὰ γυρεύωμεν τὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μὲ ὅλους.

Εξήγησις τῆς ἕκτης ἐντολῆς.

Μ. Τὶ περιέχει ἡ ἕκτη ἐντολή;

Δ. Πρῶτα περιέχει νὰ μὴ γίνεται μοιχεία, ἤγουν νὰ μὴν ἁμαρτάνη τινὰς μὲ γυναῖκα ὕπανδρον. καὶ διατὶ μετὰ τὴν ζωὴν ἡ τιμὴ εἶναι τὸ ἀκριβώτερον πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς, μὲ πολὺ δίκαιον ὁρίζει ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται μοιχεία, μὲ τὴν ὁποίαν χάνεται ἡ τιμή.

Μ. Διατὶ εἶπες ἐκεῖνον τὸν λόγον, πρῶτα;

Δ. Διατὶ οἱ δέκα ἐντολαῖς ὁποῦ εἶναι νόμος τῆς δικαιοσύνης, πρῶτα ὁρίζουσι νὰ μὴ γίνωνται

ται

ται ἐκείναις οἱ ἁμαρτίαις, εἰς ταῖς ὁποίαις φανερώτερα γίνεται ἡ ἀδικία, καθὼς γίνεται μὲ τὴν μοιχείαν. ὅμως ὁρίζει ἀκόμη τούτη ἡ ἐντολὴ ἔξω ἀπὸ τὴν μοιχείαν ἵα μὴ γίνωνται καὶ τ' ἄλλα κρίματα τὰ σαρκικά. ὡσὰν εἶναι ἡ σαρκικὴ ἱεροσυλία, ἂν πέσῃ τινὰς μὲ ἄνθρωπον ἐκκλησιαστικόν. ἡ αἱμομιξία, ἂν πέσῃ μὲ συγγενῆ του. ἡ παρθενοφθορία. ἡ πορνεία, ἂν πέσῃ μὲ γυναῖκα ἀπάρθενον καὶ ἐλευθέραν, λέγω χήραν μὲ χήραν, ἢ πολιτικήν. καὶ ἄλλης λογῆς κρίματα πλέον συγχαντερά, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπεν οὔτε νὰ ὀνομάζωνται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς.

Μ. Αν καλὰ πιστεύω νὰ εἶναι ἀληθινὸν ὅσον εἶπες, ὅμως μὲ χαρᾶς ἤθελα γνωρίσει, διὰ ποίαν ἀφορμὴν εἶναι κρίμα ἡ πορνεία. ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι δὲν ζημειώνει, οὐδὲ ὑβρίζει κανένα ἂν πέσῃ τινὰς εἰς ἁπλῆν πορνείαν.

Δ. Οτι ἡ πορνεία νὰ εἶναι ἁμαρτία, τὸ μαρτυροῦσιν ὅλοι οἱ νόμοι. ὁ νόμος τῆς φύσεως, ὁ νόμος ὁ παλαιός, καὶ ὁ εὐαγγελικός. εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως εὑρίσκομεν ὅτι ὁ πατριάρχης Ιούδας ἤθελεν νὰ δώσῃ θάνατον μιᾶς γυναικὸς ὁποῦ εἶχεν ὄνομα Θάμαρ, καὶ

εἶχεν

ἤχειν ἦσαι νύμφη του, διατὶ εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ ἦτον χήρα, ηὑρέθη γαστρωμένη. ὅθεν φαίνεται, ὅτι πρὶν δοθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωϋσῆ, μὲ φυσικὴν διάκρισιν οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζαν, πῶς εἶναι κρίμα ἡ πορνεία. ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως εἰς πολλοὺς τόπους ὁρίζει νὰ φεύγεται ἡ πορνεία. καὶ εἰς ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἁγίου Παύλου πολλαῖς φοραῖς διαβάζομεν, ὅτι οἱ πόρνοι δὲν θέλουσιν ἰδεῖ τὴν δόξαν τοῦ παραδείσου. Καὶ δὲν εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι ἡ πορνεία νὰ μὴν κάμνῃ τινὸς ζημίαν ἢ ὕβριν. διατὶ ζημιώνει τὴν γυναῖκα εἰς τὴν τιμήν. ζημιώνει τὸ παιδὶ ὁποῦ γεννᾶται καὶ δὲν εἶναι εὐλογητικόν. ὑβρίζει τὸν Χριστὸν, τὸν ὁποίου ὅλοι μας ἤμεσθα μέλη, ὅθεν ὅποιος πορνεύει, κάμνει τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη τῆς πόρνης. καὶ τέλος κάμνει ὕβριν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. διατὶ τὰ κορμία μας εἶναι ναοὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ διὰ τοῦτο ὅποιος μαγαρίζει τὸ κορμί του μὲ τὴν πορνείαν, μαγαρίζει τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Μ. Τούτη ἡ ἕκτη ἐντολὴ ὁρίζει νὰ μὴ γίνωνται ἄλλης λογῆς ἁμαρτίαις παρὰ ὅσαις εἶπες;

Δ. Θέλει ἀκόμη νὰ μὴ γίνωνται ὅλα τὰ ἄσχημα ἔργα, ὁποῦ σέρνουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς

μοι-

μοιχείαν, ἢ πορνείαν. λέγω χάριν νὰ μὴ συντηρᾶ τινὰς ταῖς γυναῖκες, νὰ φεύγῃ τὰ ἀδιάντροπα φιλήματα, καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα. ἔτζι μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ὅπου ἐξηγῶντας τούτην τὴν ἕκτην ἐντολὴν, λέγει· ὅτι ὅποιος ἰδῇ μίαν γυναῖκα μὲ κακὴν ὄρεξιν, ἔκαμε τὸ κρίμα τῆς μοιχείας εἰς τὴν καρδίαν του. καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη, ὅποιος θέλει νὰ φύγῃ ἀληθινὰ τέτοια ἁμαρτήματα, νὰ φυλάσσῃ μὲ προθυμίαν ταῖς αἴσθησές του, καὶ μάλιστα τὰ μάτια, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν πόρταις ὅθεν ἐμπαίνει ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς.

Ἐξήγησις τῆς ζ΄. ἐντολῆς.

M. Τὶ περιέχει ἡ ἑβδόμη ἐντολή.

Δ. Περιέχει νὰ φεύγῃ καθένας τὴν κλεψίαν ἤγουν νὰ μὴ πάρῃ ξένον πρᾶγμα ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ οἰκοκύρι. καὶ μὲ καλὴν τάξιν ἀφοῦ ἐμίλησε διὰ τὸ φονικὸν, καὶ τὴν πορνείαν, ὁρίζει ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται κλεψία, διατὶ ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τούτου πρῶτα εἶναι ἀγαπημένη ἡ ζωὴ, δεύτερον ἡ τιμὴ, καὶ ὕστερον τὸ πρᾶγμα.

M. Εἰς

Μ. Εἰς πόσους τρόπους παραβαίνει τινὰς ταύτην τὴν ἑβδόμην ἐντολήν;

Δ. Εἰς δύο, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτοὺς πρώτους ἀναφέρονται ὅλοι οἱ ἄλλοι. ὁ πρῶτος τρόπος εἶναι, ἂν πάρῃ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα κρυφά, καὶ τοῦτο κράζεται καθολικὰ κλεψία. ὁ δεύτερος τρόπος εἶναι, ἂν πάρῃ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα φανερά, καθὼς κάμνουσιν οἱ ληστάδες, καὶ τοῦτο κράζεται ἁρπαγή. καὶ καλὰ καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ νὰ μιλῇ διὰ τὸ πρῶτον λέγοντας, μὴ κλέψῃς; ὅμως γρυκᾶται καὶ διὰ τὸ δεύτερον. διότι ὅποιος θέλει νὰ μὴ γίνεται τὸ ὀλιγώτερον κακὸν, βέβαια θέλει ἀκόμη νὰ μὴ γίνεται τὸ μεγαλήτερον.

Μ. Ποίαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις ὅπου ἀναφέρονται εἰς τὴν κλεψίαν καὶ τὴν ἁρπαγήν, καὶ ὁρίζει ἡ παροῦσα ἐντολὴ νὰ μὴ γίνωνται;

Δ. Εἶναι ταύταις. πρῶτον, ὅλαις οἱ πονηρίαις ὅπου γίνονται πουλῶντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ εἰς ἄλλαις ἀλλαξίαις. καὶ ταύτη ἡ ἁμαρτία ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν. διατὶ ὅποιος κάμνει τέτοιαις ἀδικίαις, παίρνει κρυφὰ ἀπὸ τὸν πλησίον του πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ ἔρχεται. δεύτερον, ὅλαις οἱ ζύραις ὅπου γίνονται δανείζοντας χρήματα μὲ τοῦ-

το,

το, ὅτι νὰ γυρίσῃ ὅποιος τὰ ἔλαβε μὲ τόσον περισσότερον. καὶ τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν ἁρπαγήν. διότι ὅποιος κάμνει ζοῦραν, γυρεύει φανερὰ πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔδωκε. τρίτον ὅλαις οἱ ζημίαις, ὁποῦ γίνονται τοῦ πλησίον, καλὰ καὶ νὰ μὴ κερδαίνῃ τίποτε ἐκεῖνος ὁποῦ κάμνει τὴν ζημίαν, καθὼς ἂν ἕνας καύσῃ τινὸς τὸ σπίτι. καὶ τοῦτο καμίαν φορὰν ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν, καμίαν ἄλλην εἰς τὴν ἁρπαγήν, καθὼς γενῇ ἡ ζημία ἢ κρυφὰ ἢ φανερά. Τέταρτον, ὅποιος δὲν γυρίζει ἐκεῖνο ὁποῦ χρεωστεῖ, ἁμαρτάνει ἐναντίον εἰς τούτην τὴν ἐντολήν, καὶ εἶναι ὡσὰν νὰ ἔκλεπτε, διατὶ κρατεῖ τὸ ξένον πρᾶγμα στανικῶς τοῦ οἰκοκύρη. πέμπτον, ἁμαρτάνει ἐναντίον εἰς τὴν παροῦσαν ἐντολὴν καὶ κλέπτει, ὅποιος εὑρίσκει πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἔχασέ τινας καὶ τὸ παίρνει διὰ λόγου του. καὶ λέγω ὅτι ἄλλος νὰ τὸ ἔχασε, διατὶ δὲν εἶναι κρίμα νὰ πάρῃ τινὰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν ἔχασι αὐθέντην, καθὼς εἶναι οἱ ἀτίμηταις πέτραις, ὁποῦ καμίαν φορὰν εὑρίσκονται εἰς τὸ περιγιάλι. ἕκτον, ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν, ἢ εἰς τὴν ἁρπαγήν, ἂν κάμῃ τινὰς ἴδια του τὰ κοινὰ πράγματα. διατὶ ὅποιος παίρνει διὰ

ὁιο-

ὄνομά του τὰ κοινὰ, κάμνει νὰ μὴ δουλεύωνται οἱ ἄλλοι τὸ πρᾶγμά τους.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω, ἂν εἶναι ἡ κλεψία κρῖμα μεγάλον.

Δ. Ὅλα τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα ἠμποροῦς νὰ τὰ εἰπῇς μεγάλα, διατὶ στερίζουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν αἰώνιον ζωήν. ὅμως ἡ κλεψία ἔχει τοῦτο διὰ μερικὸν, ὅτι σύρνει τὸν ἄνθρωπον εἰς μεγαλώτατα κακά. ἔτζι βλέπομεν ὅτι ὁ Ἰούδας ἐπειδὴ ἦτον μαθημένος νὰ κλέπτῃ, πέρνοντας διὰ ὄνομά του ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ ἐδίδετον διὰ δούλευσιν κοινὴν τῶν ἀποστόλων, εἰς τὸ τέλος ἐπούλησε καὶ τὸν διδάσκαλόν του. καὶ κάθε ἡμέραν βλέπομεν, ὅτι οἱ ληστάδες βαίνουσι καὶ φονεύουσιν ἀνθρώπους ὁποῦ δὲν εἴδασί ποτε, οὐδὲ ἔχουσι μὲ ἐκείνους ἔχθραν ἢ μῖσος, ἀλλὰ μόνον διὰ ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς κλέψουν ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον ὁποῦ βαστοῦσι. καὶ ὁ Θεὸς παραχωρεῖ, ὅτι ὁποῖος πέρνει τὸ ξένον πρᾶγμα ὀλίγον νὰ τὸ χαίρεται. καθὼς ὁ Ἰούδας ἐκρεμάσθηκεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ του. καὶ οἱ κλέπταις τὸ περισσότερον πεύτουσιν εἰς τὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης.

Ἐξή-

Ἐξήγησις τῆς η'. ἐντολῆς.

M. Τὶ περιέχει ἡ ὀγδόη ἐντολή;

Δ. Ἐμιλήσαμεν ἕως τώρα διὰ τὰς ὕβρεις ὁποῦ γίνονται τοῦ πλησίον μὲ ἔργον. ἀκόλουθον εἶναι νὰ εἰποῦμεν διὰ ταῖς ὕβρεις ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια. καὶ διὰ τοῦτο ἡ ὀγδόη ἐντολὴ ὁρίζει νὰ φεύγωμεν τὴν ψευδομαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὕβρις μεγαλωτάτη ἀπὸ ἐκείναις ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια.

M. Κάμνει τινὰς ἐναντίον εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ἂν εἰπῇ τὸ ψέμα δίχως νὰ βλάψῃ κανένα;

Δ. Τὸ ψέμα λέγεται εἰς τρεῖς τρόπους. πρῶτον, μὲ ζημίαν τοῦ πλησίον. ὡσὰν ἂν ἕνας ψευδομαρτυρήσῃ εἰς τὴν κρίσιν ὅτι ὁ δεῖνα ἔκλεψεν, ἢ ἐφόνευσε, ξεύροντας ὅτι δὲν εἶναι ἀλήθεια. καὶ τοῦτο κράζεται ψέμα πονηρὸν καὶ κακοποιόν. δεύτερον, μὲ ὠφέλειαν τοῦ πλησίον. ὡσὰν ἂν ἕνας εἰπῇ τίποτε ψέμα διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἄλλον τινὰ ἀπὸ κανένα κίνδυνον. καὶ τοῦτο κράζεται ψέμα φιλικόν. τρίτον, χωρὶς βλάβην ἢ ὠφέλειαν τινός. καὶ τοῦτο κράζεται ψέμα ὀκνηρόν. τὸν

πρῶ-

πρῶτον τρόπον ὁρίζει καθολικὰ ἡ ἐντολὴ νὰ φεύγωμεν. διατὶ ἐκείνη ἡ μαρτυρία δὲν εἶναι μόνον ψευδολογία, ἀλλὰ καὶ ἀδικία, καὶ ἁμάρτημα βαρύτατον. οἱ ἄλλοι δύο τρόποι καλὰ καὶ δὲν περιέχουσιν ἀδικίαν, οὔτε εἶναι κρίματα τόσον μεγάλα ὡσὰν τὸ πρῶτον, ὅμως εἶναι ἀληθινὰ κρίματα, κἂν συγγνωστά, ἤγουν ἐλαφρά. διατὶ δὲν εἶναι βολετὸν νὰ λέγῃ τινὰς τὸ ψέμα διὰ καένα πρᾶγμα τοῦ κόσμου.

M. Ἡ ἐντολὴ τούτη περιέχει ἄλλο τίποτε ἔξω ἀπὸ τοῦτο;

Δ. Περιέχει, νὰ μὴ γίνωνται ἄλλων τριῶν λογιῶν κρίματα, ὁποῦ κάμνει τινὰς μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς κάποιον τρόπον ἀναφέρονται εἰς τὴν ψευδομαρτυρίαν. καὶ τοῦτα εἶναι ἡ ὑβρισία, ἡ κακολογία, καὶ ἡ κατάρα.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ὑβρισία;

Δ. Ἡ ὑβρισία εἶναι λόγος ὁποῦ προφέρεται εἰς ἀτιμίαν τοῦ πλησίον. ὡσὰν ὅταν ἕνας κράζῃ τὸν ἄλλον ἀμαθῆ, ἀνόητον χοντρόν, ἄτυχον καὶ ἄλλα παρόμοια. Καὶ ὅτι τοῦτο νὰ εἶναι κρίμα μεγάλον, ἂν τὰ λέγῃ τινὰς μὲ γνώμην νὰ ἐξυβρίσῃ, τὸ διδάσκει ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ὁποῦ λέγει. ὅτι ὅ-

ποιος εἰπῇ τοῦ πλησίον, μωρέ, ἤγουν λωλέ, εἶναι ἄξιος τῆς κολάσεως, καὶ εἶπα αὖ τὸ λέγῃ τινὰς μὲ γνώμην νὰ ὑβρίσῃ, διότι λέγοντάς το ὡς παίγνιον, ἢ διὰ νὰ διδάξῃ τινὰς καὶ νὰ διορθώσῃ καένα, ὡσὰν κάμνει ὁ πατέρας μὲ τὸ παιδὶ, ἢ ὁ διδάσκαλος μὲ τὸν μαθητὴν, δίχως λογισμὸν νὰ ὑβρίσῃ, τότε δὲν κράζεται ὑβρισία, οὔτε εἶναι ἁμαρτία; ἢ μόνον ἐλαφρή.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ κακολογία.

Δ. Ἡ κακολογία εἶναι νὰ πάρῃ τινὰς τὴν φήμην τοῦ πλησίον λέγοντας κακὸν δι' ἐκεῖνον. καὶ τοῦτο γίνεται, ἢ λέγοντας κακὸν χωρὶς ἀλήθειαν, ἢ λέγοντάς τὸ ἀληθινὸν ἀμὴ κρυφὸν, καὶ κάμνοντας μὲ τοῦτο νὰ χάσῃ τὸ καλὸν ὄνομα ὁποῦ εἶχε σιμὰ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἠξεύρασι τὴν ἁμαρτίαν του. καὶ τούτη ἡ κακολογία εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἕνα σφάλμα συχνὸν, καὶ πολλὰ βαρὺ, καὶ ἐπικίνδυνον. διότι τὸ καλὸν ὄνομα ἀξίζει πλέον παρὰ τὸ πρᾶγμα, καὶ κάποιοι τὸ ψηφοῦσι ἀκριβώτερον ἀπὸ τὴν ζωήν τους. διὰ τοῦτο κακὸν μεγάλον εἶναι νὰ τὸ πάρῃ τινάς. ἔξω ἀπὸ τοῦτο εὔκολον εἶναι εἰς τ' ἄλλα κακὰ νὰ εὑρεθῇ ἰατρεία, ἀμὴ ὡσὰν χάσῃ τινὰς τὸ

καλὸν ὄνομα, μὲ δυσκολίαν μεγάλην τὸ ἀποκτήζει. καὶ ὅμως ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἐπῆρε μὲ τὴν κακολογίαν του, εἶναι χρεώστης νὰ τὸ γυρίσῃ. εἰς τόσον ὅτι ὠφελιμωτάτη συμβουλὴ εἶναι, νὰ λέγῃ τινὰς πάντα καλὸν διὰ ὅλους, ἐμπορῶντας μὲ ἀλήθειαν, καὶ ἂν δὲν ἐμπορῇ νὰ σιωπᾷ.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ κατάρα;

Δ. Κατάρα εἶναι ὅταν ἕνας καταρᾶται τὸν πλησίον του λέγοντας ἂς εἶναι κατηραμένος ἢ παρακαλεῖ νὰ τοῦ ἔλθῃ τίποτε κακὸν, λέγοντας νὰ σ' εὕρῃ τὸ δεῖνα, ἢ τὸ δεῖνα κακόν. καὶ τοῦτο εἶναι κρίμα μεγαλώτατον, ὅταν γίνεται μὲ μῖσος, καὶ ἐπιθυμίαν ὅτι τὰ κακὰ ἐκεῖνα νὰ ἔλθουσιν ἀληθινὰ εἰς τὸν πλησίον του. ἀμὴ ὅταν γίνεται χωρὶς μῖσος καὶ κακὴν ἐπιθυμίαν, παίζοντας, ἢ ἀπὸ κάποιαν ἐλαφρότητα, ἢ ἀπὸ ξαφνικὴν ὀργὴν, δίχως νὰ καλολογιάσῃ τινὰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει, εἶναι ὀλιγώτερον κακόν, ὅμως πάντα εἶναι κακὸν. διατὶ ἀπὸ στόμα ἑνὸς χριστιανοῦ ὁποῦ εἶναι υἱὸς κατὰ χάριν τοῦ θεοῦ, δὲν ἔπρεπε νὰ εὐγαίνῃ ἄλλο παρὰ εὐλογία.

Εξήγησις τῆς θ'. ἐντολῆς.

Μαθ. Τὶ περιέχει ἡ ἐννάτη ἐντολή;

Δ. Νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ τινὰς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του. διατὶ καλὰ καὶ εἰς τὴν ἕκτην ἐντολὴν ὥρισεν ὁ νόμος νὰ φεύγῃ καθένας τὴν μοιχείαν. ὅμως ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ξεχωριστὰ νὰ κόψῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι τοῦτα εἶναι δύο κρίματα διάφορα.

Μ. Φαίνεται, ὅτι τούτη ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν ἐμποδίζῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας, ὁποῦ ἔχει ἡ γυναῖκα μὲ ξένον ἄνδρα, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας, ὁποῦ ἔχει ὁ ἄνδρας μὲ ξένην γυναῖκα. ἐπειδὴ λέγει, μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα.

Δ. Δὲν εἶναι ἔτζι. διατὶ ἡ ἐντολὴ τόσον ὁρίζει τὸν ἄνδρα ὡσὰν καὶ τὴν γυναῖκα νὰ φεύγῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας. καὶ ἂν καλὰ λέγῃ, μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα, ὅμως ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει τοῦ ἀνδρὸς, γρικᾶται ὅτι τὸ λέγει καὶ τῆς γυναικὸς, διατὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡσὰν ἀρχοντικώτερον περιέχεται καὶ ἡ γυναῖκα. ἔξω ἀπὸ τοῦτο πᾶσα εἷς ἠξεύρει, ὅτι κἂν συμβαὶ εἰς τὸν κόσμον ἡ μοιχεία τῆς γυναικὸς εἶναι ἀσχημότερη παρὰ τὴν μοιχείαν τοῦ ἀνδρὸς. καθὼς ἡ τιμὴ καὶ ἡ σωφροσύνη εἶναι πλέον ἐπαινεμένη εἰς τὴν γυναῖκα παρὰ

εἰς

εἰς τὸν ἄνδρα. τὸ λοιπὸν ἀφορίζη ὁ νόμος νὰ μὴν ἐπιθυμᾶ ὁ ἄνδρας τὴν ξένην γυναῖκα, βέβαια θέλει ἀκόμη, ὅτι ἡ γυναῖκα νὰ μὴν ἐπιθυμᾶ τὸν ξένον ἄνδρα.

Μ. Εἶπες παρεπάνω, ὅτι ὁρίζοντας ὁ νόμος νὰ μὴν γίνεται ἡ μοιχεία, γρυκᾶ νὰ μὴ γίνωνται καὶ ὅλα τὰ κρίματα τὰ σαρκικά. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν πρέπῃ νὰ γρυκᾶται τὸ ὅμοιον καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν.

Δ. Χωρὶς ἀμφιβολίαν ὅποιος θέλει νὰ μὴ γίνεται ἡ ἐπιθυμία τῆς μοιχείας, γρυκᾶ νὰ μὴ γίνεται καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς πορνείας, καὶ κάθε ἄλλης ἁμαρτίας σαρκικῆς. διατὶ εἰς ὅλα τοῦτα τὰ κρίματα εἶναι ὅμοιος λογαριασμός.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα, ἂν ἴσως καὶ πᾶσα ἐπιθυμία τῆς ξένης γυναικὸς εἶναι ἁμαρτία, καλὰ καὶ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ δέχεται τέτοιαν ἐπιθυμίαν.

Δ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν εἶναι κατὰ τάξιν τρία. τὸ πρῶτον κράζεται προσβολή, τὸ δεύτερον ἡδονή, τὸ τρίτον συγκατάθεσις, προσβολὴ εἶναι, ὅταν ὁ διάβολος μᾶς βάλη εἰς τὸν νοῦν μας ἕνα κακὸν λογισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι συνζωγραφιασμένος μὲ μίαν ἀρχὴν

κακῆς ἐπιθυμίας, ὁποῦ γεννᾶται ξαφνικά. καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀντισταθῇ παρευθὺς τούτης τῆς προσβολῆς, ἤγουν τοῦ πειρασμοῦ, τόσον ὅτι νὰ μὴ γρυκήσῃ καμίαν ἡδονὴν, τότε δὲν ἁμαρτάνει, μάλιστα ἔχει μισθὸν συμὰ εἰς τὸν Θεόν. καὶ ἂν περάσῃ ὁ πειρασμὸς εἰς τὴν ἡδονὴν τῆς αἰσθήσεως, καὶ ὁμωςὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις νὰ μὴν συμπέσουσι, τότε ὁ ἄνθρωπος ἔκαμεν κάποιον κρίμα συγγνωστόν. ἀμὴ ὅταν ἔλθῃ ὁ πειρασμὸς καὶ ἡ ἡδονὴ, καὶ συμπέσῃ ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις, καὶ γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνο ὁποῦ λογιάζει καὶ ἐπιθυμᾷ καὶ θεληματικῶς στέκει εἰς ἐκείνην τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν λογισμὸν τότε κάμνει κρίμα θανάσιμον. καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθολικὰ ἡ ἐντολὴ τούτη ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται.

Ἐξήγησις τῆς ι' ἐντολῆς.

Μ. Τί περιέχει ἡ δεκάτη ἐντολή;

Δ. Νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα τόσον ἀκίνητον, λόγου χάριν ἀμπέλια, σπίτια, χωράφια. ὡσὰν κινητὸν, λόγου χάριν, χρήματα, ζῶα, καρπούς, καὶ ἄλλα ὅμοια. καὶ οὕτζι τηρεῖται ἡ ἀληθινὴ δικαιοσύνη, δὲν

εὑρί-

ὑβρίζοντας τὸν πλησίον μας οὔτε μὲ ἔργον, οὔτε
μὲ λόγον, ἀλλ᾽ οὐδὲ μὲ λογισμὸν ἢ ἐπιθυμίαν.

Μ. Θαυμάζω, πῶς ὁ Θεὸς ὁποῦ ὥρισε νὰ μὴ
γίνεται φονικὸν, μοιχεία, καὶ κλεψία, δὲν
ὁρίζει νὰ φεύγωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φό-
νου, καθὼς ὥρισε νὰ φεύγωμεν τὴν ἐπι-
θυμίαν τῆς μοιχείας καὶ τῆς κλεψίας.

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶναι τούτη. διατὶ ὁ ἄνθρωπος
ἄλλο δὲν ἐπιθυμᾷ ἴδια παρὰ ἐκεῖνο, ὁποῦ
τοῦ δίδει τίποτε καλὸν ἢ ἀληθινὸν ἢ φαινό-
μενον. ἔτζι ἐπιθυμᾷ τὴν μοιχείαν, διατὶ τοῦ
δίδει ἡδονήν. ἐπιθυμᾷ τὴν κλεψίαν, διατὶ
τοῦ δίδει ὠφέλειαν. μὲ τὸν φόνον δὲν κερδαί-
νει τίποτε καλὸν, διὰ τοῦτο κανεὶς δὲν τὸν ἐ-
πιθυμᾷ καθ᾽ ἑαυτόν του, ἀλλὰ μόνον διὰ
νὰ σώσῃ λόγου χάριν νὰ μοιχεύσῃ, ἢ νὰ
κλέψῃ, ἢ νὰ φέρῃ εἰς ἔργον ἄλλον του λογι-
σμόν. διὰ τοῦτο καλὰ καὶ νὰ εἶναι κρίμα με-
γαλώτατον ἡ ἐπιθυμία τοῦ φόνου, ὅμως δὲν
ἐφάνη τοῦ Θεοῦ νὰ δώσῃ δι᾽ αὐτὸ ἐντολὴν με-
ρικὴν, διατὶ ἐμπόρει νὰ γρικηθῇ νομι-
θετημένον εἰς αὐτὴν τὴν ἐντολὴν ὁποῦ ὁρίζει
νὰ μὴ γίνεται φόνος. καὶ διατὶ ἀφ᾽ οὗ ἐσφάλισε
τὴν θύραν τῆς ἀσχήμης ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν, καὶ
τῶν ὠφελίμων πραγμάτων, τὴν ἐσφάλισεν ἀ-

κόμνη τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φόνου. τὸ ὁποῖον τὰς περισσότεραις φοραῖς δὲν ἐπιθυμᾷ ὁ ἄνθρωπος παρὰ μόνον διὰ νὰ σώσῃ, ἢ νὰ κερδαίσῃ πρᾶγμα, ἢ νὰ λάβῃ ἡδονήν.

Δ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐμποδίζουσι ποτὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καθὼς κάμνει ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο τὸν νόμον.

Δ. Φανερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀφορμή. διατὶ οἱ ἄνθρωποι ἂν εἶναι ἄκροι ἀρχιερεῖς, ἢ βασιλεῖς, ὅμως δὲν βλέπουσι τὰς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον τὰ ἔξω πράγματα. καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχοντας ἐμπόρεσιν νὰ κρίνουσι τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς ἐπιθυμίαις, οὐδὲ ἐμποροῦσι νὰ τὰς παιδεύσουσιν. ὅθεν δὲν πρέπει νὰ βάλλωνται εἰς τέτοιαις νομοθεσίαις. ἀμὴ ὁ Θεὸς ὁποῦ διακρίνει ταῖς καρδίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἅγιόν του νόμον ὁρίζει νὰ μὴν γίνωνται.

Εξήγησις τῶν ἐντολῶν τῆς ἐκκλησίας.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα ἂν εἶναι ἄλλαις ἐντο-

λαῖς

λαῖς νὰ ταῖς φυλάσσωμεν.

Δ. Εἶναι οἱ ἐντολαῖς τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἱ ὁποίαις εἶναι οἱ κάτωθεν.

α'. Νὰ ἀκούῃ καθένας λειτουργίαν ταῖς ἑορταῖς ὁποῦ φυλάσσονται.

β'. Νὰ νηστεύῃ τὴν τεσσαρακοστήν, καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τὰ τέσσαρα τριήμερα τοῦ χρόνου, καὶ ταῖς παραμοναῖς, καὶ ἄλλαις νηστείαις ὁποῦ θέλει ἡ ἐκκλησία, καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας τὴν τετράδα καὶ τὴν παρασκευὴν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν, παρασκευὴν καὶ σάββατον.

γ'. Νὰ ἐξομολογῆται κἂν μίαν φορὰν τὸν χρόνον.

δ'. Νὰ κοινωνᾷ κἂν τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν τοῦ πάσχα.

ε'. Νὰ πλερώνῃ τὸ δέκατον τῆς ἐκκλησίας.

ς'. Νὰ μὴν κάμῃ ἑορτάσιμον γάμον κάποιον καιρὸν τοῦ χρόνου, ἤγουν κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν πρώτην κυριακὴν ὁποῦ νὰ εἶναι συμώτερη τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἕως τὰ φῶτα. καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς τεσσαρακοστῆς ἕως τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

Ὅμως διὰ τούταις ταῖς ἐντολαῖς δὲν λογιά-

ζω

ζω νὰ σοῦ εἰπῶ ἄλλο, μέρος διατὶ εἶναι εὔκολαις, μέρος ὅτι παρακάτω ἐξηγοῦντες τὰ ἅγια μυστήρια, θέλομεν μιλήσει διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ ἀκόμη διὰ τὴν νηστείαν.

Εξήγησις τῶν συμβουλῶν τοῦ εὐαγγελίου.

M. Επιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν ἔξω ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς κάποιαις συμβουλαῖς διὰ νὰ σώσῃ τινὰς εἰς μίαν ζωὴν τελειώτερην.

M. Εδωκεν ὁ Θεὸς πολλαῖς ἁγιώταταις συμβουλαῖς καὶ ὠφελιμώταταις, διὰ νὰ φυλάσσωνται καλλίτερα οἱ ἐντολαῖς. ἀπὸ ἐκείναις, τρεῖς εἶναι οἱ μεγαλήτεραις. πτωχεία θεληματική, σωφροσύνη, καὶ ὑποταγή.

M. Τὶ πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς πτωχείας;

Δ. Νὰ μὴν ἔχῃ τινὰς πρᾶγμα ἰδικόν του, ἀφ' οὗ ἔδωκε τῶν πτωχῶν ὅλην του τὴν οὐσίαν, ἢ τὴν ἔβαλεν εἰς τὸ κοινόν, ὅπου ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ νὰ τὴν δώσῃ τῶν πτωχῶν. καὶ ταύτην τὴν συμβουλὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον μὲ λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργον. καὶ μετὰ

τον

τὸν Χριστὸν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι τὴν ἐφύλαξαν, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ πρῶτοι χριστιανοί, ὁποῦ ἐκατοικοῦσαν τὰ Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκκλησίας. ταύτην τὴν συμβουλὴν τῆς θεληματικῆς πτωχείας τάσσουσι τοῦ Θεοῦ νὰ φυλάξουν ὅσοι λαμβάνουσι τὴν μοναχικὴν ζωήν.

Μ. Τί πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς σωφροσύνης;

Δ. Νὰ θέλῃ τινὰς εἰς τὸν ἑαυτόν του παντοτινὴν καθαρότητα, φεύγοντας ὄχι μόνον πᾶσαν ἁμαρτίαν σαρκικήν, ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον. καὶ ταύτην ἀκόμη τὴν συμβουλὴν μᾶς τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον. καὶ τὴν ἀκολούθησαν ἡ Θεοτόκος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, καὶ ὅλοι οἱ ἀπόστολοι, ἀφ' οὗ τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς. καὶ ὅλοι οἱ μοναχοὶ τάσσουσι μερικὰ τοῦ Χριστοῦ νὰ φυλάξουν ταύτην τὴν συμβουλήν. καθὼς καὶ οἱ κοσμικοὶ ὑποδιάκονοι, καὶ ἱερεῖς, κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

Μ. Τί πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς ὑποταγῆς;

Δ. Νὰ ἀπαρνηθῇ τινὰς τὸν ἴδιόν του λογισμόν, καὶ τὴν ἰδίαν του ὄρεξιν. τὸ ὁποῖον κράζεται ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ του εἰς τὸ

ἅγιον

ἅγιον εὐαγγέλιον. καὶ νὰ βαλθῇ ὑποκά-
τω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ προεστῶτος εἰς πᾶσα
πρᾶγμα, ὁποῦ νὰ μὴν εἶναι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ,
καὶ τούτην τὴν συμβουλὴν τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χρι-
στὸς καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον ὑπακούοντας
εἰς πᾶσα πρᾶγμα τοῦ πατρός του τοῦ οὐρανίου,
καὶ ὑποτασσόμενος ὅτε ἦτον παιδίον τῆς μη-
τρός του τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ, τὸν ὁ-
ποῖον ἐκράτει ὁκόσμος διὰ πατέρα του,
διατὶ ἦτον μνήστωρ τῆς Θεοτόκου, καλὰ καὶ
νὰ μὴν ἦτον ἀληθινὰ πατέρας του, ἐπειδὴ
ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν μητέρα, ὁποῦ
δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν παρθενίαν της. καὶ
τούτη εἶναι ἡ τρίτη συμβουλὴ, ὁποῦ τάσσουσιν
οἱ μοναχοὶ νὰ φυλάξουν.

Μ. Διατὶ εἶναι τρεῖς οἱ μεγαλήτεραις συμ-
βουλαῖς, καὶ ὄχι περισσότεραις;

Δ. Διατὶ οἱ μεγαλήτεραις συμβουλαῖς δου-
λεύουσι διὰ νὰ ἐκβάλλουσι τὰ ἐμπόδια τῆς
τελειότητος, ἡ ὁποία στέκεται εἰς τὴν ἀγά-
πην. καὶ τὰ ἐμπόδια εἶναι τρία. ἤγουν ἡ ἀγά-
πη τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ
πτωχεία. ἡ ἀγάπη τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς,
τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ σωφροσύνη. καὶ ἡ ἀ-
γάπη τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας, τὸ ὁποῖον ἐκ-

βάλ-

βάλλει ἡ ὑποταγή. καὶ διατὶ ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει παρὰ τρίων λογιῶν καλὰ, ἤγουν ψυχὴν, κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω πράγματα, διὰ τοῦτο χαρίζοντας τοῦ Θεοῦ τὰ ἔξω καλὰ μὲ τὴν πτωχείαν, τὸ κορμὶ μὲ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ὑποταγὴν, ἔρχεται καὶ κάμνει τοῦ Θεοῦ μίαν θυσίαν ἀπ' ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃ. καὶ γίνεται ἐπιτήδειος νὰ τηχωθῇ εἰς τὴν ἀγάπην, ὅσον εἶναι βολετὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

Εξήγησις τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.

Μ. Εκατάλαβα μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ τρία πρῶτα μέρη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. λείπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ τέταρτον, τὸ ὁποῖον ἂν καλὰ θυμοῦμαι περιέχει τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας.

Δ. Τοῦτο τὸ μέρος τῆς διδασκαλίας εἶναι ὠφελιμώτατον, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ μάθῃς μὲ πολλὴν προθυμίαν. τὸ λοιπὸν ἤξευρε, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἕνας θησαυρὸς μέγας, ἤγουν τὰ ἅγια μυστήρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἡμεῖς κερδαίνομεν τὴν

χάριν

χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν φυλάττομεν, καὶ τὴν αὐξαίνομεν, καὶ ἂν λάχῃ νὰ τὴν χάσωμεν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, πάλιν τὴν ἀναλαμβάνομεν. διὰ τοῦτο θέλω νὰ σοῦ ἐξηγήσω τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον, πόσα εἶναι τὰ μυστήρια; τίς τὰ ἐνομοθέτησε, καὶ κάποια ἄλλα πράγματα. καὶ ὕστερα θέλομεν ἔλθει εἰς τὴν μερικὴν ἐξήγησιν καθενὸς μυστηρίου.

M. Ἄρχισε νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον, διατὶ ἐπιθυμῶ πολλὰ νὰ τὸ γρυκήσω.

Δ. Μυστήριον εἶναι ἕνα σημάδι ἅγιον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς δίδει τὴν χάριν του, καὶ μᾶς εἰκονίζει ἐξωτερικὰ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐνεργᾷ ἡ χάρις ἀοράτως μέσα εἰς τὴν ψυχήν μας. διατὶ ἂν ἡμεῖς ἠθέλαμεν ἦσαι πνεύματα δίχως κορμὶ, καθὼς εἶναι οἱ ἄγγελοι, μᾶς ἤθελε δίδει τὴν χάριν του ὁ Θεὸς πνευματικά. ἀμὴ ἐπειδὴ ἤμεσθα καμωμένοι ἀπὸ ψυχὴν καὶ κορμὶ, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς συγκαταβαίνοντας πρὸς τὴν φύσιν μας μᾶς δίδει τὴν χάριν του διὰ μέσου κάποιων ἔργων σωματικῶν. τὰ ὁποῖα, καθὼς εἶπα αὐτάμια μὲ κάποιαις ὁμοιότητες ἐξωτερικαῖς μᾶς φανερώνουσι τὸ ἔργον, ὁποῦ

κάμνει

κάμνει ἡ χάρις μέσα. λόγου χάριν, τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, γίνεται πλυόντας τὸ κορμὶ μὲ τὸ νερὸ, καὶ ἐπικαλῶντας αὐτάμα τὴν ἁγίαν τριάδα. διὰ μέσου τοῦ πλύματος ἐκείνου ὁ Θεὸς δίδει τὴν χάριν του, καὶ τὴν βάνει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ βαπτίζεται. καὶ μᾶς κάμνει νὰ γρυκήσωμεν, ὅτι καθὼς ἐκεῖνο τὸ νερὸ πλυώνει τὸ κορμὶ, ἔτζι ἡ χάρις πλυώνει τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν καθαρίζει ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Μ. Αν ἐγρύκησα καλὰ τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ γενῇ τὸ μυστήριον. πρῶτον, νὰ γίνεται ἕνα ἔργον ἐξωτερικὸν καὶ φαινόμενον. δεύτερον, ὅτι διὰ μέσου τοῦ ἔργου τούτου ὁ Θεὸς νὰ χαρίζῃ τὴν χάριν του. τρίτον, ὅτι τὸ ἔργον ὁποῦ γίνεται ἀπ' ἔξω νὰ ἔχῃ ὁμοιότητα μ' ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται μέσα, καὶ ἔτζι νὰ εἶναι εἰκόνα του καὶ σημεῖον, αἰσθητόν.

Δ. Καλώτατα ἐκατάλαβες. ἠξεύρε ἀκόμη, ὅτι ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτά. ἤγουν Βάπτισμα, ἅγιον μύρον ἢ χρῖσμα, Κοινωνία, Μετάνοια, Εὐχέλαιον, Ἱερωσύνη, καὶ γάμος. ἡ ἀφορμὴ ὅτι νὰ εἶναι ἑπτὰ, εἶναι

τούτη

τούτη. διατὶ ὁ Θεὸς δίδοντάς μας τὴν πνευματικὴν ζωὴν, ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν ἐκείνην, ὁποῦ κρατεῖ δίδοντάς μας τὴν σωματικήν. εἰς τὴν σωματικὴν ζωὴν πρῶτα πρέπει νὰ γεννηθῇ τινας, δεύτερον νὰ αὐξήσῃ, τρίτον νὰ τρέφεται, τέταρτον ὅταν ἀρρωστήσῃ νὰ ἰατρεύεται, πέμπτον ἔχοντας νὰ πολεμήσῃ νὰ ἁρματωθῇ, ἕκτον πρέπει ὅτι οἱ ἄνθρωποι οἱ γεννημένοι καὶ ἀναθρεμμένοι νὰ ἔχουσι κεφάλι νὰ τοὺς κυβερνᾷ, ἕβδομον πρέπει νὰ μὴ λείπουσιν ἄνθρωποι, ὁποῦ νὰ πληθένουσι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. διατὶ ἀποθνήσκοντας οἱ γεννημένοι, ἂν δὲν ἀκολουθοῦσαν ἄλλοι, τέλος ἤθελεν ἔχει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν. πρῶτον, πρέπει νὰ γεννηθῇ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὸ βάπτισμα. δεύτερον πρέπει νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ στερεωθῇ ἡ χάρις ἐκείνη, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὸ ἅγιον μύρον. τρίτον πρέπει νὰ τρέφεται, καὶ νὰ ἀποκρατῆται, καὶ τοῦτο ἐνεργᾷ ἡ ἁγία κοινωνία. τέταρτον, πρέπει ὅταν χαθῇ πάλιν νὰ εὑρίσκεται, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὴν ἰατρείαν τῆς μετανοίας. πέμπτον, πρέπει εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου νὰ

αἱμα-

ἁρματώνεται ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ διαβόλου ὅπου μᾶς πολεμεῖ τότε περισσότερον· καὶ τοῦτο γίνετται μὲ τὸ εὐχέλαιον. ἕκτον πρέπει ὅτι νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κυβερνῆται τούτης τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὴν ἱερωσύνην. ἕβδομον, πρέπει ὅλως νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ πολλαπλασίασις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ αὐξαίνῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου.

M. Τίς εὕρηκε καὶ ἐνομοθέτησε τόσον θαυμάσια πράγματα;

Δ. Δὲν ἐμπόρειεν ἄλλος τινὰς νὰ εὕρῃ μυστήρια τόσον θαυμαστὰ παρὰ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ νὰ τὰ νομοθετήσῃ ἄλλος παρὰ ὁ Θεός, ὅπου ἐμπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν χάριν. τὸ λοιπὸν ὁ δεσπότης Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τὰ ηὗρε καὶ τὰ ἐνομοθέτησεν. ἔξω ἀπὸ τοῦτο ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ὡσὰν κάποια σωληνάρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων καταβαίνει εἰς ἡμᾶς ἡ δύναμις τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. καὶ βέβαιον εἶναι, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ διαμοιράσῃ τὸν θησαυρὸν τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, παρὰ μὲ ἐκεῖνον τὸν τρόπον, καὶ μὲ ἐκεῖνα τὰ

όλα εἶναι τὸ ἁγιώτατον μυστήριον τῆς κοινω-
νίας, διατὶ περιέχει τὴν βρύσιν τῆς χάριτος καὶ
ὅλων τῶν καλῶν, ἤγουν αὐτὸν τὸν δεσπότην
Χριστόν. καλὰ καὶ ὅσον εἰς τὴν ἀνάγκην, τὰ
ἀναγκαιότερα ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ βάπτισμα
καὶ ἡ μετάνοια. ὅσον εἰς τὸ ἀξίωμα ἐκεί-
νων ὁποῦ ἔχουσιν ἐξουσίαν νὰ δώσουν τὰ
μυστήρια, τὰ ἀξιώτερα εἶναι τὸ ἅγιον μύρον,
καὶ ἡ ἱερωσύνη. διατὶ τοῦτα τὰ δύο μυστή-
ρια δὲν ἐμπορεῖ καθολικὰ ὥσαν ἴδιος οἰ-
κονόμος νὰ τὰ δώσῃ ἄλλος παρὰ ὁ ἐπί-
σκοπος. ὅσον εἰς τὴν εὐκολίαν, τὸ εὐκο-
λώτερον μυστήριον εἶναι τὸ εὐχέλαιον, διατὶ
μ' ἐκεῖνο συγχωροῦνται τὰ ἁμαρτήματα
χωρὶς κόπον μετανοίας. ὅσον εἰς τὸ σημαι-
νόμενον, τὸ μεγαλήτερον εἶναι ὁ γάμος,
διατὶ σημαίνει τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ
τὴν ἐκκλησίαν.

Περὶ τοῦ βαπτίσματος.

Μ. Ἄρχισε ἂν σοῦ φαίνεται, νὰ ἐξηγήσῃς τὸ
πρῶτον μυστήριον. καὶ εἰπέ μου πρῶτα, διὰ-
τὶ κράζεται βάπτισμα;

Δ. τοῦτο τὸ ὄνομα εἶναι ἑλληνικὸν, καὶ σημαίνει

πλῦμα. καὶ ἠθέλησεν ἡ ἐκκλησία νὰ μεταχειρισθῇ τοῦτο τὸ ὄνομα εἰς διαφορὰν τῶν ἄλλων κοινῶν πλυμάτων, διὰ νὰ εἶναι μὲ ἕνα ἴδιον ὄνομα καλλίτερα γνωρισμένον καὶ τιμημένον τοῦτο τὸ μυστήριον.

Μ. Τί κάμνει χρεία διὰ νὰ γενῇ τὸ βάπτισμα;

Δ. Κάμνουσι χρεία καὶ τρία πράγματα. καὶ μάθε τα καλά, διατὶ εἰς κάποιαις ἀνάγκαις ὥσταν θέλομεν εἰπεῖ, καθένας ἐμπορεῖ νὰ βαπτίσῃ. καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καλὸν νὰ ἠξεύρῃ καθεὶς νὰ τὸ κάμῃ. πρῶτα εἶναι ἀναγκαῖον, νερὸ ἀληθινὸν καὶ φυσικόν, καὶ μ' ἐκεῖνο πρέπει νὰ βραχῇ ὅποιος βαπτίζεται. δεύτερον, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζει, εἰς τὸν ὅμοιον καιρὸν ὁποῦ χύνει τὸ νερὸ να προφέρῃ τὰ λόγια τοῦτα. βαπτίζεται ὁ δεῖνα. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἢ κατὰ τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἐγώ σε βαπτίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τρίτον εἶναι ἀναγκαῖον ὅτι ὅποιος βαπτίζει, νὰ ἔχῃ ἀληθινὰ σκοπὸν νὰ βαπτίσῃ, ἤγουν νὰ δώσῃ τὸ μυστήριον ὁποῦ ὁ Χριστὸς ἐνομοθέτησε, καὶ ἡ ἐκκλησία δίδει ὅταν βαπτίζῃ. διατὶ ἂν εἶχε μόνον τινὰς σκοπὸν νὰ παίξῃ, ἢ νὰ πλύνῃ μά-

ναν τὸ κορμὶ διὰ κάποιαν ἀπαστρίαν, ἤθελε
κάμει μίαν βαρυτάτην ἁμαρτίαν, καὶ ἐκεῖ-
νος ὁ πτωχὸς ἤθελε μένει ἀβάπτιστος.

M. Τὶ ἐνεργᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ βάπτισμα;

Δ Τρία καλά. πρῶτον, ἀνανεώνει τὸν ἄνθρω-
πον τέλεια, δίδοντάς του τὴν χάριν τοῦ θεοῦ,
μὲ τὴν ὁποίαν ἀπὸ διαβόλου υἱὸς γίνεται υἱὸς
τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπὸ ἁμαρτωλὸς γίνεται δίκαιος.
καὶ πλύνει τὴν ψυχὴν ὄχι μόνον ἀπὸ πᾶσαν
ἀκαθαρσίαν ἁμαρτίας, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερώ-
νει καὶ ἀπὸ πᾶσαν τιμωρίαν, αἰώνιον καὶ πρό-
σκαιρον. εἰς τόσον ὅτι ἂν ἕνας ἐπέθνησκεν
εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα, δίχως ἐμπόδιον
ἤθελεν ὑπάγειν εἰς τὸν παράδεισον, ὡσὰν νὰ
μὴν εἶχε κάμει ποτέ του ἁμαρτίαν. δεύτε-
ρον τὸ βάπτισμα ἀφήνει εἰς τὴν ψυχὴν ἕνα
κάποιον σημάδι πνευματικόν, τὸ ὁποῖον δὲν
ἐμπορεῖ εἰς κανένα τρόπον νὰ λειωθῇ. καὶ μὲ
τοῦτο θέλει γνωρίζεσθαι πάντα ὁ ἄνθρωπος,
ἀκόμη καὶ κολασμένος εἰς τὸν ᾅδην, ὅτι ἐπα-
ρέλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ ἐστάθη πρό-
βατον τοῦ Χριστοῦ. καθὼς μὲ τὸ βοῦλλωμα
γνωρίζομεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τίνος εἶναι
ὁ σκλάβος, ἢ τὰ ζῶα. καὶ τούτη εἶναι ἡ ἀφορ-
μή, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ βά-

πτισμα παρὰ μίαν φορὰν μόνον, διότι δὲν χάνεται ποτὲ, μένοντας πάντα τυπωμένον εἰς τὴν ψυχὴν τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ βαπτίσματος. Τέτον, μὲ τὸ βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος ἐμπαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μετέχει ἀπ' ὅλα της τὰ καλὰ, ὡσὰν παιδὶ τῆς ἐκκλησίας. καὶ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι χριστιανὸς, καὶ ὅτι θέλει νὰ ὑποτάσσεται ἐκείνων ὁποῦ κυβερνοῦσι τὴν ἐκκλησίαν εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ.

M. Τίνος ἐγγίζει καθολικὰ νὰ δίδῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα;

Δ. Τοῦ ἱερέως ὡς ἴδιόν του ἔργον, καὶ μάλιστα ἐκείνου ὁποῦ ἔχει ἐνορίαν. ἐὰν δὲν εἶναι ἱερεὺς ἐγγίζει τοῦ διακόνου. καὶ εἰς καιρὸν ἀνάγκης, ἤγουν ὅταν εἶναι κίνδυνος νὰ μὴν ἀποθάνῃ τὸ βρέφος ἀβάπτιστον, ἐγγίζει καθενὸς, τόσον ἱερέως ὡσὰν καὶ λαϊκοῦ, τόσον ἀνδρὸς ὡσὰν καὶ γυναικός. ὅμως πρέπει πάντοτε νὰ φυλάσσεται ἡ τάξις ὅτι γυναῖκα νὰ μὴ βαπτίζῃ, ἂν ἐμπορῇ νὰ τὸ κάμῃ ὁ ἄνδρας. καὶ λαϊκὸς νὰ μὴ βαπτίζῃ, ἂν εἶναι παρὼν ἄνθρωπος ἐκκλησιαστικός. καὶ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὁ μικρὸς νὰ δίδῃ τόπον τοῦ μεγαλυτέρου.

M. Θαυ-

M. Θαυμάζω ὅτι τὸ βάπτισμα νὰ δίδεται τῶν νηπίων ὁποῦ σχεδὸν ἀκόμη δὲν εἶναι γεννημένα, οὐδὲ γνωρίζουσι τί λαμβάνουσι.

Δ. Τὸ βάπτισμα εἶναι τόσον ἀναγκαῖον, ὁποῦ ἂν τινὰς ἀποθάνῃ δίχως ἐκεῖνο, ἢ δίχως ἐπιθυμίαν νὰ τὸ λάβῃ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν παράδεισον. Καὶ διατὶ τὰ νήπια εὑρίσκονται εἰς μεγάλον κίνδυνον τῆς ζωῆς, οὐδὲ εἶναι ἱκανὰ νὰ ἔχουσιν ἐπιθυμίαν τοῦ βαπτίσματος, διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ βαπτίζωνται τὸ γληγορότερον. Καὶ ἂν δὲν γνωρίζουσι τί λαμβάνουσιν, εἰς τοῦτο ἀναπληρώνει ἡ ἐκκλησία, ἡ ὁποία διὰ μέσου τοῦ συντέκνου ἢ τῆς συντέκνισσας ἀποκρίνεται, καὶ τάσσει δι' ἐκεῖνα. καὶ τοῦτο σώνει. διατὶ καθὼς διὰ μέσου τοῦ Ἀδὰμ ἐπέσαμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐγενήκαμεν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ξεύρωμεν τίποτε, ἔτζι ὁ Θεὸς μᾶς χαρίζεται, ὅτι μὲ τὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας νὰ ἔχωμεν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ στρέφωμεν εἰς τὴν χάριν του, καλὰ καὶ αὐτοί μας νὰ μὴ τὸ γνωρίζωμεν.

M. Τί σημαίνει ὁ λόγος ἐκεῖνος ὁποῦ εἶπες, σύντεκνος, καὶ συντέκνισσα; καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τους;

Δ. Συνήθεια εἶναι τῆς ἐκκλησίας παλαιά, ὅταν βαπτίζεται τινὰς νὰ συνδέχῃ ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται σύντεκνος, ἤγουν ὡσὰν δεύτερος πατέρας τοῦ παιδίου. καὶ καμίαν φορὰν μία γυναῖκα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται συντέκνισσα, ἤγουν ὡσὰν δευτέρη μητέρα. καὶ τοῦτοι οἱ δύο, ἢ ἕνας ἀπὸ τούτους κρατεῖ τὸ βρέφος ὅταν βαπτίζεται, καὶ ὑποκρίνεται διʼ ἐκεῖνο, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ τὸ βρέφος, ἂν θέλῃ νὰ βαπτισθῇ, καὶ ἂν πιστεύῃ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως, καὶ ἄλλα παρόμοια, καὶ ὅταν αὐξήσῃ τὸ παιδίον, εἶναι χρεωστούμενοι ὁ σύντεκνος καὶ ἡ συντέκνισσα νὰ τὸ διδασκαλεύουσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς πίστεως, καὶ ταῖς καλαῖς τάξες, ἂν φανοῦσιν ἀμελεῖς εἰς τοῦτο ὁ πατέρας, καὶ ἡ μητέρα. καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι ἀπὸ τὸ βάπτισμα γεννᾶται μία συγγένεια πνευματικὴ εἰς τὸν βαπτισμένον, καὶ τοὺς γονεῖς του πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἐβάπτισε, καὶ ἀκόμη πρὸς τοὺς συντέκνους.

Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου.

Μ. Εἶπα μὲν ἀρκετὰ διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα. εἰπέ μου τώρα, τί θέλει νὰ εἰπῇ ἅγιον μύρον ἢ χρί-

ἢ χρίσμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ δεύτερον μυστήριον;

Δ. Τὸ δεύτερον μυστήριον λέγεται ἅγιον μύρον, διατὶ μ' ἐκεῖνο βεβαιώνεται μέσα ἡ ψυχὴ εἰς τὴν πίστιν, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ. λέγεται ἀκόμη χρίσμα, ἤγουν ἄλειμμα, διατὶ μὲ τὸ ἅγιον μύρον ἀλείφεται τὸ μέτωπον ἐκείνου ὁποῦ δέχεται τοῦτο τὸ μυστήριον. καὶ καθὼς εἰς τὸ βάπτισμα πλύνεται μὲ νερὸ ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζεται, καὶ τὸ πλῦμα σημαίνει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πλύνει τὴν ψυχήν του ἀπὸ ταῖς ἀπαστρείαις ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν. ἔτζι μὲ τὸ χρίσμα ἀλείφεται εἰς τὸ μέτωπον, καὶ σημαίνει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀλείφει τὴν ψυχήν, καὶ βεβαιώνει καὶ τὴν στερίζει, διὰ νὰ ἔχῃ δύναμιν νὰ πολεμᾷ ἐναντίον τοῦ διαβόλου, καὶ νὰ ὁμολογῇ θαρρετὰ τὴν ἁγίαν πίστιν, δίχως φόβον τῶν βασαίνων, καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

Μ. Πότε πρέπει νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Ὕστερα ἀπὸ τὸ βάπτισμα, διὰ νὰ στερεωθῇ καὶ νὰ βεβαιωθῇ εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ δίδει εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν διάκρισιν. διατὶ τότε

ἀρχί-

Δ. Συνήθεια εἶναι τῆς ἐκκλησίας παλαιὰ, ὅταν βαπτίζεται τινὰς νὰ συντρέχῃ ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται σύντεκνος, ἤγουν ὡσὰν δεύτερος πατέρας τοῦ παιδίου. καὶ καμίαν φορὰν μία γυναῖκα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται συντέκνισσα, ἤγουν ὡσὰν δεύτερη μητέρα. καὶ τοῦτοι οἱ δύο, ἢ ἕνας ἀπὸ τούτους κρατεῖ τὸ βρέφος ὅταν βαπτίζεται, καὶ ἀποκρίνεται διὰ ἐκεῖνο, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ τὸ βρέφος, ἂν θέλῃ νὰ βαπτισθῇ, καὶ ἂν πιστεύῃ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως, καὶ ἄλλα παρόμοια, καὶ ὅταν αὐξήσῃ τὸ παιδίον, εἶναι κρατούμενοι ὁ σύντεκνος καὶ ἡ συντέκνισσα νὰ τὸ διδασκαλεύουσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς πίστεως, καὶ ταῖς καλαῖς τάξες, ἂν φανοῦσιν ἀμελεῖς εἰς τοῦτο ὁ πατέρας, καὶ ἡ μητέρα. καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι ἀπὸ τὸ βάπτισμα γεννᾶται μία συγγένεια πνευματικὴ εἰς τὸν βαπτισμένον, καὶ τοὺς γονεῖς του πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἐβάπτισε, καὶ ἀκόμη πρὸς τοὺς συντέκνους.

Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου.

Μ. Εἶπα μὲν ἀρκετὰ διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα. εἰπέ μου τώρα, τί θέλει νὰ εἰπῇ ἅγιον μύρον

ἢ χρί-

ἢ χρῖσμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ δεύτερον μυστήριον;

Δ. Τὸ δεύτερον μυστήριον λέγεται ἅγιον μύρον, διατὶ μ' ἐκεῖνο βεβαιώνεται μέσα ἡ ψυχὴ εἰς τὴν πίστιν, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ. λέγεται ἀκόμη χρῖσμα, ἤγουν ἄλειμμα, διατὶ μὲ τὸ ἅγιον μύρον ἀλείφεται τὸ μέτωπον ἐκείνου ὁποῦ δέχεται τοῦτο τὸ μυστήριον. καὶ καθὼς εἰς τὸ βάπτισμα πλυώνεται μὲ νερὸ ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζεται, καὶ τὸ πλῦμα σημαίνει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πλυώνει τὴν ψυχήν του ἀπὸ ταῖς ἀπαστρίαις ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν. ἔτζι μὲ τὸ χρῖσμα ἀλείφεται εἰς τὸ μέτωπον, καὶ σημαίνει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀλείφει τὴν ψυχήν, καὶ βεβαιώνει καὶ τὴν στηρίζει, διὰ νὰ ἔχῃ δύναμιν νὰ πολεμᾷ ἐναντίον τοῦ διαβόλου, καὶ νὰ ὁμολογῇ θαρρετὰ τὴν ἁγίαν πίστιν, δίχως φόβον τῶν βασάνων, καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

Μ. Πότε πρέπει νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Ὕστερα ἀπὸ τὸ βάπτισμα, διὰ νὰ στερεωθῇ καὶ νὰ βεβαιωθῇ εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ δίδει εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν διάκρισιν. διατὶ τότε

ἀρχί-

ἀρχίζει νὰ ὁμολογῇ τὴν πίστιν, καὶ νὰ χρειάζεται στερέωσιν καὶ βεβαιότητα εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τὶ ἄλλο κάμνει εἰς τὴν ψυχήν μας τοῦτο τὸ μυστήριον ἔξω ἀπὸ τὴν στερέωσιν;

Δ. Ἀφήνει ἕνα σημάδι τυπωμένον εἰς τὴν ψυχὴν, τὸ ὁποῖον δὲν λειώνεται ποτέ. καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ τινὰς δύο φοραῖς τοῦτο τὸ μυστήριον.

Μ. Τὶ χρεία κάμνει νὰ τυπώνεται εἰς τὴν ψυχὴν ἄλλο ἕνα σημάδι, ἂν ἠμπορῇ νὰ σώσῃ ἐκεῖνο τοῦ βαπτίσματος;

Δ. Τυπώνεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦτο τὸ δεύτερον σημάδι μὲ καλὴν αἰτίαν. διατὶ μὲ τὸ πρῶτον γνωρίζεται μόνον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι χριστιανὸς, ἤγουν ἕνας ἀπὸ τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ. καὶ μὲ τοῦτο τὸ δεύτερον γνωρίζεται, ὅτι εἶναι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο βαστᾷ εἰς τὴν ψυχήν του τὸ σημεῖον τοῦ στρατηγοῦ, καθὼς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον τὸ βαστοῦσιν οἱ στρατιῶται εἰς τὸ ῥοῦχον τους. καὶ ὅσοι ἀφ' οὗ ἐλάβασι τοῦτο τὸ μυστήριον, θέλουσι κολασθῇ πολλὰ θέλουν ἦσαι ἐντροπιασμένοι. διατὶ καθένας θέλει βλέπει, ὅτι ἦσαν

θή-

θήκασι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὕστε-
ρα ἀπέβησαν τόσον ἄσχημοι ἀποστάται.

Περὶ εὐχαριστίας.

Μ. Ἐξήγησαί μου. τώρα τὸ τρίτον μυστήριον.
πρῶτα τί θέλει νὰ εἰπῇ εὐχαριστία.

Δ. Εὐχαριστία λέγεται, διατὶ μὲ τοῦτο τὸ
μυστήριον μνημονεύεται, καὶ δίδεται εὐχα-
ριστία τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνεξείκαστον εὐεργε-
σίαν τοῦ θανατώδου πάθους τοῦ Χριστοῦ. καὶ διατὶ
ἀκόμη εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον λαμβάνοντας
τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, χρεω-
στοῦμεν τοῦ Θεοῦ μίαν εὐχαριστίαν παντοτινήν.

Μ. Ἐξήγησαί μου ξεκαθαριστὰ ὅλον ἐκεῖνο
ὅπου περιέχει τοῦτο τὸ ἅγιον μυστήριον, διὰ
νὰ ἐμπορέσω περισσότερον νὰ τὸ τιμῶ. γνω-
ρίζοντας τὴν μεγαλωσύνην του.

Δ. Τὸ ψωμὶ ἢ ἔνζυμον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν
ἐκκλησίαν, ἢ ἄζυμον κατὰ τὴν δυτικήν,
ὅπου βλέπεις εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν,
πρὶν ἁγιασθῇ, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ κομμά-
τι ψωμί. ἀμὴ παρευθὺς ἀφ' οὗ εἰπῇ ὁ ἱερεὺς
τὰ δεσποτικὰ λόγια, εὑρίσκεται εἰς ἐκεῖνο
τὸ

τὸ φαινόμενον ψωμὶ ἡ ἀληθινὴ σάρκα τοῦ Χριστοῦ· καὶ διατὶ τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ζωντανὸν, καὶ ἑνωμένον μὲ τὴν θεότητα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦτο αὐτάμα μὲ τὴν σάρκα εὑρίσκεται καὶ τὸ αἷμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ θεότης, καὶ μὲ τοῦτο ὅλος ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος. ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ποτήριον πρὶν ἁγιασθῇ δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρὰ μόνον ὀλίγον κρασὶ μὲ ὀλιγάκι νερό. καὶ παρευθὺς ἀφ' οὗ ἁγιασθῇ, εὑρίσκεται μέσα εἰς τὸ ποτήριον τὸ ἀληθινὸν αἷμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ διατὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ κορμὶ, διὰ τοῦτο εὑρίσκεται μέσα εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον αὐτάμα μὲ τὸ αἷμα τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὲ τοῦτο ὅλος ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Μ. Ἐγὼ βλέπω, ὅτι τὸ ψωμὶ ἀφ' οὗ ἁγιασθῇ ἔχει θεωρείαν ψωμίου ὡσὰν καὶ πρῶτα. καὶ τὸ κρασὶ ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ ποτήριον, ἔχει θεωρίαν κρασίου καθὼς καὶ πρῶτα.

Δ. Ἔτζι εἶναι, διατὶ ἀπομένει τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, καὶ ἡ γεῦσις τοῦ ψωμίου ὁποῦ ἦτον πρῶτα, ἀμὴ δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ψωμίου ὁποῦ ἦτον πρῶτα. ὅθεν ὑποκάτω ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ψωμίου δὲν εἶναι ψωμὶ, ἀλλὰ τὸ σῶ-

μα

μα τοῦ Χριστοῦ καὶ δίδω σου ἕνα παράδειγμα
διὰ νὰ καταλάβῃς. ἔχεις ἀκουστόν, ὅτι ἡ γυ-
ναῖκα τοῦ Λὼτ ἐστράφηκεν εἰς ἄγαλμα ἅλα-
τος. λοιπὸν ὅποιος ἔβλεπεν ἐκεῖνο τὸ ἄγαλ-
μα, ἔβλεπε τὸ σχῆμα τῆς γυναικὸς τοῦ Λώτ,
καὶ ὅμως ἐκεῖνο δὲν ἦτον πλέα ἡ γυναῖκα τοῦ
Λώτ, ἀλλ' ἦτον ἅλας εἰς σχῆμα γυναι-
κός. καθὼς τὸ λοιπὸν εἰς ἐκείνην τὴν μετα-
βολὴν ἤλλαξεν ἡ οὐσία ἡ ἐσωτερική, καὶ ἔ-
μεινε τὸ σχῆμα τὸ ἐξωτερικόν. ἔτζι καὶ εἰς τοῦ-
το τὸ μυστήριον ἡ ἐσωτερικὴ οὐσία τοῦ ψωμίου
τρέπεται εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μένει ἀπ'
ἔξω τὸ σχῆμα τοῦ ψωμίου ὁποῦ ἦτον πρῶτα.
Τὸ ὅμοιον λέγω καὶ διὰ τὸ ποτήριον, ἤγουν
ὅτι μένει τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, ἡ γεῦσις.
καὶ ἡ μυρωδία τοῦ κρασίου, ὅμως δὲν εἶναι ἡ οὐ-
σία τοῦ κρασίου, ἀλλὰ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ
ὑποκάτω ἀπὸ τὴν θεωρίαν ἐκείνην τοῦ κρασίου.

Μ. Μέγα πρᾶγμα μοῦ φαίνεται, ὅτι ἕνα κορ-
μὶ μεγάλον ὡσὰν ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἠμ-
πορῇ νὰ εἶναι ὑποκάτω ἀπὸ ἕνα σχῆμα τό-
σον μικρόν, ὅσον εἶναι τοῦ μαργαρίτου.

Δ. Βέβαια μέγα πρᾶγμα εἶναι, ἀλλὰ μεγάλη
εἶναι καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ
νὰ κάμῃ πράγματα μεγαλήτερα παρὰ

ἐκεῖνα

ἐκεῖνα ὁποῦ δύναται νὰ λογιάσῃ ὁ νοῦς μας. ὅθεν ὁ Χριστὸς ὅτι εἶπεν εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, πῶς ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ ὅτι μία κάμηλος, ζῶον πλέα μεγάλον παρὰ τὸ ἄλογον, νὰ περάσῃ ἀπὸ μίαν τρύπαν βελόνης ἔσμιξε καὶ εἶπεν, ὅτι τὰ πράγματα τοῦτα εἶναι ἀδύνατα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ὅλα εἶναι δυνατά.

M. Ἀγάπουν νὰ εἶχα κανένα παράδειγμα διὰ νὰ γρυκήσω, πῶς ἐμπορεῖ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ κορμὶ τοῦ Χριστοῦ νὰ εὑρίσκεται εἰς τόσαις μερίδες καὶ κομμάτια ἄρτου ἁγιασμένα.

Λ. Τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὰ καταλαμβάνωμεν, ἀλλὰ σώνει νὰ τὰ πιστεύωμεν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ. ὅμως διὰ νὰ σὲ παρηγορήσω, σοῦ δίδω κάποιον παράδειγμα. δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία μόνον, καὶ ὅμως ὅλη εὑρίσκεται εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ κορμιοῦ. ὅλη εἶναι εἰς τὴν κεφαλήν, ὅλη εἰς τὸ ποδάρι, καὶ τὸ περισσότερον ὅλη εἰς πᾶσα μικρὸν μέρος τοῦ σώματος. τί θαυμαστὸν εἶναι τὸ λοιπὸν, ἂν κάμνῃ ὁ Θεός, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Υἱοῦ του νὰ εὑρίσκεται εἰς πολλὰ κομμάτια ἄρτου ἁγιασμένα, ἂν

κα-

κάμνῃ ὅτι μία ψυχὴ νὰ εὑρίσκεται ὅλη εἰς τό-
σα καὶ τόσον διάφορα καὶ διεστηκότα μέρη τοῦ
σώματος; λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος,
εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον, ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸν πα-
τέρα του τὸν Γρηγόριον, ὅτι εὑρίσκετον ἄρρωστος
πολλὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα ὁ πατέρας του, καὶ
ὅμως μὲ θαυματουργίαν τοῦ θεοῦ ἐσηκώθη ἀπὸ
τὸ κρεββάτι, καὶ ἔκαμεν τὴν ἱερουργίαν, καὶ εὐ-
λόγησε τὸν λαὸν, καὶ εὑρέθη αὐτὸ ἅμα καὶ εἰς τὸ
σπίτι του καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. αὐτοῦ τοῦτο ἐμπό-
ρεσε νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς, πῶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ
κάμῃ ὅτι ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι εἰς πολλοὺς ἁγίους
ἄρτους ὑποκάτω ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ἄρτου;

M. Εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ, μισεύει ὁ Χριστὸς
ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὅταν ἔρχεται εἰς τὸν ἄρτον,
ἢ μένει ἀκόμη καὶ εἰς τὸν οὐρανόν;

Τὸ πρῶτον ὁποῦ ὁ Χριστὸς εὑρίσκεται εἰς τὸν ἅγιον
ἄρτον, δὲν μισεύει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ
ἀπὸ θεϊκὴν δύναμιν εὑρίσκεται αὐτὸ ἅμα εἰς
τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν ἄρτον. λάβε τὸ παράδειγ-
μα τῆς ψυχῆς μας. ἕνα βρέφος ὀλίγων ἡμε-
ρῶν εἶναι μικρότατον καθὼς βλέπεις, καὶ αὐτὸ
μετρήσῃς θέλεις τὸ εὕρει λόγου χάριν μιᾶς σπι-
θαμῆς. ὕστερα αὐξαίνοντας μεγαλώνει ὅσον ἦ-
τον πρῶτα τὸ διπλόν. καὶ αὐτὸ μετρήσῃς θέ-

λεις

λῆς τὸ εὑρῇ πλέον παρὰ δύο σπιθαμῶν. τώρα σὲ ἐρωτῶ, ἂν ἡ ψυχὴ ὁποῦ ἦτον πρῶτα εἰς μίαν σπιθαμήν, ἄφηκεν τὴν πρώτην σπιθαμὴν διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν δευτέραν, ἢ ὄχι; βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν τὴν ἄφηκεν, οὐδὲ ἐξαπλώθηκεν διατὶ ἡ ψυχὴ δὲν μοιράζεται εἰς μερτικά. τὸ λοιπὸν χωρὶς νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὴν πρώτην σπιθαμήν, ἄρχισε νὰ εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν δευτέραν. εἰς τὸν ὅμοιον τρόπον ὁ Χριστὸς δὲν ἀφήνει τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸν ἄρτον, οὔτε μισεύει ἀπὸ ἕναν ἅγιον ἄρτον διὰ νὰ περάσῃ εἰς ἄλλον, ἀλλὰ εὑρίσκεται ἀντάμα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ κομμάτια τοῦ ψωμίου ὁποῦ εἶναι ἁγιασμένα.

M. Ἔμαθα τί περιέχεται εἰς τοῦτο τὸ ἁγιώτατον μυστήριον. τώρα ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, τί πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ μεταλάβῃ τινὰς τὴν κοινωνίαν ἀξίως.

Δ. Τρία εἶναι ἀναγκαῖα. πρῶτον, νὰ εὑρίσκεται ἐξομολογημένος, καὶ πρόθυμος νὰ ἔχῃ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὴν κοινωνίαν. διατὶ μία ἀπὸ ταῖς ἀφορμαῖς, διὰ ταῖς ὁποίαις λαμβάνομεν τοῦτο τὸ μυστήριον εἰς εἶδος ψωμίου, εἶναι διὰ νὰ νοήσωμεν, ὅτι δίδεται τῶν ζωντανῶν, καὶ ὄχι τῶν νεκρῶν, διὰ νὰ θρε-

θρέψῃ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.
δεύτερον, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἶναι τινὰς ὁλό-
τελα νηστικὸς, ἤγουν ὅτι κἂν ἀπὸ τὸ μεσά-
νυκτον νὰ μὴν ἐκατάπιε τίποτε φαγητὸν, ἢ
ποτὸν, οὔτε ὀλιγάκι νερόν. τρίτον. νὰ ἠξεύ-
ρῃ τί κάμνει, καὶ νὰ φέρῃ εὐλάβειαν τόσον
μεγάλου μυστηρίου. καὶ διὰ τοῦτο δὲν δίδεται
τὸ μυστήριον τοῦτο ἀνθρώπων ἀγνώστων καὶ
ἀνοήτων, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς
ἐκκλησίας οὔτε τῶν βρεφῶν.

Μ. Πόσον συχνὰ πρέπει νὰ κοινωνοῦμεν;

Δ. Ἡ ἐκκλησία ὁρίζει ὅτι πᾶσα εἷς νὰ κοι-
νωνᾷ κἂν μίαν φορὰν τὸν χρόνον, ἤγουν τὸ
πάσχα, ὅμως ἔπρεπε νὰ γίνεται συχνότε-
ρα κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ πνευματικοῦ.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα τὸν καρπὸν ὁποῦ λαμ-
βάνει τινὰς ἀπὸ τοῦτο τὸ μυστήριον, καὶ τὸ
τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐδόθη.

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς ἔδωκεν ὁ Χριστὸς τοῦτο
τὸ τιμιώτατον μυστήριον. πρῶτον, διὰ νὰ εἶναι
τροφὴ τῶν ψυχῶν. δεύτερον, διὰ νὰ εἶναι
θυσία τῆς νέας διαθήκης. τρίτον, διὰ νὰ
εἶναι μία παντοτινὴ ἐνθύμησις τοῦ πάθους,
καὶ ἕνα ἀκριβώτατον σημεῖον τῆς ἀγάπης
ὁποῦ ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς.

M. Εἰς ὅσον εἶναι τροφὴ τῆς ψυχῆς, τί ἐνεργᾶ;

Δ. Ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει ἡ σωματικὴ τροφὴ εἰς τὸ κορμὶ, ὅθεν δίδεται εἰς εἶδος ψωμίου. διατὶ καθὼς τὸ ψωμὶ φυλάσσει τὴν φυσικὴν θερμότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμεται ἡ σωματικὴ ζωή. ἔτζι τοῦτο τὸ θειότατον μυστήριον, ἂν κοινωνήσῃ τινὰς ἀξίως, φυλάσσει καὶ αὐξαίνει τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία εἶναι ὑγεία τῆς ψυχῆς.

M. Εἰς ὅσον εἶναι θυσία τί ἐνεργᾶ;

Δ. Ἡμερώνει τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ προξενεῖ πολλαῖς χάριτες, ὄχι μόνον διὰ τοὺς ζωντανοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπεθαμμένους, ὅσοι εὑρίσκονται εἰς βάσανα καθαρτικὰ μὲ ἐλπίδα σωτηρίας. εἰς τὸν καιρὸν τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐπροσφέροντα τοῦ θεοῦ πολλαῖς θυσίαις ζώων. τώρα εἰς τὸν καιρὸν τῆς νέας διαθήκης, εἰς τόπον ὅλων ἐκείνων τῶν θυσιῶν ἠκολούθησεν ἡ θυσία τῆς θείας λειτουργίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων προσφέρεται τοῦ Θεοῦ θυσία εὐπρόσδεκτος, τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ του, τὴν ὁποίαν προεσήμαιναν ὅλαις ἐκεῖναις οἱ θυσίαις τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

M. Τί ἔργον κάμνει, εἰς ὅσον εἶναι ἐνθύμησις, καὶ σημάδι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς;

Δ. Κά-

Δ. Κάμνει νὰ ἐνθυμούμεσθα τὴν τόσην εὐεργεσίαν, καὶ μᾶς παρακινεῖ νὰ ἀνταγαπήσωμεν ἕνα ὁποῦ μας ἠγάπησε τόσον. Καὶ διὰ τοῦτο καθὼς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην, ὅτι ὄχι μόνον νὰ φάγωσιν οἱ ἑβραῖοι τὸ μάννα ὁποῦ τοὺς ἔβρεξεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ νὰ φυλάξωσιν ἕνα ἀγγεῖον γεμάτον ἀπὸ κεῖνο τὸ μάννα εἰς μνήμην ὅλων τῶν εὐεργεσιῶν ὁποῦ τοὺς εἶχε κάμει, ὅτε τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν αἴγυπτον. ἔτζι ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον νὰ μεταλαμβάνωμεν τοῦτο τὸ ἁγιώτατον μυστήριον, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ φυλάσσωμεν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας νὰ τὸ περιφέρωμεν ἔξω καμίαν φορὰν μὲ τιμὴν μεγάλην καὶ λιτανείαις, διὰ νὰ ἐνθυμούμεσθα καθε φορὰν ὁποῦ τὸ βλέπομεν, τὴν ἄμετρον ἀγάπην ὁποῦ ἔχει πρὸς ἡμᾶς. Καὶ εἶναι ἡ θεία λειτουργία μερικῶς μία κοντὴ ἐπιτομὴ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ μὴ λείψῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν μας.

M. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς εἶναι ἐπιτομὴ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἡ λειτουργία.

διατὶ τοῦτο θέλει μὲ ὠφελήσει διὰ νὰ στέκω
μὲ περισσοτέραν εὐλάβειαν, καὶ νὰ προσέ-
χω πλέον, ὅταν ἀκούω τὴν λειτουργίαν.

Δ. Θέλω σοῦ τὸ εἰπεῖ εἰς ὀλίγα λόγια. Ἡ πρό-
θεσις ὁποῦ γίνεται ἡ προσκομιδή, σημαί-
νει τοὺς τόπους τῆς Ἰουδαίας, εἰς τοὺς ποίους
ἐγεννήθη, ἐτάφη, ἐβαπτίσθη, ἐδίδαξεν ὁ
Χριστὸς ἕως τὸν καιρὸν τοῦ πάθους. ἀρχίζει ἡ λει-
τουργία ἀπὸ τὴν δοξολογίαν τῆς ἁγίας τριάδος,
διατὶ τὸ μυστήριον τῆς τριάδος μᾶς τὸ ἐδίδα-
ξεν ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Χριστοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο
παρευθὺς ζητᾷ ὁ ἱερεὺς μὲ τὸν λαὸν τὴν εἰρήνην,
δίχως τὴν ὁποίαν οὐδεμία προσευχὴ ὠφελεῖ.
Τὰ ἀντίφωνα ὁποῦ ψάλλονται, σημαίνουσι
ταῖς φωναῖς τῶν προφητῶν, καὶ τὰ τροπάρια
περιέχουσι ταῖς φωναῖς τῆς νέας διαθήκης.
διατὶ ἡ ἐκκλησία συμπεριλαμβάνει τὰ πα-
λαιὰ καὶ τὰ νέα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἕνας εἶναι ὁ
Θεὸς ὁποῦ ἐνομοθέτησε καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα.
τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ λόγος. λέγουσιν ὅτι
τὸ ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς εἰς τι-
μὴν τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, βάλ-
λοντας ἐκεῖνα τὰ λόγια, εἷς ὢν τῆς ἁγίας
τριάδος, ἐναντίον τῆς αἱρέσεως τῶν Νεστοριανῶν.
Ἡ εἴσοδος τοῦ εὐαγγελίου σημαίνει, πῶς ἦλθεν

εἰς

εἰς τὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ λαὸς τὸν
προσκυνᾷ λέγοντας, Δεῦτε προσκυνήσω-
μεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ. καὶ ἀκολουθεῖ τὸ
τρισάγιον, εἰς μίμησιν τῆς δοξολογίας τῶν ἀγ-
γέλων, καὶ τῆς δωροφορίας τῶν μάγων. διατὶ
καθὼς οἱ μάγοι ἐπροσφέρασι τοῦ Χριστοῦ
χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, ἔτζι ἡμεῖς τοῦ
προσφέρομεν πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην.
λέγοντας, ἅγιος ὁ Θεός, τὴν πίστιν. λέγοντας,
ἅγιος ἰσχυρός, τὴν ἐλπίδα. λέγοντας, ἅγιος
ἀθάνατος, τὴν ἀγάπην. ὑμνῶντας ἀντάμα
τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ καθ' ἕνα πρόσωπον.
Ὁ Ἀπόστολος σημαίνει πῶς ἔκραξεν ὁ Χρι-
στὸς τοὺς ἀποστόλους διὰ νὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγ-
γέλιον, ἤγουν ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἡ αὐ-
τοπρόσωπος, καὶ διὰ τοῦτο βοᾷ ὁ λαός, δόξα
σοι κύριε. Οἱ εὐχαῖς μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ση-
μαίνουσι τὸν καιρὸν ὅλον τῶν τριῶν χρόνων, εἰς
τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε καὶ ἐκήρυξε τὸ
βάπτισμα. καὶ τότε γίνεται μνήμη τῶν κατη-
χουμένων, οἱ ὁποῖοι παραστέκουσιν ἕως ὅτε
ἀρχίζει ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν. ὅθεν ὁ ἱε-
ρεὺς λέγει, ὅσοι πιστοὶ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.
Ἡ μεγάλη εἴσοδος, εἶναι μία μετάθεσις πρὸς
τὴν ἁγίαν τράπεζαν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ὁποῦ

 ἔχει

ἔχουν ὕστερα νὰ ἁγιασθοῦσιν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. τὸ σημαίνει, πῶς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ὁ Χριστὸς ἐπῆγε θεληματικῶς εἰς τὰ ἱερουσόλυμα διὰ νὰ σταυρωθῇ. καὶ καθὼς τότε τὰ παιδία τῶν ἑβραίων ὕμνησαν τὸν Χριστὸν, ἔτζι καὶ ἡ ἐκκλησία ψάλλει τὸν χερουβικὸν ὕμνον παρακαλῶντας τὸν λαὸν νὰ προσέχῃ περισσότερον εἰς τὰ μέλλοντα μυστήρια ἐπειδὴ μέλλει νὰ δεχθῇ τὸν βασιλέα τῶν ὅλων. διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λογιάζῃς, ὅτι εἰς τὴν μεγάλην εἴσοδον νὰ εἶναι παρὼν αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ἀφ' οὗ βαλθοῦσι τὰ τίμια δῶρα εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν γίνεται δέησις πρὸς ἑτοιμασίαν τῶν μυστηρίων. καὶ ἐκφωνεῖται τὸ ἅγιον σύμβολον, ὡσὰν συμφωνία τῆς πίστεως, δίχως τὴν ὁποίαν δὲν ἀκολουθεῖ ἡ κοινωνία τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἐργάζεται ἡ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. καὶ κλείοντας οἱ θύραις τοῦ ἁγίου βήματος, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς προδοσίας καὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ καθὼς ἡ ἄνοιξις σημαίνει τὴν ἐρχομένην ἡμέραν. εὔχεται μυστικὰ ὁ ἱερεύς, καὶ μιλῶντας μὲ τὸν Θεὸν διηγεῖται τὰ μυστήρια, ὅσα ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἐπειδὴ μέσα εἰς τοῦτα τὰ μυ-

μυ-

μυστήρια τὸ ἐξοχώτατον εἶναι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο ἔρχεται μερικώτερα εἰς ἐκεῖνο. καὶ ὅσαι εἶπε διηγηματικῶς, ὅτι ὁ Χριστὸς εὐχαρίστησεν, εὐλόγησεν, ἔδωκε τῶν ἁγίων ἀποστόλων. τότε μὲ εὐλάβειαν κλίνοντας τὴν κεφαλὴν, καὶ εὐλογῶντας, μὲ φωνὴν μεγάλην λέγει τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, ἐνεργητικῶς, ὄχι ἁπλῶς διηγηματικῶς. καὶ πρὸς τοῦτο ὁ λαὸς ἀποκρίνεται, ἀμὴν, ἤγουν ἀληθῶς. καὶ παρελθὼν ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ὁ ἱερεὺς κάμνει τὸ συμπέρασμα, καὶ λέγει. μεμνημένοι τοίνυν. ἤγουν, ὦ δέσποτα Χριστὲ νὰ κάμνωμεν τοῦτο τὸ μυστήριον ὁποῦ ἄφηκες εἰς ἀνάμνησίν σου. ἡμεῖς τὸ λοιπὸν τὸ ἐκάμαμεν, καὶ προσφέρομεν τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, ἐκεῖνα δηλονότι ὁποῦ μᾶς ἔδωκες, καὶ προσφέροντάς τα, πάλιν λέγει. Ἔτι προσφέρομεν τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν. καὶ ἀναίμακτος λατρεία εἶναι τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ διὰ νὰ δείξῃ ἡ ἐκκλησία ὅτι ὁ ἁγιασμὸς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἶναι ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ σάρκωσις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν γαστέρα τῆς Θεοτόκου ἦτον ἔργον τοῦ ἁγίου

Πνεύματος, διὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς ἐπικαλεῖται τὸ
ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ ἁγιάσῃ ἀκόμη τὸν ἱε-
ρέα. καὶ νὰ κάμῃ ὅτι τὰ ἅγια νὰ εἶναι ἅγια τοῖς
μεταλαμβάνουσι, καὶ ὄχι κρίμα καὶ κατάκρι-
μα. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θειότατον μυστήριον
εἶναι καὶ εἰς ἱλασμὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας, καὶ εἰς
εὐχαριστίαν διὰ τὰς εὐεργεσίαις τοῦ Θεοῦ, διὰ
τοῦτο ἀκολουθῶντας ὁ ἱερεὺς εὐχαριστᾷ διὰ
τοὺς ἁγίους, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὑπεραγίαν θεο-
τόκον. καὶ μετὰ τοῦτο ζητᾷ χάριν διὰ ζωντανοὺς
καὶ ἀποθαμμένους. μετὰ ταῦτα ὅλαις οἱ δεήσεις
γίνονται εἰς παρασκευὴν καὶ ἑτοιμασίαν τῆς
μεταλήψεως. καὶ παρακαλεῖ πάλιν ὁ ἱε-
ρεὺς ὑπὲρ τῶν ἁγιασθέντων τιμίων δώρων,
ὄχι διὰ τὰ δῶρα, ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας
κοινωνῆσαι. πρὸς τοῦτο τὸ τέλος λέγεται καὶ
τὸ, Πάτερ ἡμῶν. διατὶ ὅποιος ἐγίνηκεν ὅ-
μοιος τοῦ Θεοῦ, ἐμπορεῖ νὰ κράζῃ πατέρα τὸν
Θεὸν, καὶ εἶναι ἄξιος τῶν θείων μυστηρίων.
Ὅθεν ἐπιμαρτύρεται ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει. τὰ
ἅγια τοῖς ἁγίοις. ἤγουν, ἂς βλέπεται κα-
θένας. ἐγὼ θέλω δώσει τὴν κοινωνίαν, πᾶσα
εἷς ἂς ἐξετάσῃ τὴν συνείδησίν του. τότε ὑψώ-
νει τὸν τίμιον ἄρτον, καὶ σημαίνει ἡ ὕψωσις
τὴν ὕψωσιν τοῦ σταυροῦ, καὶ αἴτημα τὴν ἀνάστα-

σιν

σιν. γίνεται μετὰ ταῦτα ὁ μερισμὸς τοῦ θείου ἄρτου, καὶ ἡ μετάληψις, ὁποῦ σημαίνει τὴν ταφὴν, καὶ εἶναι ὁ καρπὸς ὅλου τοῦ μυστηρίου. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐνηνθρώπησε διὰ νὰ θεωθοῦμεν ἡμεῖς. καὶ ὕστερον ὁ ἱερεὺς λέγει φανερὰ μίαν εὐχὴν, ἡ ὁποία εἶναι ὥσπερ ἐπίλογος ὅλων τῶν περασμένων προσευχῶν. καὶ ἡ ἐσχάτη εὐλογία τοῦ ἱερέως, ὁποῦ σημαίνει τὴν ἔλευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τοῦτο ὅλον γρυκᾶται κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. ὅσον εἰς τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, Ἡ εἴσοδος τῆς λειτουργίας, σημαίνει τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἁγίων πατέρων ὁποῦ εἴχασιν ἀναμένοντας τὸν Χριστόν. τὸ, Κύριε ἐλέησον, σημαίνει ταῖς φωναῖς τῶν ὁμοίων πατριαρχῶν καὶ προφητῶν, ὁποῦ ἐζητοῦσαν ἀπὸ τὸν θεὸν τούτην τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ τόσον καιρὸν ἐπιθυμημένην. τὸ, Δόξα ἐν ὑψίστοις, σημαίνει τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εὐχὴ ὁποῦ ἀκολουθεῖ, τὴν ὑπαπαντήν. Ὁ ἀπόστολος ὁποῦ ἀναγνώθεται εἰς τὸ ζερβὸν μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, σημαίνει τὸ κήρυγμα τοῦ προδρόμου, ὁποῦ ἐπροσκάλει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Χριστόν. Τὸ ἀντίφωνον ὁποῦ ἀκολουθεῖ, σημαίνει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ λαοῦ διὰ τὸ κήρυγμα

τοῦ

τοῦ προδρόμου. τὸ εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, σημαίνει τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τὸ ζερβὸν μέρος εἰς τὸ δεξιόν, ἤγουν ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. καὶ φέρονται αὐτὰ μαζὶ αἱ λαμπάδες καὶ τὸ θυμιατόν, διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἐφώτισε τὸν κόσμον, καὶ τὸν ἐγέμισεν ἀπὸ καλὴν μυρωδίαν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Τό, Πιστεύω, σημαίνει τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ ἄλλων τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν. οἱ εὐχαῖς οἱ μυστικαῖς μετὰ τό, πιστεύω, σημαίνουσι τὰ κρυφὰ συμβούλια τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. Ἡ προοιμιακὴ εὐχὴ ὁποῦ ψάλλεται μεγαλοφώνως, καὶ τελειώνει εἰς τό, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, σημαίνει πῶς ἐμπῆκεν ὁ Χριστὸς μὲ δόξαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν ἡμέραν τῶν βαΐων. Οἱ μυστικαῖς εὐχαῖς ὁποῦ ἀκολουθοῦσι, σημαίνουσι τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὕψωσις τοῦ ἁγίου ἄρτου, σημαίνει τὴν ὕψωσιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν σταυρόν. τὸ Πάτερ ἡμῶν, σημαίνει τὴν προσευχὴν τοῦ Χριστοῦ ὁποῦ ἔκαμε κρεμάμενος εἰς τὸν σταυρόν. Ὁ μερισμὸς τοῦ ἁγίου ἄρτου, σημαίνει

τὸ

τὸ κέντημα τῆς λόγχης. τὸ, Ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, σημαίνει τὸν θρῆνον τῶν γυναικῶν εἰς τὴν ἀποκαθήλωσιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ κοινωνία τοῦ ἱερέως, σημαίνει τὸν ἐνταφιασμόν. Ἡ μετὰ τὴν κοινωνίαν εὐχὴ, ὅπου ψάλλεται μὲ χαρὰν, σημαίνει τὴν ἀνάστασιν. τὸ, ἀπέλθετε, ἤδη τετέλεσται, σημαίνει τὴν ἀνάληψιν. Ἡ εὐλογία τοῦ ἱερέως, σημαίνει τὴν ἔλευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸ τέλος τῆς λειτουργίας, σημαίνει τὸ κήρυγμα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅτε γεμάτοι ἀπὸ Πνεῦμα ἅγιον ἤρχισαν νὰ κηρύσσουν τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κηρύσσοντας ἔδωκαν ἀρχὴν τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν.

Περὶ μετανοίας.

Μ. Ἀκολουθεῖ τὸ τέταρτον μυστήριον, τὸ ὁποῖον κράζεται μετάνοια. ἐξήγησαί μου, τί πρᾶγμα εἶναι τοῦτο τὸ μυστήριον;

Δ. Ἡ μετάνοια σημαίνει τρία πράγματα. πρῶτον σημαίνει μίαν ἀρετὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος μεταγινώσκει, ὅτι ἡμάρτησεν. καὶ τὸ ἐναντίον ταύτης τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ἀμετανοησία, ἤγουν νὰ μὴ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ, ἀλλὰ νὰ στέκεται εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

δεύ-

δεύτερον, μετάνοιαν κράζομεν τὴν παίδευσιν καὶ τὴν θλίψιν ὁποῦ λαμβάνει θεληματικῶς ὁ ἄνθρωπος διὰ κανόνα τῶν πταισμάτων του, ἔτζι λέγομεν, ὅτι ὁ δεῖνα κάμνει μεγάλην μετάνοιαν, διατὶ νηστεύει περισσὰ καὶ πάσχει ἄλλαις σκληραγωγίαις. τρίτον, μετάνοια σημαίνει ἕνα μυστήριον νομοθετημένον ἀπὸ τὸν Χριστὸν διὰ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ γίνονται μετὰ τὸ βάπτισμα, διὰ ταῖς ὁποίαις ὁ ἄνθρωπος χάνει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ μετανοῶντας ἐπιθυμᾷ νὰ τὴν ξανακερδαίσῃ.

M. Εἰς τὶ πρᾶγμα στέκει ἡ δύναμις τούτου τοῦ μυστηρίου;

Δ. Εἰς δύο πράγματα, εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ τὴν συγχώρησιν τοῦ πνευματικοῦ. διότι ὁ Χριστὸς ἄφηκε τοὺς ἱερεῖς νὰ κρίνουσι ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνονται μετὰ τὸ βάπτισμα. καὶ θέλει, ὅτι νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ ταῖς λύουσιν ἀπὸ μέρος του, μόνον νὰ ταῖς ἐξομολογᾶται ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ νὰ εὑρίσκεται ἑτοιμασμένος καθὼς πρέπει. τὸ λοιπὸν εἰς τοῦτο στέκει τὸ μυστήριον, ὅτι καθὼς ὁ ἁμαρτωλὸς μὲ τὸ στόμα ἐξομολογεῖται τὰ κρίματά του, καὶ ὁ ἱερεὺς προφέρει καὶ αὐτὸς μὲ τὸ στόμα τὴν συγχώρησιν, ἔτζι ὁ

Θεὸς

Θεὸς ἔσωθεν διὰ μέσου τοῦ λόγου τοῦ πνευ-
ματικοῦ λύει τὴν ψυχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὰ
δεσμὰ τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ τὴν ἐκρατοῦσαν
δεμένην· καὶ τῆς μεταδίδει τὴν χάριν του,
καὶ τὴν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸ χρέος ὁποῦ
εἶχε νὰ κρημνισθῇ εἰς τὸν ᾅδην.

M. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ λάβῃ
τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα. συν-
τριβή, ἐξομολόγησις, καὶ ὁ κανόνας. τὰ ὁ-
ποῖα εἶναι τὰ τρία μέρη τῆς μετανοίας.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ συντριβή;

Δ. Οτι ἡ σκληρὰ καρδία τοῦ ἁμαρτωλοῦ νὰ
ἁπαλωίῃ, καὶ εἰς κάποιον τρόπον νὰ τζα-
κιωθῇ μὲ τὸν πόνον, ὅτι ἔπταισε τοῦ Θεοῦ. μερι-
κῶς περιέχει δύο πράγματα ἡ συντριβή,
καὶ τὸ ἕνα δὲν στέκει δίχως τὸ ἄλλο. πρῶτον,
ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ γρικᾷ πόνον ἀληθινὸν διὰ
τὰ κρίματα ὁποῦ ἔκαμε μετὰ τὸ βάπτισμα.
καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσῃ καλὰ
καὶ νὰ στοχασθῇ ὅλαις του ταῖς πράξες καὶ τὰ
ἔργα, καὶ νὰ τοῦ πονέσῃ πῶς δὲν τὰ ἔκαμε κατὰ
τὸν ἅγιον νόμον τοῦ Θεοῦ. δεύτερον, νὰ ἔχῃ
καμωμένην εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ἁμαρτω-
λὸς μίαν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴν ἁ-

μαρ-

ἁμαρτάνῃ πλέον.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἐξομολόγησις;

Δ. Οτι ὄχι μόνον ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔχῃ τὴν συντριβὴν, ἀλλὰ νὰ ὑπάγῃ ἀκόμη νὰ πίσῃ εἰς τὰ πόδια τοῦ πνευματικοῦ, καθὼς ἔπεσεν ἡ Μαγδαληνὴ εἰς τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ἐξομολογηθῇ, τὰ κρίματά του μὲ ἀλήθειαν, μὴ βγάνοντας ἢ λησμονῶντας τίποτε, μηδὲ σμίγοντας κανένα ψέμα, ἀλλὰ μὲ ἁπλότητα, δίχως νὰ ῥίπτῃ τὰ πταισίματά του εἰς τοὺς ἄλλους, ἢ νὰ πολυλογᾷ. μόνον λέγοντάς τα ὅλα ἀκέραια, καὶ δὲν ἀφήνοντας τίποτε ἀπὸ ἐντροπήν. καὶ λέγοντας πόσαις φοραῖς ἔπεσεν εἰς πᾶσα κρίμα. καὶ ἐξομολογῶντας ἀκόμη τὰς βαρυτέρας περιστάσεις, εἰς ὅσον ἠμπορεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ, ἤγουν τὸν τόπον, τὸν τρόπον, τὸν καιρὸν, τὸν σκοπὸν. καὶ τὰ ὅμοια. καὶ λέγοντας τὰ ἁμαρτήματά του μὲ πικρίαν τῆς καρδίας καὶ μὲ ταπείνωσιν, ὄχι ὡσὰν νὰ διηγᾶται μίαν ἱστορίαν, ἀλλὰ ὡσὰν πράγματα ἐντροπῆς, καὶ ἀνάξια ἑνὸς χριστιανοῦ, καὶ ζητῶντας ταπεινὰ τὴν συγχώρησιν.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ κανόνας;

Δ. Οτι

Δ. Ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔχῃ ὄρεξιν νὰ κάμῃ τὴν μετάνοιαν, καὶ νὰ δεχθῇ μετὰ χαρᾶς ἐκεῖνο τὸ ἐπιτίμιον ὁποῦ τοῦ δίδει ὁ πνευματικός, καὶ νὰ τὸ κάμῃ τὸ γλιγωρώτερον. λογιάζοντας, ὅτι ὁ Θεός, τοῦ κάμνει μεγάλην χάριν συμπαθῶντας του τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ θέλοντας ἀπ' ἐκεῖνον μίαν πρόσκαιρον παίδευσιν, πολλὰ μικρότεραν ἀπὸ ἐκείνην ὁποῦ τὴν ἐγγίζει διὰ τὴν ἁμαρτίαις του.

Μ. Εἰπέ μου τώρα, ποῖον καρπὸν φέρει τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Τέσσαρες πολλὰ μεγάλους καρπούς. ὁ πρῶτος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ εἴπαμεν, ὅτι ὁ θεὸς μᾶς συγχωρᾷ τὰ κρίματα, ὁποῦ ἔχομεν καμωμένα μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ μᾶς ἀλλάσσει τὴν αἰώνιον κόλασιν εἰς μίαν πρόσκαιρον παίδευσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάβωμεν εἰς τούτην τὴν ζωήν, ἢ εἰς τὸν τόπον τοῦ καθάρσεως. δεύτερος καρπὸς εἶναι, ὅτι μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον ξανακερδαίνομεν ἐκεῖνα τὰ καλὰ ἔργα, ὁποῦ εἴχαμεν καμωμένα εὑρισκόμενοι εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, καὶ ὕστερον τὰ ἐχάσαμεν ἁμαρταίνοντας. ὁ τρίτος εἶναι, ὅτι ἂν ἴσως καὶ ἔχωμεν κανένα ἀφορισμόν, τοῦτο τὸ μυστήριον μᾶς τὸν λύει. διατὶ ἔχεις νὰ ἠ-

ξεύ-

ξεύρῃς ὅτι ὁ ἀφορισμὸς εἶναι μία βαρυτά-
τη τιμωρία, ἡ ὁποία μᾶς χωρίζει καὶ στερίζει
ἀπὸ τὰς προσευχὰς τῆς ἐκκλησίας, κάμνει νὰ
μὴν ἐμποροῦμεν νὰ λάβωμεν κανένα μυστή-
ριον, νὰ μὴν ἔχωμεν ἀναστροφὴν μὲ τοὺς χρι-
στιανοὺς, καὶ νὰ μὴν ἔχωμεν ταφὴν εἰς τόπον ἁ-
γιασμένον. λοιπὸν ἀπὸ τόσον φοβερὸν ἐπι-
τίμιον μᾶς ἐλευθερώνει τὸ μυστήριον τῆς ἐξο-
μολογήσεως κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ὁποῦ ἔχουσι
οἱ πνευματικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς. καλὰ καὶ
ἡ λύσις τοῦ ἀφορισμοῦ ἐμπορεῖ νὰ δοθῇ καὶ
ἔξω ἀπὸ τὸ μυστήριον, καὶ ἀπὸ τὸν προεστῶ-
τα, ἂν δὲν εἶναι ἱερεύς. ὁ τέταρτος καὶ ὕστερος
καρπὸς εἶναι, ὅτι ἐμποροῦμεν νὰ λάβωμεν τὰ
συγχωρητικὰ, μάλιστα ἐκεῖνα ὁποῦ δίδου-
σι συχνὰ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ρώμης.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ συγχωρητικόν;

Δ. Συγχωρητικὸν εἶναι μία δωρεὰ καὶ χάρι-
σμα ὁποῦ κάμνει ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν διὰ
μέσου τοῦ ἐπιτηρητοῦ του, συγχωρῶντας τὸν
πρόσκαιρον κανόνα, ἢ ὅλον, ἢ μέρος, τὸν
ὁποῖον ἐχρεωστοῦσαν νὰ κάμουν διὰ τὰ σφάλ-
ματά τους εἰς τούτην τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὸν
τόπον τῆς καθάρσεως.

Μ. Διὰ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ συγχωρητικὸν,

τὸ

τί εἶναι ἀναγκαῖον;

Δ. Νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἂν εὑρίσκεται εἰς κρίματα, νὰ τὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ νὰ κάμῃ ὅ,τι ὁρίζει ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ συγχωρητικόν.

Μ. Πόσον συχνὰ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξομολογῆται τινάς.

Δ. Ἡ ἐκκλησία ὁρίζει νὰ ἐξομολογῆται καθένας τὸ ὀλιγώτερον μίαν φορὰν τὸν χρόνον. ὅμως ἀναγκαῖον εἶναι ἀκόμη νὰ ἐξομολογῆται τινὰς πᾶσαν φορὰν ὁποῦ θέλει νὰ κοινωνήσῃ, ἂν τοῦ φαίνεται νὰ ἔχῃ τίποτε κρίμα θανάσιμον. ὁμοίως ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἢ βάλλεται νὰ κάμῃ τίποτε ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον τρέχει κίνδυνος θανάτου. ἔξω ἀπὸ τοῦτα καλὸν καὶ θεάρεστον εἶναι νὰ ἐξομολογῆται τινὰς συχνὰ, καὶ νὰ κρατῇ τὴν συνείδησίν του καθαρὰν μάλιστα ὅτι ὅποιος δὲν ἐξομολογεῖται συχνὰ, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἐμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ὡσὰν πρέπει.

Μ. Λείπει ἀκόμη νὰ σὲ ἐρωτήσω, ποῖα εἶναι τὰ ἀναγκαῖα καλὰ καὶ θεάρεστα ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα πληρώνομεν τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν;

Δ. Ὅλα ἀναφέρονται εἰς τρία, ἤγουν εἰς τὴν προσ-

N σευχὴν

προσευχὴν εἰς τὴν νηστείαν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, καθὼς τὸ ἐδίδαξε τοῦ Τωβίτ, ὁ ἄγγελος Ραφαήλ. Ἡ αἰτία εἶναι, διατὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχὴν καὶ κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω καλά. ὅθεν μὲ τὴν προσευχὴν προσφέρει τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν νηστείαν ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κορμίου, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὰ ἔξω καλά. καὶ μὲ τὴν προσευχὴν γροικοῦνται τὰ ἔργα τῆς εὐλαβείας, ν' ἀκούσῃ τινὰς λειτουργίαν, ὄρθρον, ἑσπερινὸν, νὰ διαβάσῃ ψαλμοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια. μὲ τὴν νηστείαν γροικοῦνται ὅλαις οἱ κακοπαθείαις τοῦ σώματος, λόγου χάριν νὰ φορῇ τινὰς τρίχινον σάκκον, νὰ δέρνεται, νὰ κοιμᾶται εἰς τὴν γῆν, νὰ ξενιτεύῃ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλα παρόμοια. μὲ τὴν ἐλεημοσύνην γροικᾶται πᾶσα ἄλλη φιλανθρωπία καὶ δούλευσις, ὁποῦ κάμνει τινὰς τοῦ πλησίον του διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

M. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ νηστεύσῃ τινὰς καλά;

Δ. Εἶναι ἀναγκαῖα τρία. νὰ φάγῃ μίαν φορὰν μόνον τὴν ἡμέραν. καὶ τοῦτο πρὸς τὸ μεσημέρι, καὶ ὅσον πλέον ἀργεῖ, τόσον εἶναι

καλ-

καλλίτερον. καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας, τυρὸν, ὠὰ, καὶ ἄλλα γαλατερά.

Μ. Εἶναι καλλίτερον νὰ λάβῃ τινὰς τὸν κανόνα τοῦ κάμνοντας τοῦτα τὰ ἔργα, ἢ νὰ λάβῃ τὸ συγχωρητικόν;

Δ. Καλλίτερον εἶναι νὰ κάμῃ τὸν κανόνα. διατὶ μὲ τὸ συγχωρητικὸν πληρώνει μόνον τὸ χρέος τοῦ κανόνος, καὶ μὲ τοῦτα τὰ ἔργα πληρώνει τὸ χρέος καὶ, αὐτάμα κάμνει τὴν ἀγαθοεργίαν, καὶ γίνεται ἄξιος νὰ λάβῃ μισθὸν εἰς τὸν οὐρανόν. ὅμως τὸ καλλίτερον ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ δουλεύεται τινὰς κάθε πρᾶγμα εἰς σωτηρίαν του, κάμνοντας τὸν κανόνα ὅσον εἶναι δυνατὸν, καὶ λαμβάνοντας ἀκόμη καὶ τὰ συγχωρητικά.

Περὶ τοῦ Εὐχελαίου.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι τὸ εὐχέλαιον;

Δ. Τὸ Εὐχέλαιον εἶναι ἕνα μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἐνομοθέτησεν ὁ Χριστὸς διὰ τοὺς ἀῤῥώστους. καὶ γίνεται ἀλείφοντας τὸν ἄῤῥωστον μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον, λέγοντας του κάποιαις εὐχαῖς. Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία κράζει τοῦτο τὸ μυστήριον

ριον ἐσχάτην ἄλειψιν, διατὶ ἀλείφεται ὁ ἄρ-
ρωστος μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον λέγοντας ὁ ἱερεὺς
κάποιαις εὐχαῖς, καὶ ὅτι τούτη εἶναι ἡ ὑστερνὴ ἄ-
λειψις μέσα εἰς ὅλα τὰ ἀλείμματα τῶν μυστη-
ρίων τῆς ἐκκλησίας. διατὶ ἡ πρώτη δίδεται
εἰς τὸ βάπτισμα, ἡ δευτέρα εἰς τὸ χρισο-
μύρισμα, ἡ τρίτη εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἡ ὑστερνὴ
εἰς τὴν ἀῤῥωστίαν. λέγεται ἀκόμη ὑστερνὴ
διατὶ δίδεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς.

Μ. Τὶ ἐνεργᾷ τοῦτο τὸ μυστήριον.

Δ. Τρία καλά. πρῶτον, λειώνει ταῖς ἁμαρ-
τίαις, οἱ ὁποίαις καμίαν φορὰν μένουσι μετὰ
τὰ ἄλλα μυστήρια. ἤγουν ἐκείναις ὁποῦ ἐλη-
σμόνησεν, ἢ δὲν γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος, καὶ
ἂν ταῖς ἐγνώριζεν ἢ νὰ ταῖς ἐνθυμᾶται, μετὰ
χαρᾶς ἤθελεν μετανοήσει, καὶ ἤθελε τὰς ἐξο-
μολογηθῆ. δεύτερον, δίδει χαρὰν τοῦ ἀρ-
ρώστου, καὶ τὸν δυναμώνει εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν
ὁποῦ εὑρίσκεται βαρεμένος ἀπὸ τὴν ἀῤῥωστίαν
καὶ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου. τρίτον,
χαρίζει ὑγείαν τοῦ σώματος, ἂν τοῦτο εἶναι ὠ-
φέλιμον διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ ἀῤῥώ-
στου. καὶ ταῦτα τὰ τρία καλὰ σημαίνει τὸ λά-
δι ὁποῦ μεταχειρίζεται ὁ ἱερεὺς εἰς τοῦτο
τὸ μυστήριον. διατὶ τὸ λάδι δίδει στερεό-

τητα

ἔπιτα, αἰαψυχὴν, καὶ ὑγείαν.

M. Ποῖος εἶναι ὁ καιρὸς νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυ-
στήριον τοῦτο;

Δ. Εἰς τοῦτο κάμνουσι μεγάλο σφάλμα πολ-
λοὶ ὅσοι δὲν θέλουσι τοῦτο τὸ μυστήριον, πα-
ρὰ ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νὰ ξεψυχίσουν. ὁ
ἀληθινὸς καιρὸς νὰ τὸ λάβῃ τινὰς εἶναι, ὅταν
κρίνουσιν οἱ ἰατροὶ, ὅτι στέκει εἰς κίνδυνον ὁ
ἄῤῥωστος, καὶ δὲν φαίνεται ὅτι νὰ σώνουσι τὰ
ἰατρικὰ νὰ δώσουν τὴν ὑγείαν, ὅθεν τότε
προσφεύγει τινὰς εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.
ἔτζι συμβαίνει ὅτι ὁ ἄῤῥωστος νὰ λαμβά-
νει τὴν ὑγείαν μὲ τὸ ἅγιον εὐχέλαιον. διὰ
τοῦτο ὅταν δὲν εἶναι κίνδυνος θανάτου, δὲν
πρέπει νὰ δίδεται τοῦτο τὸ μυστήριον. οὐδὲ
πάλιν πρέπει νὰ καρτερῇ τόσον τινὰς, ὅτι
νὰ μὴν εἶναι ὅλως ἐλπίδα. καὶ τούτη εἶναι ἡ
ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ μυστήριον τοῦτο
δὲν δίδεται τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ θανατώ-
νει ἡ δικαιοσύνη, διατὶ ἐκεῖνοι οὔτε εἶναι
ἄῤῥωστοι, οὔτε ἔχουσιν ἐλπίδα ζωῆς.

Περὶ τῆς ἱερωσύνης.

M. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἱερωσύνη;

Δ. Εἶναι ἕνα μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον λαμβά-

νει τινὰς ἐξουσίαν καὶ δύναμιν νὰ ἱερουργῇ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ μεταδίδῃ τοῦ λαοῦ τὰ ἐπίλοιπα μυστήρια, ἢ νὰ ὑπηρετᾷ μὲ διακονίαν ἰδικὴν καὶ δούλωσιν ἐκείνους ὁποῦ ἐλάβασι τέτοιαν ἐξουσίαν. καὶ τοῦτο τὸ μυστήριον ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ κράζει τάξιν, διατὶ ἔχει διαφόρους βαθμοὺς ὑπαλλήλους, οἷον λέγω, ἱερέων, διακόνων καὶ ἄλλων κατωτέρων. ὅμως περὶ τούτου δὲν κάμνει χρεία νὰ εἰποῦμεν ἄλλο, διατὶ τὸ μυστήριον τοῦτο δὲν ἐγγίζει παρὰ μόνον ἀνθρώπων σοφίας καὶ ἡλικίας, οἱ ὁποῖοι δὲν χρειάζονται νὰ μάθουσι τὴν διδασκαλίαν, ἐπειδὴ τὸ ἔργον τους εἶναι νὰ διδάσκουσιν ἄλλους.

Περὶ τοῦ γάμου.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ γάμου;

Δ. Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι ἡ σύζευξις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. ἡ ὁποία σύζευξις σημαίνει τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐκκλησίαν διὰ μέσου τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ψυχὴν διὰ μέσου τῆς χάριτος.

Μ. Τί ἐνεργᾷ τοῦτο τὸ μυστήριον;

Δ. Πρῶτον δίδει χάριν διὰ νὰ φέρεται καλὰ ὁ ἄνδρας μὲ τὴν γυναῖκα, καὶ νὰ ἀγαπῶνται πνευματικά, καθὼς ὁ Χριστὸς ἀγαπᾷ τὴν ἐκ-

κλη-

κλησίαν, καὶ καθὼς ὁ Θεὸς, ἀγαπᾷ τὴν χριστιανικὴν καὶ ἁγίαν ψυχήν. δεύτερον, δίδει χάριν διὰ νὰ ἠξεύρῃ καὶ νὰ θέλῃ ὁ γονεὺς νὰ τρέφῃ τὰ παιδία του εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. τρίτον ἐνεργᾷ μίαν σύνδεσιν τόσον σφικτὴν ἀναμέσον εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, ὁποῦ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς κανένα τρόπον νὰ λυθῇ, καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῇ ἡ σύνδεσις ὁποῦ εἶναι ἀναμέσον εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ἀπὸ τοῦτο γεννᾶται, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ δώσῃ θέλημα ν᾽ ἀφήσῃ ὁ ἄνδρας τὴν πρώτην γυναῖκα, καὶ νὰ πάρῃ ἄλλην. οὔτε ἡ γυναῖκα ν᾽ ἀφήσῃ τὸν πρῶτον ἄνδρα, καὶ νὰ λάβῃ ἄλλον.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ γενῇ ὁ γάμος;

Δ. Τρία πράγματα. πρῶτον, νὰ εἶναι ἐπιτήδειοι, ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι νὰ συντροφιασθοῦσιν, ἤγουν νὰ ἔχουσι τοὺς χρόνους τῆς ἡλικίας. νὰ μὴν εἶναι συγγενεῖς ἀπὸ τὸν ἕβδομον βαθμὸν καὶ ἐπάνω, καὶ κατὰ τὸ μέτρημα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν τέταρτον καὶ ἐπάνω. καὶ ἤξευρε, ὅτι ἡ δυτικὴ ἐκκλησία μετρᾷ τοὺς βαθμοὺς ἀνὰ δύο πρόσωπα, τόσον ὅτι ὁ τέταρτος τῶν δυτικῶν εἶναι ὄγδοος βαθμὸς τῶν ἀνατολικῶν. νὰ μὴν

ἔχουσι καμωμένον τοῦ Θεοῦ τάξιμον, ἤγουν παρ-
μένον τὸ ζυγὸν τῆς παρθενίας, καὶ παρομοίου
πράγματος. δεύτερον, ὅταν γίνεται ἡ σύμ-
βασις τοῦ γάμου, νὰ εὑρίσκωνται μάρτυρες, καὶ
μερικὰ ὁ ἐνορίτης. τρίτον, ὅτι καὶ τὸ ἕνα καὶ
τὸ ἄλλο μέρος νὰ δίδουσι τὸ θέλημά τους
ἐλεύθερα, καὶ ὄχι ἀναγκασμένο. ἀπὸ καινέ-
να φόβον μεγάλον. καὶ τοῦτο τὸ θέλημα νὰ
φανερώνεται μὲ λόγον, ἢ μὲ ἄλλο σημεῖον
ὁποῦ νὰ ἀξίζῃ τόσον. ἀπὸ τοῦτα τὰ τρία πράγ-
ματα ἂν λείψῃ ἕνα δὲν ἀξίζῃ ὁ γάμος.

Μ. Ποῖον εἶναι καλλίτερον νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυ-
στήριον τοῦ γάμου, ἢ νὰ φυλάξῃ παρθενίαν;

Δ. Ὁ ἅγιος Παῦλος μᾶς ἐξεδιάλυνε τοῦτο τὸ
ζήτημα, γράφοντας, ὅτι ὅποιος λαμβάνει τὸν
γάμον, κάμνει καλά. καὶ ὅποιος ἀπέχε-
ται ἀπὸ τὸν γάμον διὰ νὰ παρθενεύῃ, κάμνει
καλλίτερα. ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διατί ὁ γάμος
εἶναι πρᾶγμα ἀνθρώπινον, καὶ ἡ παρθενία
ἀγγελικόν. ὁ γάμος εἶναι κατὰ φύσιν. καὶ ἡ παρ-
θενία ὑπὲρ τὴν φύσιν. καὶ ὄχι μόνον ἡ παρθε-
νία, ἀλλὰ καὶ ἡ χηρεία εἶναι καλλίτερη ἀπὸ τὸν
γάμον. ὅθεν λέγοντας ὁ Χριστὸς εἰς μίαν πα-
ραβολὴν, ὅτι ὁ καλὸς σπόρος εἰς ἕνα χωρά-
φι ἔκαμε καρπὸν τριακοστὸν, εἰς ἄλλο ἐξη-

κοστὸν

κοσὶν, καὶ εἰς ἄλλο ἑκατὸν, οἱ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας ἐξήγησαν, ὅτι ὁ καρπὸς τὰ τριάκοντα εἶναι τοῦ γάμου, τὰ ἑξήκοντα τῆς χηρείας, καὶ τὰ ἑκατὸν τῆς παρθενίας.

Περὶ τῶν ἀρετῶν καθόλου.

Μ. Ἐδίδαξές με τὰ πρῶτα τέσσαρα μέρη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω ἂν λείπεται τίποτε ἄλλο νὰ ἀκούσω.

Δ. Τὰ τέσσαρα ἐκεῖνα ὅπου σὲ ἐδίδαξα, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὰ ἠξεύρῃ ὁ χριστιανός. ὅμως εἶναι καὶ κάποια ἄλλα πράγματα ὠφελιμώτατα πρὸς τὸ τέλος ὅπου ζητοῦμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἤγουν οἱ ἀρεταῖς καὶ οἱ κακίαις, τὰ καλὰ ἔργα καὶ οἱ ἁμαρτίαις. διατὶ καλὰ καὶ νὰ ἐμιλήσαμεν διὰ τοῦτα συγκεχυμένως, ἐξηγῶντας τὸ σύμβολον καὶ τὰς ἐντολαῖς, ὅμως πολλὰ ὠφέλιμον θέλει ἦσται νὰ μιλήσωμεν μερικὰ καὶ καθάρια.

Μ. Εἰπέ μου τὸ λοιπὸν, τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετή;

Δ. Ἡ ἀρετὴ εἶναι μία ποιότης, ὅπου δέχεται ἡ ψυχὴ, μὲ τὴν ὁποίαν γίνεται ὁ ἄνθρωπος καλός. καὶ καθὼς ἡ ἐπιστήμη κάμνει τὸν ἄν-

θρωπον

θρωπον νὰ εἶναι καλὸς φιλόσοφος, καὶ ἡ τέχνη νὰ εἶναι καλὸς τεχνίτης, ἔτζι καὶ ἡ ἀρετὴ τὸν κάμνει νὰ εἶναι καλὸς ἄθρωπος. καὶ κάμνει ἀκόμη ὅτι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐργάζεται τὸ καλὸν μὲ εὐκολίαν, ἐντιμότητα, καὶ τερπνότητα. ὅθεν ὅποιος δὲν ἔχει τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, καλὰ καὶ νὰ ἐμπορῆ καμίαν φορὰν νὰ κάμη τὸ καλὸν, ὅμως δὲν θέλει τὸ κάμει παρὰ μὲ δυσκολίαν, καὶ χωρὶς τερπνότητα. καὶ διὰ νὰ σοῦ δώσω κάποιον παράδειγμα. ἡ ἀρετὴ εἶναι ὅμοια τῆς τέχνης καὶ τῆς πράξεως. βλέπεις ὅτι ἕνας ὁποῦ ἔχει τὴν τέχνην καὶ τὴν πρᾶξιν νὰ κρούη τὴν κιθάραν, πῶς κρούει καλὰ καὶ μὲ εὐκολίαν μεγάλην, καλὰ καὶ νὰ μὴ βλέπη ἀκόμη ταῖς χορδαῖς. ἄλλος ὁποῦ δὲν ἔχει τὴν τέχνην ἢ τὴν πρᾶξιν, ἐμπορεῖ νὰ ψηλαφᾶ ταῖς χορδαῖς καὶ νὰ κρούη, ἀμὴ δὲν θέλει τὸ κάμει οὔτε γλίγωρα, οὔτε καλά. ἔτζι λοιπὸν ὅποιος ἔχει τὴν ἀρετὴν, λόγου χάριν τῆς σωφροσύνης, μὲ πολλὴν εὐκολίαν καὶ χαρὰν νηστεύει, ὅταν κάμνη χρεία, καὶ νηστεύει τέλεια καρτερῶντας τὴν διατεταγμένην ὥραν, καὶ τρώγοντας φαγητὰ τῆς τεσσαρακοστῆς, καὶ μίαν φορὰν μόνον. ἐξ ἐναντίας ὅποιος δὲν ἔχει τούτην τὴν ἀρετὴν ἢ τὸ χειρότερον εἶναι λαίμαργος, τοῦ φαίνεται

ἕνας

ἕνας θιάτζος νὰ τῆς δώσῃ. καὶ ἂν τῆς δώσῃ, δὲν ἐμπορεῖ νὰ καρτερέσῃ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ τὸ βράδι δὲν πίνει μίαν φορὰν κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ θέλει νὰ κάμῃ ὡσὰν ἕνα δειλινὸν τόσον πολὺ, ὁποῦ παρ' ὀλίγον εἶναι δεῖπνος.

Μ. Πόσαις εἶναι οἱ ἀρεταῖς

Δ. Εἶναι πολλαῖς. ὅμως οἱ πρώταις, εἰς ταῖς ὁποίαις ἀναφέρονται ὅλαις οἱ ἄλλαις, εἶναι ἑπτὰ, ἤγουν τρεῖς θεολογικαὶ, πίστις, ἐλπὶς, καὶ ἀγάπη. καὶ τέσσαρες ἠθικαὶ, φρόνησις, δικαιοσύνη, ἀνδρία, καὶ σωφροσύνη. κατὰ τοῦτον τὸν ἀριθμὸν εἶναι ἀκόμη ἑπτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ οἱ μακαρισμοὶ τοῦ εὐαγγελίου. οἱ ὁποῖοι μᾶς ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν τελειότητα τῆς χριστιανικῆς πολιτείας. εἶναι ἀκόμη ἑπτὰ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, τὰ σωματικὰ καὶ ἑπτὰ τὰ πνευματικά. καὶ εἰς ὅλα τοῦτα θέλω νὰ σοῦ δώσω εἴδησιν μὲ βραχυλογίαν.

Περὶ τῶν θεολογικῶν ἀρετῶν.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ πίστις;

Δ. Εἶναι ἡ πρώτη τῶν θεολογικῶν ἀρετῶν, οἱ ὁποίαις ἀποβλέπουσι πρὸς τὸν Θεόν. καὶ τὸ ἴδιον ἔργον τῆς πίστεως εἶναι νὰ φωτίζῃ τὸν νοῦν,

καὶ

καὶ νὰ τὸν ὑψώνῃ διὰ νὰ πιστεύῃ βέβαια ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ μᾶς φανερώνει ὁ Θεὸς διὰ μέσου τῆς ἐκκλησίας, καλὰ καὶ νὰ εἶναι πρᾶγμα δύσκολον, καὶ νὰ ὑπερβαίνει τὸν φυσικὸν λογαριασμόν.

Μ. Ποία εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ πιστεύωμεν μὲ τόσην βεβαιοσύνην τὰ πράγματα τῆς πίστεως;

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διατὶ ἡ πίστις εἶναι θεμελιωμένη εἰς τὴν ἀπλανῆ ἀλήθειαν. ἐπειδὴ ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς προβάλλει ἡ πίστις, εἶναι παραδομένον ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὅθεν ἀδύνατον εἶναι νὰ εὑρίσκεται ψέμα εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Θεός. τὸ λοιπὸν ὅταν ἡ πίστις μᾶς προβάλλῃ τίποτε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐναντίον τοῦ λογαριασμοῦ, λόγου χάριν, ὅτι μία παρθένος νὰ ἐγέννησε, πρέπει νὰ νοήσωμεν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀχαμνὸς, καὶ εὔκολα ἐμπορεῖ νὰ πλανεθῇ. ἀμὴ ὁ Θεὸς οὔτε ἐμπορεῖ νὰ πλανεθῇ οὔτε νὰ πλανέσῃ.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πιστεύῃ τινὰς μὲ τούτην τὴν ἀρετὴν τῆς πίστεως;

Δ. Ἀναγκαῖον εἶναι νὰ πιστεύῃ ἕνα πρὸς ἕνα ὅλα

τὰ

τὰ ἄρθρα τοῦ συμβόλου, τὰ ὁποῖα ἐξηγήσαμεν παραπάνω. καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ ἄρθρα, ὁποῦ ἑορτάζει ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. ὠσὰν εἶναι ἡ σάρκωσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ γέννησις, τὸ πάθος, ἡ ἀνάστασις, ἡ ἀνάληψις, ἡ πεντηκοστή, καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας τριάδος. ἔξω ἀπὸ τοῦτα πρέπει νὰ εἶναι καθένας ἕτοιμος νὰ πιστεύῃ ὅ,τι τὴν ἐξηγᾷ ἡ ἐκκλησία, καὶ νὰ μὴν δείχνῃ ἐξωτερικὸν σημεῖον ἀπιστίας, λόγου χάριν νὰ φορῇ ἔνδυμα τούρκικον, ἢ ἑβραϊκόν. νὰ τρώγῃ κρέας τὴν παρασκευὴν, καθὼς κάμνουσιν οἱ αἱρετικοί, καὶ ἄλλα παρόμοια. διατὶ εἶναι ἀναγκαῖον ὄχι μόνον μὲ τὴν καρδίαν καὶ μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα νὰ ὁμολογῇ τινὰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν, καὶ νὰ δείχνῃ ὅτι λείπει μακρὰ ἀπὸ πᾶσαν θρησκείαν ἐναντίαν τῆς ἐκκλησίας.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐλπίς;

Δ. Εἶναι ἡ δευτέρα θεολογικὴ ἀρετή, διατὶ καὶ αὐτὴ ἀποβλέπει πρὸς τὸν Θεόν. ἐπειδὴ καὶ καθὼς μὲ τὴν πίστιν πιστεύομεν τοῦ Θεοῦ, ἔτζι μὲ τὴν ἐλπίδα ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεόν.

Μ. Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τῆς ἐλπίδος;

Δ. Εἶναι νὰ ὑψώνῃ τὴν θέλησίν μας εἰς τὸ νὰ

ἐλπί-

ἐλπίζει τὴν αἰώνιον μακαριότητα. καὶ διατὶ
τοῦτο εἶναι ἕνα καλὸν τόσον ὑψηλὸν, ὁποῦ
δύναμις ἀνθρωπίνη δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ
ἐκζητήσῃ, διὰ τοῦτο μᾶς χαρίζει ὁ Θεὸς
τούτην τὴν ὑπὲρ φύσιν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἔχω-
μεν θάῤῥος μὲ ταύτην, ὅτι ἐμποροῦμεν νὰ
σώτωμεν εἰς καλὸν τόσον μεγάλον.

M. Ποῦ θεμελιώνεται, καὶ εἰς τί πρᾶγμα στη-
ρίζεται τούτη ἡ ἐλπίδα;

Δ. Θεμελιώνεται καὶ στηρίζεται εἰς τὴν ἄμετρον
ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. καὶ
ἔχομεν σημάδια τούτης τῆς φιλανθρωπίας
βεβαιότατα. ἐπειδὴ μᾶς ἔδωκε τὸν ἴδιόν του
Υἱὸν, καὶ διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ του ἔκαμε καὶ ἡ-
μᾶς υἱούς του κατὰ χάριν, καὶ μᾶς ἔταξε τὴν
κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἂν κά-
μωμεν τὰ ἔργα μας κατὰ τὸ ἀξίωμα ὁποῦ
ἐλάβαμεν, καὶ μᾶς ἔδωκεν αὐτάμα χάριν
καὶ βοήθειαν ἱκανὴν νὰ κάμωμεν τέτοια ἔργα.

M. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀγάπη;

Δ. Εἶναι ἡ τρίτη θεολογικὴ ἀρετὴ, ἤγουν ἀπο-
βλέπουσα τὸν Θεόν. διατὶ μὲ ταύτην ὑψώνε-
ται ἡ ψυχή μας εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν
ἐπάνω ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα, ὄχι μόνον
ὡσὰν πλάστην καὶ ποιητὴν τῶν φυσικῶν μας
ἀγα-

ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκεῖνον ὁποῦ μᾶς δίδει τὴν χάριν καὶ τὴν μακαριότητα, καλὰ ὁποῦ ὑπερβαίνουσι τὴν φύσιν.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα, ἂν ἡ ἀγάπη ἐξαπλώνεται καὶ εἰς τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

Δ. Ἡ ἀγάπη ἐξαπλώνεται καθολικὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς ὅλα τὰ πράγματα ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεός, μὲ τούτην τὴν διαφορὰν. ὅτι τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν καθ' ἑαυτόν του, ἐπειδὴ εἶναι ἄπειρον ἀγαθόν. ὅλα τ' ἄλλα πράγματα πρέπει νὰ τὰ ἀγαποῦμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. καὶ μερικὰ ἔχομεν νὰ ἀγαποῦμεν τὸν πλησίον μας, ὁποῦ εἶναι πλασμένος εἰς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἤμεσθα καὶ ἡμεῖς. ὅθεν διὰ πλησίον δὲν πρέπει νὰ γρικᾶται μόνον ὁ συγγενής, ἢ ὁ φίλος, ἀλλὰ κάθε ἄνθρωπος, ἂν καλὰ θέλῃ νὰ εἶναι καὶ ἐχθρός μας. διότι κάθε ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡσὰν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὸν ἀγαποῦμεν.

Μ. Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ ἡ ἀγάπη;

Δ. Ἡ μεγαλήτερη ἀπ' ὅλαις. καὶ εἶναι τόσον καλόν, ὅτι ὅποιος τὴν ἔχει, δὲν ἐμπορεῖ νὰ χάσῃ τὴν σωτηρίαν, ἂν δὲν χάσῃ πρῶτα τὴν ἀγάπην. καὶ ὅποιος δὲν τὴν ἔχει, δὲν ἐμπορεῖ

εἰς

εἰς κανένα τρόπον νὰ σωθῇ, καλὰ καὶ νὰ ἔχῃ ὅλαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ.

Περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ φρόνησις;

Δ. Εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ ταῖς ἠθικαῖς τέσσαρες ἔξοχαις ἀρεταῖς, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν βρύσις τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τῶν ἠθικῶν λέγω καὶ ἀνθρωπίνων. διατὶ ἡ φρόνησις κυβερνᾷ τὸν νοῦν, ἡ δικαιοσύνη τὴν θέλησιν, ἡ σωφροσύνη τὴν ὄρεξιν τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἡ ἀνδρεία τὴν ὄρεξιν τῆς ὀργῆς.

Μ. Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τῆς φρονήσεως;

Δ. Εἶναι νὰ δείχνῃ εἰς κάθε πρᾶξιν τὸ τέλος ὁποῦ πρέπει, καὶ τὰ ἐπιτήδεια μέσα, καὶ ὅλαις ταῖς περίστασες, ἤγουν τὸν καιρὸν, τὸν τρόπον, τὸν τόπον, καὶ τὰ ὅμοια, διὰ νὰ γίνεται τὸ ἔργον σωστὸν καὶ τέλειον. καὶ διὰ τοῦτο κράζεται διδάσκαλος τῶν ἄλλων ἀρετῶν. καὶ εἶναι ὡσὰν τὸ ὀμμάτι τοῦ κορμίου, ὡσὰν τὸ ἅλας εἰς τὸ φαγητὸν, καὶ ὡσὰν ὁ ἥλιος εἰς τὸν κόσμον.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τῆς φρονήσεως;

Δ. Ἡ ἀρετὴ πάντα στέκει εἰς τὸ μέσον, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει δύο κακὰ ἐναντία, τὰ ὁποῖα στέκουσιν εἰς ταῖς ἄκραις. μία κακία ἐναντία τῆς φρονήσεως εἶναι ἡ ἀγνωσία, ἤγουν ἡ ἀλογαριασία καὶ ἀβουλία εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν λογαριάζουσι τὶ ἔχουσι νὰ κάμουσι, καὶ ἔτζι δὲν στοχάζονται τὸ ἀληθινὸν τέλος, ἢ δὲν λαμβάνουσι τὰ ἀληθινὰ μέσα. ἡ ἄλλη κακία εἶναι ἡ πονηρία ἢ φρονημάδα τοῦ κόσμου εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μὲ πᾶσαν προθυμίαν λογιάζουσι τὸ τέλος καὶ τὰ μέσα, καὶ ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχουν παρὰ τὸ ἴδιόν τους ὄφελος, διὰ νὰ κερδαίσουν τίποτε καλὸν πρόσκαιρον. καὶ διὰ τοῦτο πάσχουσι μὲ πολυξουρίαις νὰ ἐξαπατήσουν τὸν πλησίον, διὰ νὰ φέρουσι ταῖς δουλείαις ἐκεῖ ὁποῦ θέλουσιν. ὅμως εἰς τὸ τέλος θέλει γνωρισθῇ, ὅτι τέτοιας λογῆς ἄνθρωποι ἦσαν ἀγνωστότατοι, ἐπειδὴ ἔχασαν τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν, ζητῶντας ἕνα μικρότατον.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της;

Δ. Ἡ δικαιοσύνη εἶναι μία ἀρετὴ, ὁποῦ δίδει καθενὸς, τὸ ἐδικόν του καὶ ἔτζι τὸ ἔργον της εἶναι νὰ σάζῃ τὰ πράγματα, καὶ νὰ βάνῃ ἰσομερίαν εἰς τὰ συναλλάγματα τῶν αἰ-

θρώπων. Τὸ ὁποῖον εἶναι θεμέλιον τῆς ἡσυ-
χίας καὶ τῆς εἰρήνης. διατὶ ἂν ἦτον πᾶσα εἷς
εὐχαριστημένος εἰς τὸ ἰδικόν του, καὶ νὰ μὴν
ἐζήτα τὸ ξένον δὲν ἤθελεν ἦσαι ποτὲ μά-
χη οὔτε διαφωνία.

Μ. Ποίαις εἶναι οἱ κακίαις ὁποῦ ἐναντιώνουνται
τῆς δικαιοσύνης;

Δ. Δύο. ἡ μία λέγεται ἀδικία, ἤγουν ὅταν
τινὰς παίρνῃ τὸ ξένον πρᾶγμα, ἢ θέλει εἰς τὸ
συνάλλαγμα νὰ δίδῃ ὀλιγώτερον παρὰ ποῦ
πρέπει, ἢ νὰ παίρνῃ περισσότερον παρὰ ποῦ τοῦ
ἔρχεται. ἡ ἄλλη λέγεται ἀκριβοδικαιοσύνη.
ἤγουν ὅταν θέλῃ τινὰς νὰ φυλάσσῃ τὸ δί-
καιον μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, καὶ νὰ μετρᾷ τὰ
πράγματα ψιλότερα παρὰ ποῦ θέλει ὁ λο-
γαριασμός. διότι πολλαῖς φοραῖς πρέπει
νὰ σμίγῃ τινὰς τὴν εὐσπλαγχνίαν μὲ τὴν
δικαιοσύνην. ὡσὰν λόγου χάριν, ἂν ἕνας πτω-
χὸς δὲν ἔχῃ νὰ πλερώσῃ παρευθὺς ὅλον του
τὸ χρέος δίχως μεγάλην του ζημίαν, ὁ λο-
γαριασμὸς θέλει, καὶ εἶναι πρᾶγμα δίκαιον,
νὰ τοῦ δοθῇ ὀλίγη διορία. καὶ νὰ μὴ θελήσῃ
τινὰς νὰ τὸ δώσῃ, εἶναι πολλὴ σκληρότητα.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνδρεία, καὶ ποῖον εἶναι
τὸ ἔργον της.

Δ. Ἡ ἀνδρεία εἶναι μία ἀρετὴ, ὅπου μᾶς κάμνει ἑτοίμους νὰ νικοῦμεν ὅλαις ταῖς δυσκολίαις, οἱ ὁποίαις ἐμποδίζουσι τὰ καλὰ ἔργα. καὶ ἐξαπλώνεται τὸ ἔργον τῆς ἀνδρείας ἕως τὸν θάνατον ὅταν εἶναι ἀναγκαῖος διὰ δόξαν Θεοῦ, ἢ διὰ νὰ μὴ λείψῃ τινὰς ἀπὸ τὸ χρέος του. ἔτζι ὅλοι οἱ ἅγιοι μάρτυρες ἐνίκησαν τοὺς τυράννους μὲ τούτην τὴν ἀρετήν. ὁμοίως ὅλοι οἱ ἀνδρειωμένοι στρατιώταις, ὅσοι ἐκάμασι μεγάλαις ἀνδραγαθίαις εἰς τοὺς δικαίους πολέμους, μὲ τὴν ἀρετὴν τούτην ἐτιμήθησαν πολλά.

M. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τούτης τῆς ἀρετῆς;

Δ. Ὁ φόβος καὶ ἡ ἀποκοτία. διατὶ ὁ φόβος κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ὑποκλίνῃ πολλὰ εὔκολα, τὸ ὁποῖον γεννᾶται ἀπὸ ὀλίγην ἀνδρείαν. καὶ ἡ ἀποκοτία κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ βάνεται εἰς φανεροὺς κινδύνους, ὅταν δὲν εἶναι χρεία, τὸ ὁποῖον εἰς κάποιον τρόπον εἶναι πλαστὴ ἀνδρεία καὶ δὲν εἶναι ἄξιος ἐπαίνου ἀλλὰ ψόγου. καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀρετὴ, ἀλλὰ κακία.

M. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ σωφροσύνη, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της;

Δ Ἡ σωφροσύνη εἶναι μία ἀρετὴ, ὅπου χαλινώνει ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς, καὶ κάμνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταχειρίζεται τούταις ταῖς ἡδοναῖς μὲ

ἐκεῖνο τὸ μέτζον ὁποῦ ὁρίζει ὁ λογαριασμός.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τῆς σωφροσύνης;

Δ. Εἶναι ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ἀναισθησία. ἀκρασία εἶναι ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν κρατιέται ἀμὴ δίδεται ὅλος εἰς ταῖς ἡδοναῖς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερβαίνει εἰς τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ ὅμοια. τὸ ὁποῖον βλάπτει καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ κορμί. ἀναισθησία εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος πέφτῃ εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον καὶ φεύγῃ τόσον ὅλαις ταῖς ἡδοναῖς, ὁποῦ δὲν θέλει νὰ φάγῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὑγείαν του, διὰ νὰ μὴ λάβῃ ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἡδονὴν τὴν ὁποίαν δίδει φυσικὰ τὸ φαγητὸν ὁποῦ εἶναι ἁρμόδιον. ὅμως εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ κοινότερον εἶναι τὸ κακὸν τῆς ἀκρασίας παρὰ τῆς ἀναισθησίας. καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἅγιοι μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα μᾶς ἐπαρώρμησαν νὰ νηστεύωμεν, καὶ νὰ ἀπονεκρώνωμεν τὴν σάρκα.

Περὶ τῶν ἑπτὰ χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ποῖα εἶναι τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Εἶναι ἐκεῖνα ὁποῦ μας ἐδίδαξεν ὁ προφήτης Ησαΐας. ἤγουν, σοφία, σύνεσις, βουλή, ἀνδρία, γνῶσις, εὐσέβεια, καὶ φόβος Θεοῦ.

Μ. Εἰς τί μας ὠφελοῦσιν αὐτὰ τὰ χαρίσματα;

Δ. Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ χριστιανισμοῦ. διατὶ εἶναι ὡσὰν μία σκάλα, ὁποῦ μας ἀνεβάζει ἀπὸ τὴν χαμηλότητα τῆς ἁμαρτίας μὲ διάφορα σκαλία ἕως τὴν ἄκραν ὑψηλότητα τῆς ἁγιωσύνης. ὅμως ἤξευρε, ὅτι ὁ προφήτης ἐμέτρησε ταῦτα τὰ σκαλία καταβαίνοντας, διατὶ ἔβλεπεν εἶναι μίαν σκάλαν ὁποῦ ἤρχετον ἀπὸ τὸν οὐρανόν. καὶ ἡμεῖς θέλομεν τὰ μετρήσει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀναβαίνοντας, διὰ νὰ σώσωμεν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. τὸ λοιπὸν τὸ πρῶτον σκαλὶ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ταράσσει τὸν ἁμαρτωλόν, ὅταν λογιάζῃ πῶς ἔχει τὸν Θεὸν τὸν παντοδύναμον ἐχθρόν του. τὸ δεύτερον σκαλὶ εἶναι ἡ εὐσέβεια. διατὶ ὁποῖος φοβᾶται ταῖς τιμωρίαις, ταῖς ὁποίαις προλέγει ὁ Θεὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀρχίζει καὶ γίνεται εὐσεβὴς καὶ ἐπιθυμᾷ νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ δουλεύῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς ὅλα νὰ κάμνῃ τὸ ἅγιον του θέλημα. τὸ τρίτον σκαλὶ εἶναι ἡ γνῶσις. διατὶ

ὅποιος ἐπιθυμᾶ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ
Θεοῦ, ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τὸν διδάξῃ τὰς ἁ-
γίαις του ἐντολαῖς, καὶ ὁ Θεὸς μέρος μὲ ταῖς
διδαχαῖς, μέρος μὲ τὰ βιβλία, μέρος μὲ
φώτισιν πνευματικὴν τὸ κάμνει καὶ ξανοίγει
ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖον. τὸ τέταρτον
σκαλὶ εἶναι ἡ ἀνδρεία. διότι ὅποιος ἠξεύρει καὶ
θέλει νὰ δουλεύῃ εἰς κάθε πρᾶγμα τὸν Θεὸν
εὑρίσκει πολλαῖς δυσκολίαις καὶ πειρασμοὺς,
τοῦ κόσμου, τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ διαβόλου, καὶ
διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῦ δίδει τότε τὸ χάρισμα
τῆς ἀνδρείας, διὰ νὰ νικήσῃ ὅλαις ταῖς δυσκο-
λίαις. τὸ πέμπτον σκαλὶ εἶναι ἡ βουλή. διατὶ
ὁ διάβολος ὅταν δὲν ἐμπορῇ νὰ νικήσῃ βιά-
ζοντας, ἔρχεται εἰς ταῖς πονηρίαις, καὶ γυ-
ρεύει νὰ βάλῃ κάτω τὸν δίκαιον, χρωματίζον-
τας τὸ κακὸν διὰ καλόν. ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν τὸν
ἀφήνει, καὶ τοῦ δίδει τὸ χάρισμα τῆς βουλῆς,
μὲ τὸ ὁποῖον νικᾶ ταῖς πολυξευρίαις τοῦ ἐχθροῦ.
τὸ ἕκτον σκαλὶ εἶναι τὸ χάρισμα τῆς συνέ-
σεως. διατὶ ἀφ' οὗ κάμῃ πολλὴν ἄσκησιν ὁ
ἄνθρωπος εἰς τὴν πρακτικὴν ζωὴν, καὶ ἔχῃ
πολλαῖς φοραῖς νικημένον τὸν διάβολον, ὁ
Θεὸς τὸν σηκώνει καὶ τὸν ὑψώνει εἰς τὴν θεω-
ρητικὴν ζωὴν, καὶ τοῦ δίδει να νοήσῃ καὶ νὰ

κατα-

καταλάβη μὲ τὸ χάρισμα τῆς συνέσεως τὰ θεϊκὰ μυστήρια. τὸ ἕβδομον εἶναι τὸ χάρισμα τῆς σοφίας· τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ τελειότης. διότι ἐκεῖνος εἶναι σοφὸς, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν πρώτην ἀρχὴν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἀποβλέποντας κάμνει ὅλαις τοῦ ταῖς πράξεις. καὶ τοῦτο ἄλλος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ παρὰ ἐκεῖνος, ὁποῦ σμίγει μὲ τὸ χάρισμα τῆς συνέσεως τὴν τελείαν ἀγάπην. διατὶ μὲ τὴν σύνεσιν γνωρίζει τὴν πρώτην ἀρχὴν, καὶ μὲ τὴν ἀγάπην ἀναφέρει κάθε πρᾶγμα πρὸς ἐκείνην, ὡσὰν εἰς τέλος ἀκρότατον: καὶ διατὶ ἡ σοφία συμπλέκει τὴν ὄρεξιν μὲ τὸν νοῦν, διὰ τοῦτο κράζεται σοφία, ἤγουν σύνεσις καὶ Θεοῦ φιλία.

Περὶ τῶν ὀκτὼ μακαριοτήτων.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι οἱ ὀκτὼ μακαρισμοὶ, τοὺς ὁποίους μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον;

Δ. Εἶναι ἄλλη μία σκάλα διὰ νὰ αὐξήνῃ τινὰς εἰς τὴν τελειότητα, ὁμοία τῆς σκάλας τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος. διατὶ εἰς ἑπτὰ γνώμαις περιέχονται ἑπτὰ σκαλία διὰ νὰ σώσῃ τινὰς εἰς τὴν μακαριότητα. καὶ εἰς τὴν ὀγδόην εἶναι ἕνα σημάδι διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἂν ὁ ἄνθρωπος αὐξήνῃ, ἢ δὲν

αὐέβη τούτην τὴν σκάλαν.

Μ. Ἐξήγησαί μου εἰς βραχυλογίαν τούτην τὴν σκάλαν.

Δ. ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς τὰ τρία πρῶτα σκαλία μᾶς διδάσκει νὰ ἐκβάλωμεν τὰ ἐμπόδια τῆς τελειότητος, μὲ τὴν ὁποίαν σώνομεν εἰς τὴν μακαριότητα. τὰ κοινὰ καὶ καθολικὰ ἐμπόδια εἶναι τρία. ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, τῆς τιμῆς, καὶ τῆς τρυφῆς. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς μᾶς λέγει εἰς τὸ πρῶτον σκαλί, ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ἤγουν ὅσοι θεληματικῶς καταφρονοῦσι τὸν πλοῦτον. εἰς τὸ δεύτερον λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ πραεῖς, ἤγουν ὅσοι παραχωροῦσι καὶ δίδουσι τόπον καθενός, καὶ δὲν ἐναντιοῦνται ἂν βαλθῇ τινὰς ἔμπροσθέν τους, καὶ τοὺς ἀμπώθη ὀπίσω. εἰς τὸ τρίτον λέγει, ὅτι μακάριοι ὅσοι κλαίουσιν, ἤγουν ὅσοι δὲν γυρεύουσι ταῖς χαραῖς καὶ ταῖς τρυφαῖς τοῦ κόσμου, ἀλλ' εἶναι δοσμένοι εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ κλαίουσι ταῖς ἁμαρτίαις των. εἰς τὰ ἄλλα δύο σκαλία μᾶς διδάσκει τὴν τελειότητα τῆς ζωῆς τῆς πρακτικῆς, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ πλήρωσις ὅλου ἐκείνου ὁποῦ χρεωστοῦμεν νὰ κάμωμεν κατὰ τὸν νόμον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς

ἀγά-

ἀγάπης. διὰ τοῦτο λέγει εἰς τὸ τέταρτον σκα-
λὶ, ὅτι μακάριοι ὅσοι πεινοῦσι καὶ διψοῦσι τὴν
δικαιοσύνην. καὶ εἰς τὸ πέμπτον λέγει, ὅτι
μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. εἰς τὰ ὕστερα δύο
μᾶς καλεῖ εἰς τὴν τελειότητα τῆς θεωρητικῆς
ζωῆς. καὶ διὰ τοῦτο λέγει εἰς τὸν ἕκτον, ὅτι
μακάριοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι τὴν καρδίαν κα-
θαρὰν, διατὶ αὐτοὶ θέλουσιν ἰδεῖ τὸν Θεὸν ἤ-
γουν θέλουσι τὸν ἰδεῖ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ
δόξαν, καὶ εἰς ταύτην θέλουσι τὸν γνωρίσει
μὲ τὴν χάριν τῆς θεωρίας. εἰς τὸ ἕβδομον
λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, διατὶ αὐτοὶ
θέλουσιν ὀνομασθῇ παιδία τοῦ Θεοῦ. ἤγουν
μακάριοι ἐκεῖνοι, ὅσοι σμίγοντας τὴν θεω-
ρίαν μὲ τὴν τελείαν ἀγάπην θέλουσιν ἀνα-
φέρει ὅλα τὰ πράγματα πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ
θέλουσιν ἔχει εἰρηνευμένην ὅλην τὴν βασιλείαν
τῆς ψυχῆς, καὶ ἔτζι θέλουσιν ἦσαι παιδία τοῦ
Θεοῦ, ὅμοια τοῦ πατρὸς, ἅγια καὶ τέλεια. εἰς
τὴν ὀγδόην γνώμην δὲν περιέχεται ἄλλο διά-
φορον σκαλὶ τελειότητος κατὰ τὸν ἅγιον Αὐγου-
στῖνον, ἀλλὰ εἶναι δοσμένον ἕνα φανερὸν ση-
μάδι διὰ νὰ γνωρίσωμεν, ἂν ἔφθασεν ὁ ἄν-
θρωπος εἰς τὴν τελειότητα. καὶ τοῦτο τὸ σημάδι
εἶναι, ἂν πάσχῃ τινὰς μετὰ χαρᾶς τοὺς ἀδίκους
διωγ-

διωγμούς. διατὶ καθὼς τὸ χρυσάφι δοκιμάζεται εἰς τὸ καμίνι, ἔτζι ὁ δίκαιος καὶ τέλειος ἄνθρωπος δοκιμάζεται εἰς τοὺς πειρασμούς.

Περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐλεημοσύνης. τῶν ἑπτὰ σωματικῶν, καὶ τῶν ἑπτὰ πνευματικῶν.

Μ. Λείπεται νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης τόσον τὰ σωματικὰ, ὥσαν καὶ τὰ πνευματικά.

Δ. Τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης τὰ σωματικὰ εἶναι ἑπτὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἕξη εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον. ἤγουν νὰ ταγίζωμεν τοὺς πεινασμένους, νὰ ποτίζωμεν τοὺς διψασμένους, νὰ ἐνδύωμεν τοὺς γυμνοὺς, νὰ ξενοδοχοῦμεν τοὺς ξένους, νὰ προσβλέπωμεν τοὺς ἀῤῥώστους, καὶ νὰ παρηγοροῦμεν τοὺς φυλακωμένους. τὸ ἕβδομον, ὁποῦ εἶναι νὰ θάπτωμεν τοὺς νεκροὺς, μᾶς τὸ ἐδίδαξεν ὁ ἅγιος Τωβὶτ, καὶ ὁ ἀρχάγγελος Ραφαήλ. τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης τα πνευματικὰ εἶναι ὁμοίως ἑπτά. νὰ διδάσκωμεν τοὺς ἀμαθεῖς, νὰ συμβουλεύωμεν τοὺς ἀπόρους, νὰ παρηγοροῦμεν τοὺς πικραμένους, να διορθώνωμεν ἐκείνους ὁποῦ σφάλλουσι, νὰ συμπαθοῦμεν τὰ πταί-

σμα-

σματα, νὰ ὑπομένωμεν τὴν ἀδερφῶν μας τὰ ἐλαττώματα, καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμμένους.

M. Εὑρίσκεται καμία ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν νὰ εἶναι βολετὸν, ὅτι ν' ἀφήσῃ τινὰς τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης;

Δ. Εἶναι τρεῖς ἀφορμαῖς. ἡ πρώτη εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὸν τρόπον νὰ τὰ κάμῃ. ἔτζι ἐκεῖνος ὁ διακονάρις Λάζαρος, ὁποῦ γράφει τὸ εὐαγγέλιον, δὲν ἔκαμε κανένα ἔργον ἐλεημοσύνης σωματικὸν, διατὶ αὐτὸς εἶχε χρείαν σχεδὸν ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα, ὅθεν διὰ τὴν ὑπομονήν του ἐστεφανώθη. καὶ τούτη εἶναι ἡ διάταξις τοῦ Θεοῦ, οἱ πλούσιοι νὰ σώζωνται μὲ τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ οἱ πτωχοὶ μὲ τὴν ὑπομονήν. ἔτζι ὅποιος δὲν ἔχει σοφίαν ἢ φρόνησιν διὰ λόγου του, δὲν εἶναι χρεώστης νὰ διδάσκῃ ἢ νὰ συμβουλεύῃ ἄλλους. δεύτερη ἀφορμὴ εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δουλεύῃ τοῦ Θεοῦ μὲ ζωὴν ὑψηλότερην παρὰ τὴν πρακτικὴν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν βολεῖ νὰ κάμῃ πολλὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. ὡσὰν οἱ ἅγιοι ἐρημῖται ὁποῦ εἶναι ἔγκλειστοι, εἰς τὴν ἐρημονὴν μέσα εἰς τὰ κελλία τους, καὶ μελετοῦσι τὰ οὐράνια, δὲν εἶναι κρατούμενοι ν' ἀφήσουν ἐκείνην τὴν ἁγίαν ἄσκη-

ἄσκησιν, καὶ νὰ γυρεύουν ἀνθρώπους διὰ νὰ τοὺς κάμουσιν ἔργον ἐλεημοσύνης. Τρίτη ἀφορμὴ εἶναι, ὅταν δὲν εὑρίσκεται τινὰς, ὁποῦ νὰ ἔχῃ χρείαν ἱκανὴν ἀπὸ ἐλεημοσύνην. διατὶ δὲν ἔχομεν χρέος νὰ βοηθοῦμεν παρὰ μόνον ἐκείνους, ὁποῦ δὲν δύνονται ἀφ' ἑαυτοῦ τους οὔτε ἔχουσιν ἄλλους ὁποῦ νὰ θέλουσιν ἢ νὰ ἐμποροῦσι νὰ τοὺς βοηθήσουν. καλὰ καὶ ἡ τελεία ἐλεημοσύνη δὲν καρτερεῖ τὸν καιρὸν τοῦ χρέους, ἀλλὰ εἶναι ἕτοιμη νὰ δίδῃ βοήθειαν καθὼς ἐμπορεῖ, καὶ ὅσον ἐμπορεῖ.

M. Μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ ὕστερον ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης ἐμποροῦσιν ὅλοι νὰ τὸ κάμουσιν, ἤγουν νὰ παρακαλοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τὸν πλησίον.

Δ. Ἔτζι εἶναι. ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι ἐρημῖται κάμνουσι τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, παρακαλῶντας τὸν Θεὸν νὰ ἀναπληρώνῃ μὲ τὴν χάριν του ἐκεῖνο ὁποῦ λείπονται ὅλοι οἱ χρειαζόμενοι.

Περὶ κακίας καὶ ἁμαρτίας καθόλου.

M. Καιρὸς εἶναι νὰ μὲ διδάξῃς, Τί πρᾶγμα εἶναι κακία καὶ ἁμαρτία διὰ νὰ τὰ φεύγω, καθὼς μὲ ἐδίδαξες ταῖς ἀρεταῖς καὶ τὰ καλὰ ἔργα διὰ νὰ τὰ κάμνω.

Δ. Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία θελη-

ματικὴ πρᾶξις ἢ ἀπραξία ἐναντίον τοῦ νό-
μου τοῦ Θεοῦ. καὶ σημειῶσαι ὅτι διὰ νὰ γενῇ
ἡ ἁμαρτία, συντρέχουσι τρία πράγματα.
πρῶτον, τίποτε ἔργον, ἢ ἀπραξία, ἤγουν νὰ
κάμῃ τινὰς πρᾶγμα παράνομον, ἢ νὰ μὴ
κάμῃ πρᾶγμα ὡρισμένον. ὡσὰν λόγου χά-
ριν ἡ βλασφημία εἶναι ἔργον, νὰ μὴν ἀ-
κούσῃ τινὰς τὴν λειτουργίαν εἶναι ἀπραξία.
δεύτερον, διὰ νὰ εἶναι ἁμαρτία πρέπει τὸ ἔρ-
γον καὶ ἡ ἀπραξία νὰ εἶναι ἐναντία τοῦ νόμου
τοῦ Θεοῦ. διατὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ κανόνας
τοῦ καλοῦ ἔργου, καθὼς ἡ τέχνη τοῦ κτίστη
εἶναι ὁ κανόνας τοῦ καλοῦ κτίσματος. καὶ διὰ
τοῦτο καθὼς ὁ κτίστης δὲν εἶναι καλὸς κτί-
στης, οὐδὲ κτίζει καλά, ὅταν δὲν ἐργάζεται
κατὰ τὴν τέχνην, ἔτζι καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ κα-
λά, οὔτε εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, ὅταν δὲν ἀκο-
λουθῇ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. καὶ νόμος τοῦ Θεοῦ δὲν
γρικᾶται μόνον ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν
αὐτός του, ὡσὰν οἱ δέκα ἐντολαῖς, ἀλλὰ καὶ
ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον μᾶς δίδει διὰ μέσου τῆς κε-
φαλῆς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν αὐθεντάδων, τό-
σον πνευματικῶν ὡσὰν καὶ κοσμικῶν. διατὶ
ὅλοι εἶναι ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσιν ἀπ᾽
ἐκεῖνον τὴν ἐξουσίαν. τρίτον εἶναι ἀνάγκη ὅτι τὸ
ἔργον

ἔργον καὶ ἡ ἀπραξία νὰ εἶναι θεληματικά, διότι ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται δίχως τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ἁμαρτία. λόγου χάριν ἂν βλασφημᾷ τινὰς εἰς τὸν ὕπνον του, ἢ δὲν ἔσωσεν ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἡλικίας νὰ ἔχῃ γνῶσιν, ἢ δὲν ἠξεύρει ὅτι ὁ λόγος ἐκεῖνος εἶναι βλασφημία. εἰς τοῦτον τὸν τρόπον δὲν ἁμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος, διατὶ δὲν ἐνεργᾷ θεληματικῶς.

Μ. Ἐκατάλαβα τί εἶναι ἡ ἁμαρτία. εἰπέ μου τώρα τί εἶναι ἡ κακία;

Δ. Ἡ κακία εἶναι μία κακὴ ἕξις, καὶ μία κακὴ συνήθεια νὰ ἁμαρταίνῃ τινάς· γεννημένη ἀπὸ τὸ συχνὸν ἁμάρτημα. ὅθεν γίνεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἁμαρταίνῃ εὐκολώτερα, καὶ μὲ χαρὰν καὶ μεγαλητέραν ἀποκοτίαν. ὡσὰν λόγου χάριν, λέγομεν, ὅτι ἕνας εἶναι βλασφημιάρης ἢ παιχνιώτης, διατὶ ἔχει συνήθειαν νὰ βλασφημᾷ ἢ νὰ παίζῃ. τὸ λοιπὸν νὰ βλασφημήσῃ τινὰς εἶναι κρίμα, νὰ εἶναι βλασφημιάρις εἶναι κακία. καὶ ἔτζι θέλομεν εἰπεῖ καὶ διὰ τὰ ἄλλα κακά.

Μ. Εἶναι μεγάλον κακὸν ἡ ἁμαρτία;

Δ. Τὸ μεγαλήτερον ἀπ' ὅσα εἶναι. μάλιστα τοῦτο μόνον εἶναι καθολικὰ τὸ κακόν, καὶ

κακο-

κακὸ φαίνεται τοῦ Θεοῦ πλέον παρὰ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν βλέπεται νὰ χαλάσῃ τὰ εὐμορφώτερά του πλάσματα διὰ νὰ παιδεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν. ἂν ἕνας αὐθέντης νὰ εἶχεν ἕνα ἀγγεῖον ἀργυρὸν ἢ χρυσὸν, εὐμορφώτατον καὶ τιμιώτατον, καὶ εὑρίσκοντας μέσα εἰς αὐτὸ ἕνα χυμὸν βρομερὸν, τόσον νὰ τὸ ἐκακοφαίνετον, ὅτι νὰ ὥριζε νὰ τζακισθῇ, καὶ νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, βέβαια ἤθελες εἰπεῖ, ὅτι ἐκεῖνος ὁ αὐθέντης μισᾷ πολλὰ τὸν χυμὸν τὸν βρομερόν. ἔτζι λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔκαμε δύο πολύτιμα ἀγγεῖα, ἕνα ἀργυρὸν ὁποῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄλλο χρυσὸν ὁποῦ εἶναι ὁ ἄγγελος. καὶ διατὶ ηὗρε τοῦτον τὸν βρομερὸν χυμὸν τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ ἕνα καὶ εἰς τὸ ἄλλο, ἐτζάκισε καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ βάθος τοῦ ᾅδου διὰ νὰ βασανίζωνται παντοτινὰ ὅλους τοὺς ἀγγέλους ὁποῦ ἔπταισαν. καὶ πᾶσα ἡμέραν ῥίπτει εἰς τὸν ὅμοιον τόπον τῆς ἀπωλείας ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ ἀποθνήσκουσι μὲ τὴν ἁμαρτίαν. καὶ μίαν φορὰν διὰ τὰ κρίματα τοῦ κόσμου ἔπεμψε τὸν κατακλυσμὸν, καὶ ἔπνιξεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἔξω ἀπὸ τὸν Νῶε μὲ τὸ σπίτι του, ὁ ὁποῖος

Μ. εἶχε φυλαχθῆ δίκαιος.

Δ. Πόσων λογιῶν ἁμαρτίαις εὑρίσκονται;

Δύο. ἡ μία κράζεται προγονική, καὶ ἡ ἄλλη ἔμπρακτος. καὶ τούτη πάλιν μοιράζεται εἰς δύο, διατὶ ἄλλο εἶναι τὸ θανάσιμον ἁμάρτημα, καὶ ἄλλο τὸ συγγνωστόν.

Περὶ τοῦ προγονικοῦ ἁμαρτήματος.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα;

Δ. Εἶναι ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γεννώμεσθα, καὶ τὸ ἔχομεν κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ τὸν πρῶτον μας πατέρα τὸν Ἀδάμ. διατὶ πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, πῶς ὅταν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον καὶ τὴν πρώτην γυναῖκα, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶναι Ἀδάμ, καὶ Εὔα, τοὺς ἔδωκεν ἑπτὰ χαρίσματα. πρῶτον, τοὺς ἔδωκε τὴν χάριν του μὲ τὴν ὁποίαν ἦσαν δίκαιοι καὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ παιδία του κατὰ χάριν. δεύτερον, τοὺς ἔδωκε σοφίαν μεγάλην διὰ νὰ ἠξεύρουσι πῶς νὰ κάμουν τὸ καλόν, καὶ νὰ φεύγουσι τὸ κακόν. τρίτον, τοὺς ἔδωκε μίαν ὑπακοὴν τῆς σαρκὸς πρὸς τὸ πνεῦμα, ὅθεν ἡ σάρκα δὲν εἶχε κινήματα ἄπρεπα ἐναντίον τοῦ λογαριασμοῦ. τέταρτον, τοὺς ἔδωκε μίαν

ἑτοι-

ἐτοιμότητα καὶ εὐκολίαν μεγαλωτάτην εἰς τὸ
νὰ κάμουσι τὸ καλὸν καὶ νὰ φύγουσι τὸ κα-
κόν. καὶ δὲν τοὺς ἔδωκεν ἄλλο παρὰ μίαν
ἐντολὴν ἐλαφροτάτην. πέμπτον, τοὺς ἐλευ-
θέρωσεν ἀπὸ πᾶσα κόπον καὶ φόβον. διατὶ
ἡ γῆ ἐβλάσταινεν δίχως γεωργίαν καρποὺς
διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀρκετούς, οὐδὲ ἦτον
πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἐμπόρει νὰ βλάψῃ τὸν ἄν-
θρωπον. ἕκτον τοὺς ἔκαμεν ἀθανάτους, ἤ-
γουν τοιούτους ὁποῦ δὲν ἁμαρτάνοντας δὲν ἤ-
θελαν ἰδεῖ ποτὲ θάνατον. ἕβδομον, ἤθελε περ-
νῶντας κάποιος καιρὸς νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς
τὸν οὐρανὸν εἰς μίαν ζωὴν αἰώνιον καὶ μακαρίαν,
οἵαν ἔχουσιν οἱ ἄγγελοι. ἀλλὰ ὁ πρῶτος ἄν-
θρωπος καὶ ἡ πρώτη γυναῖκα πλανεμένοι
ἀπὸ τὸν διάβολον δὲν ἐφύλαξαν τὴν ἐντολήν,
καὶ ἐσφάλασιν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο
ἔχασαν ὅλα τὰ ἑπτὰ χαρίσματα ὁποῦ εἶπα.
καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς εἶχε τοὺς δώσει ἐκεῖνα
τὰ χαρίσματα ὄχι μόνον διὰ λόγου τους,
ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους των ὅλους, διὰ
τοῦτο τὰ ἔχασαν διὰ λόγου τους καὶ διὰ λό-
γου μας, καὶ μᾶς ἔκαμαν συντρόφους εἰς τὴν
ἁμαρτίαν τους καὶ εἰς ὅλαις των τὴν δυστυχίαις,
καθὼς ἤθελαμεν ἦσται σύντροφοι εἰς τὴν χά-

ριν καὶ εἰς τ' ἄλα τους καλὰ, ἂν δὲν ἤθελαν πέσει εἰς τὴν ἁμαρτίαν. τοῦτο εἶναι λοιπὸν τὸ προγονικὸν ἁμάρτημα, μία ἔχθρα μὲ τὸν Θεὸν, καὶ μία στέρησις τῆς χάριτός του, μὲ τὴν ὁποίαν στέρησιν γεννώμεθα. ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἀγνωσία, ἡ κακὴ ἔγκλισις, ἡ δυσκολία νὰ κάμη τινὰς τὸ καλὸν, καὶ ἡ εὐκολία νὰ κάμη τὸ κακὸν, τὸ πάθος καὶ ἡ ἀγανάκτησις νὰ κερδαίση τινὰς τὸ ψωμί του, οἱ φόβοι καὶ οἱ κίνδυνοι, εἰς τοὺς ὁποίους εὑρισκόμεθα, ὁ βέβαιος θάνατος τοῦ σώματος, καὶ ὁ αἰώνιος εἰς τὴν κόλασιν, ἂν δὲν ἐλευθερωθῶμεν πρὶν ἀποθάνωμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ δὲν στραφοῦμεν πάλιν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ποίαν θεραπείαν ἔχομεν ἐναντίον τούτου τοῦ προγονικοῦ ἁμαρτήματος;

Δ. Εἴπαμεν παρεπάνω; ὅτι ἡ θεραπεία ἐστάθη τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ. διατὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἔμελλε νὰ πλερώση διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Αδὰμ, νὰ ἦτον ἀναμάρτητος, μάλιστα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, διὰ νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος τοῦ Θεοῦ χωρὶς μέζον, καὶ νὰ ὑπακούση ὄχι εἰς πρᾶγμα εὔκολον, καθὼς ἦτον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰ-

χεν

χεν ὁρίσει ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, ἀλλὰ εἰς πρᾶγ-
μα δυσκολώτατον, οἷον εἶναι ὁ ἀτιμώτατος
θάνατος τοῦ σταυροῦ. καὶ τούτη ἡ θεραπεία τοῦ
πάθους τοῦ Χριστοῦ μᾶς κοινωνᾶται διὰ μέ-
σου τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καθὼς εἴπαμεν.
καλὰ καὶ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς στρέ-
ψῃ παρευθὺς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐπτὰ χαρί-
σματα, ἀλλὰ μᾶς ἔστρεψε τὸ καλλίτερον;
ἤγουν τὴν χάριν του, μὲ τὴν ὁποίαν ἤμεσθα δί-
καιοι, φίλοι καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ κληρονόμοι τοῦ
παραδείσου. τ'ἄλλα χαρίσματα θέλομεν
τὰ παραλάβῃ μὲ πολὺ κέρδος εἰς τὴν ἄλ-
λην ζωὴν, ἂν ζήσωμεν καλὰ εἰς τούτην.

Περὶ τοῦ θανασίμου καὶ συγγνωστῆς ἁμαρτίας.

Μ. Ἐξήγησαί μου τώρα, τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἔμ-
πρακτος ἁμαρτία, καὶ πῶς ἄλλο εἶναι θα-
νάσιμον, καὶ ἄλλο ἁμάρτημα συγγνωστόν.

Δ. Τὸ ἔμπρακτον ἁμάρτημα εἶναι ἐκεῖνο, ὁ-
ποῦ κάμνομεν ἡμεῖς μὲ τὸ ἴδιόν μας θέλη-
μα, ὅταν σώσωμεν εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ γνω-
ρίζομεν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. ὡσὰν εἶναι
ἡ κλεψία; ὁ φόνος, καὶ ἡ ἐπιορκία, καὶ ἄλλα
παρόμοια ἐναντίον τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. καὶ τοῦ-

το τὸ ἁμάρτημα εἶναι θανάσιμον, ὅταν στερίζῃ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἄξιον τοῦ παντοτινοῦ θανάτου εἰς τὴν κόλασιν. ἁμάρτημα συγγνωστὸν εἶναι, ὅταν κακοφαίνεται τοῦ Θεοῦ, ἀμὴ ὄχι τόσον ὁποῦ νὰ στερίζῃ ἀπὸ τὴν χάριν του. καὶ τοῦ ἐγγίζει παίδευσις, ἀλλὰ ὄχι αἰώνια.

M. πῶς θέλω γνωρίσει, ἂν εἶναι τὸ κρίμα θανάσιμον, ἢ συγγνωστόν;

Δ. Διὰ νὰ γνωρίσῃς πότε εἶναι τὸ κρίμα θανάσιμον, πρέπει νὰ ἔχῃς δύο κανόνας. ὁ ἕνας εἶναι, ὅτι τὸ ἁμάρτημα νὰ εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ πλησίον. ὁ ἄλλος, ὅτι τὸ ἁμάρτημα νὰ γίνεται μὲ ἀποφασισμένην θέλησιν ψυχῆς. διότι ἂν λείψῃ ἕνα ἀπὸ τοῦτα, δὲν εἶναι κρίμα θανάσιμον ἀλλὰ συγγνωστόν. τότε λέγεται τὸ ἁμάρτημα ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ὅταν εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου εἰς πρᾶγμα ἀξιόλογον, τόσον ὁποῦ νὰ εἶναι πταῖσμα ἀρκετὸν νὰ διαλύσῃ φιλίαν. ἀμὴ ὅταν εἶναι εἰς πρᾶγμα ἐλαφρόν, καὶ δὲν σώνει νὰ διαλύσῃ φιλίαν, τότε δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης ἀλλὰ λέγεται ὅτι δὲν εἶναι κατὰ τὴν ἀγάπην.

καὶ ὁμοίως ἐκεῖνο τὸ πρῶτον ἤγουν τὸ θανάσιμον, λέγεται νὰ εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου, διατὶ εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶναι τέλος τοῦ νόμου. Τὸ δεύτερον, ἤγουν τὸ συγγνωστὸν λέγεται ὅτι δὲν εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου ἀλλ᾽ οὐδὲ κατὰ τὸν νόμον, διατὶ δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ἀλλ᾽ οὐδὲ κατὰ τὴν ἀγάπην. λάβε παράδειγμα. νὰ κλέψη τινὰς πολλὰ χρήματα, εἶναι κρίμα θανάσιμον, διατὶ εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι πρᾶγμα βαρὺ, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν καθενὸς σώνει νὰ διαλύση την φιλίαν, καὶ ἔτζι εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης. ἀμὴ νὰ κλέψη μίαν βελόνα, ἢ πρᾶγμα ὅμοιον, δὲν εἶναι κρίμα θανάσιμον, ἀλλὰ συγγνωστὸν, διατὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι ὀλίγον. καὶ καλὰ καὶ νὰ μὴν εἶναι κατὰ τὴν ἀγάπην, ὅμως δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης, διατὶ δὲν εἶναι πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἠμπορῇ μὲ δίκαιον νὰ διαλύση τὴν φιλίαν. εἰς τὸν ὅμοιον τρόπον θέλομεν εἰπεῖ διὰ τὸ ἄλλο μέρος, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ γενῇ τὸ ἁμάρτημα, ἤγουν τὸ θεληματικόν. ὅταν εἶναι πρᾶγμα ἐναντίον τοῦ νόμου εἰς μεγάλην ὑπόθεσιν. καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ κάμνη μὲ σαθερὰν θέλησιν, εἶναι κρί-

μα θανάσιμον. ἀμὴ ἂν δὲν εἶναι ὅλον τὸ θέλημα, ὡσὰν ἂν ἔλθῃ τινὸς ἕνας λογισμὸς, ἢ μία ξαφνικὴ ἐπιθυμία νὰ κλέψῃ, ἢ νὰ φονεύσῃ, ἢ νὰ βλασφημήσῃ, καὶ παρευθὺς νὰ διορθωθῇ ὁ ἄνθρωπος πρὶν κλίνῃ μὲ ὅλον του τὸ θέλημα νὰ κάμῃ τὴν πρᾶξιν ἐκείνην, τότε εἶναι τὸ κρίμα συγγνωστόν. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ στέκῃ ὁ ἄνθρωπος ἔξυπνος, καὶ εὐθὺς ὅπου ξανοίξῃ τὸν κακὸν λογισμὸν, ἢ τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν, νὰ τὰ διώκῃ πρὶν κλίνῃ εἰς ἐκεῖνα ἡ θέλησις.

Περὶ τῶν ἑπτὰ κεφαλαιακῶν ἁμαρτημάτων.

M. Ἐπιθυμῶ τώρα νὰ μάθω, ποῖα εἶναι τὰ βαρύτερα ἀπ' ὅλα τὰ κρίματα, διὰ νὰ τὰ φεύγω μὲ περισσότερην ἐπιθυμίαν.

Δ. Κάποια κρίματα εἶναι μεγαλήτερα, διατὶ εἶναι ὡσὰν βρύσες καὶ ρίζες πολλῶν ἄλλων, καὶ κράζονται κεφαλαιακὰ, καὶ ταῦτα εἶναι ἑπτά. ἄλλα εἶναι βαρύτερα διατὶ δυσκολώτερα συγχωροῦνται, καὶ κράζονται ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἶναι ἕξ. ἄλλα εἶναι χειρότερα, διατὶ ἔχουσι φανερωτέρην ἀσχημότητα, καὶ εἶναι ἐναντία παρ-

παντὸς λογαριασμȣ̃. κ̇ διὰ τȣ̃το λέγεται, ὅτι κράζȣσι καὶ ζητȣ̃σιν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν ȣ̓ρανὸν, καὶ εἶναι τέσσαρα.

Μ. Ποῖα εἶναι τὰ κεφαλαιακὰ ἁμαρτήματα;

Δ. Ἡ ὑπερηφανία, ἢ καθὼς ἄλλοι λέγȣσι, κενοδοξία. ἡ φιλαργυρία. ἡ πορνεία. ἡ ζηλία. ἡ λαιμαργία. ἡ ὀργή. κ̇ ἡ ὀκνηρία.

Μ. Διατὶ κράζονται κεφαλαιακά;

Δ. Δὲν κράζονται κεφαλαιακὰ, ὅτι εἶναι θανάσιμα, διατὶ πολλὰ κρίματα εἶναι θανάσιμα καὶ δὲν εἶναι κεφαλαιακὰ, ὡσὰν ἡ βλασφημία, καὶ ὁ φόνος, καὶ πολλὰ εἶναι κεφαλαιακὰ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πάντοτε θανάσιμα, ὡσὰν ἡ ὀργὴ, ἡ λαιμαργία, κ̇ ἡ ὀκνηρία. κράζονται λοιπὸν κεφαλαιακὰ, διατὶ εἶναι κεφαλαῖς ἄλλων πολλῶν, ὁπȣ̃ κρέμονται ἀπ᾽ ἐκεῖνα ὡσὰν κλάδοι ἀπὸ τὴν ῥίζαν, καὶ παραποτάμια ἀπὸ τὴν μεγάλην βρύσιν.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ὑπερηφανία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακότης;

Δ. Ἡ ὑπερηφανία εἶναι ἕνα κρίμα, μὲ τὸ ὁποῖον λογιάζει ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι περισσότερον παρὰ ὁπȣ̃ εἶναι, κ̇ διὰ τȣ̃το θέλει νὰ στέκῃ ἐπάνω ἀπὸ τȣ̀ς ἄλλȣς, κ̇ δὲν θέλει νὰ ἔχῃ

μεγαλήτερόν του, οὐδὲ ἴσον του. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννᾷ εἶναι ἡ καύχησις, καὶ τὸ νὰ ἐπαινᾷ τινὰς εὔκαιρα τὸν ἐμαυτόν του, ἡ μάχη μὲ τοὺς ἄλλους, ἡ ἀσυμφωνία, ἡ ἀνυπακοὴ, καὶ ἄλλα παρόμοια. τὸ ἀντιφάρμακον εἶναι νὰ προσέχῃ τινὰς μὲ πᾶσαν προθυμίαν εἰς τὴν ἁγίαν ταπείνωσιν, ἤγουν; ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ του εἶναι οὐδὲ τίποτε, καὶ πᾶς ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει εἶναι χάρισμα τοῦ Θεοῦ. καὶ νὰ λογιάζῃ, ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι καλλίτεροί του, καὶ διὰ τοῦτο νὰ κρατῇ τὸν ἑαυτόν του κατώτερον ἀπ' ὅλους, καὶ μέσα του νὰ φρονῇ πῶς εἶναι ὁ μικρότερος, καὶ ἔξω νὰ τιμᾷ ὅλους, καθὼς ἐβγίζει καθενός. ὠφελεῖ ἀκόμη πολλὰ νὰ ἰδῇ τινὰς, ὅτι ἡ ὑπερηφανία κάμνει τὸν ἄνθρωπον ὅμοιον τοῦ διαβόλου, καὶ ὅτι κακοφαίνεται περισσὰ τοῦ Θεοῦ. ὅθεν εἶναι γραμμένον ὅτι ὁ Θεὸς ἀντιστέκει τῶν ὑπερηφάνων, καὶ προσκλίνεται τῶν ταπεινῶν. ἐκείνους ταπεινώνει, καὶ τούτους ὑψηλώνει.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ φιλαργυρεία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννῶνται ἀπ' αὐτὴν, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακόν της;

Δ. Ἡ φιλαργυρία εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ὄρεξις τοῦ πλούτου. καὶ στέκεται εἰς τρία πράγματα.

ματα. πρῶτον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ξένου
πράγματος, ὅταν δὲν εὐχαριστῆται τινὰς
εἰς τὸ ἐδικόν του. δεύτερον, νὰ θέλῃ πλέον
παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ σώνει, καὶ νὰ μὴ θέλῃ
νὰ δίδῃ τῶν πτωχῶν ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ περισ-
σεύει, καθὼς εἶναι τὸ χρέος. τρίτον νὰ ἀγα-
πᾷ πολλὰ τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἔχει, καλὰ καὶ
νὰ εἶναι ἐδικόν του, καὶ νὰ μὴ τοῦ περισσεύῃ. καὶ
τοῦτο γνωρίζεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν εὐ-
ρίσκεται ἕτοιμος νὰ χάσῃ τὸ πρᾶγμα του, ἂν
ἔλθῃ καιρὸς ἀνάγκης, διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.
καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, ὅτι ἡ φι-
λαργυρία εἶναι ὡσὰν εἰδωλολατρεία. διατὶ
ὁ φιλάργυρος πλέον ἀγαπᾷ τὸ πρᾶγμα
παρὰ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ θέλει νὰ χάσῃ πρῶ-
τα τὸν Θεὸν παρὰ τὸ πρᾶγμα. οἱ ἁμαρ-
τίαις ὁποῦ γεννῶνται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν
εἶναι πολλαῖς, ὡσὰν ἡ κλεψία, ἡ ἁρπαγὴ,
οἱ δόλοι, εἰς τὰ πωλήματα καὶ τ᾽ ἀγορά-
σματα, ἡ ἀσπλαγχνία πρὸς τοὺς πτωχούς,
καὶ ἄλλα παρόμοια. τὸ ἀντιφάρμακον εἶναι
νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ἀρετὴν
τῆς ἐλευθεριότητος, λογιάζοντας, ὅτι ἡ-
μεῖς εἰς ταύτην τὴν ζωὴν ἤμεσθα ξένοι καὶ δια-
βάταις. καὶ διὰ τοῦτο ὠφέλιμον πρᾶγμα

εἶναι νὰ μὴ φορτωνώμεσθα ἀπὸ πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ τὰ μοιράζωμεν τῶν συντρόφων τῆς στράτας, διατὶ νὰ μᾶς τὰ βαστάσουσιν εἰς τὴν παζίδα, καὶ ἡμεῖς πλέον ἐλεύθεροι νὰ τὸ περάσωμεν ἐλαφρότερα τὸ ταξίδι μας.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ πορνεία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφάρμακόν της;

Δ. Ἡ πορνεία εἶναι μία ἄτακτη ὄρεξις τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς καλοπαθείας τῆς σαρκός. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννᾷ, εἶναι τυφλότης τοῦ νοῦ, ἀβουλία, ἀσυστασία. ἔτι ἡ μοιχεία, ἡ ἀσέλγεια, τὰ ἀδιάντροπα λόγια, καὶ πᾶσα ἄλλη ἀκαθαρσία. τὸ ἀντιφάρμακον εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ προσευχή, καὶ νὰ φεύγῃ τινὰς ταῖς κακαῖς συντροφίαις, διατὶ μὲ τοῦτα φυλάττεται ὁ ἄνθρωπος καθαρός. καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, νὰ μὴ θαῤῥεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν του, οὔτε εἰς τὴν ἀρετήν του, οὔτε εἰς τὴν ἁγιωσύνην του, ἀλλὰ νὰ στέκῃ μακρὰ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, καὶ νὰ φυλάσσῃ ταῖς αἰσθήσεις του, λογιάζοντας ὅτι ἐκεῖνος ὁ δυνατώτατος Σαμψών, καὶ Δαβὶδ ὁ ἁγιώτατος, καὶ Σολομὼν ὁ σοφώτατος, ἐξέπεσαν εἰς τοῦτο τὸ κακόν, καὶ ὁ νοῦς των ἐτυφλάθη, καὶ μάλιστα ὁ Σολομών, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς τόσον ὁποῦ ἐ-

προ-

προσκύνησε τὰ εἴδωλα τῶν παλλακίδων του.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ζηλία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννῶνται ἀπ' αὐτὴν, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακόν της;

Δ. Ἡ ζηλία εἶναι μία ἁμαρτία, μὲ τὴν ὁποίαν κακοφαίνεται τοῦ ἀνθρώπου τὸ ξένον καλὸν, διατὶ τοῦ φαίνεται ὅτι σμικραίνεται ἡ ἐδική του μεγαλωσύνη. καὶ σημάδευσε ὅτι ἂν σοῦ κακοφαίνεται τὸ καλὸν ὁποῦ ἔχει ἄλλος, διατὶ δὲν εἶναι ἄξιος νὰ τὸ ἔχῃ, ἢ διατὶ δὲν τὸ δουλεύεται καλὰ, τοῦτο δὲν εἶναι κρίμα. ὁμοίως ὅταν σοῦ κακοφαίνεται πῶς δὲν ἔχεις καὶ σὺ τὸ καλὸν ὁποῦ ἔχουσιν ἄλλοι, καὶ μάλιστα τὴν ἀρετὴν, τὴν εὐλάβειαν, καὶ ἄλλα ὅμοια καλὰ, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι κρίμα, μάλιστα κράζεται ἅγιος καὶ ἐπαινετὸς ζῆλος. ἀμὴ ὅταν σοῦ κακοφαίνεται νὰ ἔχῃ ἄλλος τίποτε καλὸν, διατὶ σοῦ φαίνεται, ὅτι σκοτίζει τὴν τιμήν σου, καὶ δὲν ἤθελες νὰ τὸ ἔχῃ διὰ νὰ μὴν εἶναι ὅμοιος ἢ μεγαλήτερός σου, τοῦτο εἶναι ἁμαρτία φθόνου καὶ ζηλίας, καὶ γεννᾷ πολλαῖς ἁμαρτίαις, ὥσαν τὴν κακοκρισίαν, τὴν χαιρεκακίαν, τὴν καταλαλιὰν, καὶ τὴν κακολογίαν. διατὶ ὁ ζηλιάρης γυρεύει νὰ σμικρύνῃ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ πλησίον, καὶ καμίαν

φοραὶ παρακινᾶ εἰς τὸν φόνον. καθὼς ἔκαμεν ὁ Κάϊν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ φθόνον ἐφόνδοσι τὸν ἀδελφόν του, καὶ οἱ ἑβραῖοι ἀπὸ ζηλίαν ἐθανάτωσαν τὸν Χειςόν. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ κάμνῃ τινὰς ἔργον τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, καὶ νὰ λογιάζῃ ὅτι ὁ φθόνος βλάπτει πλέον τὸν ζηλιάρην παρὰ τὸν ζηλευμένον, διατὶ ὁ ζηλιάρης πικραίνεται καὶ ἔσωγεται μέσα του, καὶ συχναῖς φοραῖς ὁ Θεὸς μ' ἐκείνην τὴν στράταν ὑψώνει τὸν ζηλευμένον, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ φθονερὸς ἤθελε νὰ τὸν ταπεινώσῃ. ἔτζι βλέπομεν πῶς ἀπὸ ζηλίαν ἔκαμεν ὁ διάβολος ὅτι νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἐπίγειον παράδεισον, καὶ ὁ Θεὸς μὲ τοῦτο ἔκαμε καὶ ἦλθεν ὁ Χειςὸς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸν οὐράνιον παράδεισον. οἱ ἀδελφοὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ τὸν ἐπώλησαν διὰ φθόνον, καὶ ὁ Θεὸς μὲ τοῦτο ἔκαμε καὶ ἀπέβη ὁ Ἰωσὴφ αὐθέντης τῶν ἀδελφῶν του. Σαοὺλ ὁ βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν Δαυὶδ ἀπὸ ζηλίαν του, καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε καὶ ἔχασεν ὁ Σαοὺλ τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν ἔδωκε τοῦ Δαυίδ.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ λαιμαργία. καὶ ποίαις ἁμαρτίας γεννᾷ, καὶ ποία εἶναι ἡ θεραπεία της;

Δ. Η' λαιμαργία εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ὄρεξις τοῦ φαγητοῦ καὶ ποτοῦ, καὶ τούτη ἡ ἀταξία στέκεται νὰ τρώγῃ τινὰς πλέον παρὰ ποῦ πρέπει, νὰ γυρεύῃ φαγητὰ πολλὰ ἐκλεκτὰ, νὰ θέλῃ νὰ τρώγῃ φαγητὰ ἔξω ἀπὸ τὸν νόμον. λόγου χάριν, νὰ καταλύῃ τὴν τετράδα καὶ παρασκευήν, νὰ μὴν ἀναμένῃ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ μάλιστα ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας, καὶ νὰ τρώγῃ μὲ πολλὴν λιμάργαν καὶ ἀχορτασίαν. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννῶνται ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν εἶναι σκοτάδια τοῦ νοῦ, ἀνόητη χαρὰ, πολυλογία. καὶ συχναῖς φοραῖς γεννᾶται ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν ἡ πορνεία μὲ ὅλα τὰ κρίματα ὁποῦ κατάγονται ἀπ' ἐκείνην. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ὀλιγοφαγίαν, ἡ ὁποία δίδει ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμίου. καὶ μερικὰ ὀφθιμάταιον εἶναι νὰ λογιάζῃ, ὅτι ἡ ἡδονὴ τῆς λαιμαργίας κρατεῖ πολλὰ ὀλίγην ὥραν, καὶ ἀφήνει συχνὰ ὀπίσω της πόνους πολλὰ μακροὺς εἰς τὸ στομάχι, εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Μ. Τί πρᾶγμα, εἶναι ἡ ὀργὴ, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακόν της;

Δ. Η'

Δ. Ἡ ὀργὴ εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως. ὅμως ἤξευρε ὅτι ἡ ὀργὴ ἡ μετρημένη καὶ κυβερνημένη ἀπὸ λογαριασμὸν εἶναι καλή. καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὁ ψαλμὸς ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος λέγει, ὅτι ἡ ὀργὴ εἶναι ὡσὰν τὸν σκύλον, ὁ ὁποῖος εἶναι καλὸς ὅταν διώκῃ τοὺς ἐχθρούς, ἀμὴ ὅταν δαγκάνῃ καὶ τοὺς φίλους εἶναι κακός. ἡ ἀταξία τῆς ὀργῆς στέκει εἰς τρία πράγματα. πρῶτον, νὰ θέλῃ τινὰς νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν ἐναντίον τινὸς ὁποῦ δὲν τοῦ ἐγγίζει παίδευσις, καὶ δὲν μᾶς ἔβλαψεν. δεύτερον, νὰ θέλῃ νὰ κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν μὲ ἰδικήν τη ἐξουσίαν. διατὶ ἡ παίδευσις τῶν κακῶν ἀνθρώπων δὲν ἐγγίζει παρὰ τῶν κυβερνητάδων, ἤγουν τῶν κριτῶν καὶ τῶν αὐθεντῶν. καὶ διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀκρότατος αὐθέντης, διὰ τοῦτο αὐτὸς λέγει, ὅτι ἐκείνου ἐγγίζει καθολικὰ νὰ κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν. τρίτον, νὰ κάμῃ τινὰς τὴν ἐκδίκησιν διὰ μῖσος, καὶ ὄχι διὰ ζῆλον τῆς δικαιοσύνης. καὶ νὰ μὴ φυλάσσῃ τὸ μέτρον, καὶ ἄλλα παρόμοια. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννῶνται ἀπὸ τὴν ἄτακτην ὀργὴν εἶναι σταυρωσίαις, λόγια καὶ καμώματα ὑβριστικά, ἀ-

περίστα κινήματα ὥσαν ἀνθρώπων παραφερμένων, διατὶ ἡ ἄτακτη ὀργὴ ὁμοιάζει
τῆς ἀφροσύνης. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν πραότητα
καὶ τὴν ὑπομονήν, ἔχοντας εἰς τὸν νοῦν του τὰ παραδείγματα τῶν ἁγίων καὶ αὐτοῦ
τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ μὲ τὴν καρτερίαν ἐνίκησαν τοὺς ἐχθρούς
των πλέα ἔνδοξα παρὰ ποῦ κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου ὁποῦ γυρεύουσι τὴν ἐκδίκησιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀκηδία ἢ ὀκνηρία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ
ἀντιφαρμακόν της;

Δ. Ἡ ὀκνηρία τότε εἶναι κρίμα κεφαλαιακὸν ὅταν βαρύνεται τινὰς νὰ κάμῃ τὸ καλόν,
καὶ τοῦ κακοφαίνεται πῶς εἶναι κρατούμενος νὰ φυλάσσῃ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ
περιπατῇ εἰς τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς, οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννᾷ εἶναι ἡ καταφρόνησις τῶν
ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ δοθῇ τινὰς ὅλος εἰς τὸ κακόν, νὰ ἀπελπισθῇ εἰς τὸ καλόν, νὰ
μισᾷ καὶ νὰ θέλῃ τὸ κακὸν ἐκείνων ὁποῦ τὸν ἀναγκάζουσι νὰ ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ
πάρῃ τὴν καλὴν στράταν. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ

μὴ

μὴ στέκῃ ποτὲ τινὰς εὔκαιρος, ἀλλὰ νὰ ἀναγνώθῃ καλὰ καὶ ὠφέλιμα βιβλία, νὰ λογιάζῃ τὸν πολὺν μισθὸν ὅπου δίδει ὁ Θεὸς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ προθυμίαν φυλάσσουσι ταῖς ἐντολαῖς του, καὶ τὴν αἰώνιον καὶ ἀβάστακτον κόλασιν ὅπου εἶναι ἡτοιμασμένη τῶν ὀκνηρῶν.

Περὶ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐναντίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ποίαις καὶ πόσαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Εἶναι ἕξ. νὰ ἀπελπισθῇ τινὰς εἰς τὴν σωτηρίαν του, νὰ ἔχῃ θάῤῥος ὅτι θέλει σωθῇ χωρὶς καλὰ ἔργα, νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ τὴν ἐναντιᾶται, νὰ ζηλεύῃ τὴν χάριν ὅπου ἔχει ἄλλος, νὰ μὴ θέλῃ ν᾽ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν ζωὴν ἀμετανόητα.

Μ. Διατὶ κράζονται ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Διατὶ γενοῦνται ἀπὸ καθαρὰν κακοσύνην, καὶ μάλιστα τὸ τρίτον, τὸ ὁποῖον μεγαλώτερον ἀπ᾽ὅλα εἶναι ἁμάρτημα ἐναντίον τοῦ ἁγίου

πνεύ-

πνεύματος, ἤγουν ὅταν γνωρίζῃ τινὰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅμως μὲ πεῖσμα φιλονεικῆ νὰ δείξῃ τὸ ἐναντίον. νὰ ἁμαρτάνῃ τινὰς ἀπὸ κακοσύνην, λέγεται ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διατὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι δοσμένον ὡσὰν ἴδιον ἡ ἀγαθότης, τῆς ὁποίας εἶναι ἐναντία ἡ κακοσύνη. καθὼς ἡ ἁμαρτία ὁποῦ γεννᾶται ἀπὸ ἀμαθίαν λέγεται ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι δοσμένη ἡ σοφία. καὶ ἡ ἁμαρτία ὁποῦ γίνεται ἀπὸ ἀσθένειαν λέγεται ἐναντίον τοῦ Πατρὸς, τοῦ ὁποίου εἶναι δοσμένη ἡ δύναμις.

Μ. Τί πρᾶγμα ἔχουσιν ἴδιον τούταις οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Τὸ ἴδιόν τους εἶναι, νὰ μὴν ἔχουσι συγχώρησιν οὔτε εἰς τοῦτον, οὔτε εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καθὼς τὸ λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τὸ ὁποῖον ὅμως γρυκᾶται, ὅτι τούταις οἱ ἁμαρτίαις μὲ δυσκολίαν συγχωροῦνται. διατὶ ὀλίγαις φοραῖς καὶ δύσκολα συμβαίνει νὰ μετανοοῦσιν ἀληθινὰ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπεσαν εἰς τέτοιας λογῆς ἁμαρτίαις. καθὼς ὅταν λέγωμεν, ὅτι μία ἀῤῥωστία εἶναι ἀγιάτρευτη, δὲν θέλομεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι δὲν ἔχει ὁλότελα

ἰατρείαν, ἀλλὰ ὅτι ὀλίγαις φοραῖς ἰατρεύεται, μάλιστα κατὰ τὸν κοινὸν δρόμον δὲν ἰατρεύεται.

Περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὁποῦ ζητοῦσιν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Μ. Πόσαις καὶ ποῖαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις, ὁποῦ φωνάζουσιν εἰς τὸν οὐρανόν;

Δ. Τέσσαρες, ἤγουν φονικὸν θεληματικόν. ἁμαρτία σαρκικὴ παρὰ φύσιν, καταδυνάστευσις τῶν πτωχῶν, καὶ μάλιστα ὀρφανῶν καὶ χηρῶν. καὶ νὰ κρατήσῃ τινὰς τὴν πλερωμὴν τοῦ δουλευτῆ.

Μ. Διατὶ λέγομεν, πῶς τοῦτα τὰ κρίματα φωνάζουσιν εἰς τὸν οὐρανόν;

Δ. Διατὶ ἡ ἀδικία τους εἶναι τόσον φανερά, ὁποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ σκεπασθῇ ἢ νὰ κρυβῇ εἰς κανένα τρόπον.

Περὶ τῶν τεσσάρων ὁποῦ λέγονται ἔσχατα.

Μ. Ἤθελα καμίαν διδασκαλίαν καθόλου, διὰ νὰ φεύγω τὴν ἁμαρτίαν.

Δ. Λέ-

Δ. Λέγει ὁ σοφὸς, ἐνθυμοῦ τὰ ὕστερα καὶ δὲν θέλεις ἁμαρτήσει ποτέ. τὰ ἔσχατα εἶναι τέσσαρα. θάνατος, κοινὴ κρίσις, τῶν ἀνθρώπων, ᾅδης, καὶ παράδεισος.

Μ. Διατὶ κράζονται ἔσχατα τοῦτα τὰ τέσσαρα πράγματα;

Δ. Διατὶ ὁ θάνατος εἶναι τέλος τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ὕστερον ἀπ' ὅσα μᾶς ἔρχονται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. ἡ κοινὴ κρίσις εἶναι ἡ ὑστερη ἀπ' ὅλαις ταῖς κρίσες ὁποῦ μέλλουσι νὰ γένουν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπ' ἐκείνην δὲν θέλει ἐμπορέσει τινὰς νὰ ζητήσῃ ἄλλο κριτήριον. ὁ ᾅδης εἶναι τὸ ὕστερον κακὸν ὁποῦ μέλλουσι νὰ λάβουν οἱ κακοὶ, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουν εἶσαι πάντοτε δίχως καμίαν μεταβολήν. ὁ παράδεισος εἶναι τὸ ὕστερον καλὸν, ὁποῦ ἔχουσι νὰ ἀπολαύσουν οἱ καλοὶ. καὶ δὲν θέλουν τὸ χάσει ποτέ.

Μ. Ηθελα καμίαν θεωρίαν διὰ νὰ μελετῶ τοῦτα τὰ ἔσχατα, καὶ νὰ τὰ θυμοῦμαι συχνὰ διὰ νὰ μὴν πέσω εἰς ἁμαρτίαν ποτὲ, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς ὁποῦ εἶπες.

Δ. Οσον εἰς τὸν θάνατον, ἠμπορεῖς νὰ μελετήσῃς τοῦτα τὰ τέσσαρα θεωρήματα. πρῶτον, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι βεβαιότατος, καὶ ὁ δίνας

νας ἐμπορεῖ νὰ τὸν φύγῃ. δεύτερον, ὅτι ἡ ὥρα του εἶναι ἀβέβαιη, καὶ πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ὅτε δὲν τὸ λογιάζουσι. τρίτον, ὅτι εἰς τὸν θάνατον τελειώνουσιν ὅλαις οἱ φαντασίαις. καὶ οἱ λογισμοὶ ταύτης τῆς ζωῆς, καὶ τότε γνωρίζεται ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου. τέταρτον, ὅτι εἰς τὸν θάνατον καθένας μετανοεῖ διὰ τὸ κακὸν ὁποῦ ἔπραξε, καὶ διὰ τὸ καλὸν ὁποῦ δὲν ἔκαμεν. καὶ διὰ τοῦτο μεγάλη ἀγνωσία εἶναι νὰ κάμῃ τινὰς ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον εἶναι βέβαιος ὅτι ἔχει νὰ μετανοήσῃ.

Οσον εἰς τὴν κρίσιν, ἐμπορεῖς νὰ μελετήσῃς τοῦτα τὰ θεωρήματα. πρῶτον, ὅτι ἡ κρίσις μέλλει νὰ γένῃ διὰ πρᾶγμα ἀξιολογώτατον, ἤγουν διὰ τὸ ἀκρότατον καλὸν, ἢ διὰ τὸ ἀκρότατον κακόν. δεύτερον, ὅτι μέλλει νὰ γένῃ ἀπὸ τὸν ὑψηλότατον κριτὴν, ὁ ὁποῖος ἠξεύρει κάθε πρᾶγμα, καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ ἀντισταθῇ. τρίτον, ὅτι μέλλει νὰ γένῃ εἰς τὸ πρόσωπον ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ δὲν θέλει ἐμπορέσει τινὰς νὰ κρυβῇ. τέταρτον, ὅτι δὲν θέλει εἶσαι καμία ἐλπίδα νὰ φύγῃ τινὰς τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Οσον

Οσον εἰς τὸν ᾅδην, λόγιασαι ὅτι εἶναι πλατὺς, μακρὺς, ὑψηλὸς, καὶ βαθύς. πλατὺς διατὶ περιέχει ὅλαις ταῖς κόλασεις ὁποῦ ἐμπορεῖ τινὰς νὰ φανταςθῇ. μακρὺς, διατὶ ὅλαις εἶναι αἰώνιαις. ὑψηλὸς, διατὶ ὅλαις εἶναι πικρόταταις καὶ βασανιςικώταταις. βαθὺς, διατὶ εἶναι καθαραῖς τιμωρίαις χωρὶς μίξιν τινὸς παρηγορίας.

Οσον εἰς τὸν παράδεισον, λόγιασαι, ὅτι ὁμοίως εἶναι πλατὺς, διατὶ περιέχει ὅλα τὰ καλὰ ὁποῦ ἐμπορεῖς νὰ φανταςθῇς, καὶ ἀκόμη περισσότερα παρὰ ποῦ ἐμποροῦμεν ἡμεῖς νὰ λογιάσωμεν, ἢ νὰ ἐπιθυμήσωμεν. εἶναι μακρὺς, διατὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλὰ εἶναι αἰώνια. εἶναι ὑψηλὸς, διατὶ εἶναι ἀγαθὰ ὑψηλότατα καὶ τιμιώτατα. εἶναι βαθὺς, διατὶ εἶναι ἀγαθὰ καθαρὰ δίχως μίξιν καθόλου τινὸς κακοῦ. καὶ ἐδῶ ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ λογιάσῃς, ὅτι τὰ καλὰ τῆς ζωῆς τούτης δὲν ἔχουσι κανένα ἰδίωμα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα, διατὶ εἶναι ὀλίγα, κοντὰ, μικρὰ, καὶ πάντοτε μιγμένα μὲ βάσανα καὶ ςενοχωρίαις. καὶ ὁμοίως τὰ κακὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ὀλίγα, κοντὰ, μικρὰ, καὶ μιγμένα πάντοτε μὲ τίποτε

παρηγορίαν. ὅθεν ἔχεις τὰ συμ
ὅτι κατὰ ἀλήθειαν δὲν ἔχουσι νοῦν
νοι, οἱ ὁποῖοι δι' ἀγάπην τῶν καλ
σμοῦ τούτου, ἢ διὰ φόβον τῶν πειρασ
ἔχει ἡ παροῦσα ζωὴ, χάνουσι τὰ
ἀγαθὰ, ἢ κατάγονται εἰς τὰ
κακά.

ΤΕΛΟΣ.